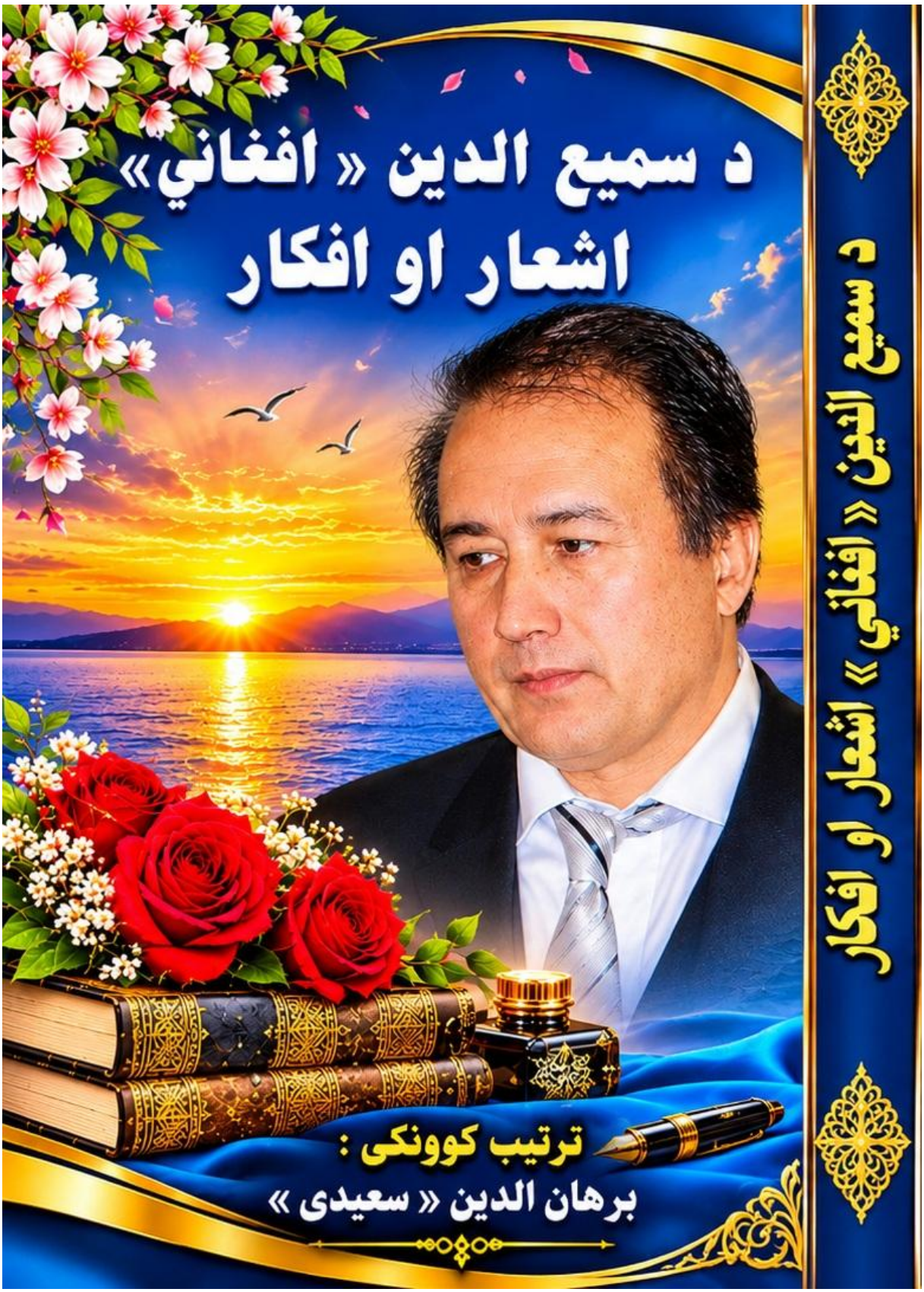

د سميع الدين « افغاني»
اشعار او افكار
ترتيب كوونكى :
برهان الدين « سعيدى »
د سميع الدين « افغاني » اشعار او افكار

د کتاب پیژندنه:

ـ د کتاب نوم: د سمیع الدین « افغاني » اشعار او افکار
ـ ترتیب کوونکی: برهان الدین « سعیدي »
ـ دیزائین او ګرافیک: بکتاش « سعیدي »
ـ د چاپ کال: دسامبر ۲۰۲۵ میلادي
ـ ناشر: د افغان ستراتیژیکو مطالعاتو تحقیقاتي مرکز

اړیکی:

b-saidi@gmx.de

http://www.said-afghani.org

د سميع الدين « افغاني »

اشعار او افکار

The Sameuddin “Afghani” Poems and Thoughts

ترتيب کوونکي:

برهان الدين « سعيدي »

By: Buranoddin Saidi

سره مزه کا!

محـفـل چې د يارانـو تنـګ تکور سره مزه کا

خوښي او خوشالي د کلي، کور سره مزه کا

پروا مې د اشنا پـــه ځان منـلي ده نو ځکه

اشنا ستا يارانه خـو د پيـــغور سره مزه کا

****

سميع الدين « افغاني »

Sameuddin „Afghani“
Schriftsteller, Dichter und patriotischer Diener

Herr Sameuddin „Afghani“ war ein prominenter Schriftsteller und Dichter auf dem Gebiet des Wissens, der Kultur, der Poesie und der Literatur.

In seinen 66 Lebensjahren verfasste Sameuddin „Afghani“ insgesamt 16 Bänder mit Gedichten und Lektüren sowie Broschüren, von denen 10 Bände gedruckt und 6 Bände unveröffentlicht wurden.

Ebenso wurden viele seiner wissenschaftlichen, sozialen und politischen Forschungsartikel und Schriften in verschiedenen Medien des Landes veröffentlicht.

Sameuddin „Afghani“ befand sich aufgrund einer Langzeiterkrankung in regelmäßiger Behandlung im Krankenhaus. Am 22. Dezember 2020 hörte sein freundliches Herz auf zu arbeiten und er verstarb im Krankenhaus.

<u>Inna lillahi wa inna ilayhi raji'un</u>

Die Beerdigung des verstorbenen Sameuddin „Afghani“ fand am 23. Dezember 2020 auf dem islamischen Friedhof der Stadt Mönchengladbach in Deutschland, zusammen mit seiner Familie und vielen Schriftstellern, Dichtern und Freunden statt.

"Möge Allah ihm seine Barmherzigkeit gewähren und Möge Allah ihm die höchste Stufe im Paradies geben"

gez. Baktash Saidi

د مینې رنګ

مـــــا ویل سترګې دې خوږې دي
دې ویـــل تورې پـــــــه رنجو دي

ما ویل مـــینه دې ســـور اور دی
دې ویـــل یار زما مـلـــــــنګ دی

ما ویـــل زمـــا سره اشـــــــــنا شه
دې ویل زموږ کلـــــــــي تـــه راشه

ما ویـــل مـــینه رســـوا کـــــیږي
دې ویـــــل دا دمیـنې خـــوند دی

ما ویـــل ښکلې دې ځـــــواني ده
دې ویـــل مینـه رســـــــــوایې ده

ما ویـــل زه دې لـــیونی کـــــــړم
دې ویل یار مې غنم رنـــــګ دی

ما ویل سپینه خـــــوله دی راکړه
دې ویل میـــــــــنه کـــړې بې باکه

ما ویل زړه تـــــه مې نـــژدې یې
ویل زه شمع یـــــارمې پتنګ دی

ما ویـــل راشه مـــازیگـــر تـــــه
دې ویـــل دربه شـــــم گـــدر ته

ما ویـــــل لاره بـــــــه دې څارم
ویل منګی مې شین په څنګ دی

***

سمیع الدین « افغاني »

Sameuddin "Afghani"
Writer, poet and patriot servant

Sameuddin "Afghani" is the grandson of Maulana Dr. Muhammad Said, "Said Afghani", the grandson of Ghazi Maulvi Abdul Majid "Safi" and the son of Maulvi Sayed Amir Sahib, who was born in the year "1333" Hijri Shamsi 1954, in the area of Omarziyo in Laghman province. He was born in Khair Abad village.

Sameuddin completed his elementary educations at Haydar Khanio Rural School and Mehtaralmak Elementary School in Laghman Province and then graduated from the 12th grade High school of Pir Roshan High School.
In the year "1359" Hijri Shamsi 1981, was sent abroad to get higher and professional education. He started working in the Ministry of Interior in 1364 AH and has reached the rank of Major.

Mr. Sameuddin "Said Afghani" was a great writer, poet and servant of the country in the field of knowledge, culture, poetry and "Pashto and Dari" literature. His poems and writings have his hopes, pains, love, aspirations and a deep social, human and humanitarian color.

He was thirsty for peace, prosperity and good fortune. He shed tears for the pains of the oppressed people of the country, raised the voice of love and affection instead of hatred, hatred and differences. And it is clearly proven that his poetry, his prose, his writing, his news and his thoughts are about the homeland, peace and the good and happiness of humanity, and in this way, his constant efforts to have done with.

Sameuddin "Said Afghani" is married and has five children names are: "Samir, Sear, Skandar, Salma and Sahel", and lived in Munshan Gulad Bagh (Mönchengladbach, Germany).

Sameuddin "Afghani"; The people wrote "16-volume" poetry and prose books and pamphlets, which are "10-volume" printed and "6-volume" unpublished. Likewise, many of his scientific, social and political research articles have been published in various media and internet websites of the country.

Similarly, some of his poems have been composed in the "academic seminars" of the country's poets and writers, and some others have been composed in the voices of the country's melodious singers, such as: "I am Afghan, May you be lucky, Hemat, this is Afghanistan, Banjara Mama, you are in my room, Mirum Laghman Jan, in memory of the country, Barkiley Godar... and many others that are worthy of our countrymen's attention.

Published works:

- **Remembrance of te homeland"The First Collection of Poems"**
- **Pardis Khyalone "The Second Collection of Poems"**
- **Our village and band "Prose"**
- **false hearts "Third Collection of Poems"**
- **The village of Khapuru and Bandi**
- **Shin Khali "Novel"**
- **After the return of "short story"**
- **Crushed nuts"The Fourth Collection of Poems"**
- **Sameuddin's "Afghani" Printed works and books**
- **Dude, you're in trouble"Poetry Generalities"**

Unpublished works:

- The best poems and poems, the first book of selected poems
-The fifth poetry collection
- The second part of Shen Khali's novel
-A collection of poems in three languages
-A collection of composed poems
- Our villages and bonds, part two

Sameuddin "Afghani" passed away in the hospital on the 2nd of Marghumi 1399 AH due 2022 to a long-term illness, and passed away and buried in the Islamic cemetery of Munshan Gulad Bagh(Mönchengladbach- Germany). He was buried with respect and hornor. (Inna Allah and inna ilahi rajiun)

Divine! You in your grace and mercy; May the late Samiuddin "Said Afghani" be forgiven, may his soul rest in peace and Jannah Firdaus be installed and bestowed on him. Amen or Lord of the worlds .

BY: Ashraf "Anwary"
April – 2025

فهرست او لړليک

شمیره	مطالب	پاڼې
۱	ـ د سمیع الدین « افغاني » د مړینې پنځم تلین په مناسبت	۱ ـ ۲
۲	ـ د سمیع‌الدین « افغاني» ادبي اوفکري میراث:استاد تمهید «سیلاني»	۳ ـ ۴
۳	ـ د دین، ادب او فرهنګ حقیقي خدمتګار!: قاضی نثاراحمد « مصلح »	۵ ـ ۶
	لومړۍ فصل **د سمیع الدین « افغاني » پیژندنه:**	
۴	ـ لنډ ژوند لیک	۷ ـ ۱۰
۵	ـ کورنۍ شجره « مکمله نسبی سلسله	۱۱ ـ ۱۴
۶	ـ د سمیع الدین « افغاني » د پلار« مولانا سعید افغاني » لنډ ژوندلیک	۱۵ ـ ۲۲
۷	ـ د سمیع الدین « افغاني » د نیکه «غازي عبدالمجید » لنډ ژوند لیک	۲۳ ـ ۲۴
	دویم فصل **د سمیع الدین « افغاني » فکري سبک، کتابونه او آثار:**	
۸	ـ شعر لیکنې او فکري سبک!	۲۵ـ ۲۶
۹	ـ لیکنې	۲۷
۱۰	ـ د وطن یادونه « د شعرونو لمړۍ ټولګه»	۲۸
۱۱	ـ پردیس خیالونه « د شعرونو دویمه ټولګه »	۲۹
۱۲	ـ زمونږ کلي او باندې« نثر»	۳۰
۱۳	ـ داغلي زړونه « د شعرونو درېیمه ټولګه »	۳۱
۱۴	ـ د خاپوړو کلی او باندې	۳۲
۱۵	ـ شین خالې « ناول »	۳۳
۱۶	ـ پس از بازگشت « داستان کوتاه»	۳۴
۱۷	ـ نړېدلي جونګړې « د شعرونو څلورمه ټولګه»	۳۵
۱۸	ـ د سمیع الدین « افغاني » چاپ شوي آثار او کتابونه	۳۶
۱۹	ـ یاره ستا په اننګوکې « شعري کلیات »	۳۷ ـ ۳۸
	درېیم فصل **د سمیع الدین « افغاني » ویناوې او کتابونه ؛ مینه والوته!**	
۲۰	ـ ویناوې او د کتابونو ډالۍ په « هالند، جرمني، کابل، لغمان » کې	۳۹ ـ ۴۷
	څلورم فصل **د سمیع الدین « افغاني » یو شمیر کمپوزشوي او انتخابي اشعار:**	
۲۱	ـ د وطن پــه یاد	۴۸
۲۲	ـ بنجاره ماما	۴۹
۲۳	ـ میروم لغمان جان	۵۰
۲۴	ـ یاره ستا په اننګو کې « د مینې رنګ »	۵۱
۲۵	ـ افغان یمه زه	۵۲
۲۶	ـ پل دې بختورشه	۵۳
۲۷	ـ ناوکې	۵۴
۲۸	ـ دبرکلی ګدر، ـ د ګران افغانستان، ـ سجدې ، ـ د حسنـونو سودا ګر، ـ یوښه فرصت ، ـ سره مزه کا ، ـ شنه بنګرې.	۵۵ ـ ۶۱

شمیره	مطالب	پاڼې
	پینځم فصل **د سمیع الدین « افغاني » ادبي مرکي:**	
۲۹	ـ د « شرنګ » د خبریال ادبي مرکه	۶۲ ـ ۶۵
۳۰	ـ د « اوښکی » ادبي مرکه	۶۶ ـ ۶۸
۳۱	ـ د « زرلښت د ویښانې » ادبي مرکه	۶۹ ـ ۷۴
۳۲	ـ د « زرلښت ډاډکام » ادبي مرکه	۷۵ ـ ۷۹
	شپږم فصل **د سمیع الدین « افغاني » په آثارو باندی لیکنې:**	
۳۳	ـ یاره ستا په اننګو کښې ...!:پروفیسورعبدالله بختانئ « خدمتګار»	۸۰ ـ ۸۵
۳۴	ـ سریزه: څېړندوی حبیب الله « رفیع »	۸۶ ـ ۸۷
۳۵	ـ د وطن یادونه: شاه محمود « حصین »	۸۸ ـ ۸۹
۳۶	ـ شین خالی د سمیع الدین«افغاني» لیکنه: شهسوار« سنګروال»	۹۰ ـ ۹۱
۳۷	ـ نالیدلی سمیع الدین« افغاني»: اجمل اتک« یوسفزی»	۹۲
۳۸	ـ د سمیع الدین «افغاني» د شاعری...: پوهندوی محمد داود« وفا »	۹۳ ـ۹۴
۳۹	ـ د شین خالی کیسه د انځوریزې شاعری...:نجم الدین« سعیدي»	۹۵ ـ ۹۷
۴۰	ـ د سمیع الدین« افغاني» لیکل شوي اثار: فضل الرحمن« سیرت»	۹۸ ـ ۹۹
۴۱	ـ یاره ستا په اننګوکي! دوکتورعبدالظاهر « شکیب»	۱۰۰ ـ ۱۰۱
۴۲	ـ مینه پال شاعر: محترم استاد تمهید « سیلاني »	۱۰۲ ـ ۱۰۷
۴۳	ـ سریزه « نړیدلي جونګړې »: مصطفی « آرین »	۱۰۸ ـ ۱۱۰
۴۴	ـ داغلي زړونه: اغلي زرلشت حفیظ « بشریار»	۱۱۱ ـ۱۱۲
۴۵	ـ زه دویم یم : افضل « تګور »	۱۱۳ ـ ۱۱۴
۴۶	ـ بازګشت : خانم مل	۱۱۵
۴۷	ـ داغلي زړونه : د حق دلارې کلتوري ټولنه	۱۱۶
۴۸	ـ نړیدلی جونګړه : د حق د لارې کلتوري مرکز ـ جرمني	۱۱۷
۴۹	ـ دهیواد دوتلي شاعراو لیکوال «افغاني»: قاضي نثاراحمد « مصلح » ...	۱۱۸ ـ ۱۱۹
۵۰	ـ خپلې خبرې: سمیع الدین « افغاني »	۱۲۰ ـ۱۲۱
۵۱	ـ خپلې خبرې: سمیع الدین « افغاني »	۱۲۲
۵۲	ـ شین خالي او انځوریزه شاعري : سمیع الدین « افغاني »	۱۲۳ ـ۱۲۴
	اووم فصل **د سمیع الدین « افغاني » وفات، رسیدلي پیغامونه او فاتحه:**	
۵۳	ـ وفات	۱۲۵
۵۴	ـ د افغانستان دعلومو اکاډمی رئیس، پیغام	۱۲۶
۵۵	ـ د لیکوال استاد تمهید « سیلانئ » پیغام	۱۲۷
۵۶	ـ لیکوال او شاعر سمیع الدین « افغاني » وفات شو: نن تکی اسیا	۱۲۸
۵۷	ـ تکړه شاعر افغاني صیب وفات شو: تاریخي افغانستان	۱۲۹
۵۸	ـ د خواشینې او ډاډ ګیرنې پیغام!	۱۳۰
۵۹	ـ فاتحه، دعایه او د قران عظیم الشآن ختم په لغمان کې!	۱۳۱
۶۰	ـ لټوم دی! شاعر نجم الدین « سعیدي »	۱۳۲

شمیره	مطالب	پاڼې
	اتم فصل **د سمیع الدین« افغاني » اشعار او افکار** **« څېړنیز اوعلمي مونوګراف »** **ترتیب کونکي: فاطمه « نیازی »**	
۶۱	ـ دسمیع الدین «افغاني»:« مونوګراف»: داکتر صلاح الدین« سعیدي»	۱۳۳
۶۲	ـ د پیل خبرې:	۱۳۴
۶۳	ـ سریزه:« د موضوع موخه اوهدف، څېړنیز مېتود،د موضوع شالید»	۱۳۵ ـ ۱۳۶
۶۴	ـ د سمیع الدین « افغاني » لنډه پیژندنه: « کورنۍ شجره، زوکړه ...».	۱۳۷ ـ ۱۴۰
۶۵	ـ د سمیع الدین « افغاني » ادبي هڅې:	۱۴۱ ـ ۱۴۲
۶۶	ـ د سمیع الدین « افغاني » شاعري او اثار:	۱۴۳
۶۷	ـ چاپ شوي آثار : « دوطن یادونه، پردیس خیالونه، داغلي زړونه، زمونږ کلي او باندې ، د خاپوړوکلي او باندې، شین خالی ،پس بازګشت، نړیدلی جونګړې» . ـ ناچاپ آثار : « ـ پڼځمه شعري ټولګه ـ د شین خالی ناول دویمه برخه ـ د سمیع الدین افغاني چاپ شوي اثار ـ د دري ژبې اشعارو ټولګه ـ کمپوز شوي اشعارو ټولګه ـ زمونږ کلي او باندې دویمه برخه ـ غوره اشعاراونظمونه د منتخبو اشعارو لمړی دیوان ».	۱۴۴ ـ ۱۵۰
۶۸	ـ د سمیع الدین « افغاني » متفرق اثار:	۱۵۱
۶۹	ـ د سمیع الدین « افغاني » د شعرونو فورم: ..... ـ غزل ـ ردیف لرونکی غزل بیلګه ـ بې ردیفه غزل	۱۵۲ ـ ۱۵۵
۷۰	ـ مثنوي	۱۵۶ ـ ۱۵۹
۷۱	ـ څلوریزه « رباعي »	۱۶۰ ـ ۱۶۱
۷۲	ـ بوللـه (قصیده)	۱۶۲ ـ ۱۶۴
۷۳	ـ څلوریز(مربع)	۱۶۵ ـ ۱۶۶
۷۴	ـ چاربیته	۱۶۷
۷۵	ـ ولسي(کلیوالي) مصرې	۱۶۸
۷۶	ـ ازاد او نیمه ازاد شعرونه	۱۶۹ ـ ۱۷۰
۷۷	د سمیع الدین « افغاني » د شعرفکر او محتوا: ..... ـ حماسي ـ انتقادي ـ غنایي ـ دیني ـ اخلاقي	۱۷۱ ـ ۱۷۷
۷۸	د سمیع الدین « افغاني » شعري سبک:	۱۷۸ ـ ۱۸۲
۷۹	د سمیع الدین « افغاني » په شعرونوکې ادبي صنعتونه: « ـ تلمیح ـ مبالغه ـ ارسال المثل ـ سوال او ځواب ـ طباق او	۱۸۳ ـ ۱۸۷
۸۰	د سمیع الدین « افغاني » او شعرونوته کره کتنه:	۱۸۸
۸۱	ـ پایله:	۱۸۹
۸۲	ـ وړاندیزونه:	۱۹۰
۸۳	ـ مأخذونه:	۱۹۱

یو ښه فرصت!

زه پـــه قلم د زمـــاني برباد وختونه ليکم
رقيبه ستا د ناکـــردو بـد حالتونـه ليکم
زه د خلقت د رنـګينو د راز او نياز سره يم
د حقيقت د لارې مـل، نه چې مجاز سره يم

سميع الدين « افغاني »

بسم الله الرحمن الرحيم

د سميع الدين « افغاني » د مړينې پنځم تلين په مناسبت!

اروابنـاد سميع الدين « افغاني »؛ په « ۱۳۹۹هجري شمسي ـ کال » د مرغومی پر ۲ نيټه، « د ۲۰۲۰ ميلادي ، د دسمبر ۲۲ مه » ، د دې فاني دنيا نه سترګې پټې کړې او ځان يې حق تعالی ته تسليم کړ.

« إنا لله وإنا إليه راجعون »

سميع الدين « افغاني » يو ټکره ليکوال ، خوږ ژبی او په هيواد او ولس مين شاعر وه چې د هغه شعري روش او فکری سبک يوه ځانګړی سبک او نوې تګراره ده.

د افغاني صيب په ليکنواو شعرونو کې هم مطلب شته او هم پيغام ؛ هم جوهر لري ، هم احساس او هم خوند . هغه په ډير اخلاص او صداقت؛ خلکو او وطن سره بې ساري مينه درلوده او د هغو دردونه او هيله يې په ډير ساده او اولسي سبک او طرز، بيان کړي .

سميع الدين « افغاني » مجموعاً شپاړس جلده « ۱۶جلده » شعري او نثري کتابونه او رسالی ليکلي چې لس جلده « ۱۰ جلده » چاپ او شپږ جلده « ۶ جلده » ناچاپ دي. همداسې د هغه ډيرشمير ځيرنيزې علمي ، ټولنيزې، سياسي مقالې او ليکنې يې د هېواد په مختلف رسنيو کې چاپ او خپرې شوې او يو شمېر شعرونه يې د هېواد د وتلو شاعرانو او ليکوالو په « علمي سيمينارونو » او مشاعرو کې د کلمه، او ښايسته ډير شمېر د هغه حماسي شعرونه د هېواد د خوږ ژبو هنرمندانو په غږونو کې کمپوز شوي دي.

د يادونه خبره داده چې:
څو ورځی مخکې د افغاني صيب د مړينې څلورم تلين « د ۲۰۲۴ ميلادي ، د دسمبر ۲۲ مه »؛ ما خوب می وليد چې خدای بخښلې افغاني صيب چې څو کتابونه او ليکل شوي آثارې پر لاس کې وه، په ډيره خوشحالې زما خواته راغې او پس له ګرم روغبړ راته يې ووايل:

زړګيه! دا زما کتابونه واخله او يو څه پرې وليکه او ...
دا خوب ليدل زه په چرت کی غرق کړم او د هغه تعبير په لټه شوم. نو تصميم مې ونيوه چې ده اروابنـاد افغاني صيب کتابونه او آثارو چه ماسره په ارشيف کې موجود وه ، مطالعه کړم او بيا وروسته می د هغه د وطنی شعرونو تائيپ او نشرولو کار می په : « مولانا سعيد افغاني د سولی او تفاهم نشراتی ارګان او نورو انترنيتي پاڼو کی » ، پيل کړ.

څه وخت روسته په دې فکر شوم ترڅو د افغاني صيب تمام کتابونه او آثار را ټول او يوه مجموعه تری ترتيب او تنظيمه کړم . نو همغه وه چه يو شمير نور اسناد او معلومات مې د افغاني صيب د ځامنو له لارې په ځا نګړه توګه: « سير جان و ساحل جان » نه تر لاسه کړل او يو څه می د انترنيت پاڼو نه را ټول کړل، او دا دې « د سميع الدين « افغاني » اشعار او افکار » تر نامه لاندی

دا کتاب مې په « ۸ » فصلونو او « ۱۹۱ مخوو » کی « د افغاني صیب لنډ ژوند، شجره، کتابونه او د یو شمیر لیکوالان او شاعرانو کیکنې د افغاني صیب په اثارو او ... » تایپ او ترتیب کړ.

د دې کتاب په اتم فصل کې مې د اغلې فاطمه « نیازی » مونوګراف چې د افغاني صیب « لنډ ژوند ، اشعار او افکار» په هکله، په ډیر عالي شکل لیکلې شوې دې، او د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي لخوا په کال « ۱۳۹۴ لمریز » چاپ ته رسیدلې دي ؛ په مکمل ډول ترلاسه ، تنظیم او د دې کتاب یوه برخه و ګرځوله.

په روستې برخه کې د محترم الحاج نجم الدین « سعیدي» ، محترم داکتر صلاح الدین « سعیدی» ، محترم استاد تهمید « سیلانئ »، محترم محمد اشرف « انوري »، محترم قاضي نثاراحمد «مصلح»، محترم استاد بکتاش « سعیدي »، محترم سیر « افغاني » او محترم ساحل « افغاني » نه ډیرې مننې چه زما سره یې د دې کتاب په بشپړولو کی په ډیر اخلاص د تصحیح ، تنظیم او د معلومات په را ټولو، د قدرور لارښودنې او مرستې و کړې.

آې الله سبحانه او تعالی !

زما ناتوانه لاسونه د ستا د رحمت ، مهربان او ښونکی لوې درګاه ته وچت دي!

ته رحم کوونکي یې .

ته ښونکي یې .

لطفاً ؛ ته د خپل رحمت دروازې ارواښاد سمیع الدین « افغاني » ته خلاصې کړه ، ارواپې ښاده او د فردوس جنت یې په نصیب وګرزوه.

امین یا رب العالمین

برهان الدین « سعیدي »

د اپریل میاشت ، د ۲۰۲۵ کال ـ جرمني

د سمیع‌الدین « افغاني » ادبي او فکري میراث

« د سمیع‌الدین افغاني اشعار او افکار » ترسرلیک لاندې دا ارزښتمن اثر ، چې د برهان‌الدین « سعیدي» په علمي ذوق، ادبي ژمنتیا او څېړنیز دقت ترتیب شوی دی، د معاصر پښتني ادب په ډګر کې یو درونده، بنسټیز او تلپاتې تالیف بلل کېدای شي.

دا کتاب یوازې د یوه شاعر او لیکوال د ژوند او آثارو د خوندي کولو هڅه نه ده، بلکې د هغه د فکري، هنري او ټولنیز حضور یو منسجم، ژور او علمي انځور وړاندې کوي.

په دې اثر کې د مرحوم سمیع‌الدین « افغاني » د ژوند بېلابېل پړاوونه، کورنی، فرهنګي شالید، ادبي هڅې او فکري مسیر په داسې علمي توازن راټول شوي چې لوستونکی د یوه بشپړ ادبي شخصیت له جوړېدلو سره مخامخ کوي.

دلته ژوندلیک یوازې د پېښو تسلسل نه دی، بلکې د شاعر د فکري ودې، ارزښتونو او هنري دریځ د درک وسیله ګرځي. دا ټکلاره د معاصرې ادبي څېړنې له هغو معیارونو سره سمون لري چې ادبي اثر د خپل ټولنیز او تاریخي متن په رڼا کې ارزوي.

د کتاب بله مهمه ځانګړنه د افغاني صاحب د ادبي او فکري میراث منظم، کره او هراړخیز معرفي کول دي. شعري ټولګي، نثري لیکنې، ناول او کیسې په داسې علمي موشګافۍ تشریح شوي چې د اثرپېژندنې او ادبي تاریخ د اصولو څرګند انعکاس پهکې لیدل کېږي. په اثر کې د شاعر ټولنیز حضور، فرهنګي فعالیتونه او ادبي اغېز په ځانګړې پاملرنې سره راخیستل شوي دي.

ویناوې، فرهنګي غونډې او انتخابي اشعار دا څرګندوي چې سمیع‌الدین « افغاني » یوازې د کتاب د پاڼوشاعر نه و، بلکې د ولس، وطن او انساني ارزښتونو ژور غږ یې له شعر سره یوځای کاوه. د هغه په شاعرۍ کې احساس، موسیقیت او ولسي رنګ داسې سره نښتي چې شعر یې د عامو او خاصو لوستونکو پر زړه اغېز کوي.

ادبي مرکې او پر آثارو لیکل شوي کره کتنې د دې کتاب علمي ارزښت لا پسې لوړوي. دا لیکنې نه یوازې د شاعر د ځان پېژندنې اسناد ګڼل کېدی شي، بلکې د بېلابېلو استادانو، څېړونکو او ادبپالو نظرونه د افغاني صاحب د شاعرۍ د څو اړخیز تحلیل لپاره یو غني فکري ټومنه برابروي. د همدې ځانګړنې په درلودلو سره نوموړی کتاب له ساده تذکره نویسۍ څخه اوړي او د علمي ډیالوګ او انتقادي ب حث پر لور ګام ږدي.

د شاعر د وفات اړوند پیغامونه، غبرګونونه او فرهنګي اسناد د کتاب بله درنه برخه ده. دا مواد د یوه ادبي شخصیت د ټولنیز مقام، فرهنګي اغېز او درناوي کچه روښانه کوي او د معاصر افغان فرهنګي تاریخ لپاره د ارزښت وړ اسناد وړاندې کوي.

د اثر وروستۍ څېړنيزه برخه، چې د علمي مونوګراف بڼه لري، د کتاب اکاډمیک اوج بلل کېدای شي. دلته د څېړنيز مېتود وضاحت، د شاعر د فکر اوسبک شننه، د شعري فورمونو، محتوا او ادبي صنعتونو منظم تحليل دا ثابتوي چې دا اثر د پوهنتوني څېړنو له معیارونو سره بشپړ توافق لري او د علمي ګټې اخيستنې لپاره پوره وړتيا لري.

په پايله کې، « د سميع‌الدين « افغاني » اشعار او افکار» د يوه شاعر د خاطراتي کتاب تر کچې ډېر لوړ ارزښت لري.

دا اثر د ژوندليک، ادبي متن، کره کتنې او څېړنې تر منځ يو متوازن، سنجول شوی او ادبي ترکيب وړاندې کوي او د همدې علمي پوخوالي او ادبي ژورتيا له امله د پوهنتوني استادانو، څېړونکو او د ادب لوستونکو لپاره يو ارزښتمن او د باور وړ اثر ګڼل کېږي.

درنښت

سيلانی

۲۸ جدي ۱۴۰۴
غالب پوهنتون ـ کابل

قاضي نثاراحمد « مصلح »

الحاج سميع الدين « افغاني »
د دين، ادب او فرهنګ حقيقي خدمتګار!

هغه کورنۍ چې د اسلام سپيڅلي دين سربيره، د ادب، فرهنګ او د ټولنيزو چارو مختلفو بر خو کې کلونه د خپل فکر او قلم له لارې انساني ټولنې ته خدمتونه کړي، د ويار و يادونې وړ دي.

هوکې: آرواښاد سميع الدين « افغاني » د دين، ادب او فرهنګ حقيقي خدمتګار چې د شعر او ادب په برخه کې خلاقيت، په شاعري او ليکوالي کې ځان ته تګلاره درلوده، « د ۲۰۲۰ ميلادي ، د دسمبر ۲۲ مه » د دې فاني دنيا څخه سترګې پټې کړې او په حق ورسيد. « إنا لله وإنا إليه راجعون» .

خداى بخښلې افغاني صيب که څه هم له هېواده څخه بهر « جرمني » کې ژوند کاوه، خو د ده فکر، حواس، او ضمير د خپل دردېدلي ملت له حالاتو سره تړلی وه، د ده شعرونه او ليکنې د ادب مينه والوو لخوا په هره ناسته او خوښۍ کې زمزمه کيږي، او دا د پښتو ادب د بډاينې لپاره ارزښتناک ميراث دى چې پرېښې يې دي.

افغاني صيب خوږ انسان وه، تل به ماسره په اړيکه کې وه، د خپلو أدبي فعاليتونو په آړه راسره مشورې او خبرى کولې، په چارو کې يې راته ښه مشورې را کولې، زه يې علمي ، فکري، او ادبي برخو زده کړو ته ډير هڅولم، او تل به يې د وطن لپاره د خدمت د مثبت فکر روحيه را کوله.

يوه خوږه خاطره چې هېڅ مې نه هيريږي، او هغه د يادولو وړ ګنم داده چې؛ زما د کوڑډې په خبر سره راته تيلفون کوي، په هغه ورځ يې را سره ډيرې خبرې وکړل، د مبارکۍ ترڅنګ ډير سخت خوشحاله شو، ويې ويل چې : شکر « قاضى صيب » دغه آرمان مو هم پوره شوو...

افغاني صيب راته يې د خپل ژوند لوړې او ژورې، يعنې له ماشومتوب تر ځوانۍ په دغه مرحله کې د مصروفيتونو، خوښيو، ستونزو انقلابونو او د خپلې دندې څخه د ځينو خوږو او ترخو خاطراتو په اړه کيسې وکړل، د مهاجرتونو په پيل او عواملو يې خبرې درلودې بيا يې راته ويل چې راځم اصل موضوع ته چې تاسو اوس د ژوند په يو نوى فصل کې خپل قدم کيښود دا چې تر دې وروسته کوم مسؤليتونه په راتلوونکي کې به ولرئ، څنګه ژوند وکړې، څنګه مخکې لاړ شې، او کوم حقوق مراعات کړې دېته ورته نورې لازمې مشورې او لارښوونې راته وکړل؛ او د ده لخوا د مبارکي يوه ليکنه چې د خپل له فيسبوک ادرس څخه يې نشر کړه پکې داسې ليکلى وه:

ګران او مستعد ملګري قاضي صيب نثار احمد « مصلح » ته د نوي ژوند مبارکۍ پيغام!

ځوان او مستعد قاضي صيب نثاراحمد « مصلح » نن د ۲۰۲۰ ميلادي کال د دوشنبې ورځ د دسمبر د مياشتې ۲۸مه نيټه د ژوند نوى پيل او کوڑدن شو، زه خپل نژدې دوست ، قريب او ملګري نثار احمد جان ته چې زما نژدې ملګرى، دوست او همکار پاته شوي د هغه د نامزادي د زړه د کومې مبارکى وايم پل يې بختور شه او هغه ته د لوى خداى له درباره د ښه ، هوسا ، او روښانه سباوون هيله کوم مبارک موشه خوشاله اوهوسا ژوند مو په نصيب شه٠په ډيره مينه. سميع الدين «افغاني».

د خبرو په پای کې یې دا هم وویل چې ته اوس څو ورځې به بوخت یې کله چې وزګار شوې په فرصت سره کابل ته به لاړ شې او د محترم استاد تمهید « سیلانی » صاحب سره به وګورې، چې د شعری کلیات لخیره چاپ کړو دا چې څنګه ډیزاین او اماده شي، کومې ضروري نکتې په نظرکې ونیول شي.

ورته مې وویل چې: په دواړو سترګو ، ان شاءالله لاړ به شم، شته ټولې ستونزې به شریک او حل شي، دا چې دنیا فاني ده او انسان بیا پدې نه پوهیږي چې کله او چیرته له دغې فاني دنیا څخه ابدي کور او ژوند په لور روانیږي، کوم ارمانونه او پلان چې وي هغه ټول تري نیمګړي پاتې او روان شي، همداسې و شول متأسفانه!

د افغاني صیب هغه ارمان یې کوم چې په ژوندون یې درلوده پوره نه شو!! مګر د درنې کورنۍ لخوا یې دا شعري کلیات چې نومې « یاره ستا په اننګو کې » دې ، په ډیر عالي د ډیزاین په کابل کې د دانش خپرندویه مطبعې لخوا په « ۵۱۹ » مخونوکې او عالی صحافت د چاپه ووت ، او د اروابناد افغاني صیب هغه ارمان پس له مرګه یې ورته پوره کړ.

د ویاړ ځای دی چه اوس نوی کتاب د افغاني صیب د څلورم تلین په ویاړ : « د سمیع الدین « افغاني » اشعار او افکار » چې په هغه کې د افغاني صیب أدبي شخصیت و پیژندنه: « لنډ ژوند ، کورني شجره، د کتابونه لنډ معلومات ، د لیکوالانو سریزې او لیکنې د افغاني صیب په کتابونو او هم د اغلی فاطمه « نیازی» خور، مکمل مونوګراف د افغاني په هکله؛ چې مخکې مستقل چاپ ته رسیدلی؛ په عالي ډول ترتیب او تنظیم شوې هم دي، د دې کتاب چاپ به هم د اروابناد « افغاني » صیب ارمانونه پوره او د ادب دنیا کې به یې ، لا څلانده کړي.

په پای کې د الله تعالی له دربار څخه آروابناد افغاني صاحب ته د جنت الفردوس هبله کوم، پر قبر یې انوار، او یاد یې تلپاتې وي.

قاضي نثاراحمد « مصلح »

اپریل ۲۰۲۵ میلادی کال
د ملا صفت کلی ـ لغمان

لومړي فصل

د سميع الدين « افغاني » پيژندنه:

شمير	مطلب
۱	ـ لنډ ژوند ليک.
۲	ـ کورنۍ شجره « مکمله نسبي سلسله ».
۳	ـ د سميع الدين « افغاني » د پلار« مولانا سعيد افغاني » لنډ ژوند ليک.
۴	ـ د سميع الدين « افغاني » د نيکه « غازی عبدالمجيد » لنډ ژوند ليک.

لنډ ژوند لیک!

سمیع الدین « افغاني » د مولانا استاد داکتر محمد سعید « سعید افغاني » ځوی، د غازي مولوي عبدالمجید « صافی » لمسی او د مولوی سید امیر صیب کړوسی دی، چې په کال « ۱۳۳۳» هجري شمسي د لغمان ولایت د عمرزیو د سیمې په خیراباد کلي کې ، زیږیدلی دی.

سمیع الدین د لغمان ولایت د حیدرخانیو په دهاتي ښوونځی او د مهترالمک ابتدایه ښوونځی کې یی لمړنۍ زده کړې کړي، او بیا وروسته د پیرروښان د عالي لیسې د دولسم ټولګی څخه فارغ شوې دی.

په کال « ۱۳۵۹ » هجري شمسي د لوړو او مسلکي زده کړو د ترلاسه کولو لپاره بهر ته واستول شو. او په « ۱۳۶۴» هجري شمسي کال په کورنیو چارو وزارت کی په کار پیل کړ، او د« ډګروالی » تررتبې رسیدلی دی.

سمیع الدین « افغاني » د پوهې، فرهنګ، شعر او د « پښتو و دری » ادب په ډګر کې یوټکره لیکوال او خوږ ژبي شاعر وه ، چې ځان ته یې شعري سبک او شعري روش درلود او د هغه په شعرونو اولیکنیوکې « هیلې، دردونه، مینه، ارمانونه او ټولنیز او بشري رنګ » لیدل کیږي.

افغاني صیب د سولې، هوسایني او نیکمرغۍ تږی وه. د وطن د زوریدلي انسان په دردونو اوښکې تویوي، د کرکې ، نفرت او توپیر غوښتنې پر ځای د مینې او محبت اواز اوچت کړ . او په ښکاره ډول ثابت دی چه د ده شعر ، د ده نثر ، د ده لیکنه ، د ده خبری او د ده افکار د وطن، د سولی او د بشریت د خیر او سعادت په هکله دي او پدی لای کی « پښتو او دری » ژبوو ته ښکلا وربښلې ده.

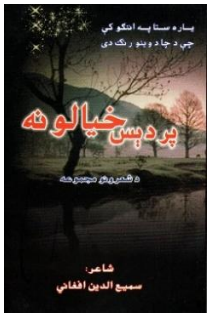
سمیع الدین« افغاني »؛ شپاړس جلده « ۱۶جلده » شعري او نثري کتابونه او رسالی د خپل اوچت قلم له لارې په « پښتو او دري ـ فارسي » ژبو لیکلی چی لس جلده « ۱۰جلده » چاپ او شپږ جلده « ۶ جلده » ناچاپ دي. همداسی دهغه دیر شمیر څیړنیزې علمي، ټولنیزې، سیاسي مقالې اولیکنې یې د هېواد په مختلف ورځپاڼو ، مجلو ، رسنیو او انترنیټي ویب پانو کې چاپ او خپرې شوې دي.

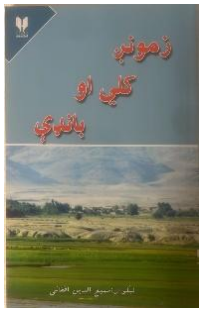
د افغاني صیب یو شمېر شعرونه د هېواد د وتلو شاعرانو او لیکوالو په « علمي سیمینارونو » او مشاعروکې د کلمه، او یو شمېر نورېي د هېواد د خوږ ژبو هنرمندانو په غږونوکې کمپوز شوی دي، لکه : « زه افغان یم ، پل دې بختور شه ، همت ، دا افغانستان دې ، بنجاره ماما ، یاره ستا په اننګو کې ، میروم لغمان جان ، د وطن په یاد، د برکلي ګودر ... » او ډیر نور چې زمونږ د هېوادوالو د پاملرنې وړ ګرځېدلي دي.

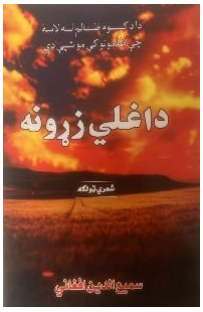
چاپ شوي آثار:

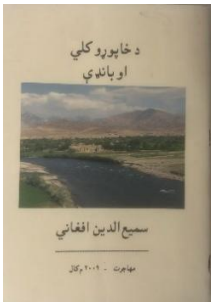
- د وطن يادونه « د شعرونو لومړۍ ټولګه ».
- پردیس خیالونه « د شعرونو دویمه ټولګه ».
- زمونږ کلي او باندې « نثر ».
- داغلي زړونه « د شعرونو دریمه ټولګه ».
- د خاپوړو کلی او باندی .
- شین خالی « ناول ».
- پس از بازگشت « داستان کوتاه ».
- نړېدلې جونګړې « د شعرونو څلورمه ټولګه ».
- د سمیع الدین « افغاني » چاپ شوي اثار او کتابونه.
- یاره ستا په اننګو کی « شعري کلیات ».

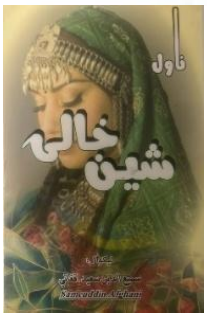

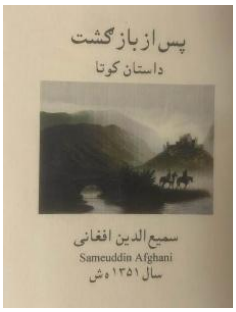

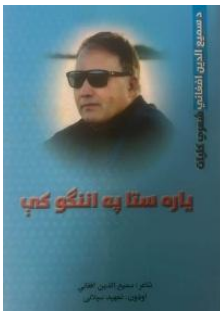

ناچاپه آثار:

- غوره شعرونه او نظمونه « د شعرونو دیوان » .
- پنځمه شعري ټولګه
- د شین خالی ناول دویمه برخه
- د دري ژبې اشعارو ټولګه
- کمپوز شوي اشعارو ټولګه
- زمونږ کلي او باندې دویمه برخه

الحاج سميع الدين « افغاني » په « پښتو ، دري ، روسی او الماني » ژبو تسلط درلود، واده يئ کړی او پېنځه اولاده هريو: « سمير ، سير، سکندر، سلما او ساحل » لري.

برهان الدين « سعيدی» د سميع الدين « افغاني » ځامنو سره هريو:
سمير « افغاني ، سير « افغاني » او سکندر « افغاني »

سميع الدين « افغاني » په کال « ۲۰۱۹» ميلادي کې د کعبې شريفې زيارت ته مشرف شوو او د حج مراسم يې ادا کړل.

انځور کي : نجم الدين « سعيدی » ، سمير « افغاني » ، امين الدين « سعيدي » ، رفيع الدين « سعيدی» او سميع الدين « افغاني » . د بروڼ ښار ـ جرمني

افغاني صيب د حج په مراسومو کې د ۲۰۱۹ ميلادی ـ کال

سميع الدين « افغاني » د اوږدې مودې ورپېښې ناروغۍ له کبله په « ۱۳۹۹هجري شمسي کال د مرغومی پر ۲ نیټه » مطابق « ۲۲ دیسمبر ۲۰۲۰ میلادي - کال » د هغه مهربان زړه د فعالیته ودرید او په روغتون کی په حق ورسید. إنا لله وإنا إليه راجعون

د اروابنباد سميع الدين « افغاني » جنازه په سبايی « ۲۳ دیسمبر ۲۰۲۰ میلادي ـ کال » د جرمني هیواد ، د مونشن ګلاد باخ بنار اسلامي حضیره کې خاورو ته وسپارل شو. جنازې او دعایه کې يې ګن شمیر لیکوالانو، شاعرانو او دوستانو ګډون کړای وه.

اې الله سبحانه او تعالی!
ستا مقدس درګاه ته مي لاسونه وچت کړي.
ته په خپل مهرباني او رحمت؛ اروابنباد سميع الدين « افغاني » وبخښنه، اروايې بنباده اوجنت فردوس يي په نصيب کړي.
امين يا رب العالمين

کورنۍ شجره « مکمله نسبی سلسله »

ارواښاد سمیع الدین « افغاني » د مولانا دوکتور محمد سعید « سعید افغاني » دریم زوی، د غازي مولانا عبدالمجید « رحمة الله علیه » لمسی او د مولوي سید امیر صیب کړوسی دی او د کورنۍ شجره « مکمله نسبي سلسله » په ترتیب:

« صالح، مولوی اقامحمد ، ملا شیر محمد ، لنګرخان ، پاینده محمد ، مولوی خیرالدین او ملا محمد عمر بابا « ساپی ـ صافئ » ته رسیږي .

البته باید وویل شي چې : ملا محمد عمر بابا « ساپي » دری زامن درلودل :

۱ـ مولوي خیرالدین : د هغه اولاده مشهور په « خرین زائي » دي.

۲ـ مولوی عبدالمحمد: د هغه اولاده مشهور په « ادوخیل» دي .

۳ ـ برهان الدین: د هغه اولاده مشهور په « برهان خیل » دي.

د لغمان ولایت په عمرزیو منطقه کې؛ صافیان څوک دي:

په لغمان ولایت کې اوسیدونکی قامونه او پرګنی؛ په مجموع ډول « شپږ دیرش » ته رسیږي لکه : « ساپی ، سهاک ، تره خیل ، رستم خیل ، خروټی ، عبدالرحیم زي ، هودخیل ، جبار خیل ، تره کی ، پشه ئي، هزار میښ، میچن خیل، ناصر، اکاخیل ، دیګان « دهکان »، محمد زي، ریکا ګان، عمرخیل ، وریا خیل ، وردګ، تاجک ، میرعلی خیل ، نیازي، اړوکي ، الکوزي (الکوځي) ، سادات، لطف الله خیل ، نورستاني ، درګي، علی خیل ، ابراهیم خیل ، محمد خیل ، خیرو خیل ، قولان او اهل هنود » دي. چې پدې لیکنه کې د صافیانو په هکله لنډ معلومات داسې دي .

د صافیو قوم د لغمان د عمرزیو منطقه کی ؛ په دری پلرونو تقسیم شوي دي.

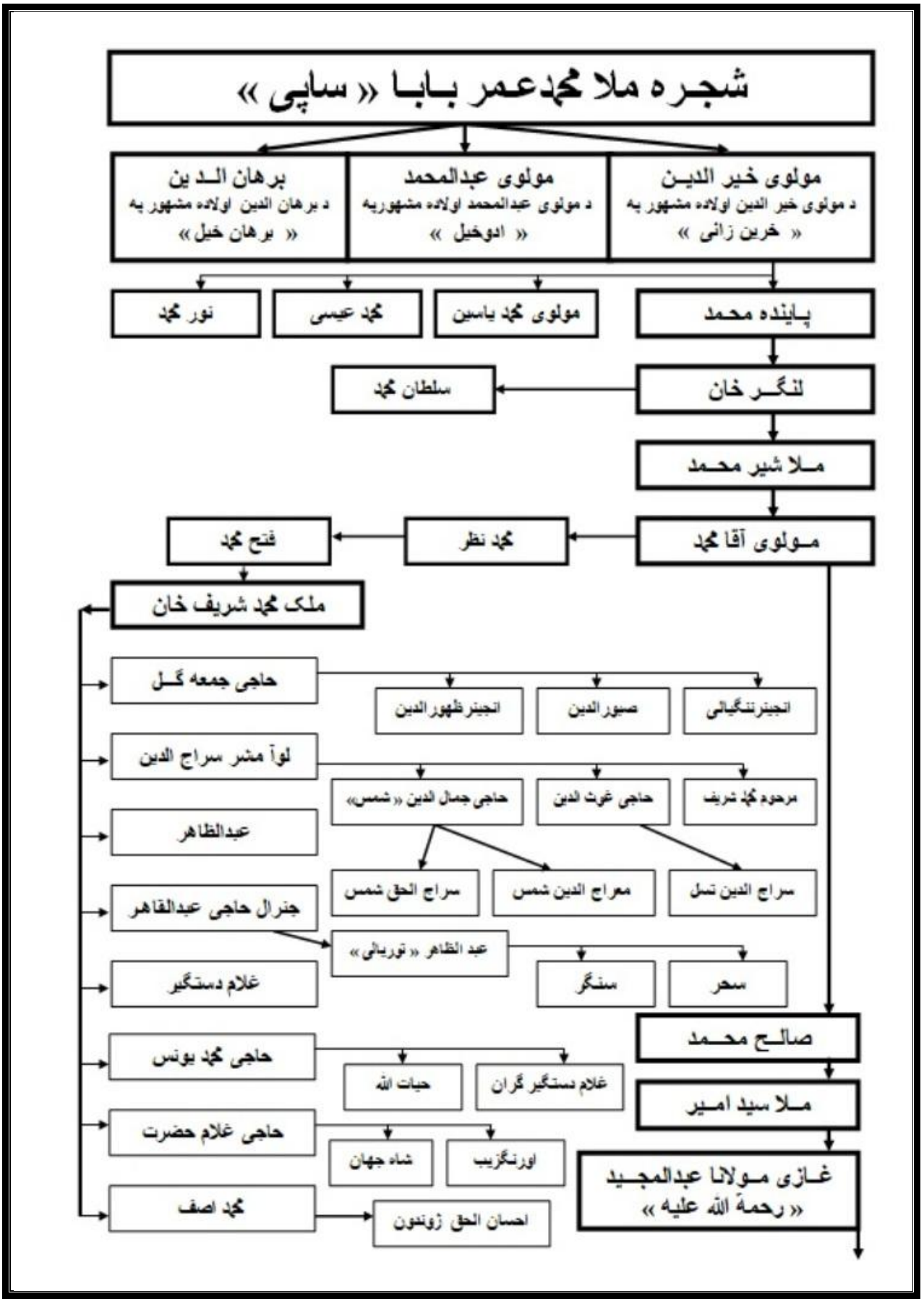
۱ـ د خیر محمد بابا اولاده ده چه د خیر اباد کلي یی مرکز دې او لاندی ریشی لري : « پایه خیل ، یاسین خیل ، تورخیل ، ایاز ۰» .

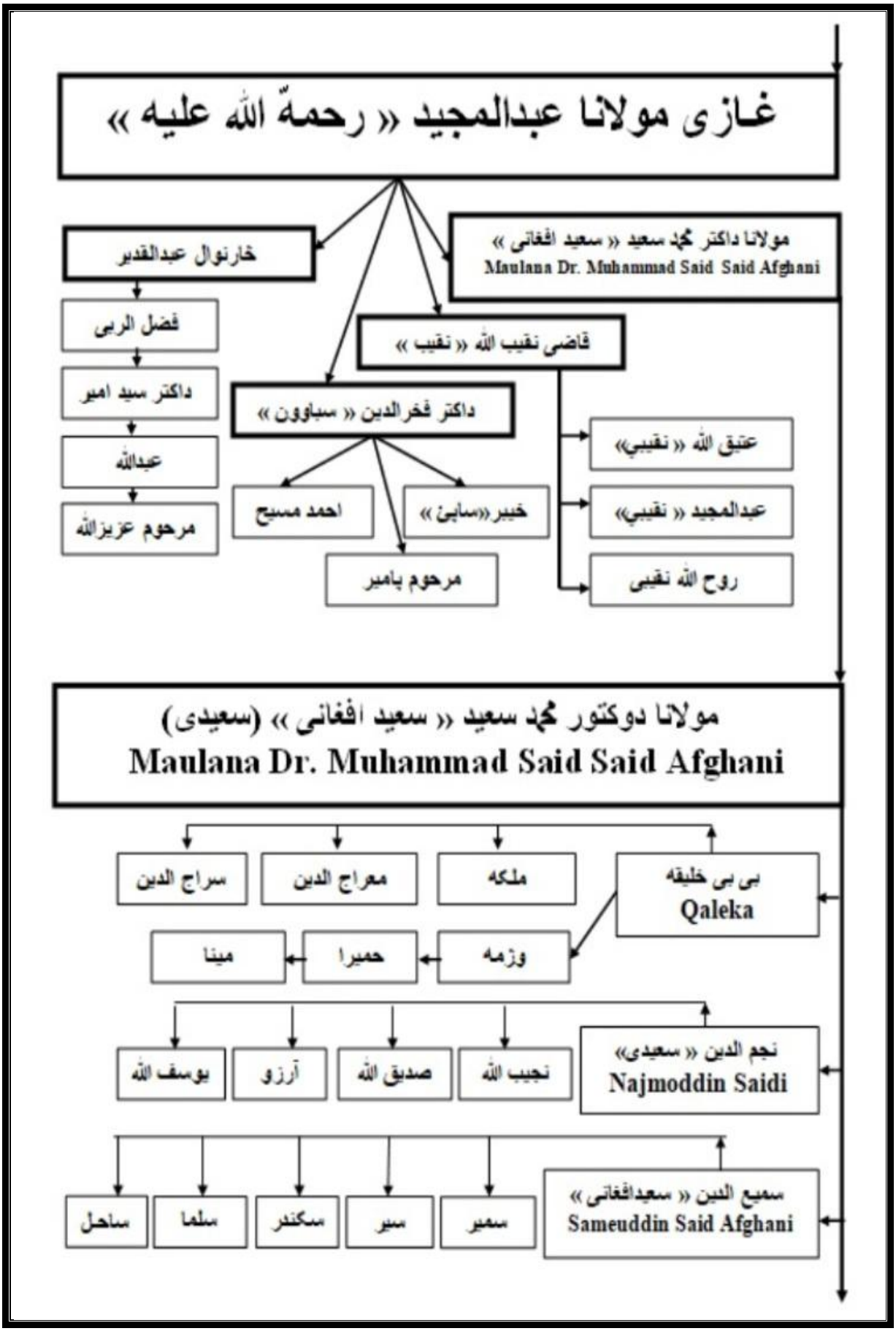
۲ـ د عبدالمحمد بابا اولاده چه په « ادو خیلو» مشهور دي.

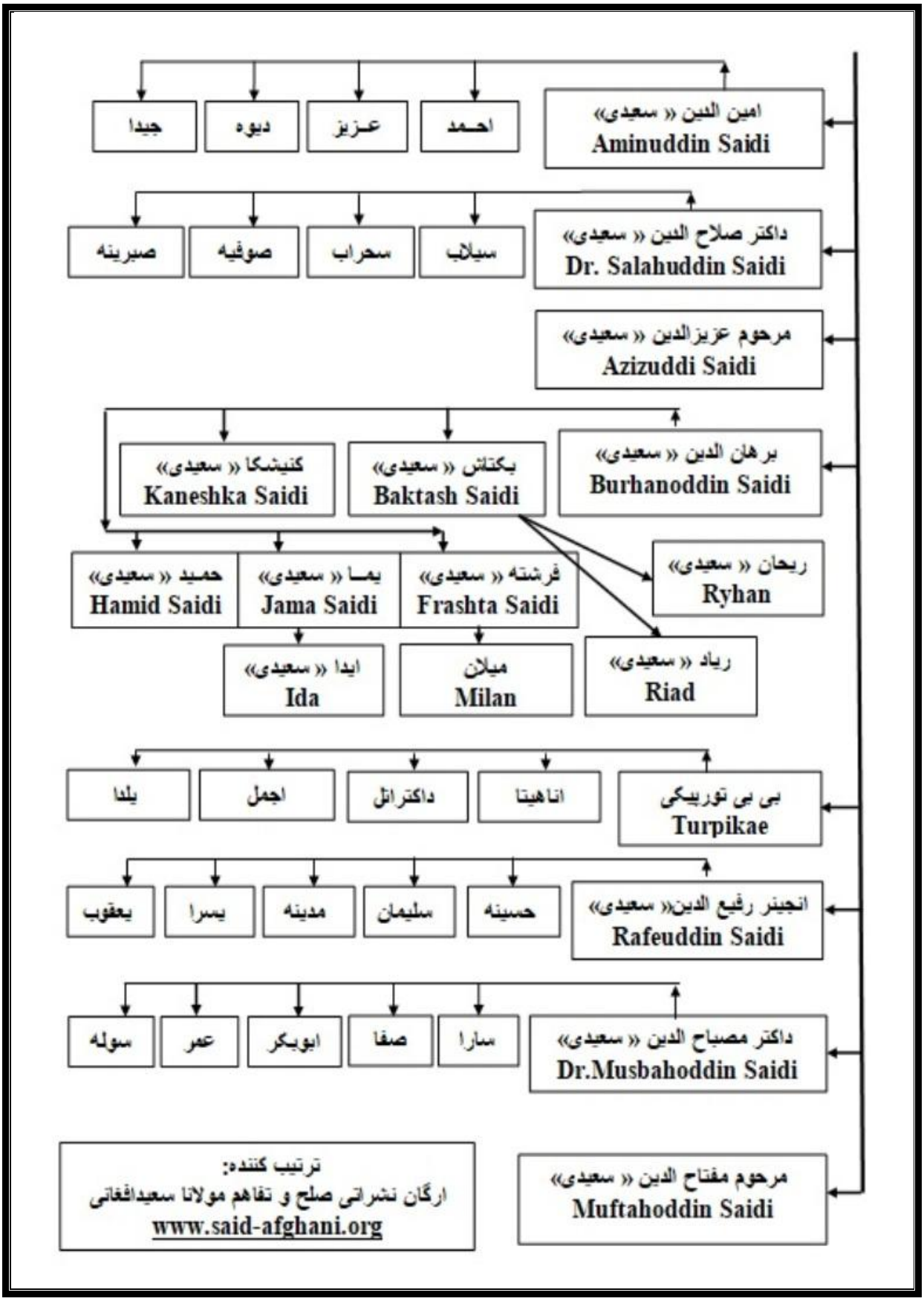
۳ـ د ابراهیم بابا اولاده چه په « ابرهیم خیلو» یادیږي.

اوس په عمرزیی کی د خیر محمد بابا اولاده ډیره ده . دغه خلک زړور، جنګیالي، او په میړ انې شهرت لري . دوی میلمه پا لو نکي او په پښتني ننګ او غیرت ټینګ خلک دي.

مأخذ: په لغمان کی اوسیدونکي قامونه او پرګنې : د مولانا داکتر محمد سعید « سعید افغاني » لیکنه.

شجره ملا محمدعمر بابا « ساپی »
مولوی خیر الدین
د مولوی خیر الدین اولاده مشهور به
« خرین زائی »
مولوی عبدالمحمد
د مولوی عبدالمحمد اولاده مشهوربه
« ادوخیل »
برهان الدین
د برهان الدین اولاده مشهور به
« برهان خیل »
پاینده محمد
مولوی محمد یاسین
محمد عیسی
نور محمد
لنگر خان
سلطان محمد
ملا شیر محمد
مولوی آقا محمد
محمد نظر
فتح محمد
ملک محمد شریف خان
حاجی جمعه گل
انجینرظهورالدین
صبورالدین
انجینرتنگیالی
لوآ مشر سراج الدین
حاجی جمال الدین « شمس»
حاجی غوث الدین
مرحوم محمد شریف
عبدالظاهر
سراج الحق شمس
معراج الدین شمس
سراج الدین تسل
جنرال حاجی عبدالقاهر
عبد الظاهر « توریالی »
سنگر
سحر
غلام دستگیر
صالح محمد
حاجی محمد یونس
حیات الله
غلام دستگیر گران
ملا سید امیر
حاجی غلام حضرت
شاه جهان
اورنگزیب
غازی مولانا عبدالمجید
« رحمة الله علیه »
محمد اصف
احسان الحق زوندون

غازی مولانا عبدالمجید « رحمةّ الله علیه »
خارنوال عبدالقدیر
فضل الربی
داکتر سید امیر
عبدالله
مرحوم عزیزالله
مولانا داکتر محمد سعید « سعید افغانی »
Maulana Dr. Muhammad Said Said Afghani
قاضی نقیب الله « نقیب »
داکتر فخرالدین « سباوون »
احمد مسیح
خیبر «سابق»
مرحوم پامیر
عتیق الله « نقیبی»
عبدالمجید « نقیبی»
روح الله نقیبی
مولانا دوکتور محمد سعید « سعید افغانی » (سعیدی)
Maulana Dr. Muhammad Said Said Afghani
سراج الدین
معراج الدین
ملکه
بی بی خلیقه
Qaleka
وزمه
حمیرا
مینا
نجم الدین « سعیدی»
Najmoddin Saidi
نجیب الله
صدیق الله
آرزو
یوسف الله
سمیع الدین « سعیدافغانی »
Sameuddin Said Afghani
سمیر
سیر
سکندر
سلما
ساحل

مأخذ: د مولانا « سعید افغاني » د سولې او تفاهم نشراتي ارګان نه:

د سميع الدين «افغاني » د پلار
« مولانا سعيد افغاني » لنډ ژوند ليک!

مولانا استاد دوکتور محمد سعيد « سعيد افغاني » زمونږ د هيواد مشهور عالم ، ليکوال ، مولف، استاد او اجتماعي شخصيت و چه تل يې د سولې ، ترقي ، وروري ، برابري او تفاهم لپاره مبارزه کوله ، د دې نومیالي پوه درونډ نوم هم په وطن کښې او هم د نړۍ په نورو هيوادونو کښې خپور او مشهور دي.

محمد سعيد په کال « ۱۳۰۰ هجري شمسي» مطابق « ۱۹۲۲ ميلادي » کې د لغمان ولايت د خير آباد په کلي کې ژوند ته سترګې پرانستي ، هغه د خپل د پلار مولانا غازي عبدالمجيد « رحمة الله عليه » چه د خپل وخت له مشهور مجاهدو، مدرسانو او هم د لغمان ولايت د تيرګړيو د جامع جومات خطيب او د تصوف د مشهور و مشايخوڅخه وو، اوهم د نورو مخورو روحانينو څخه، خپلې لو مړني زده کړې وکړې او هملته ښايسته ښه ملا شوو.

وروسته بيا محمد سعيد د کابل د عربي دارالعلوم ته شامل شو ، کله چه په « ۱۳۲۵» هجري شمسي کال د دغې مدرسې نه فارغ او په سريې د مولوي توب پکړې و ترلې شوه ، سمدستي همد لته د استاد په حيث « کادر علمي » مقرر شو، او هلته يې د « سعيد افغاني » تخلص ځان ته انتخاب کړ او بيا د ننګرهار د نجم المدارس د مدير په حيث و ټاکل شوو. مولوي محمد سعيد افغاني ، لس کاله د نجم المدارس د مدرسي مديريت کړې او د ننګرهار د اد بي شاعرانه ويښ چاپير يال د هډې په تاريخي کلي کښې او سيدلې دی ، چيرته چه د هيواد د مشهور عالم مولانا نجم الدين اخونزاده (هډی صاحب) مزار دي.

مولوي سعيد افغاني د مدرسی شاګردان ليکوالې ، شعر او ادب ته هم تشويقول او هغوې روزل . د د ه په توجه او پالنه به د ننګرهار د ورځپاڼې او مجلې پانې د نجم المدارس د شاګردانو او استادانو په مقالو او شعرونو ډکيدلې . په دغه وخت کښې مولوي سعيد افغاني د (النجم) په نامه ، د مدرسی لپاره ، په پښتو ژبه ، يوه قلمي جريده هم چلوله چه مسوليت يې د ده په غاړه و. چې د دې جريدې لو مړی ګڼه د (۱۳۳۷ هجري شمسي) کال د ميزان په ۳۰ مه خپره شوې ده . دا ګڼه او ځينې نورې ګڼې يې هم دا اوس زمونږ په لاس کښې دي او د قلمي جريدو ډير ه ښه بيلګه ده . سعيد افغاني

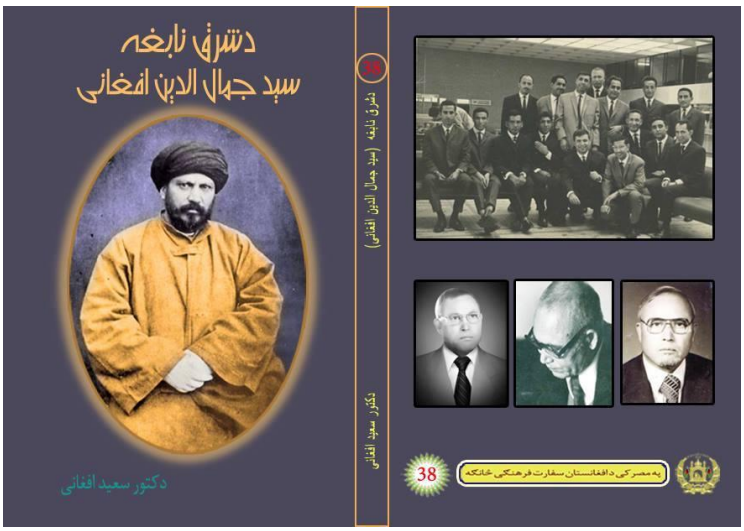
وروسته د ننګرهار نه د کابل حبيبيې ليسې ته د ديني علومو ښوونکي په حيث را بدل شو. دلته يې هم د « اخلاق » په نامه د نومورې ليسې لپاره قلمي جريده ليکله. هغه به د « النجم » او « اخلاق » د جريدو زياتره مضمونونه پخپله ليکل او نورې ليکني به يې هم له نظره تيريدلې .

که مونږ د دغو دواړو جریدو نومونو ته ځیر شوو ، نو له هغو نه هم د هغو د مسوؤل مدیر او موسس د نظر دقت ځرګند ږوي. په « النجم » کښې دهدی اخوندزاده صاحب مولانا نجم الدین د نامه او شخصیت یاد تازه کیده او په « اخلاق » کښې د کابل ښار په چاپیریال د لیسې د زده کوونکو ځوانانو اخلاقي روزنې او پالنې ته د سعید افغاني توجه او عنایت ثابتیږي.

سعید افغاني په « ۱۳۴۲هجري شمسي » کال مصر ته ولاړ او تر« ۱۳۴۷ هجري شمسي » کاله پورې په « جامة الازهر » کښې د فلسفې او الهیاتو په زده کړه بوخت و، او څه موده په قاهره کی د ښښتو رادیو یی خپرونو نطاق او آمر هم وو.
سعید افغاني همدلته یې د هیواد تاریخ نړیوالو او عربي نړۍ ته پراخه ور معرفي کړ او خپله یې هم د عربي نړۍ له هغو آثارو څخه چې د افغانستان او افغاني شخصیتو نو په هکله لیکل شوي وو خپلې تاریخي څیرنې مخته بو تلې . سعید افغاني په
(ښښتو دري او عربي) ژبو آثار ولیکل او په هغو دوو مشهورو آثار و سره چې د سید جمال الدین افغان او خواجه عبدالله انصار په هکله یې په عربي ژبه ولیکل دغو دو ځانګړو افغانی شخصیتونو ته چې یویي د سیاست او فلسفې د ډګر وتلي شخصیت و او بل یې په تصوف کې ځانګړې مقام در لود تلپاتې والې و با ښه ، او په خاص ډول هغه د اسلام دین چه د « عشق ، محبت ، عاطفې ، صلح او سلم » پر بنیاد ؛ اسماني دین دې ، بشریت ته ور معرفي کړ.

سعید افغاني د خدای استعداد په اساس په څلورنیمو کالو کې د الازهر پوهنتون څخه « ماستري و دوکتورا » واخسته اوخپل ګران وطن ته : (مولوي ولاړ او دکتور راستون شو) .

محترم فضل الرحمن « فاضل » د افغانستان پخوانې لوئ سفیر په مصر هیواد کې داسی لیکلي دي:

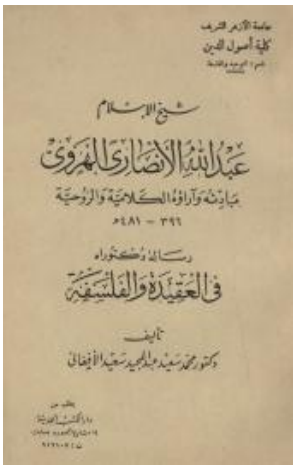

لکه چې پوهیږو د شلمې پیړۍ په دویمه نیمایي کښې ، افغانستان د ازهر پوهنتون ته محصلین د زدکړو لپاره لیږل پیل کړل، که په دقیقه توګه د هغو محصلینوترمنځ بررسي ترسره شي ، د همغه محصلینو په ډله کښې د دکتور محمد سعید افغاني نوم په سرکښې راځي، چې د زدکړې په وخت کښې پدې هیواد کښې په عربي ژبه د ده لیکنې هم چاپ شوي

د لیږل شوي محصلینو ترمنځ ځینې نوموروهم شتون درلود چې وروسته د افغانستان په سیاسي او علمي ډګرونو کښې ښه و ځلیدل چې پوهاند غلام محمد نیازي، استاد برهان الدین رباني، استاد عبد رب رسول سیاف، حضرت صبغت الله المجددي ، پوهاند عبدالسلام عظیمي، پوهاند وفی الله سمیعي، محمد موسی شفیق، محمد صدیق سیلاني، عبدالقیوم رهبر، سیف الرحمن سایف، عنایت الله رشید، پوهاند محمد کبیر، پوهاند غلام صفدر پنجشیري، جوهر صدیقي، پوهاند نعمت الله شهراني،

ډاکټرسیدجان بیان، محمد ګلاب بشار، پوهاند عبدالعزیز، پوهاند غلام محی الدین دریز او په لسګونو نور چې د خپلې دورې لایق محصلین ؤ. د دی ځلیدلی کسانو په جمله کښې راځي، مګر دخپلې تحصیلي دورې په موده کښې چې په مصر کښې اوسیدل د عربي او مصري مخاطبانو ترمنځ يې د خپلو آثارو او تالیفاتو نشر کولو ته پاملرنه ونه کړه.

محصلین افغانی پوهنتون اسلامی
الازهر جمهوری عربی مصر
مورخ : روز شنبه « ۱۷ سپتمبر سال ۱۹۶۶ »

دوکتور سعید افغاني کله چې خپل وطن ته راستون شو لومړۍ د عالي دارالمعلمین د استاد په توګه دنده تر سره کړه او بیا ورسته د کابل پولي تخنیک ته ولاړ. هغه د استادي په وخت کې د ځوانو محصلانو او استادانو له ځانګړي احترام څخه برخمن ، او هغوي ته به يې د ژوند او مبارزې په هکله د ارزښت وړ مشورې ورکولې ، د ده توب لنیز شخصیت دومره اوچت و چې آن دښمنان يې هم د ده په وړاندې سر ټیټولو ته مجبور وو .

استاد سعید افغاني د محصلانو او استادانو د دموکراتیکو مبارزو له لړۍ سره د خپل دیني او مذهبي مقام له ساتلو سره سم یو ځای شو او همدلته د کابل پوهنتون د استادانو له خوا دهغه وخت د استادانو د اتحادیې غړۍ او بیا د عالي شورا د مرستیال په توګه انتخاب شوو.

استاد سعید افغانی با شاگردان لیسه حبیبیه شهر کابل

استاد سعید افغانی واتحادیه استادان ومحصلان پوهنتون

استاد سعید افغاني د استبداد ، ظلم ، رشوت ، سود خورۍ ، بی عدالتي ، ورانکاري ، فسادونو او نور و و مظالمو پر ضد یی ټینګه ملاتړۍ وه ، او مهمه دا چې د ځوانانو په مظاهرو او میتنګونو کی یی ویناوې کړیدی او مقالی یی لیکلي دي .

محترم سرفراز « مومند » د کابل پوهنتون د ادبیاتو د پوهنځی استاد او د استادانو د اتحادیې منشي په خپله خاطره کې داسی لیکلي دي.
(جلسی روانی وې ، تضادونه عمیق کیدل او بالاخره یوه جلسه دومره هیجاني شوه چی نژدې وه چی د استادانو اتحادیه چی د استادانو د صنفي ګټو یوا ځنی ریښتنې مدافع وه جوړه نشي او غونډه ړنګه شي او دغه کلاس حق او دیموکراتیک غوښتنه په ځای پاتی شي.
درست په دغه لحظه کې استاد سعید افغاني چی د پولیتخنیک د بی طرفه استادانو څخه وٴ او د پوهنتون اکثره استادانو کی د ټاکلی احترام څخه بر خورداره وٴ ، یوه ثابته بیانه ایراده کړه ، استادان یی اتحاد او اتفاق ته را وبلل ، صنفي هدفونه او سیاسي هدفونه یی لنډ توضیح کړل ، هیله یی وکړه چی صنفي غوښتني د سیاسي غوښتنو څخه بیلی کړي ، استادان یی په ډیر ارام او متانت سره دغه عظیم مسؤولیت ته متوجه کړل چی که دا اتحادیه جوړه نشي نو یوه نه بخښونکي تاریخي اشتباه به مو کړې وي او راتلونکي به په مونږ لعنت وایی .
پرلپسې چکچکو د غونډې سکوت مات کړ، دغه بیانیئ په ټولو استادانو ښه تاثیر و کړ ، جلسې دوام وکړ او په نتیجه کې په یو ټا کلی پروګرام د اتحادیې انتخابات وشول ، اتحادیه جوړه شو، چې دارلانشایې پدی ډول و ټاکل شوه.

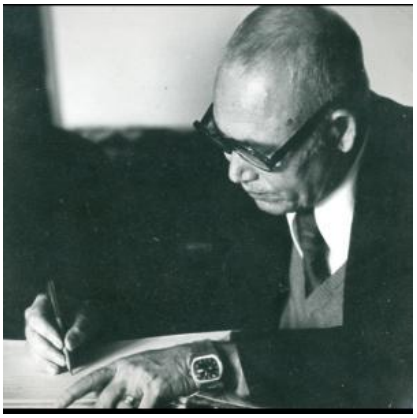
١ـ استاد فضل الربی « پژواک » د اتحادیې د ریس په توګه.
٢ـ استاد سعید افغاني د اتحادیې د معاون په توګه .
٣ـ سرفراز« مومند» د اتحادیې د منشي په توګه .
۴ـ داکتر پشتونیار « د ننګرهار پوهنتون څخه» د اتحادیې د منشي په توګه.
د دی نه وروسته زما د استاد سعید افغاني سره د استادانو د اتحادې په اساس روابط پیدا شول ، ډیر وخت به مو د اتحادې په باره کی او د استادانو د صنفي غوښتونو په ارتباط خبری کولې ، ما د هغه د خبرونه استفاده کوله او زیات احترام می ورته پیدا شو.)

واقعیت دادې چې د روحانیت په مقام کې داسي اشخاص لکه د علامه سعید افغاني ، په څیر مونږ ډیر کم پیژنو ځکه دې هم عالم و هم روحاني ، هم ملا و او هم خطیب ، هم سیاست مدارو او هم پخپله لیاره کې ریښتني ، هم په فلسفه کی وارد و او هم په الهیاتو کې ، ده هم په دیني علوم کې لاس درلوده او هم په اجتماعي علوموکې، دې هم محقق وو او هم ژورنالیست ، لنډه دا چې ده خپل رول د یو واقعي افغان او واقعي مسلمان په حیث په نړیواله سطح کې ولو با وه ، او هم پیشقدم وو.

مولانا سعید افغاني د کورني او بهرني سولی ته ډیر ه زیاته توجه در لوده ، ده د سولې د ټینګښت په خاطر ډیری زیاتی مقالي ، موعظي ، دیني مضامین ، کتابونه او رسالی لیکلي دی، چی هریو یی د ډیر زیات ارزښت لرونکي دي.
ډاکتر سعید افغاني عالم وو ، او عالمان ور باندی ډیر سخت ګران وه ، او عالمانو ته به یی همیشه داسې خطاب کاوه : سوله تبلیغ کړې ، ورور ګلوی تبلیغ کړې ، د انسان انسانی کرامت تبلیغ کړې ، فقر ، فلاکت ، دربدري ، بی عدالتي ، لوږه ، بی کوري او اجتماعي مظالم چې اصلاً د اسلام مبین دین یی په کلکه غند نه کوي، د اسلام له نظره و څیړې او اضرار یی ټولو مسلمانو او زیارایستونکو هیواد والو ته، روښانه کړې.

دی پدی عقیده و چې : مـلا امام ، خطیب او نور دیني او مـذهبي مسوولین د نورو هیواد والو په وړاندی ډیر درانده مسوولیتونه لري ، را پیدا شوي ستونزی باید عالمان او روحانیون په مبتکر رانه توګه تشریح او توضیح کړي.

مولانا استاد سعید افغاني له بشري ټولنې سره له هر ډول تو پیر او تبعیض پر ته، مـینه درلـوده او د نړۍ والـي سولئ یو پیژندل شـوې مبـارز وو ، ده نه یـواځې په زیاتـو نړیوالـو هـغو سیمیناروڼـو کې بـرخه واخیسته چې سولئ ته وقـف شوې وه، بلکه ده د قلم په وسیله هم د صلح آرامش ، حسن تفاهم او عدم تشدد ؛ لیکوال او مبارز شوو او پـې دی مبارزی کـې یی د ابـوعلي ابـن سینا زرمي کـالیزي په مناسبت ، جـایزه « طلائي مدال » تـر لاسه کـړ.

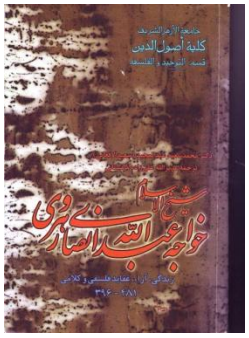

مولانا استاد داکتر محمد سعید « سعید افغاني » د ابـوعلي ابـن سینا زرمي کـالیزې جایزه تـرلاسه کـړه

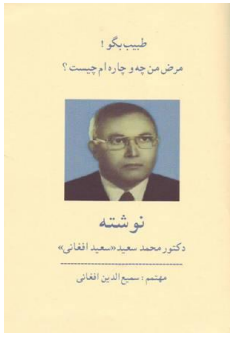
مولانا سعید افغاني آن د روانې پیړۍ ځلورمې لسیزې په پیل کی ځانګړې هڅې وکړی چی په هیواد کې د ملي یووالـي لپاره د یو پراخه ملي جبهې ضرورت خلکو ته په ګـوته کړل او هـغه د یو داسې تـولنیز پر مختګ او تـولنیز بدلون سره چې د بې عدالتیو کمپله ټوله کړې مینه درلوده ،

په همدئ وجه و چې په کال « ۱۳۵۲هجري شمسي » کښې د قضا عـالي شـورا غړي او ورپسئ د تمیز دعالي محکمې رئیس (قاضي القضات) شـو، وروسته د اسلامي شئونو وزارت په راس کې وټاکـل شو، او بیا د وخت د ملی جبهې مرستیال او هم د علما او روحانینو عمومي مشر شـوو.

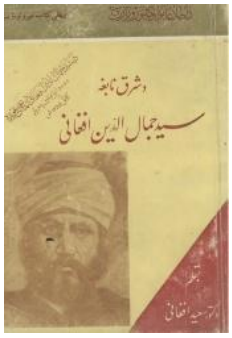
سعید افغاني د اوه دیرش « ۳۷ » جلده کتابونه او د « یونیم زرونه » زیات مذهبي ، فلسفي ، تصوفي ، اجتماعي و ادبـي مقـالي لیکلې چه په خاص ډول دې « انیس ، هیـواد، پامیر، کاروان ، ننګرهار ، پیام حق و قضا » په روز نامو او مجلو کئ خپرې شوي دي.

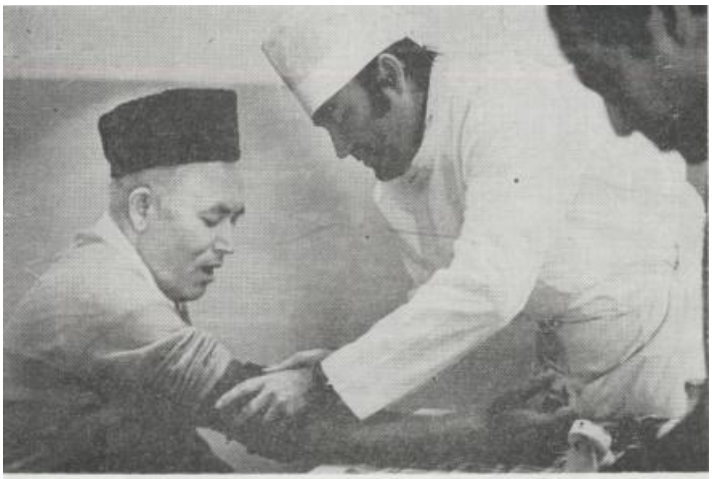

د مولانا داکتر « سعیدافغاني » چاپ شوي آثار او تآلیفات:

شمیره	د کتاب نوم
۱	ـ شیخ الاسلام عبدالله الانصاري الهروي: په عربي ژبه ، چاپ 1967 کال.
۲	ـ نابغة الشرق سیدجمال الدین الافغاني : په عربي ژبه چاپ 1967 کال .
۳	ـ د شرق نابغه سیدجمال الدین افغاني : په پښتو ژبه ، چاپ 1355 کال.
۴	ـ الاشارات و التبهات ابن سینا: په پښتو ژبه ، چاپ 1359 کال .
۵	ـ خلاصه اندرزها و نصایح سودمند برای ستاژیران قضا : د ۱۳۵۴کال چاپ.
۶	ـ تفسیر: د یولسمو ټولګیو د لپاره : په پښتوژبه ، کال « ۱۳۶۰هجري شمسي» .
۷	ـ تفسیر : برای صنف ۱۱ لیسه ها : په دری ژبه ، کال « ۱۳۶۰هجري شمسي» .
۸	ـ عقاید : درسي کتاب.
۹	ـ منطق : درسي کتاب.
۱۰	ـ اساسات اسلام به نگاه علم و فلسفه : د دارالمعلمین 13 صنف لپاره.
۱۱	ـ اساسات اسلام از نگاه علم و فلسفه: د دارالمعلمین 14 صنف لپاره.
۱۲	ـ مختصر تاریخ افغانستان و دول متمدن اسلام : پولیتخنیک کابل .
۱۳	ـ کلتوراسلام از نگاه علم و فلسفه، په دري ژبه : د 1349 کال چاپ.
۱۴	ـ و الصلح خیر، صلح و آرامش از دیدگاه اسلام : د 1362 کال چاپ.
۱۵	ـ محمد« ص » رهبربزرگ اسلام : د 1363 کال ـ چاپ.
۱۶	ـ پلاروطنه ملی جبهه او یا دلته د تولنیزوستونزو د حل لار: د 1362 کال چاپ.
۱۷	ـ خطر جنگ هستوي : په دري ژبه ، د 1362 هجري شمسي ـ کال چاپ.
۱۸	ـ طبیب بگو مرضم چه و چاره چیست ؟ په دری ژبه ، فبروري « ۲۰۱۰» میلادی کال.
۱۹	ـ مبادي اسلام : د ۱۳۶۹ کال ـ چاپ.
۲۰	ـ زندګي مسلمانان: په دري ژبه د کال 1363 چاپ.
۲۱	ـ د نجات او کامیابي لپاره دعلم او فلسفي له نگاه: د 1370 کال چاپ.
۲۲	ـ افغانستان ، تاریخاً و حضارتاً و کفاحاً : په عربي ژبه ، ناچاپ.
۲۳	ـ انـدرزونه « غوري ویناوي » : په پښتو ژبه ، ناچاپ.
۲۴	ـ آداب قاضي : په دري ژبه.
۲۵	ـ العقیده الاسلامیه وآرا المعتزله والاشاعره والماتر یدیه و اختلافاتهم: ناچاپ.
۲۶	ـ انـدرزونه « نصایح سودمند » : په دري ژبه ، ناچاپ.
۲۷	ـ در باره ادیان و دین اسلام : په دري ژبه ـ ناچاپ.
۲۸	ـ اخلاق و فلسفه : په دري ژبه ، ناچاپ.
۲۹	ـ امراض روحي و معالجه آن : ناچاپ.
۳۰	ـ الاخـلاق و التصوف: په عربي ژبه ، ناچاپ.
۳۱	ـ سفر : د ۱۹۸۲میلادي ـ کال ، ناچاپ.
۳۲	ـ ارکان ، شرایط و احکام نکاح : ناچاپ.
۳۳	ـ حاکمیت انقلابي : نا چاپ.
۳۴	ـ تعبیر : په پښتو ژبه ، ناچاپ.
۳۵	ـ د باختر اطلاعاتی اژانس مطبوعاتی مصاحبه : د ۱۳۴۷ کال ـ ناچاپ.
۳۶	ـ انقلابي افکار ، هڅې او هیلې : ناچاپ.
۳۷	ـ زمـا ژوند : ناچاپ.

محترم انجينر محمد رحيم « يوسفي » د اروښاد مولانا « سعيد افغاني » په هكله په خپله خاطره كې داسې ليكلي دي:

« د كابل په دولتي مطبعه كې د مولانا سعيد افغاني وروستي كتاب د چاپ لاندې ؤ ، يو دوه و رځې و روسته ډاكتر صاحب تيلفون وكړ تر څو د كتاب پروف د ځانه سره د تصحيح لپاره دغه روغتون ته يوسم او هغه دواړه تصحيح كړو.

دوكتور سعيد افغاني دناروغي په بستر كښې

زه د څلورسوه بسترايز روغتون دريم منزل ته وختم د وخت څلور سوه بسترايز روغتون چهارايز قوماندان داكتر ولايت حبيبي چې زما په گومان د قلب يا د زړه د ناروغي متخصص به ؤ د ده په دروازه كې ولاړو و د ړوغبړنه وروسته ئې راته وويل: ډير تگ او راتگ مه كوې، د اسړې د مرگ مريض دې شايد ډير وخت به پكې هم نه وې !!

ما ورته كړل چې:

پوښتنه خولاځه چې ما د هغه د نوې كتاب پروف ورته راوړې ترڅو هغه تصحيح كړو. ډاكتر حبيبي زما په خبره و خندل او راڅخه ولاړ خو دومره ئې وويل چې : كه دا سړې نه مړكيږې، خو بيا هم ځان وژنې !

زه د ډاكتر سعيدافغاني د بستر كوټې ته داخل شوم ، دهغه په سيني پورې مزې تړلې او ماشين چالان ؤ چې ما ورسره دهغه د نوى كتاب پروف ولوستل او ترې را رخصت شوم .

زه لا دفتر ته نه وم رسيدلې چې حضرت عزرائيل « ع » د ده روح قبض او د د دې فاني دونيا څخه ئې د « ۶۳ » كلونو په عمر رحلت كړې ؤ .

مولانا داكتر سعيد افغاني د ۱۳۶۳كال ، د حوت په او ومه « د ۱۹۸۵ د فبروری ۲۵ مه » د افغانستان د طبي علومو اكادمي په رغتون كښې ؛ مهربان ، خواخوږی او تپاند زړه و درېد او په سبايئ د مرحوم مولوی صيب جنازه ؛ په خاصو مراسمو كښی د « دولتي شخصيتونو، د كابل د ښارعلماء و ، روحانيونو ، ليكوالو ، استادانو ، شاگردانو، د اسلامي شئونو، د علمأو او روحانيونو دعالي شورا، د علومود اكادمي او دليكوالو د اتحاديی غړو، او په سلگونو دوستانو او علاقه مندانو » په اشتراک ، د جابرانصار« عليه الرحمة » د مزار تر څنگ ، د شهداې صالحين په هديره كښی په درناوې خاوروته و سپارل شوو.

إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ

د اروښاد مولانا داكتر سعيد افغاني د ستر ضايعه په مناسبت زمونږ دهيواد او دوستو هيوادونو مذهبی او روحانی ټولنو، د پښتو، دری او عربی ژبو د ليكوال ، مولف او خطيب ، ديني عالم او اجتماعي شخصيت په مړينه د خواشينی او تسليت پيغامونه استوليي دي .

پرو فیسورعبدالله خدمتګار« بختانی » په خپل کتاب کې چې « د سولی او تفاهم دلیارې مبلغ دوکتور سعید افغاني » نومیږي کې داسې لیکیي دي:

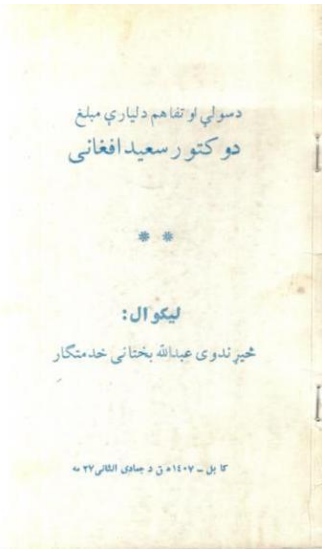
په دوکتور سعید افغاني باندی، د هغه د ژوندانه کلونه ، په لوستلو ، تدریس کولو، لیکلو، تالیف ، موعظو او خطابو تیر شو، هغه به دسولي ، امنیت ، تفاهم، دوستي ، وروري ، برابري ، اجتماعي عدالت او انساني کرامت لپاره په دم ، قدم او قلم مبارزه کوله.

دغه قطعه ما لیکی ده او د دوکتور سعید افغاني د شناختې د مرمرو په ډبره کنیدل شوی ده :

په لـوستلو ، لـو لـو لـو او لیکــلـو
د پـوهنــي د ډ یـو ي لانــدی کــارونــه
فضـیلت او شـرافـته سره تــیر شــول
په (دوکتورسعید افغاني) دری شپیته کلونه

« دوکتور سعید افغاني » د ابجد په حساب « ۱۹۲۲» کیږی، چه دا د نومورې د تولد میلادي کال دی. هغه « دری شپیته کلونه » ژوند تیر کړي دي چه د اسلام د پیغمبر حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و سلم د ژوندانه له کلونو سره برابر دی.

الهي : په خپل فضل و مرحمت اروابناد مولانا سعید افغاني دا د سولې ، ترقي ، وروري ، برابري ، حسن تفـاهم او دعدم تشدد د لارې مبارزه وبخښې او د فردوس جنت پر نصیب کړه.

امین یا رب العالمین
د مولانا سعید افغاني د سولی او تفاهم ، نشراتی بورد لخوا

http://www.said-afghani.org

د سميع الدين « افغاني » د نيکه
مولوي غازي عبدالمجيد « رحمهٔ الله عليه » لمړۍ ژوند ليک!

خـدای بخښلی غازي عبدالمجيد « رحمهٔ الله عليه » د ملا سيد امير زوی زمونږ د هيواد يو ديني عالم ، مشهور مدرس، د استقلال پياوړي مجاهد او د تصوف مشايخوو څخه وه.
مولوي صاحب ! د وطن د آبادئ او آزادئ له پاره ئې نه هيرونکې خدمتونه کړي او هم د هغه د « پوهـه ، ميړانې ، تقوی، پرهيزګاري، اخلاص او محبت » فيض او برکت څخه ، په سلګونو د هـغه « مريدانو ، مخلصانو ، شاګردانو او دوستانو » برخمـن شوي دي.
مولانا محمد سعيد « سعيد افغاني » چې د غازي عبدالمجيد مشر زوی دی ، د خپل کتاب کښی چه « زما ژونـد » نومړی داسې ليکلـي دي:

د ستر عالم، روحاني شخصيت او د وطن د استقلال د مبارزې اتل اروښاد مولانا عبدالمجيد «رحمه الله عليه» مزار د لغمان ولايت د عمرزيو سيمې په حضيره (هديره) کې

(زما مرحوم نيکه : مـولانا سيد امير صيب د خپل وخت تکړه عالم ، د ښه شهرت او ملی قدرت خاوندوو او ډير شاګردانې روزلی دي. دې د لغمان د کله کوټ په قريه کښې او سيده او د خپلو شاګردانو لويه درسي حلقه ئې در لودله . د هغه شاګردانو څخه هم ډير رسيدلي کسان جوړشوي او دهغوی له جملې څخه د تګاب سپين ملا افضل ، تور ملا افضل او مرحوم نجم الدين د هډی اخندزاده صاحب ملا ، چې په « ملا بزرګ صاحب » شهرت درلود او نور... دي.

زما مرحوم پلار مولوي عبدالمجيد د مولانا سيد امير زوی، په قام « صافی » ، د لغمان د ولايت د عمرزيو په قريی او د خيرآباد په کلي کښې اوسيده ، چې د خپل پلار څخه يـوی ځوی صغير پاتی شوی دی.

زما مرحوم پلار پس له دې چه ابـتدائي زده کـړې له مختلفو ؤ مشهورؤ روحـانيونه تکميل او ښايسته ښه مـلا شو ، بيا د عـالي زده کـړو د پـاره پيښور« پاکستان » تـه ولاړ او هـلته ئې د « معانيو ، لوی منطق ، حکمت ، تفاسير ، احاديثو ، فقهي ، اصـول ، رياضي ، تجـويد او نـور علـوم » د ښو پياوړو استادانـو څخه ولـوستل او د « مـولـوي » درجه او پکړئې د علـماؤ په رسمي غونډې کښی ترلاسه کړه ، او وطـن ته بيرته راستون شو .

زما پـلار د وطـن د استقلال او آزادۍ په جهاد کښې پـوره موثره بر خه در لـوده او دخپلـو قومي ځـوانانو، مشرانو ، شاګردانـو او پيرانو سره د مشرقي سيمه کښی په خصوص « ډکی، تورخم، او ناقی » په سيمو کښی پوره ميړانې جنګيد لـې دې.

زما پلار د ملای لنګ د شورش په وخت کښی ؛ کله چې امير امان الله خان په پغمان کښې جرګه جوړه کړه ، دی د خپل قام او د لغمان د ولايت د علماؤ او خلکو په وکالت رسمی وکيل انتخاب شو او دهغه وخت په لويه جرګه کښې فعاله برخه واخيسته.

و روسته له دی چی جرګه ختمه شوه ، د امان الله خان دولت زښت زیاد کوښښ وکړ ترڅو دی په دولت کښی رسمي ډنډه قبول کړي ، اما په ډیر معزرتونو ورڅخه ئې ځان خلاص کړه ،

حتی دی ته په خاص ډول د قضا په عرصه کښې هم څو څو واری د رسمي کار کولو دعوت وشو ، مګر ده رسمي ډنډه په دولت کښی قبوله نکړه او د خپل په اسلامي او ملي ډول د خدمت کولو په کار ؛ ډیر خوښ ؤ .

زما پلار ته مرحوم نادر خان غازي او مرحوم محمد هاشم خان هم پوره احترام او اخلاص درلود ، حتی د دی د رحلت څخه وروسته محمد هاشم خان زمونږ سره دپلار ښه نوم او شهرت په وجهی زیاته مینه کوله.

زما پلار په ټولو مروجو علومو کښې تدریس کولو ، خو په منطق او حکمت کښی ئې زیات شهرت در لوده ، خو د عمر په آخر و مرحلو کښې د ده تصوف جذبه زیاته شوه ، نوئي د « تفسیر ، حدیث ، فقهئ ، او د تصوف د علومو » مطالعه زیاته کوله او هم د زیاتو مریدانو او مخلصانو خاوند هم ؤ .

څنګه چې ده ښه علم ، تصوف او تقوی درلوده ؛ نو خلکو دئ مجبور کړ چې د لغمان د ترګړو مشهور او لوی مسجد د خطابت وظیفه هم په غاړه واخلي ، په دی مسجد کښی ده زیات عمر د جمعې په ورځ موثری خطابي ایراد کړې او د ده شهرت د شاګردانو او مریدانو د لیاری په ټول لغمان او ننګرهار بلکه په ټول افغانستان کی زښت زیات شو.

زما پلار ډ یر ښه واعظ او مبلغ ؤ ، ډیر ښه آواز ، ښه سپیځلي ګیره او څیره ئی در لوده او د ښه اخلاص او ګذاري خاوند ؤ ؛ نو همدا وجه وه چې هره ورځ له هرې خوا ورباندی د علمي او روحي استفاده لپاره هجوم ؤ ، او د ده په دیره او حجره کښی لنګر چلیده چی تر اوسه پورې په ټول مشرقي ، په خصوص د لغمان ولایت کښی زیات خلک د ده « علمي بحثونه، موعظي ، خطابي ، روحي ژوند ، تقوی ، پرهیزګاري ، میرانګي، اخلاص او محبت » معقولی او نمونی روایتوي .)

خدای بخښلي غازي عبدالمجید « رحمة الله علیه » په کال « ۱۳۲۰ هجري شمسي » چه د شپیتو کلونو په شاو خوا کښې عمر در لوده ، د ژمی په موسم کښی ناجوړ شو او دیو څو ورځو له مریضي څخه وروسته ، مهربان زړه ئی ودرید او په سبائی د مولوی صیب جنازه د هغه د سلګونو « مریدانو ، مخلصانو ، شاګردانو او دوستانو » له خواه پورته شوه او د لغمان د ولایت ، د عمرزیو د خیرآباد په هدیره کښی، په پوره درناوی خا وروته و سپارل شو.

روح دی ښاد وي

امین

دويـم فصل

د سميع الدين « افغاني »

فكري سبک، کتابونـه او آثار:

شعر ليکنې او فکري سبک!

اروا ښاد سميع الدين « افغاني » يو ټکره ليکوال ، خوږ ژبی او په هيواد او ولس مين شاعر وه چې د هغه شعري روش او فکری سبک؛ يوه ځانګړی سبک او نوې ټګلاره ده.

د افغاني صيب په ليکنواو شعرونو کې هم مطلب شته او هم پيغام ؛ هم جوهر لري ، هم احساس ، هم شوق او هم خوند . د هغه شعرونه ډير سليس، روان ، با محتوا او با احساسه دي ، په شعري سبک کې ؛ قوي پيغام ليدل کيږي او په زړه باندې سخت تاثير اچوي. ځنګه چې « د وطن په ياد » شعر کې داسی بيانوي:

په وطن موجوږ ماتم دی ـ تورتمونو کې مو شپې دي
دا د کوم ظالم له لاسه ـ چې ظلمونو کې مو شپې دي

***

د نيا ټوله راته خاندي ـ موږ په چيغو چيغو ژاړو
څه سپين سترګي دنياګی ده ـ سياستونو کې مو شپې دي
دا د کوم ظالم له لاسه ـ چې ظلمونو کې مو شپې دي

سميع الدين « افغاني» د زرلښت دويېپانۍ مرکه کونکې ؛ اغلې نيازګله « پښتنه» د سوال په ځواب داسی وايې : « دا چې زه د کوم سبک شاعر يم د دې پوښتنې ځواب به زما لپاره ګران کار وي خو دا چې کله، کله د زړه خواله د خپلو هيوادوالو سره د شعر په ژبه شريکوم د دې پوښتنې ځواب د هيواد شاعرانو او د شعر او ادب مينه والو ته ښه معلوميدلی شي ».

نو په دې اساس لازمه ګڼم چه د يو شمير قدرمنو ليکوالانو او شاعرانو ؛ سيرنې او نظرونه د افغاني صيب د « شعر ليکنې او فکري سبک » په ارتباط ؛ د مثال په توګه وړاندی کړم:

ـ محترم څېړندوی حبيب الله « رفيع » داسی ليکلي:
« د افغاني صاحب په شعرونو کې له اجتماعي دردونو سره ، سره د مينې سويې نغمې هم شته او د سوې هيواد رنګين يادونه هم او له دې سره د ده په شاعرۍ کې د ادبي رنګينيو پر ځای د هدف بيانولو ته زياته توجه شوې او د خپل زړه رازونه يې د رمزونو له پوښ نه بهر په صراحت او څرګندو لفظونو بيان کړي دي.»

ـ محترم استاد تمهيد « سيلانی » خپله سيرنه ، داسې بيان کړې ده:
« اروابښاد سميع الدين « افغاني » خپل فکر ، درد ، احساس او د ټولنې انځور د شعر په ژبه په بيلا بيلو شعري فورمونوکې وړاندې کړي دي چې له هغې ډلې « غزل ، مثنوي ، څلوريز ، مخمس ، څلوريزه او داسې نور » د يادولو وړ دي .
افغاني په خپلو ليکنو « نظم و نثر » کې سمبيزې محاورې ، سيمبولونه ، ساده ولسي ترکيبونه او وييونه، حتا په ځينو مواردو کې سمبيزګردودونه هم کاروي .
د ده د شعر او نظم ژبه ډيره ساده ، ولسي او خوندوره ده ، د هرې کچې او پوهې لو ستونکی پرې پوهيدلی شي ، نوموړی د شعر ليکنې او فکري سبک له مخې د معاصرو ليکوالو او شاعرانو له نړی ليد ، فکري دريځ او ليکنې سبک څخه اغيزمن ښکاري؛ دی د سياسي او طبقاتي افکارو له ارخه

د اکادمیسین سلیمان« لایق » ، انقلابی شاعر اجمل « خټک » او ځینو برخو کې د فلسفي شاعر غني خان سره اړخ لګوي . د ژبنیز سبک له اړخه د ولسي شاعر ملنګ جان او ګل پاچا « الفت » له سبکونو سره ورته والی لري.
اروابښاد افغاني کله نا کله دومره ساده ولسي او سمییزې محاورې کاروي چې ډیرې ترکیبونه او وییونه یې د یوې خاصې سیمې مال ګڼل کیږي ، خو برعکس بیا ډیرو مواردو کې عربی او نور مستعار شوي وییونه او علمي ترکیبونه هم له پامه نه غورځوي.»

ـ محترم شاه محمود « حصین » داسی لیکلي:
« سمیع الدین « سعید افغاني » شاعر دی، د هغه په شعرکې د هغه هیلې ، دردونه ، مینه او ارمانونه ژور ټولنیز، انساني او بشري رنګ لري. د سولې، هوسایني او نیکمرغۍ ټرې دی. د خپل ځپل شوي وطن د زوریدلي انسان په دردونو اوښکې تویوي ، د کرکې ، نفرت او توپیر غوښتنې پر ځای د مینې او محبت آواز اوچتوي د ارمانونو ارمان بې خپل خلک خپله مینه او خپل وطن دی... »

ـ محترم نجم الدین « سعیدی » په خپله لیکني کې داسې بیان لري:
« ښاغلی سمیع الدین « افغاني » ؛ د لیکوالۍ او شاعرۍ په تاریخ کې یوه نوې پاڼه ، روښ او لاره په ګوته کړې ده، د هغه ټولې لیکنې او اشعار ، او په خاص ډول د هغه ځیرنیز ، علمي او ادبي اثر « شین خالئ » د لیکوالۍ او شاعرۍ په تاریخ کې د خیال د دنیا څخه د تصویر او حقیقت په شکل ژوندی ترسیم او خاصه سبکي نمونه ده.»

ـ اغلې فاطمه « نیازی » د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو د پوهنځی پخوانی محصلې په خپل څیړنیز مونوګراف کې داسې لیکلي دي:
« ښاغلي سمیع الدین « افغاني » په مختلفو فورمونو او یا شکلونو کې شاعري کړي ده. خو زیاته برخه یې ولسی شاعري ده او خپله یې هم ویلې، چې ولسي شاعر دی. په ولسي شعرونو کې یې داسې شعرونه هم شته چې د فورم له مخې یې پیژندل ګران کار دی، یانې ډېر او مختلفو شکلونو کې یې ویلي دي.
ښاغلي سمیع الدین « افغاني » په خپلو شعرونو کې د ملنګ جان پیروي کوي او عروضي شاعري هم کړي ده خو په مرکزي نقطه یې همدا د وطن یادونه ده او تل یې د خپل هېواد او هېواد والو درد او غم یې په خپلو شعرونو کې بیان کړي دی. »

ـ محترم افضل « تکور» پدی نظر دي:
« زما په اند افغاني صیب د یو ښه شاعر نه پرته خورا ښه طرز یا تصنیف جوړونکی دی او دا د ده د شاعري یو لوی کمال دی ځنی طرزونه او سندری خو یی ډیر ژر د اوریدونکو زړونو ته لار پیداکړی د هر چا پ پر ژبه دی او دی د ده شهرت هم زیات کړې دی که د کمیت او کیفیت له پلوه یا د پوهاند صاحب زیار پر وینا جوله (شکل) منځ پانګه (محتوا) له پلوه د افغاني صاحب دغه شعری جونګ ګورو نو هغه د بنجاره کڅوړی ته ورته ده چی هر څه په کی موندلی شو. څلریزی، نظمونه، لنډی، متلونه ، غزلی ، رباعی ، بګتی او د شعر هر قالب په کی موندلی شو. »

په اخر بیان کی:
د هیواد شاعران ، لیکوالان او د شعر او ادب مینه وال نه په ډیر درنښت هیله کوم چې د افغاني صیب نثرونه او اشعار مطالعه کړي او د هغه شعری روش او سبک نه خوند اوخلي.

لیکنې !

سمیع الدین « افغاني » مجموعاً شپاړس جلده « ۱۶ جلده » شعري او نثري کتابونه او رسالی لیکلي؛ چې لس جلده « ۱۰ جلده » چاپ او شپږ جلده « ۶ جلده » ناچاپ دي.

همداسی د افغاني صیب دیر شمیر څیړنیزې علمي ، ټولنیزې، سیاسي مقالې اولیکنې یې د هېواد په مختلف رسنیو او انترنیټي ویب پانو کې چاپ او خپرې شوې دي. او د هغه یو شمېر شعرونه د هېواد د وتلو شاعرانو او لیکوالو په « علمي سیمینارونو » او مشاعرو کې د کلمه، او یو شمېر نور یې د هېواد د خوږ ژبو سندرغاړو په غږونو کې کمپوز شوی دي، لکه :« زه افغان یم ، پل دې بختور شه ، همت ، دا افغانستان دې، بنجاره ماما ، یاره ستا په اننګو کې ، میروم لغمان جان، د وطن په یاد، د برکلي ګودر ... » او ډیر نور چې زمونږ د هېوادوالو د پاملرنې وړ ګرځېدلي دي.

چاپ شوي کتابونه:

- د وطن یادونه « د شعرونو لومړۍ ټولګه ».
- پردیس خیالونه « د شعرونو دویمه ټولګه ».
- زمونږ کلي او باندې « نثر ».
- داغلي زړونه « د شعرونو دریمه ټولګه ».
- د خاپوړو کلی او باندې .
- شین خالی « ناول ».
- پس از بازگشت « داستان کوتاه ».
- نړېدلې جونګړې « د شعرونو څلورمه ټولګه ».
- د سمیع الدین « افغاني » چاپ شوي اثار او کتابونه
- یاره ستا په انګو کی « شعري کلیات ».

ناچاپه آثار:

- غوره شعرونه او نظمونه « د شعرونو دیوان » .
- پنځمه شعري ټولګه
- د شین خالی ناول دویمه برخه
- د دري ژبې اشعارو ټولګه
- کمپوز شوي اشعارو ټولګه
- زمونږ کلي او باندې دویمه برخه

د وطن یادونه
« د شعرونو لمړی ټولګه »

Remembrance of te homeland "The First Collection of Poems"

د وطن یادونه

د « وطن یادونه » د سمیع الدین « افغاني » لمړي شعري ټولګه ده چې په « ۲۰۰۳ م کال» کې په ښکلي صحافت په « ۵۷ » مخونو کې د حق لارې کلتوري ټولنه له خوا چاپه شوې ده.

په دغه شعري ټولګه کې ښاغلي شاه محمود « حصین » یوه ښکلې سریز لیکلې ده او د شعرونو په اړه یې خپل نظر څرګند کړې دی. همدارنګه په دغه شعري ټولګه کې سمیع الدین « افغاني» یوه لنډه لیکنه کړې او د خپلو شعرونو په اړه لوستونکو سره لازمه معلومات شریک کړي دي.

د وطن په یاد

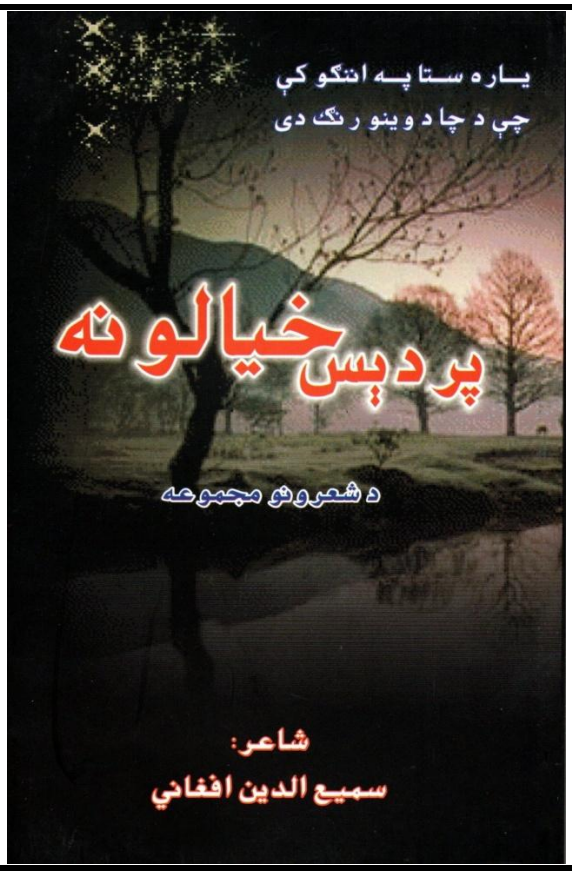
په وطن موجورماتم دی
تورتمونو کی مو شپی دی
دا د کوم ظالم له لاسه
چه ظلمونو کی مو شپی دی

د کتاب پیژندنه:

د کتاب نوم:	د وطن یادونه « د شعرونو لمړی ټولګه »
ویناوال:	سمیع الدین « افغاني »
چاپ کال:	۱۳۸۲ لمریز ۲۰۰۳ میلادي ـ کال
چاپ شمیر:	۵۰۰ ټوکه . په « ۵۷ » مخونو کې
چاپ وار:	دوم
ډیزان او کمپوزر:	احمد « سعیدي»
چاپ ځای:	د حق د لارې کلتوري ټولنه
سریزه:	ـ شاه محمود « حصین »

پردیس خیالونه
« د شعرونو دویمه ټولګه »

Pardis Khyalone
"The Second Collection of Poems"

پردیس خیالونه

پردیس خیالونه:د اروابنادافغاني صیب، دویمه شعري ټولګه ده.
دغه شعري ټولګه په کال « ۲۰۰۹ م۰ کال » د اسد دانش مطبعه له خوا په ښکلي صحافت په « ۱۰۸» مخونوکي د چاپه راوتلي ده.
پدغې شعري ټولګه کې ښاغلي سر محقق عبدالله بختاني « خدمتګار» بابا ، یوه تحقیقي سریزه لیکلي ده.

همدا رنګه په دغه شعري ټولګه کې د هیواد ځوان او تکړه لیکوال او شاعر ښاغلي اجمل اتک « یوسفزي» صیب هم یوه سریزه لیکلي اود اشعارو په اړه یې خپل نظرځرګند کړی دی.

د مینې رنګ

یاره ستا په اننګو کې
چې د چا د وینې رنګ دی
زما د پاکې مینې
حقیقت پکې ځرګند دی

د کتاب پیژندنه:

د کتاب نوم:	پردیس خیالونه « د شعرونو دویمه ټولګه »
شاعر:	سمیع الدین « افغاني »
خپرندوی:	د حق د لارې فرهنګي ټولنه ـ جرمني
چاپ وار:	لومړی
چاپ نیټه :	۲۰۰۹ میلادي ـ کال
شمیر:	۱۰۰۰ ټوکه ، په « ۱۰۸ » مخونو کې
ټولګه:	دوبیمه
د چاپ ځای:	اسد دانش مطبعه ـ کابل
کمپوز:	ذبیح « شفق »
سریزه:	ـ پروفیسورعبدالله خدمتګار« بختاني » ـ اجمل اتک « یوسفزي »

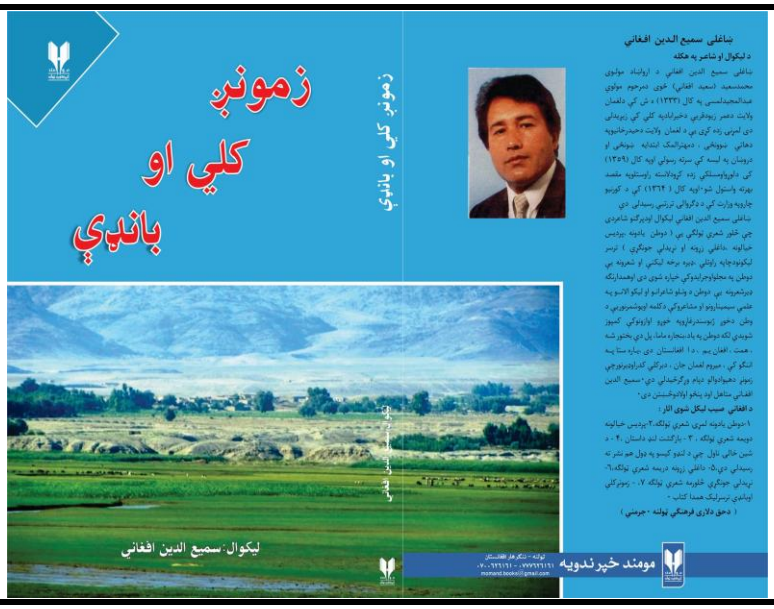
زمونږ کلي او باندې:
« نثر »

Our village and band "Prose"

زمونږ کلي او باندې:

زمونږ کلي او باندې د اروابنـاد سميع الدين « افغاني » تاريخي مجموعه ده چې په (۱۳۹۰ل) کال کې په « ۹۷ » مخونوکې په ښکلی صقافت او ډيزآين چاپه شوي ده.

پدغه کتاب کې د لغمان په اړه د هيواد د معاصرو څيړونکو او ليکوالانو معتبره تاريخي او کړه مطالب راټول شوي دي.

همدارنګه په دغه اثر کې د لغمان تاريخی قدامت او جغرافيوی موقعيت په اړه د معاصرو او معتبره ليکولانو څيړنيزو کره ليکونو ته هم ځای ورکړل شوې دي.

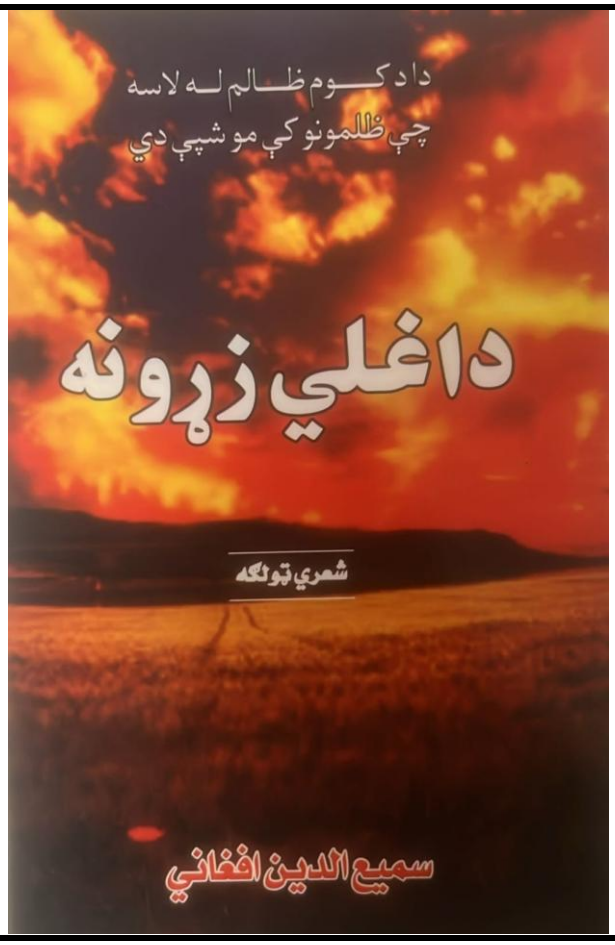
پدغه کتاب کې افغاني صيب د خپلو دخاپورو دکليو اوباندو تر څنګ په کليو کې د ودونو رواجونه، د درس اوتعليم معاشره، ودونه اوعنعني ، اشريا د خپلې خوښې کارونه او د محلی ژوند هراړخيزه برخو ته لنډه کتنه کړې ده .

د کتاب ځانګړنې:

د کتاب نوم:	زمونږ کلي او باندې
ليکوال:	سميع الدين « افغاني »
ډيزاين چارې:	ايمليار « ساجد »
چاپ کال:	۱۳۵۹ لمريز « ۲۰۱۶ ميلادي»
چاپ ځای:	د مومند خپرندويې ټولنې تخنيکي څانګه
چاپ وار:	لومړی
د چاپ شمير:	۱۰۰۰ ټوکه ، په « ۹۷ » مخونو کې

داغلي زړونه
« د شعرونو درېيمه ټولګه »

false hearts
"Third Collection of Poems"

داغلي زړونه

توري وريځې طوفانونه
غـم لـړلي مـاښامـونه
بيا اسمان ولې په قـهر دی
بد حالت دی بد روز ګار دی

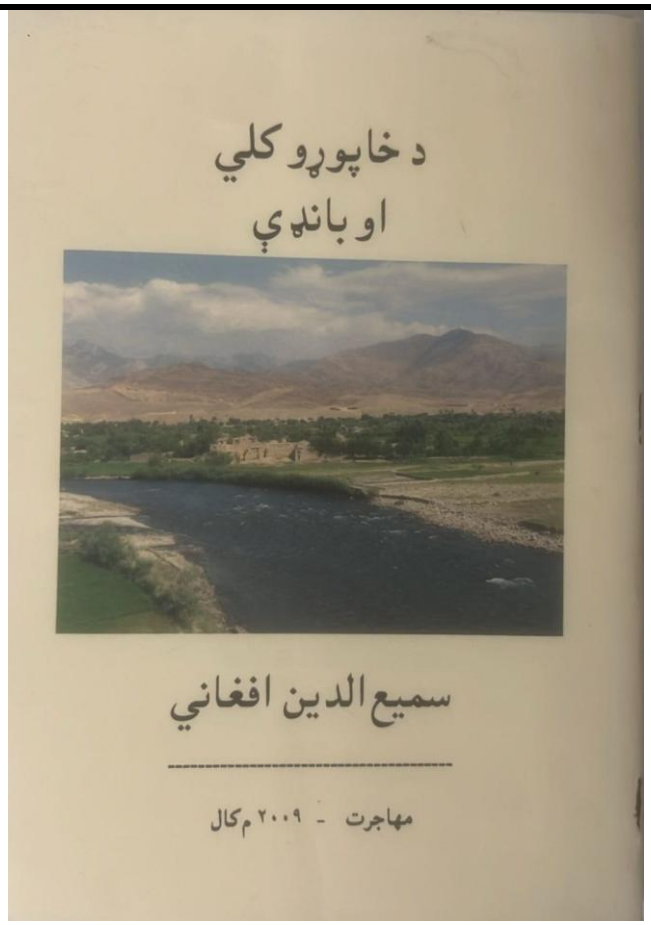
داغلـي زړونــه د سميع الدين « افغاني » درېيمه شعري ټولګه ده چه په کال « ۲۰۱۱ ميلادي » د حق دلارې فرهنګي تولنه لخواه په ډير ښکلي صحافت په « ۱۰۸» مخونو کې چاپه شوې ده .
پدغې شعري ټولګې د هيواد نامتو علمي شخصيت محترم څېړندوی حبيب الله « رفيع » صيب يوه ښکلي سريزه يې پرې ليکلې ده.

همدارنګه پدغې شعري ټولګې پيژندل شوې ليکوال او شاعر: اغلي زرلښت « حفيظ بشريار » او محترم افضل « ټکور » ښکلي سريزې ليکلې دي.

د کتاب پيژندنه:

د کتاب نوم:	داغلي زړونه « درېيمه شعري ټولګه »
ليکنه:	سميع الدين « افغاني »
د چاپ کال:	۱۳۵۹ هجري شمسي ـ ۲۰۱۱ ميلادي
د چاپ شمير:	۱۰۰۰ ټوکه ، په « ۱۰۸ » مخونو کې
د چاپ وار :	لومړۍ
کمپيوتر:	سير « افغاني »
څېړندوی:	د حق د لارې فرهنګي تولنه ـ جرمنی
د چاپ خای:	د دانش خپرندويې ټولنه

The village of Khapuru and Bandi د خاپورو کلي اوبانډي

د خاپورو کلي اوبانډي:

د خاپورو کلي او بانډي د ارواښاد سميع الدين « افغاني » نثري کتاب دی، چې په (۲۰۰۹م) کال په « ۱۰۱ » مخونو کې د حق د لارې فرهنګي ټولنه لخواه چاپه شوی ده.

پدی کتاب کې مختلفې موضوع ګاني لکه:

- مکتب ته د شاملیدو دوره.
- قلعه صفت.
- د حیدرخانیو د کلی جومات.
- د حیدرخانیو کلی.
- زمونږ تفریحی مصریوفتونه.
- د روژی مبارکه میاشت.
- په کلیو کی د ودونو رواجونه.
- پل دی بختور شه.
- لغمانی اوږده یا د لغمان د خلکو خاص خواږه.
- خونږ ژبی سندرغاړی مرحوم مسجدی.
- په کلو کی د اختر رواجونه.

او داسی نور مطالب لیکل شوي دي.

پل دی بختور شه

شپې دی د برات شه شه کلونه دی اختر
پل د ی بختور شه ناوی پل دی بختور

د کتاب پیژندنه:

د کتاب نوم:	د خاپورو کلي او بانډي
لیکنه:	سميع الدين « افغاني »
د چاپ کال:	۱۳۵۸ هجري شمسي ـ ۲۰۰۹ ميلادي
دچاپ شمیر:	۵۰۰ ټوکه ، په « ۱۰۱ » مخونو کې.
د چاپ وار :	اول
کمپیوتر:	سجاد « ویدیا »
د چاپ ځای:	د حق د لارې فرهنګي ټولنه ـ جرمني

شین خالی « ناول » : Shin Khali "Novel"

شین خالی
څه ښکلا څه نازونه یې دی
تور اوربل شنه خالونه یې دی

شین خالی د اروابناد سمیع الدین « افغاني » « ناول » یو ژوندی تاریخي کیسه او زمونږ د ګران هیواد دکلیوالي ژوند هغه ریښتني داستان دی چې د شعر او ادب مینه والو ته ډالی کیږي.

دغه ناول په کال « ۲۰۰۹ م۰ کال » د دانش خپرندویې ټولنې له خوا په ښکلي صحافت په « ۹۱ » مخونو کې د چاپه شوې ده.

پدغې ناول باندې دهیواد وتلي لیکوال او شاعر ښاغلي شهسوار « سنګروال » او دهیواد تکره لیکوال او شاعر ښاغلي الحاج نجم الدین « سعیدی» یوه ښکلي سریزه او ادبي لیکنه یې پرې لیکله ده.

کتاب پیژندنه:

د کتاب نوم :	**شین خالئ « ناول »**
لیکوال :	**سمیع الدین « افغاني »**
خپرندوې:	**د حق د لارې فرهنګي ټولنه ـ جرمني**
چاپ نیټه :	**۲۰۰۹میلادي ـ کال**
چاپ ځای:	**دانش خپرندویې ټولنې تخنیکي څانګه**
چاپ وار:	**لومړی**
شمیر:	**۵۰۰ ټوکه ، په « ۹۰ » مخونو کې**
کمپوز:	**سکندر « افغاني »**
سریزه:	**ـ محترم شهسوار « سنګروال»** **ـ محترم نجم الدین « سعیدي »**

پس از بازگشت
« داستان کوتاه »

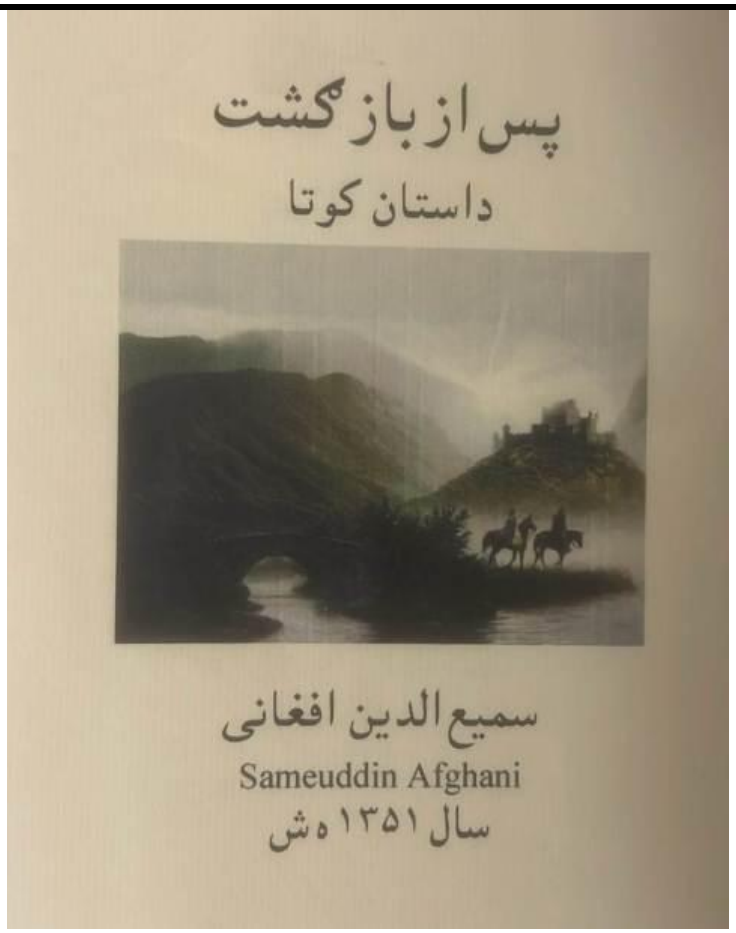
After the return of
"short story"

پس از بازگشت

پس از بازگشت : د اروابنـاد سمیع الدین « افغاني » نشري لیکنه ده چې په دري ژبه په (۱۳۵۱ه ش) کال کې چاپه شوي ده .

په دی داستان کې یو ځوان د نسیم په نوم د تفریح لپاره کابل نه جلال آباد ته ځي او هلته خپل پخوانی ملګر جاوید سره ویني بیا په لاره کې د موټرو د ټکر له امله زخمي خلکو سره مرسته کوي، چې هلته بیا له یوې نجلۍ سره مخامخ کیږي او ...

بناغلي « افغاني » صیب دا داستان په ډېر ښکلی انځوراو په ښکلو ساده جملو لیکلی او د ادب مینه والوته یې وړاندی کړی دی.
همداسی په دې داستان باندی اغلې مل صیب یوه ښکلی سریزه لیکله ده.

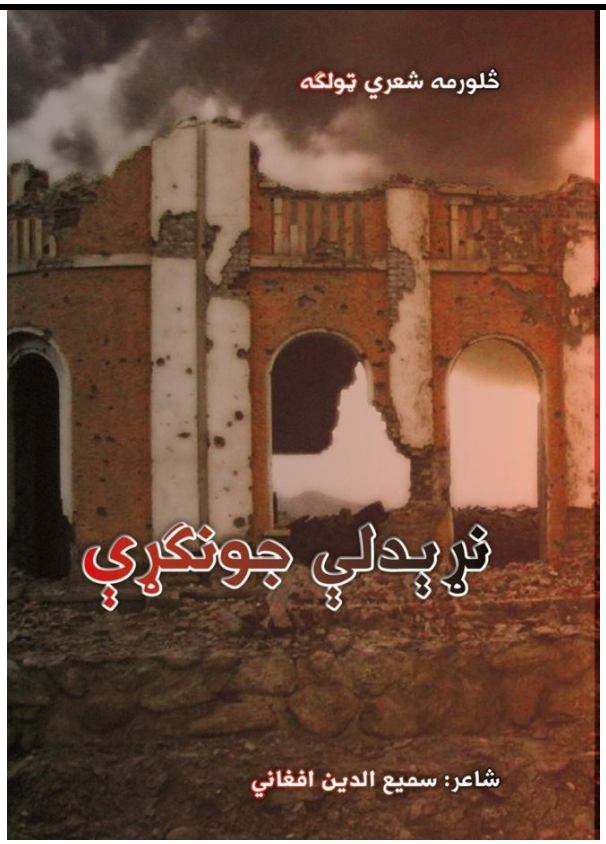

معرفی کتاب :

اسم کتاب :	**پس از بازگشت « داستان کوتاه »**
نویسنده :	**سمیع الدین « افغاني »**
سال تحریر:	**۱۳۵۱ هجري شمسي ۱۹۷۴ میلادي**
سال چاپ:	**۱۳۸۷ هجري شمسي ۲۰۱۰ میلادي**
تعداد چاپ :	**۵۰۰ جلد**
کمپیوتر:	**سمیر« افغاني »**
مرجع چاپ:	**مرکز کلتوری د حق لاره**
محل چاپ :	**جرمني**
مقدمه:	**محترمه خانم مل**

نړيدلي جونګړې
« د شعرونو څلورمه ټولګه »

Crushed nuts
"The Fourth Collection of Poems"

نړيدلي جونګړه

خيرالناس

ځينې ظاهر کې با پاس ښکاري
خو پټ په زړه لکه خناس ښکاري
کړي په ظاهره د وروړ خبرې
په بدبيني بيا برلاس ښکاري

***

نړيدلي جونګړه: د خدای بخښلي سميع الدين « افغاني » څلورمه شعري ټولګه ده چې د شعر او ادب مينه والو ته يې ډالي کړې ده.
دغه شعری ټولګه په کال « ۲۰۱۶ م۰ کال » د حق د لارې فرهنګي ټولنه لخوا ، د اسد دانش مطبعه کې ، په ښکلي صحافت په « ۲۸۸ » مخونو کې چاپه شوې ده.

په دغـه شعري ټولګه باندی د حـق د لارې فرهنګي ټولنې او همداسې د هيواد ټکره ليکوال او شاعر محترم مصطفی « آريـن » ډيرې ښکلې سريزې ليکلي او د شعرونـو په اړه يې خپل نظر څرګند کړي دي.

کتاب پيژندنه:

د کتاب نوم:	نړيدلي جونګړې « څلورمه شعري ټولګه »
شاعر:	سميع الدين « افغاني »
سريزه:	ـ مصطفی « آريـن » ـ د حق د لارې فرهنګي ټولنه
چاپ کال :	۲۰۱۶ ميلادي ــ ۱۳۹۵ هجري شمسي - کال
خپرندوې:	د حق د لارې فرهنګي ټولنه ـ جرمني
چاپ ځای:	اسد دانش مطبعه ـ کابل
چاپ شمير :	۱۰۰۰ټوګه ، په « ۲۸۸ » مخونو کې
ډيزاين:	سپين « سهار »

د سميع الدين « افغاني »
چاپ شوي آثار او کتابونه:

Sameuddin's "Afghani"
Printed works and books

کتاب پيژندنه:

د کتاب نوم:	د سميع الدين « افغاني » چاپ شوي اثاراو کتابونه
شاعر:	سميع الدين « افغاني »
ترتيب کونکی:	قاضي نثار احمد « مصلح »
ډيزاين:	هدايت الله « ناصري »
چاپ نيټه :	۱۳۹۹ هجري شمسي ـ ۲۰۲۰ ميلادي
خپرندوی:	د حق د لارې فرهنګي ټولنه ـ جرمني
د چاپ ځای:	اسد دانش مطبعه ـ کابل
د چاپ شمير :	۱۰۰۰ ټوکه ، په « ۸۸ » مخونو کې

يادداشت: د اروابنـاد سميع الدين « افغاني » چاپ شوي اثاراو کتابونه : په کال « ۲۰۲۰ ميلادي » د اسد دانش مطبعه له خوا په ښکلي ثقافت په « ۸۸» مخونوکي چاپ شوې ده.
پدغه کتاب کې د افغاني صيب په څلورو کتابونو: « د وطن يادونه، پرديس خيالونه، داغلی زړونه، او نړيدلی جونګړی » ، د هيواد ليکوالانو او شاعرانو اندونه او سريزوته او همدا رنګه د ليکوال خپلې خبرې او د کتابونو د منځپانو او د محتوا په اړه ښايسته معلومات ځای ورکړل شوي دي.

یاره ستا په اننګو کي

یاره ستا په اننګو کي د اروابناد سمیع الدین « افغاني » شعري کلیات دي چې د شعر او ادب مینه والو ته یې ډالي کړي ده.

د غه شعری کلیات په کال « ۲۰۲۱ م۰ کال » د حق د لارې فرهنګي ټولنه مرکز له خوا په « ۵۱۹ » مخونوکي اوعالی صحافت پس له د افغاني صیب وفات نه ، د اسد دانش مطبعه ـ کابل کي چاپ شوي ده.

پردې کلیات باندې:
محترم څیرنپوه دوکتور عبدالظاهر « شکیب » ، محترم استاد تمهید « سیلاني » ، پوهندوی محمد داود « وفا » او د ستراتیژیکو مطالعاتو تحقیقاتي او د حق لاره کلتوری مرکز؛ ښکلي سریزه او ادبي لیکنه یې پرې کړې دي.

کتاب پیژندنه:

کتاب نوم:	یاره ستا په اننګوکي « شعري کلیات »
شاعر:	سمیع الدین « افغاني »
سریزه:	ـ څیرنپوه دوکتور عبدالظاهر « شکیب » د افغانستان د علومو اکادمي رئیس ـ د ستراتیژیکو مطالعاتو تحقیقاتي او د حق لاره کلتوری مرکز ـ استاد تمهید « سیلاني » ـ کابل
اوډون:	استاد تمهید « سیلاني »
کمپیوتر:	قاضي نثار احمد « صافي »
چاپ کال:	۲۰۲۱ میلادي ـ کال
دچاپ اداره:	د ستراتیژیکو مطالعاتو تحقیقاتي او د حق د لارې فرهنګي ټولنه ـ جرمني
د چاپ ځای:	اسد دانش مطبعه ـ کابل
د چاپ شمیر :	۱۰۰۰ ټوکه
یاددونه:	دا شعري کلیات په « ۵۱۹ » مخونوکي او عالی صحافت چاپ شوي ده

شعري کلیات!

سمیع الدین « افغاني » شاعر دی . هغه شاعر چې د مینې په سمندر کې نایابه ګوهر لټوي. دی د هیواد او ولس مینې ناکراره کړی ، په بیلتون کې یې لپه لپه وینې تویوي او د هیواد په مینې د منصور په شان سرورکوي.

ماته یې د خپل شعري کلیاتو د چاپولو زیری راکړ او غوښتنه یې وکړه چې یو څه پرې ولیکم . ما د دې درد من شاعر شعري کلیات ولوستل ، د مینې له بلا رنګینو الفاظو ، سیمبولونو ، انځورونو او د مینې له شاعرانه ترکیبونو جوړ دی . ده د ژوند ، هیواد او اولس هر و ناخوالوته د مینې رنګ ورکړی او په درد یې د زړه له تله غږ پورته کړي.

افغاني صاحب غوښتل چې دا شعري کلیات په خپل لاس ترتیب او د ادب مینوالوته یې وړاندې کړي. خو دا چې د تقدیر اراده بدله وه او دا موقع یې ده ته ورنه کړه چې دا هیله یې پوره شي ، نو نومورې په جلا وطنۍ کې له ولس او هیواده لرې د جرمني په یو روغتون کې په ۲۰۲۱ م کال د دسمبر میاشتې په ۲۲ نیټه د چهارشنبې په ورځ ، د ماڼ دیګر په « ۴ » بجو د ژوند پور پرې کړ او د ابدیت په آرامه خوب ویده شو.

افغاني صاحب د رنځ په بستر پورت و ، یو ورځ یې د تلیفون په کرښه راته وویل :
چې زه د جوړیدو نه یم ، د دې اثر مسوولیت تاته در سپارم او هیله لرم چې زما دا ګډ و مات الفاظ د پښتو ژبې او ادب مینوالوته ور ورسوې . ما هم په پوره ډاډ ورته د دې کار مسوولیت په غاړه واخیست ، دا د نن له نیکمرغه د افغاني صاحب هیله پوره شوه او د ده شعري کلیات هم چاپ شو.

دا اثر « ۵۱۹ » مخونه لري ، پر دې اثر د افغانستان د علومو اکادمئ رئیس ځیرنپوه دوکتور عبدالظاهر« شکیب » ، پو هندوی محمد داوود « وفا » ، په جرمني کې د ستراتیژیکو مطالعاتو تحقیقاتي او د حق د لارې کلتوري مرکز او پخپله د اروابناد افغاني صاحب یادابنتونه لیکل شوي وي .

اروابناد افغاني خپل فکر ، درد ، احساس او د ټولنې انځور د شعر په ژبه په بیلا بیلو شعري فورمونوکې وړاندې کړي دي چې له هغې ډلې « غزل ، مثنوي ، څلوریز ، مخمس ، څلوریزه او داسې نور » د یادولو وړ دي .

نومورې د خپل هر شعري فورم سرلیک د شعر د منځپانګې او موضوع له مخې نوموي ، نه د شعري فورم له مخې .

***

استاد تمهید « سیلانی »

درېيم فصل

ويناوې او کتابونه؛ مينه والوته!

شمير	مطلب
۱	ـ د افغانانو علمي، فرهنګي او ادبي غنډه!
۲	ـ د خپلواکۍ سلمې کالیزه!
۳	ـ د لغمان ولایت د قرغیو ولسوالۍ عامه کتابتون!
۴	ـ د هالنډ هیواد د میشته افغانانو ، فرهنګیان انجمن!
۵	ـ د افغاني صیب کتابونه مینه والو ته!
۶	ـ د افغاني صیب کتابونه؛ د ډالۍ سلسله!
۷	ـ د سمیع الدین « افغاني » کتابونه؛ د خپلواکه ټولنې ته ډالۍ شول!
۸	ـ د لغمان ولایت د مندراورِ د هلکانو عالي لیسې!
۹	ـ د لغمان « الفت کتابتون » ته افغاني صیب کتابونه ډالۍ شول!

د افغانانو علمي، فرهنګي او ادبي غنډه !

فرانکفورت ـ جرمني

الحاج سميع الدين « افغاني » تل دا هڅه کوله چې د خپل فکر او قلم د ممکنه لارو څخه خپلو ګرانو هيوادوالو ته ورسوي. خاصتاً هغه سخته علاقه درلوده چې په مختلف ادبی ، کلتوري او اکادميک مجالسوو کې فعالانه ډول ګډون کړي اوخپلې ليکنې او شعرونه ؛ ګډون کوونکو ته بيان او خپل کتابونه او آثار ډالی کړي.

سميع الدين « افغاني » په دې نظر وه چه:

د انسان سره اړيکې تينګول او هغه ته ښه تحفه ؛ د کتاب ډالۍ کول دي!

د افغانانو علمي ، فرهنګي او ادبي غنډه

« د می ۷ مه ، د ۲۰۱۱ ميلادی کال ـ جرمني »

خدای ښښلې سميع الدين « افغاني » د افغانانو په علمي ، فرهنګي او ادبي غنډه کې د حق د لارې د کلتوري مرکز په استازيتوب د فرانکفورت ښار د جرمني هيواد کې ګډون وکړ او پس له عالمانه وينا څخه ، خپل ډير شمير کتابونه ګډونکونکو ته ئې ډالۍ کړ چه په کور ودانې استقبال شوو.

د خپلواکی سلمی کالیزه!

سمیع الدین « افغاني » د « اګست ۱۸ مه ، د ۲۰۱۹ میلادي ـ کال » د خپلواکی د سلمي کالیزې په و یاړپه هغه پرتمیني غونډه کې چې د جرمني هیواد ، د کولن ښار د «ایونت پلاست» په تالار کې جوړه شوی وه ، د حق د لاري کلتوری مرکز په استازیتوب ګډون وکړ او د هغه ټولنې پیغام یې، ولوست او بیا یې خپل شعر« د وطن په یاد» د غونډې برخه والو ته ډالۍ کړ،چه سخت استقبال شوو.

د وطن پـه یاد

پـــه وطـــن موجورماتم دی
تـورتمونو کې مو شپې دي
دا د کـــوم ظـــالم له لاسه
چې ظلمونو کې مو شپې دي
ګـران وطن راته سوراورشو
دوزخ لمبې تـــري خـــیژي
بـــل محشر ته حاجت نه شته
قیامتونو کې مو شپې دي
دا د کـــوم ظالم له لاسـه
چې ظلمونو کې مو شپې دي
د کـابـــل هـــره کـوڅـــه مو
ښکلي ښکلي خـــاطرې دي
اوس یې وران اوویجارګورم
ګـــرنګونو کې مـــو شپې دي
دا د کـــوم ظالم لـــــه لاسه
چې ظلمونو کې مو شپې دي

زوړ او ځوان مو شهیدان شول
ځـوک بې پلاره ځوک بې مور‌ه
د چا کور جوړ قـــــبرستان شو
زیـــــــارتونو کې مو شپې دي
دا د کـــــوم ظالم لـــــه لاسه
چې ظلمونو کې مو شپې دي
افغانان ټول تار او مار شول
ځوک په کوزاوځوک په بردي
په وطن کې چې اوســـــیږي
ماتمونو کې یې شپې دي
دا د کـــوم ظالم لـــه لاسه
چې ظلمونو کې مو شپې دي
داســلام پـــه تـــمه تـــمه
د کـــــافرو کانـي وشـــوې
هـــــــیڅ تمیزکـــولای نه شو
په چـــرتونو کې مو شپې دي

دا د کـــــوم ظالم لـــــه لاسه
چې ظلمونو کې مو شپې دي
دنـــــــیا ټـــوله راته خاندي
مورِ په چیغو چـــــیغو ژاړو
څه سپین سترګې دنیاګی ده
سیاستونو کې مو شپې دي
دا د کـــــوم ظالم لـــــه لاسه
چې ظلمونو کې مو شپې دي
افـــــغاني وطن به جوړ شي
که د خدای مـــــــهربانـــي وه
د پـــــردو لاس بـــــــه لنډیږي
امـــــــیدونو کې مو شپې دي
دا د کـــــــوم ظالم لـــــه لاسه
چې ظلمونو کې مو شپې دي

***

سمیع الدین « افغاني »

د لغمان ولایت د قرغیو ولسوالۍ عامه کتابتون!

ښاغلي سمیع الدین « افغاني » د قرغیو ولسوالۍ عامه کتابتون سره د (۲۰) ټوکه کتابونو مرسته وکړه .
مرسته شوي کتابونه د قرغیو ولسوالۍ د ځوانانو مرکزي شورا مشر ښاغلي ذاکرالله « صافي» له لوري قرغیو ولسوالۍ عامه کتابتون ته وسپارل شول.

ښاغلي افغاني صیب او صافي صیب څخه ډیره زیاته مننه کور یې ودان، احساس او هېوادنۍ مینه یې د ستایلو ده چې د قرغیو ولسوالۍ عامه کتابتون ته یې (۲۰) ټوکه ګټور کتابونه ډالۍ کړل، الله ج دې ستر اجر ور په برخه کړي.
درنو او خوږو هېوادوالو تاسو څخه هم غوښتنه کوو چې د ملي او هېوادني احساس له مخې د یاد کتابتون په ښاینه کې مرسته وکړئ.

درنښت

نیک محمد « وحدت »

د لغمان ولایت د قرغیو ولسوالۍ د ځوانانو مرکزي شورا مشر ښاغلي ذاکرالله « صافي» څخه په مننې سره چې زما کتابونه ئې د یادې ولسوالۍ عامه کتابتون مسولینو ته سپارلې دي ۰ همدا رنګه د نثار احمد « صافي » څخه مننه کوم چې هیوادوالو ته زما د کتابونو په رسولو کې زما سره مرسته کړې ده، کور ئې ودان ۰

په درنښت

سمیع الدین « افغاني »

د هالند هیواد د میشته افغانانو ، فرهنګیان انجمن!

محترم سمیع الدین « افغاني » د هالند هیواد د میشته افغانانو، فرهنګیان انجمن له استازو : محترم احسان الله « ارینزی » ، محترم الحاج ابراهیم « سهار » او محترم نوروزي « نوزادي » سره ښه شرین ادبي مجلس وکړ او خپل کتابونه یې هم دالی کړ .

سمیع الدین « افغاني » په خپله پاڼې کې داسی لیکلي دي :

د معزز نوزادي صیب او سهار صیب څخه په مننې سره چې د هالند هیواد د افغانانو د کلتوري مرکز په استازیتوب زه یې په ګلونو او تحایفو ونازولم.

سمیع الدین « افغاني »

د جنوري ۱۶ مه ، د ۲۰۲۰ میلادي ـ کال

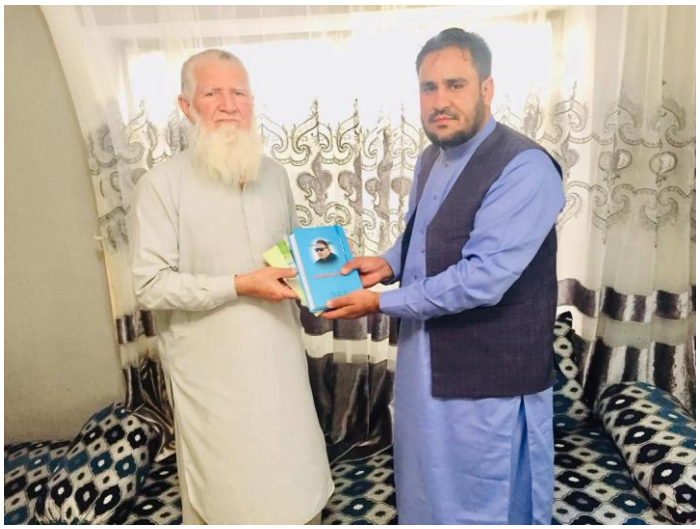
د منشن ګلدباخ ښار ـ جرمني

د افغاني صيب کتابونه مينه والو ته!

محترم محمد عثمان « همدرد » د افغاني صيب يو شمير کتابونه وطنوالو ته ډالي کړ.
د ۲۰۲۱ ميلادی کال ـ د کابل ښار

د افغاني صيب نوې شعری کليات
محترم څارنوال اختر محمد « صافي » صيب ته ډالي شوو.

د افغاني صيب کتابونه؛ د ډالی سلسله!

د سميع الدين « افغاني » کتابونه؛

د خپلواکه ټولنې ته ډالۍ شول!

دا کتاب له پندونو ډک ده ؛ په ویلو ارزي!

له شاعر او لیکوال قدرمن سمیع الدین « افغاني » څخه نړۍ مننه چې د خپل شل جلده کتابونه یې زمونږ ټولنې تــه ډالۍ کړ تر ې ، مننه او کور یې ودان.

د انسان لپاره ستره او نه هیریدونکې ډالۍ ؛ کتاب ده !

افغاني صیب د هیواد اصیل بچی ده تــل یې خلک د شعر په ژبه پوهولي او پارولي. قدرمن افغاني صیب تــه اوږد عمر غواړم د لابریاوو پــه هیله یې.

افغاني صیب خپله د هیواد نــه بــهر اوسي دا کتابــونه یې د اسرار احمد په لاس ډالۍ کړ.

داکتر بابر « سهاک »

د لغمان ولايت د مندراوړ د هلکانو عالي ليسې!

د هيواد نوم وتي ولسي شاعر او ليکوال ښاغلی سميع الدين « افغاني » آثارو څخه چې تعداد يې سل ټوکه کتابونه ته رسيدل ، د افغاني صاحب په استازيتوب د بنده نثاراحمد « صافی » له خوا د لغمان ولايت د مندراوړ د هلکانو عالي ليسې کتابتون مسؤول محترم استاد ميرويس« صافي » ته ډالۍ او وسپارل شول.

البته د ياد ښوونځی سرپرست آمر صاحب عبدالرحمن « ناصري» ، د ديني علومو د ډيپارتمنت مشر محترم استاد مولوي صاحب نورالحق« حقيار» ، سرمعلم صاحب زيارت گل « بينوا» او محترم استاد محمد نذير « ناصري» هم حضور درلودل.

ټولو معززو استادانو د أفغاني صيب ، لدې نيک اوملي احساس څخه قدرداني اومننه يې وکړه چې د خپل ګټور يې اثار يې د استادانو، او زده کوونکو د علمي ګټې اخيستنې له پاره د دې ښوونځی په کتابتون کې خوندي کړل .

په پای که الحاج افغاني صاحب او مونږ ته يې د دعا ترڅنګ په چارو کې د لابرياو هيله وکړه.

ومن الله التوفيق

قاضي نثار احمد « مصلح »

د شنبې څلورمه ، حوت مياشتې ، د ۱۳۹۸ هجري شمسي ـ کال

د لغمان « الفت کتابتون » ته افغاني صیب کتابونه ډالي شول:

کوریې ودان !

لیکوال او شاعر ښاغلي سمیع الدین « افغاني» ، د قدرمن ورور نثار احمد « صافي » په لاسونو، د لغمان « الفت کتابتون » سره د خپلو « ۸۰ » توکو لیکل شوو کتابونو مرسته وکړه !

موږ په لومړي سر کې په جرمني هېواد کې میشت درانه مشر سمیع الدین « افغاني» او بیا له درانه ورور صافي څخه مننه کوو، چې د کتاب ورکړې دود یې وپاله او له یاد کتابتون سره یې مرسته وکړه.

کورونه یې ودان، په ژوند کې یې د پوهې ډیوې بلې اوسه!

جاوید « مسرور »

څلورم فصل

د سميع الدين « افغاني »

يو شمېر کمپوز شوي او انتخابي اشعار:

۱	د وطن په ياد
۲	بنجاره ماما
۳	ميروم لغمان جان
۴	ياره ستا په اننګو کې « د مينې رنګ »
۵	افغان يمه زه
۶	پل دې بختور شه
۷	ناوکې
۸	د برکلي ګودر
۹	د ګران افغانستان
۱۰	سجدې
۱۱	د حسنو سوداګر
۱۲	يو ښه فرصت
۱۳	سره مزه کا
۱۴	شنه بنګړې

د وطن پـه یاد!

د وطن پـه یاد

پـــه وطــن موجورماتم دی
تــورتمونو کې مو شپې دي
دا د کـــوم ظـــالم له لاسه
چې ظلمونو کې مو شپې دي
***
ګــران وطن راته سوراورشو
دوزخ لمبې تـــري خــيژي
بـــل محشر ته حاجت نه شته
قیامتونو کې مو شپې دي
دا د کـــــوم ظالم له لاسه
چې ظلمونو کې مو شپې دي
***
د کـــابــل هــره کــوڅــه مو
ښکلي ښکلي خـــــاطرې دي
اوس یې وران اوویجارګورم
ګــرنګونو کې مــو شپې دي
دا د کـــــوم ظالم لـــه لاسه
چې ظلمونو کې مو شپې دي
***
زوړ او ځوان مو شهیدان شول
ځــوک بې پلاره ځوک بې مور ه
د چا کور جوړ قـــبرستان شو
زیـــــارتونو کې مو شپې دي
دا د کـــــوم ظالم لـــه لاسه
چې ظلمونو کې مو شپې دي
***
افغانان ټول تار او مار شول
ځوک په کوزاوځوک په بردي
په وطن کې چې اوســـــیږي
ماتمونو کې یې شپې دي
دا د کـــــوم ظالم لـــه لاسه
چې ظلمونو کې مو شپې دي
***

د وطن په یاد شعر ! د وطن تکړه اوخوږ ژبي هنرمند محترم صدیق « شباب» پـه اواز کمپوز او کلیپ شویدې.

داســلام پـــه تـــمه تـــمه
د کـــــافرو کانـي وشـــوې
هـــــــیخ تمیزکــولای نه شو
په چـــرتونو کې مو شپې دي
دا د کـــــوم ظالم لـــه لاسه
چې ظلمونو کې مو شپې دي
***
دنـــــیا ټــوله راته خاندي
موږ په چیغو چـــــیغو ژاړو
څه سپین سترګې دنیاګې ده
سیاستونو کې مو شپې دي
دا د کـــــوم ظالم لـــه لاسه
چې ظلمونو کې مو شپې دي
***
افـــغانی وطن به جوړ شي
که د خدای مـــــهربانـــي وه
د پـــــردو لاس بـــــه لنډیږي
امـــــیدونو کې مو شپې دي
دا د کـــــوم ظـالم لـــه لاسه
چې ظلمونو کې مو شپې دي
***
سمیع الدین « افغاني »

مأخَذ: د وطن پـه یاد شعر؛ د وطن یادونه « د شعرونه مجموعه » ، « ۱ ـ ۴ » مخ ، د « ۲۰۰۳ میلادی» کال چاپ.

بنجاره ماما !

بنجاره ماما

موري بنجاره مـامـا راغلی دی
نورشیان یې ډیردي داپایزیب یې څومره ښکلی دی
موري بنجاره مـامـا راغلی دی
***
موري پیسې را که چې پایزیب مې ډیرخوښیږي
رنګ رنګ سیـــخکونه په اوربـــل مې هوسیږي
عطر شام پاریـــس مې په د مـاغ ډیر ښه لګیږي
نقدی پیسې نـه وی ماما پور پـــه ځان منلی دی

موري بنجاره مـامـــا راغلی دی
***

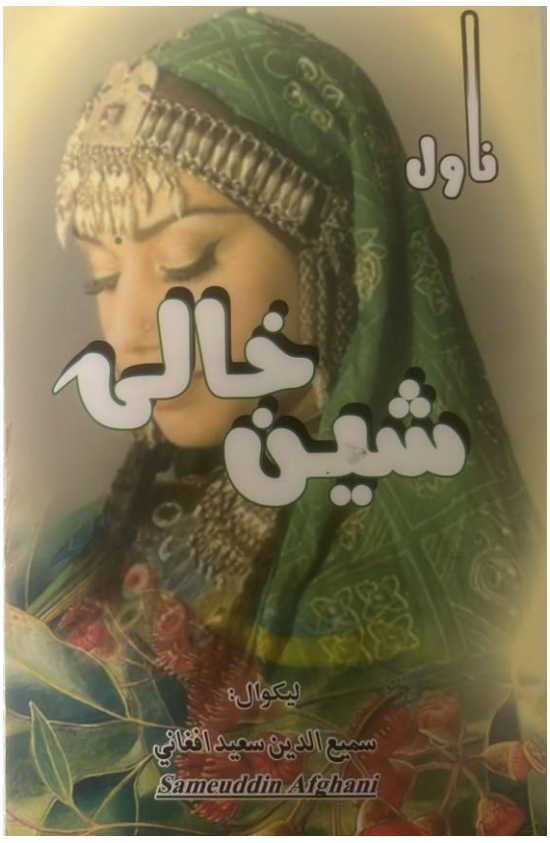

بنجاره ماما شعر؛ د تکړه اوخوږ ژبې هنرمند محترم طاهر « شباب » په اواز کې کمپوز او کلیپ شویدې.

اخـــلم دنداسه چـــې دنداسه مې ډیر خوښیږي
سری شونډی چې ګرځم نو اشنامي خوشحالیږي
توري توري سترګـــې پـــه کجلو ښه ښکاریږی
سرو زروچـــارګل ماما پـه برجب کې ساتلی دی

موري بنجاره مـامـا راغلی دی
***
ځان چې مې سینګارکړه بیانوځمه د ګدر په لور
موري دهـمزولـــوسره نـــن دمـــازدیګرپه لور
ډیربـــه شم خوشحاله چـې دیارشم دنظر په لور
اچوم ټکریـــی چې افغاني کلتورمو ښکلی دی

موري بنجاره مـامـا راغلي دی
***
سمیع الدین « افغاني »

مأخَذ: د بنجاره ماما شعر؛ شین خالی « ناول » ، « ۴ ـ ۵ » مخ ، د « ۲۰۰۹ میلادی» کال چاپ.

ميروم لغمان جان !

ميروم لغمان جان

ميروم لغمان جان د خارج دل مه تنگ شده
ملک بيگانه به مه زندان ديهمزنگ شده
ميروم کنر جان درخارج دل مه تنگ شده
ميرم کابل جان امريکا دل مه تنگ شده
***
د باغمرزا د قرغه يي مه اشنايا دارم
هم دعمرزايي و اليشنگ قوم وخويشا دارم
باله د چاردی حيدرخانی انډيوالا دارم
از قلای پشه يي والينگار چه خاطرا دارم
ميرم در خانې خود ديگه پای فقير لنگ شده
ميرم کابل جان د خارج دل مه تنگ شده
ميروم کنر جان اروپا دل مه تنگ شده
***

ميروم لغمان جان شعر؛ د تکړه اوخوږ ژبې هنرمند ښاغلي حفيظ « کرونګر» په اواز کې کمپوز، کليپ او ډير استقبال شويدی.

يادگلکی استاد چی يک داستان ها ميکرد
يگان شير جنگی را کتيش پاينده هم يکجا ميکرد
يادت است ملا استاد چه يک خاندن ها ميکرد
گل و رحم الله وهفته گل هم چه سازها ميکرد
الی خو ساز ها کلي گډ وډ و جلترنک شده
ميروم لغمان جان د خارج دل مه تنگ شده
ميرم لوگرجان د سدني دل مه تنگ شده
***
يک وخت د بازار ترګړی چه بيرو بار بود
سونې ديګري لب دريا چه واره دار بود
چقه جم جوش دترګړی جمعه بازار بود
زيارت و ميله د مهترلام صاحب نامدار بود
ياد او وختا الی خو بخت کی ما د جنگ شده
ميروم لغمان جان اروپا دل مه تنگ شده
ميروم لغمان جان دلندن دل مه تنگ شده
***

وخت سال نواست لغمان جان چقه زيبا شده
هر رقم ميوه و حاصلات اينجه پيدا شده
وخت غريبی داس درو در همه جا شده
گر و نيشکر کتي بادرنگ هم پر بها شده
چې خوب مردم ها بود حالي دل مردم سنگ شده
ميروم لغمان جان د خارج دل مه تنگ شده
ميروم لغمان جان کانادا دل مه تنگ شده
***
بيا که لغمان جان بريم بيا ديگه اشتي کنيم
سنگ د جای خود سنگين بيا انډيوالي کنيم
رنگ جنگه گم کنيم سم وطنداري کنيم
گم جنگ طلبا شوه رسم افغاني کنيم
مردم وطن ديگه به تنگ از دست جنگ شده
ميروم ننګرهار د خارج دل مه تنگ شده
ميروم لغمان جان د اتريش دل مه تنگ شده
***

سميع الدين « افغاني »

مأخَذ: د « ميروم لغمان جان » شعر؛ د سميع الدين « افغاني » دري ژبې اشعارو ټولګه « ناچاپ ».

یاره ستا په اننګو کې!

د مینې رنګ شعر؛ دهیواد د خوږ ژبي هنرمند ښاغلي طاهر« شباب» په اواز کې کمپوز شویدی.

د مینې رنګ

یاره ستا په اننګو کې
چې د چا د وینې رنګ دی
زما د پاکې مینې
حقیقت پکې څرګند دی
***
ما ویل سترګې دې خوږې دي
دې ویل تورې په رنجودي
ما ویل مینه دې سور اوردی
وې ویل یار زما مالنګ دی
***
ما ویل زما سره اشنا شه
دې ویل زموږ کلي ته راشه
ما ویل مینه رسوا کیږي
دې ویل دا د مینې خواند دی

ما ویل ښکلي دې ځواني ده
دې ویل مینه رسوایي ده
ما ویل زه دې لیونی کړم
دې ویل یار مې عنمرنګ دی
***
ما ویل سپینه خوله دې راکه
دې ویل مینه کړې بې باکه
ما ویل زړه ته مې نژ دې یې
ویل زه شمع یار پتنګ دی
***
ما ویل راشه مازیګر ته
دې ویل دربه شم ګودر ته
ما ویل لاره به دې څارم
ویل منګی مې شین په څنګ دی
***
سمیع الدین « افغاني »

یاددونه: د مینې رنګ شعر؛ په پردیس خیالونه « د شعرونو مجموعه » کي ، په « ۱۸ ـ ۱۹ » مخ ، په کال ۲۰۰۹ میلادی کې ـ چاپ شوې دې.

افغان یمه زه!

د ا شعر « افغان یمه زه » د هیواد د خوږ ژبي هنرمند محترم طاهر « شباب» په اواز کي کمپوز او کلیپ شویدی.

افغان یمه زه

زه څوک د کوم ملیت دکـوم زبان یمه زه؟
بس دومـره درته وایم چـي افغان یمه زه
***
پښتون دی که تـاجک که هزاره د دي وطن
ازبک نورستاني که پشه ئي دی یـا ترکمن
د دي خاوري بچیان دي سره یومودی مدفن
تاریخ یم جـوړونکـی د زمـان یمه زه
بس دومـره درتـه وایم چـي افغان یم
***
د ښمن مو په نفاق کي یـوتر بله بیلوي
په رنګ رنګ دسیسوموپه خپل مینځ کي جنګوي
په حیله او نیرنګ مو په قومو جلا کوي
اوس پـوه زه د دښمن پـه بد ګمان یمه زه
بس دومر درتـه وایم چـي افغان یمه زه
***
د توري په میدان کي هردښمن پدی پوهیږي
افغان باندي په زور او زیاتي کله کلي کیږي
خصلت مود میراني دی پدي هرځوک پوهیږي
پـه عـزم، اراده کـي بـا ایمان یمه زه
بس دومره درته وایم چـي افغان یمه زه
***
راځی ای خوږو ورونو چي وطن سره اباد کړو
په پوهه هوښیاري باندي داخپل غلیم برباد کړو
پیشرفت او ترقی ته « افغاني» عزم بنیاد کړو
بیـا سولې وروروڼـی ته ارمغـان یمه زه
بس دومـره درته وایم چـي افغان یمه زه
***
سمیع الدین « افغاني »

مأخَذ: د افغان یمه زه شعر؛ پردیس خیالونه « د شعرونو مجموعه » ، « ۹ـ ۱» مخ ، د « ۲۰۰۹» میلادی چاپ.

پل دې بختور شه!

محترم سميع الدين « افغاني » د هيواد د خوږ ژبې هنرمند محترم طاهر« شباب» سره.
فرانکفورت ـ جرمني

پل دې بختور شه!

شپـــې دې د برات شـــه، شـــه کلونه دې اخـتر
پـل دې بخـــتور شـــه، ناوې پـــل دې بخـــتور
***
پل دې بختورشـــه ناوې مـينه کـې دې کورشو
نوې اشنـايي شـوه نـوی بـل د مينـــې اور شو
ستا د حسن شـمعه چـــې روښانه په هـر لورشو
حسـن دې ښـکلا دې چـــيرې مـه شـه د نـظر
پـل دې بخـــتور شـــه ناوې پـــل دې بخـــتور
***
نن چې دې محفل کـــې خوشحالـي ده هم خـندا
خوښـي دې هـمزولـــي دې په مـينه کـرې نڅا
يـې د نجـونو مـــيره تـــول دا ستا په تمـاشـا
رب دې په نصيب کړه په ژوندون کې زيب اوزر
پـل دې بخـــتور شـــه ناوې پـــل دې بخـــتور
***

ناوې نوی ژوندکې خوشالي دې شه نصيـب
کوردې بختورشه خوږ اشنـــا دې شه طبـــيب
اور يې چې بلـيږی پاک الله يـې شـــې قريـــب
وی دی په امان کـې « افغـاني » ښـکلی بشر
پـل دې بخـــتور شـــه ناوې پـــل دې بخـــتور
***
سميع الدين « افغاني »

دا غزل « پل دې بختور شه» د هيواد خوږ ژبې هنرمند محترم صديق « شباب» په کال «۲۰۰۳ ميلادی» کې کمپوز کړی دی.

يادونه: د پل دې بختور شه! شعر، په ياره ستا په اننګو کې « شعری کليات » په « ۱۷۸ـ ۱۷۹ » مخ ، په ۲۰۲۱ ميلادی کال ـ چاپ شوې دی.

ناوکی!

ناوکې!

راځه ورو ورو ناوکی
مبارکه مو دا ښادی شه

قدم اخله په لیموکې
په نصب مو خوشالی شه

***

نن ښادی ده خوشالی ده
دا د مینې خوږ ارمان دی

د یو نوی ژوندون پیل دی
نوی عهد نوی پیمان دی

هرخوا بل دی مشالونه
زیب او زر موزندگی شه

قدم اخله په لیمو کې
په نصب مو خوشالی شه

***

د نجونو مینځ کې هر قدم په مکیزو گده
ښکلې ناوې قدم ورو ورو گده

***

د غزل « ناوکې » د هیواد خوږ ژبی هنرمند محترم صدیق « شباب» په کال « ۲۰۰۳ میلادی» کې کمپوز کړی دی.

ډیر ګیله من یمه زه
په زړه غمجن یمه زه

د ستا د حسن ،ښکلا
ډیر ارمانجن یمه زه

***

قدم راواخله هر قدم دې په نخرو گده
ښکلې ناوې قدم ورو ورو گده

شیرین رخسار مزه کا
ډول او سینګار مزه کا

ستا د ښکلا نه لوګی
شیرین ګفتار مزه کا

در سره زیبی شینکی خال پاس په ابرو گده
ښکلې ناوې قدم ورو ورو گده

***

سمیع الدین « افغاني »

یاددونه: ناوکې شه! شعر، په یاره ستا په اننګو کې « شعری کلیات » په « ۱۷۸ـ ۱۷۹ » مخ ، په ۲۰۲۱ میلادی کال ـ چاپ شوې دې.

د بر کلي ګدر!

د بـر ګدر د چنارونـو خـوږ منظر دی
څه ښکلی مازیګر دی
لیلا ګدر ته ځینه
منګی یې شین په سر دی
سړې اوبه راوړینه
***
ده انتظار د ګدر لار کې
سور شال په سر ډول ، سینګار کې
زړګی یې نشته په اختیار کې
هر څه تري هیر دي په تلوار کې
د یار بیلتون یې په زړګي کړی اثر دی
څه ښکلی مازیګر دی
لیلا ګدر ته ځینه
منګی یې شین په سر دی
سړې اوبه راوړینه
***
دا بـر ګدر دی لارې لارې
همزولي ټولي ترینه لاړې
وایي راځه که دیدن غواړې
ورسته به څه راپسي ژاړې
د پلو لاندې پټ کاته یې په هنر دی
څه ښکلی مازیګر دی
لیلا ګدر ته ځینه
منګی یې شین په سر دی
سړې اوبه راوړینه
***

د یار په مینه باندې پایي
جانان په مینه ، مینه ستایي
وایي ځوانې ورسره ښایي
مین په مینه کې رسوا یي
په محبت یې غړولی بال او پر دی
څه ښکلی مازیګر دی
لیلا ګدر ته ځینه
منګی یې شین په سر دی
سړې اوبه راوړینه

***
تر غنم لوه ورځې شماري
اشنا راتلو ته لارې ځاري
سپین مړوندو ته ښکړي غواړي
سور شال یې ښه ورسره ښکاري
د مینې لار کې افغاني یـې د زړه سر دی
څه ښکلی مازیګر دی
لیلا ګدر ته ځینه
منګی یې شین په سر دی
سړې اوبه راوړینه

***
سمیع الدین « افغاني »

یاددونه: د بر کلي ګدر شعر ؛ په « غوره اشعار او نظمونه کی » چه ناچاپ دې ، راغلې دی او د محترم طاهر « شباب » په ښکلي غږ کې کمپوز شویدی.

د ګران افغانستان!

دښکلو منظرو وطن دا زړه د اسیا دی
هر بوټی یې کیمیا دی
د ګران افغانستان
***
د سولې د جرګو وطن میراث مو دبابا دی
هر بوټی یې کیمیا دی
د ګران افغانستان
***
د سولې د وروړ لاسونه ور کړو یوتر بله
اباد کړو وطن خپله
ننګرهـــاره تر زابله
هرات نه تر کابله
لغمان تر سرې پله
بیا رسو تـر منزله
د سولې او جرګو د همغږۍ وطن زما دی
هر بوټی یې کیمیا دی
د ګران افغانستان
***

ویاړلي تاریخونه کندهار کې لا ژوندي دي
دا ویاړ مو دهستي دي
وګړي یې زمـــري دي
با عـــزمه میرني دی
د ښمن د هر پردي دي
میرویس نیکه لمسي دي
پامیر په جګه غاړه مفتخر بام د اسیا دي
هر بوټی یې کیمیا دی
د ګران افغانستان
***

هر خواته په هر سیمه دا وطن جنت نشان دی
کندوز کـــه بـدخشان دي
هلمند کـــه ورزګـــان دی
پنجشیر که نورستان دی
بادغیس دی که بغلان دی
په مونږ باندې ډیر ګران دی
سیندونه یې ښه ښکاري دغه شین چمن زما دی
هر بوټی یې کیمیا دی
د ګران افغانستان
***
د بلخ ام البلاد د زوړ او ځوان دغه وینا ده
دا ملک مو د بابا ده
میراث زما او ستا ده
زمونږ د زړه دنیا ده
څه ښکلې یې هوا ده
خوږلنه یې فضاده
زمونږ د ګران وطن هر یو منظر رنا رنا دی
هر بوټی یې کیمیا دی
د ګران افغانستان
***
زمونږ د هرې سیمې هیوادوالو دا دوعا ده
کنر کـــه پکتیـــا ده
بادغیس که کاپیسا ده
فاریاب که پکتیکا ده
غزني ده کـــه فراه ده
پیشرفت یې مدعا ده
یووالی ، وروړګلوي په افغاني احساس بنا دی
هر بوټی یې کیمیا دی
د ګران افغانستان
***

سمیع الدین « افغاني »

مأخَذ: د سمیع الدین « افغاني » غوره اشعار او نظمونه ، ناچاپ.

سجدې!

ستـــا د رضـــا د اميدونـــو سجدې
ربه ستا در کـــې د عذرونو سجدې

د گـــناهونو نـــه منزلـــونه جوړ دي
غـــواړم ادا د گـــناهونـــو سجـــدې

ســـتا دغفار کـــريم رحيـــم له نومو
شـــي که قبول د طاعـــتونو سجدې

زاهده! ځانـــله چې مغروره نه شې
زه يـــم پيرو د پـــاکو زړونو سجدې

څوک دی عابد ستا د دوزخ له ويرې
څوک کړي سجدې د ثوابونو سجدې

چې مسلمان دی او قايم په خپل دين
کړي پنـــځه وخته د فرضونو سجدې

که « افغاني» وطن کې سوله راغله
زه بـه ادا کـــړم د نفـــلونو سجـدې

***

سميع الدين « افغاني »

د حسنـونو سودا گر!

د حسنـونوسودا گريـــم شرابـي حسن په څو دی
چې معياريي خال اوخط وي کتابي حسن به څودی

چې خوشحال يې هسې ستايي افتخارپرې شاعران کا
د تـــرکانو د خوبانو گلابـــي حسن پـــه څــودی

چې د سترگو په ښکـلايـي ټول عالم په مسيدو دي
د قـــفـقاز دهسـکو پيغلو عنابي حسن په څو دی

چې عالـــم ورته سلا کـــا ښاپيرې ورته حيرانی
دسلاويانو په وطن کې ارزانـــي حسن په څو دی

نورستـان په سر درو کې د هلمند رود شاو خوا ته
د قندهـار کلو باندو کـــې نوراني حسن په څو دی

د ښکلا او د حسنونـــو پـــه بازار کې هسی گرځم
چـې بازار يې څنگه خـوږدی افغاني حسن په څودی

***

سميع الدين « افغاني »

یو ښه فرصت!

زه پـــه قلم د زمـــاني برباد وختونه لیکم

رقیبه ستا د ناکـــردو بـــد حالتونـــه لیکم

زه د خلقت د رنګینو د راز او نیاز سره یم

د حقیقت د لارې مـل، نه چې مجاز سره یم

چاچې د مال او د شهرت په طرف لار نیولې

په زور زیاتي د شرارت په طرف لار نیولې

په زوروواکي ځانله هوس ځانله جلال غواړي

د ځان خوښي اوسعادت دبـل مـلال غواړي

په خوله یوه وینا کوي په زړه کې بله وایي

په زور واکي او رزالت خبره خپله وایي

د انسانیت اوشرافت اصلي معنی تري ورکه

د دغه ژوند د ختمیدو او انتها تـرې ورکه

په ذلالـــت انساني ژونـــد د تیریدلـــو ندی

هر پاک ضمیر ته دا خصلت هیڅ دمنلو ندی

ځه دانسان د سپیڅلتوب اوحقانیت سره ځه

نور د ژوندون اصلي معنې او ماهیت سره ځه

د ژوند معني د انسانیت او شرافت خبر ده

د زړه اخلاص د صداقت او دعـــزت خبر ده

دغه ژوندون یو ازمایښت یو امتحان وګڼه

یوښه فرصت دعبادت د پاک سبحان وګنه

***

سمیع الدین « افغاني »

سره مزه کا!

محـفـل چې د يارانـو تنګ تکور سره مزه کا
خوښي او خوشالي د کلي، کور سره مزه کا
پروا مې د اشنا پـــه ځان منـلې ده نو ځکه
اشنا ستا يارانه خـو د پيـــغور سره مزه کا

***

د ژوند په اوږدو لارو منزلونو او سترياو کې
دا تول جار اوجنجال بيا د زړه زور سره مزه کا
څوک ناست دی غمازي کاڅوک د ښکلوسوداګردی
د ا ژوند او کارو بار بيا لږ د شور سره مزه کا

***

ځواني چې مې د يار قد او قامت سره ښکلا ده
خالـونه يې په مـخ کې دري، څلور سره مزه کا
ديدن ته چـې د يار په « افغاني » وعده ورځمه
سور شال يې پلو داره په سر خور سره مزه کا

***

سميع الدين « افغاني »

شنه بنـګړي!

مانـــه د زرګـــر د دوکـان

خـــيالي پـــاولـــي غواړي

سپينې ليـــچې تشې ګـرځي

ليلا ځمانه شنه بنـګړي غواړي

زرګره نقدې روپۍ واخله

مانه اشنا د لاس بنـګړي په خپل مرزي غواړي

سپيـــنې ليـــچې تشې ګـرځي

ليلا ځمانه شنه بنـګړي غواړي

اشنا ځما نه مرور دی

د لاس بنـګړي مې خوږ اشنا په بې صبري غواړي

سپينې ليچـــې تشې ګـــرځي

ليلا ځمانه شنه بنـګړي غواړي

بنـګړي د يار په لاس کې خوند کړي

په سپين مړوند د بنـګړو شرنـګ بنکلی ځواني غواړي

سپينې ليـــچې تشې ګـــرځي

ليلا ځمانه شنه بنـګړي غواړي

***

سميع الدين « افغاني »

پینځم فصل

د سمیع الدین « افغاني » ادبي مرکې!

۱ د« شرنک » ویب پاڼې سره ادبي مرکه!
۲ د « اوښکې » پاڼې سره ادبي مرکه!
۳ د « زرلښت دوییپاڼې » سره ادبي مرکه!
۴ د زرلښت « ډاډکام » سره ادبي مرکه!

د « شرنک » ویب پاڼې سره ادبي مرکه!

درنو او معززوملګرو!

ښاغلی سمیع الدین «افغاني» له هېواده پردېس ، تاند، هڅاند، نوښتګر او خوږ ژبی شاعره دی، چې د پښتو شعر اوادب په غولي رونړ بربښېدلی او د پښتو اوسنیو لیکوالواو شاعرانو د لیکې د مخکښو څخه دی ۰

ښاغلی سمیع الدین «افغاني» له هېواده بهر د جرمني په هېواد کې دپردېسی شپې ورځې سباکوي ، ښاغلی افغاني د خپل شته ادبي استعداد له مخې په ډېر کم وخت کې دشعرپه رنګینه نړۍ کې ډېره ښه وځلېده، چې داځل مولە همدې ژورفکره، نوښتګر، دمانا اوحقیقت په لټون پسې ستړي ، فلسفي او دردمند لیکوال اوشاعر سره دزړه خواله کړې چې دخبرو پیل به دښاغلي په یوه بیت سره وکړو، چې وایي: ۰

څنګه چې ښایست پې داشنا په اننګوکې دی
هسې یې غـــزل دنااشـــنا انـــڅوره ووځي

شرنګ پاڼه : زه خو موپېژنم، که له درنولوستونکوسره پېژندګلوي وکړۍ ؟

سمیع الدین « افغاني »: زما نوم سمیع الدین « افغاني » دی ، د اروابنباد علامه دکتور محمد سعید « سعیدافغاني » ځوی یم او په کال « ۱۳۳۳ لمریز» کې د لغمان ولایت د عمرزیو د خیراباد په کلي کې زیږیدلی یم ۰

شرنګ پاڼه : که مود خپلوزده کړو په هکله مالومات راکړۍ؟

سمیع الدین «افغاني» : د لغمان ولایت د حیدرخانیو په دهاتي ښوونځی، د مهترالمک ع ابتدایه ښوونځۍ کې مې لمړنۍ زدکړې او بیا د روښان دلیسې د دولسم ټولګی څخه فارغ شوی یم او په کال « ۱۳۵۹ » لمریز کې د لـوړو اومسلکي زده کړو په مقصدد وطن څخه بهر واستول شوم. د لوړ زده کړو د پای ته رسیدو وروسته وطن ته راغلم او په « ۱۳٦٤ لمریز» کال کې می د افغانستان د کورنیو چاروپه وزرات کی په کار پیل وکړ او د « ډګروالۍ » تر رتبې رسیدلی یم ۰

شرنګ پاڼه : شعر ته مو ولې مخه کړه درد ؤ او که مینه ؟

سمیع الدین« افغاني» : ما له وړکتوب څخه د شعر سره علاقـه لرله ځکه زه د لغمان د ولایت په کلو او باندو کې رالـوي شوي یم د لغمان او په مجموع کې د مشرقي سیمه لکه د وطن دنورو سیمو په شان ښکلي ، شاعرانه او شاعر پرورە ده چې ډیر وتلي لیکوالان ، شاعران یې په خپله غېږ کې روزلي دي، له بلې خوا په وطن کې د ځو لسیزو جنګي حالت په نتجه کې زمونږ ډیرهیواد وال اجباري مهاجرتونوته اړ باستل شوي دي ، د مهاجرت ځپېرو لکه د نورو افغانانو په شان زما مخ هم راشین

کړی دی ، نو چې کله کله د زړه خواله مې دقلم او هیوادالو سره شریکه کړې وی نودزړه تسکین مې د اشعـارواولیکنو سره کـړی دی اوهمدامینه او دردونو زه شعراو شاعری ته هڅولې یم.

شرنګ پانه : له خپله انده د ښه شعر لپاره کوم معیارونه غوره کوئ؟

سمیع الدین «افغاني »: زما یو غزل دی چې هغه غزل په لاندې دوه بیته کې خلاصه کیږي ۰

څنګه چې ښایست ښې داشنا په اننګوکې دی
هسې یې غـــزل د نـــااشنا انځوره ووځـي

زما په اند د ښه شعر لپاره به دا متل پر ځای وي چې وایي زړونه، زړونو ته لار لري ، هرڅومره چې دزړونو درد ، احساس ، مینه ، دټولنې واقعتونه ، کلتور اوپرګنیز منل شو ی فکتورونه په شعرکې منعکس شې په همغه اندازه هغه تـه معیاري شعر ویلې شـود هغه شعر محتوا او ارزښت معیاري وی.

شرنګ پانه: ښه شعر او غزل کې څه توپیروینئ؟

سمیع الدین « افغاني » : زما په اند شعر مختلف ډولونه لري لکه ځلوریځي ، لنډی ، لوبې ، بګتی اونورچې غزل هم دشعر د ښکلې باغچو یوه په زړه پورې بیلګه ده.

شرنګ پانه: په ننني او پروني شعر کې څه توپیر ویني ؟

سمیع الدین « افغاني »: لکه څنګه چې هرموسم، فصل او زمان ځانله خپل شرایط، خصوصیات، هیلې اوارمانونه لري د شعر روحیه هم د زمان په تیریدلو سره تغیر مومي،پدې مـفهوم چې پخواني اشعاروکې د جامعې د محرومیتونو پر بنیاد د مینې ، محبت ، عشقې او تصوفي اشعارو ته ډیره توجه شوې چې زمونږه ټولنه پدې برخې کې ډیرې لاسته راوړنې لري ، په اوسنیو خاصو شرایطو کې دڅو لسیزو جنګې حالاتو زمونږ د خلکو ذهـنیتونو ، هیلو او غوښتنوته تغیر ورکړی دی زما په اند دوطن ناخوالو ، مهاجرتونواوحالات د معاصر و شاعرانو په شعرونو کې د نورو شعرونو تر څنګ حماسي اشعارو ته خاصه پام لرنله شوي ده.

شرنګ پانه: خپل شعرونوکې موکوم یو خوښ دي چې د لوستونکو هم خوښ شوي وي؟

سمیع الدین «افغاني » : ما دخپل هر شعر څخه کوم چې زما د زړه ټکورپـری شوي د هغه څخه خوند اخیستی اوزه د نورو اشعارو تر څنګ د حماسي اشعارو څخـــه په کوم کې چې زمونږ د ولسونو درد ناکه تاریخي واقعتونه منعکس شوي وي ډیر خوند اخلم ، دا چې زما کوم اشعار زمونږ د خلکو دپاملرنې وړ ګرځیدلي وي ماته به د دی پوښتنې ځواب لږ څه ستونز من وي خو دومره ویـــلي شم چې زما ډیر اشعار د وطن د خوږ ژبو هنرمندانو له خوا کمپوز شوي چې د هغه جملو څخه زه افغان یم ، پل دي بختور شه ، همت ، دا افغانستان دي ، بنجاره ماما ، یاره ستا په اننګو کې ، میروم لغمان جان چې اکثر یې د وطن وتلي هنر مندانو هریو ښاغلو طاهر شباب، صدیق شباب، کرونګر او نورو هنر مندانو په خواږه اوازونو کې کمپوز کړي چې زمونږ د هیواد والو د پام وړ ګرځیدلي دی.

همدارنګه زما ډير اشعار د وطن د وتلو شاعر انو او ليکوالانو په علمي سيمينارونو او مشاعروکې د کلمه شوي چې د توجه وړ ګرځيدلي همدارنګه زماڅو شعرونه ګراني خور زرلښت او محترم افغان زلمي او ډير نورو په خپل با احساسه اوازونوکې د کلمه کړې چې دانترنيت په صفوکې موجود دی.

زما يو شعر يـاره ستا په اننګو کې چې د محترم طاهر« شباب» له خوا کمپوز شوي په کوزه اوبره پښتونخوا کې ځانله ډير مينه وال لري چې بيا ورسته ماجبين، ماسترعلي حيدر، او په لسها و نورهنرمندان ېې په مختلفو کمپوزونو کې يې خپلو مينه والو ته اوروي ۰

شرنګ پانه : ستاسو يو کـتاب چاپ شوي دي په نوم د پردېس خيالونه ځنګه مو ورته پردېس خيالونه نوم غوره کړ؟

سميع الدين «افغاني »: پدغه شعري مجموعه کې چې زما دوهمه شعري ټولګه ده ،ټول هغه شعرونه راوستل شوي کوم چې د پرديسی نيولې دنيا کې مې ليکلي دي دلته زما مطلب هغه د پرديسي نـړي احساس او درد دي کوم چې زما په اشعارو کې منعکس شوي ۰

ماته يو دوست وويل ځه کيده چې« د پرديـــس خيالونه »نوم موغوره کړای وای، مـا دا مطلب ورته ويل چې په هغه صورت کې به بيا مفهــوم تنها زما پردسي خيـالونه په عنوان کې ښودل شوي وای حال داچـــې زما مـطلب پـدې عنوان کې تنها هغه خيالـونه دی کـوم چـــې په مـهاجرت کې چاته په سترګوکيږي.

شرنګ: که په وروستيوکې لوستونکو ته ځه ويل ولرې؟

افغاني : زه يو ځل بيا تاسو نه د زړه دکومي مننه کوم چې ماته مو دا موقـعه راکړه چې د« اوښکې » د ښکلې پانې او د هغې د محترمو لوستونکو سره مو د زړه خبرې شريکې کړې ۰

شرنګ پانه : مننه چې خپل ارزښتناك وخت مو مونږ ته راکړ؟

سميع الدين« افغاني »: کور مو ودان ستاسو ځخه هم مننه سرلوړي اوبريالي اوسی۰

د ښاغلي سميع الدين «افغاني » د اشعارو بيلګه :۰

افغان يــم

زه افغان يم خپل وطن رابانډې ګران دی
اتحـاد او ورور ګلوي ځما ارمـــان دی

چې يې مينه دوطن يـې ده پـه زړه کې
افغاني دا هموطن را بانــډې ګران دی

***

افغان یمه زه

زه څوک دکوم ملیت دکـــوم زبان یمه زه؟
بس دومـــره درته وایم چـــې افغان یمه زه

پښتون دی که تـــاجک که هزاره د دې وطن
ازبک نورستاني که پشه ئي دی یـا ترکمن

ددې خاورې بچیان دي سره یومودی مدفن

تاریخ یـــم جـــورونکـــی د زمـــان یمه زه

بس دومـــره درتـــه وایم چـــې افغان یمه زه

دښمن مـوپـه نفاق کې یـو تر بله بیلوي

په رنګ رنګ دسیسوموپه خپل مینځ کې جنګوي

په حیله او نیرنګ مو په قومو جلا کوي

اوس پـــوه زه د دښمن پـــه بد ګمان یمه زه

بس دومر درتـــه وایم چـــې افغان یمه زه

د تورې په میدان کې هردښمن پدی پوهیږي

افغان باندې په زور او زیاتي کله کلی کیږي

خصلت مودمیرانې دی پدې هرځوک پوهیږي

پـــه عـــزم، اراده کـــې بـــا ایمان یمه زه

بس دومره درته وایم چـــې افغان یمه زه

راځی ای خوږو ورونو چې وطن سره اباد کړو

په پوهه هوښیاري باندې داخپل غلیم بربادکړو

پیشرفت او ترقی ته « افغاني» عزم بنیاد کړو

بیـــا سولې ورورولـــی ته ارمغـان یمه زه

بس دومـــره درته وایم چـــې افغان یمه زه

دا شعر د هیواد د خوږ ژبي سندرغاړی ښاغلي طاهر« شباب» په خواږه اواز کې کمپوز شویدی.

د « اوښکې » پاڼې، سره ادبي مرکه!

ښاغلی سمیع الدین « افغاني » له هېواده بهر د جرمني په هېواد کې د پردېسۍ شپې ورځې سبا کوي، او د خپل شته ادبي استعداد له مخې په ډېر کم وخت کې د شعر په رنګینه نړۍ کې ډېره ښه وځلېده، چې داځل مولـه همدې ژور فکره، نوښتګر، د مانا او حقیقت په لټون پسې ستړي، فلسفي او دردمند لیکوال او شاعر سره د زړه خواله کړې چې د خبرو پیل به دښاغلي په یوه بیت سره وکړو، چې وایي:

څنګه چې ښایست پې داشنا په اننګوکې دی

هسې یې غزل د نااشنا انــځوره ووځــي

اوښکه: زه خومو پېژنم، که له درنولوستونکو سره پېژندګلوي وکړی؟

افغاني: زما نوم سمیع الدین« افغاني» دی، د اروښاد علامه دکتورمحمد سعید « سعیدافغاني » ځوی یم او په کال « ۱۳۳۳ لمریز » کې د لغمان ولایت د عمرزیو د خیراباد په کلي کې زیږیدلی یم.

اوښکه: که مو د خپلو زده کړو په هکله مالومات راکړی؟

افغاني: د لغمان ولایت د حیدرخانیو په دهاتي ښوونځی، د مهترالمک « ع » ابتدایه زما لمړني زدکړې. ښوونځی او دروښان د لیسې د دولسم ټولګی څخه فارغ شوی یم او په کال«۱۳۵۹ لمریز» کې د لوړو اومسلکي زده کړو په مقصدد وطن څخه بهرواستول شوم اوپه کال «۱۳٦٤ لمریز» کې د کورنۍ چارو په وزارت کې د ډګروالۍ تر رتبې رسیدلی یم.

اوښکه: شعر ته مو ولې مخه کړه درد ؤ او که مینه؟

افغاني: ما له وړکتوب څخه د شعر سره علاقه لرله ځکه زه د لغمان د ولایت په کلو او باندو کې رالوي شوي یم د لغمان او په مجموع کې د مشرقي سیمه لکه د وطن د نورو سیمو پلمریزان ښکلي، شاعرانه او شاعر پرورہ ده چې ډیـر وتلي لیکوالان ، شاعران یې په خپله غېږ کې روزلي دي، له بلې خوا په وطن کې د څو لسیزو جنګي حالت په نتیجه کې زمونږ ډیر هیواد وال اجباري مهاجرتونو ته اړ باسـتل شوي دي.

د مهاجرت څپیرو لکه د نورو افغانانو پلمریزان زما مخ هم راشیـن کړی دی ، نو چه کله کله د زړه خواله مې د قلم او هیوادالو سرلمریزریکه کړې وی نو د زړه تسکین مې د اشعـــارو اولیکنو سره کـړی دی اوهمدا مینه او درد ونو زه شعر او شاعری ته هڅولې یم.

اوښکه: له خپله انده د ښلمریزعر لپاره کوم معیارونه غوره کوئ؟

افغاني: زما یو شعر دی د « افغان ځوان » تر سرلیک ، چې هغه شعر په لاندي دوه فردو خلاصه کېږي.

ځنګه چې ښايست ېې داشنا په اننګوکې دی

هسې يې غزل دنا اشنا انـــځوره ووځـــــي

زما په اند : زړونه زړونو ته لار لري ، هرځومره چې د زړونو درد ، احساس ، مينه، د ټولنې واقعتونه، کلتوراو پرګنيز منل شوی فکتورونه کې منعکس شې په همغه اندازه هغه ته معيار ي شعر ويلي شوو او د هغه محتوا او ارزښت معيار ي وي.

اوښکه: پلمريزعر او غزل کې څه توپيروينئ؟

افغاني : زما په اند شعر مختلف ډولونه لري لکه : « ځلوريځي ، لنډی ، لوبې ، بګتی اونور... » چې غزل هم د شعر د ښکلې باغچو يوه په زړه پوره بيلګه ده.

اوښکه: په ننني او پروني شعر کې څه توپير وينئ؟

افغاني: لکه ځنګه چې هرموسم، فصل اوزمان ځانله خپل شرايـط ، خصوصيات، هيلې اوارمانونه لري. د شعر روحيه هم د زمان په تيريدلوسره تغيرمومي.

پدې مفهوم چې پخواني اشعارو کې د جامعې د محروميتونو پر بنيا د د مينې ، محبت ، عاشقې او تصوفي اشعارو ته ډيره توجه وه ، چې زمونږه ټولنه پدې برخې کې ډيرې لاسته راوړنې لري . په اوسنيو خاصو شرايـطو کې د ځولسيزو جنګي حالاتو زمونږ د خلکو ذهنيتونو، هيلو او غوښتنو ته تغير ورکړی دی . زما په اند د وطن ناخوالو او مهاجرتونو او حالات د مـعاصرو شاعرانو د نورو شعرونو تر ځنګ ؛ حماسي اشعار و ته خاصه پام لرنه شويده.

اوښکه: خپل شعرونوکې موکوم يو خوښ دي چې د لوستونکو هم خوښ شوي وي؟

افغاني: ما د خپل هر شعر ځخه کوم چه زمـا د زړه ټکور پری شوي د هغه ځخه خوند اخيستی او زه د نورو اشعارو تر ځنګ د حماسي اشعارو ځخه په کوم کې چې زمونږ د ولسونو درد ناکه تاريخي واقعتونه منعکس شوي وي ډير خوند اخـــلم . دا چې زما کـــوم اشعار زمونږ د خلکو د توجه ورڼ ګرزيدلي وي ماته به د دی پوښتنې ځواب لږ ځه مشکل وي. خو دومره ويـلي شم چې زما ډير اشعار د وطن د خوږ ژبو هنرمندانو له خوا کمپوز شوي چې د هغه جملو ځخه:

« زه افغان يم ، پل دې بختور شه، همت، دا افغانستان دي، بنجاره ماما، ياره ستا په اننګو کې او...» چـې اکثر يې د وطن وتلي هنرمند طاهر شباب او نورو هنرمندانو په خواږه اوازونو کې کمپوز شوي چـــې زمونږ د هيوادوالو د توجه ورڼګرځيدلي دی.

همـدارنګه زما ډير اشعار د وطن د وتلو شاعر انو او ليکوالانو په علمي سيمينارونواو مشاعروکې د کلمه او د توجه ورڼ ګرځيدلي . همدارنګه زما څو شعرونه ګراني خور زرلښت او محترم افغان زلمي په خپل با احساسه اوازونو کې دکلمه کړې چې د انترنيت په صفو کې موجود دي.

زما يو شعر ياره ستا په اننګو کې چې د محترم طاهر شباب له خوا کمپوز شوي په کوزه او بره پښتونخوا کې ځانله ډير مينه وال لري چې بيا ورسته ماجبين، ماستر علي حيدر ، او په لسهاو نور هنرمندانو په مختلفو کمپوزونو کې ېې خپلو مينه والو ته اوروي.

اوښکه: ستاسو یو کتاب چاپ شوي دي په نوم « د پردې خیالونه » څنګه مو ورته پردې خیالونه نوم غوره کړ؟

افغاني: پدغه مجموعه کې ټول هغه مطالب راوستل شوي کوم چې د پردیسۍ نیولې دنیا کې مې لیکلي دي ، دلته زما مطلب هغه د پردیسي ژوند احساس او درد دي چې زما په اشعارو کې منعکس شوي.

ماته یو دوست وویل څه کیده چې « د پردیس خیالونه » نوم موغوره کړای وای ما دا مطلب ورته ویل چې په هغه صورت کې به بیا مفهوم تنها زما پردسي خیالونه په عنوان کې ښودل شوي وای حال داچې زما مطلب پدې عنوان کې تنها هغه خیالونه دی کوم چې په مهاجرت کې چاته په سترګوکیږي.

اوښکه: که په وروستیوکې لوستونکو ته څه ویل ولړۍ؟

افغاني : زه یو ځل بیا تاسو نه د زړه د کومې مننه کوم چې ماته مو دا موقعه راکړه چې د اوښکې د ښکلې پانې او د هغې د محترمو لوستونکو سره مو د زړه خبرې شریکې کړې.

اوښکه: مننه چې خپل ارزښتناك وخت مو موږ ته راکړ؟

افغاني: کور مو اباد ، ستاسو څخه هم مننه سرلوړي اوبریالي اوسئ.

***

په ادبی مینه

د اوښکې پانې

د « زرلښت دويښپانۍ » سره ادبي مرکه!

قدرمنولوستونکو!

زه نيازګله پښتنه د زرلښت دويښپانۍ د مرکو په برخه کې ستاسو په خدمت کې يمه .
دهيواد پياوړي ، قدرمن، پــه قام او خلکو مين شـاعر، ليکوال ښاغلی سميع الدين « افغاني » لـه نوم سره ټول اشنا ياست ، دغه د څولسيزوشاعر چې ډير ښکلي شعرونه او په زړه پوری ناول او ليکنې لري دهيواد اکثر خلک يې د شعرونو مينه وال دي ،غواړمـه چې ادبي مرکه ورسره ولرمه چې ستاسو پاملرنه دغې په زړه پورې مرکې ته راګرځوم.

پوښتنه: د ښاغلي سميع الدين « افغاني » له نوم سره ډير خلک اشنا دي نه غواړم و وايمه چې ځان و پيژنئ ، صرف دا وايمه چې اسلام عليکم ، ويارمه چې تاسې سره مرکه کومه ،هيله ده زما پوښتنو ته وخت پيدا کړئ اوځواب ووايئ.

ځواب: سلام ته مو وعليکم السلا م وايم ، تاسې مهربانه ياست ، ستاسو د پيرزويني نه مننه کوم ، زه ستاسو او ستاسو په خدمت کې يم.

پوښتنه: کله او څنګه مو په شاعري پيل وکړکه لمړنی شعرمو په يادوي هغه هم مونږ سره شريک کړئ.
ځواب: ما له وړکتوب څخه د شعر سره علاقـه لرله ځکه زه د لغمان د ولايتپه کلو او باندو کې رالوی شوی يـم د لغمان او په مجموع کې د مـشرقي سيمه لکه دهيواد دنوروسيمو په شان ښکلي ، شاعرانه او شاعر پروره ده چې ډيــر وتلي ليکوالان ، شاعران يې په خپله غيږ کې روزلي دي ، له بلې خوا په وطن کې د څو لسيزو جنګي حالت په نتجه کې زمونږ ډيريهيواد وال اجباري مهاجرتونو ته ار باستل شوي دي.

د مهاجرت څپيرو لـکه د نورو افغـانانو په شان زما مخ هم راشين کړی دی ، نو چې کله، کله د زړه خواله مې د قلم او هيوادالو سره شريکه کړې وي نود زړه تسکين مې د اشعــارواو ليکنوسره کــړی دې، اوهمدا مينـه او دردونــو زه شعراو شاعــري ته هڅولې يم.
ستاسو دپوښتنې د دوهمې برخې په ځواب کې بايد ووايم :

کله چې زما پلار مولانا دکتورمحمد سعيد« سعيد افغاني» دننګرهار دهډې په نجم المدارس کې مديــر او مدرس وه مونږ په ننګرهار کې هستوګنه درلوده او زه د ميا عمر په ښوونځي کې متعلم وم چې زما لمړنی شعر په هغه وختونو کې چې زه به د ۱۲ کلو وم ويل شوې دی چې ورسته د ښوونځی د اداري او کورنی له خوا ډير تشويق شولم ولې په تاسف سره بايد ووايم چې زما هغه ورسته د ډيـرو نورو شعرونو يادداشتونه له ما سره نشته او په هغه وخت لمړنی شعر او تر کې بې دومره د راټولولو ليوال هم نه وم، خو بيا ورسته په تيرو څو لسيزوکې و دې پايلې ته ورسيدم چې خپل شعرونه راټول او له هيواد والو سره بې شريک کړم .

پوښتنه: تاسو ځان ته کوم رقم شاعروایاست یو ځوک که وغواړي نوی شاعري پیل کړي اول باید څه وکړي؟

ځواب:

دا دستور دی چې له درده زګیروی خیږي
ګني څــه و د رحمـــان د شـــاعری

دا چې زه د کوم سبک شاعر یم د دې پوښتنې ځواب به زما لپاره ګران کار وي خودا چې کله، کله د زړه خواله د خپلوهیوادوالو سره د شعر په ژبه شریکوم د دې پوښتنې ځواب د هیواد شاعرانو او د شعر او ادب مینه والو ته ښه معلومیدلی شي۰
او همدا رنګه د دې پوښتنې د دوهمې برخې په ځواب کې باید ووایم : هغه دوستان چې غواړي شاعري زده کړي ښه به داوي چې د هیوا د وتلو شاعـرانو شعرونه ولـولي او په همدې ډول څه چې د شعر ه په ژبه لیکي هغه دې د نورو شاعرانوسره شریک اووروسته له هغې دې ټولنې ته وړاندې کړي.
پوښتنه: غزل ، نظم ، ازاد شعر، اومخمس څه ته وایي فرق یې څه دی ؟
ځواب: د غزل لغوي معنی په حقیقت کې عاشقي یا د معشوقې ستاینه ده « پــه شپږمه پیړۍ کـې کله چې قصیده مخ په زاوال شوه غزل د هغه ځای ونیوه ، اوپه اومه پیړۍ کې یې رسماً قصیده تر شا ووهله او غزل خپل اوج ته ورسید »۰

د قصیدې موضوع داده چې په اخرد شعر کې د چا توصیف شوی وي اوپه حقیقت کې اصلي موضوع پــه توصیف کیدونکي ځرخیږي اما په غـزل کې اصلي مـوضوع معاشقه اود دهغې سره راز و نیاز اوخبرې دي ځیږونکي لیکي « چې کله دا معشوقه د ځمکې په سر وي خوپسته او بازارې نه وي او کله بیا هم اسمانې اوعرفاني وي».
غزل د پنځو څخه تر اوه پورې بیتونه لري چې دوه لمړۍ مصرې یې او دوهم مصرې د نورو بیتونو سره همغږي وي.
که دغزل د کلاسیک تعریف نه تیر شو، یواځې دومره ویلی شوچې غزل هغه ښه ژانریا فورم دی چې اکثراً پکې عشقي موضوع په شعر کې ستایل کیږي که څه هم دا عشق حقیقي وي او یا مجازي۰
غزل قافیه او ردیف لري او د زړو متونو په حساب پینځه یا اوه بیتونه زیات نه وي او که تر هغه زیات شی هغه ته قصیده وا یي.
د غزل او نظم دا تفاوت دي چې نظم دغزل برخلاف داسې یو فورم دی چې معین وزن او قافیه نلري بلکه یو مخصوص ریتم او اهنګ لري او په مسلسل ډول یوه خاصه موضوع یا قصه بیانوي.

ازاد یا سپین شعر په خپل ذات کې اهنګ ، وزن او ریتم لري مګر قافیه په هغه کې ثابت ځای نلري او اکثره په سپین شعر کې تصویر خاص ځاي لري ۰
له بده مرغه ځینې پخواني فورمونه لکه مخمس ، مسدس ، مثنوي ، قصیده داستانـــونه او داسې نور روشونه زمونږ په ادبیاتوکې اوس دومره د پاملرنې وړ نه دي او نن سبا ډیری شاعران غزل ، نظم ، چار بیتې او ازاد شعرونه ډیر لیکي.

پوښتنه : تاسو پښتو ادب ته د ډير خدمتونــه کــړي دي اوپه بدل کې د شهرت اوج ته رسيدلي ياست په شاعري کې مو کله مينه ، حماسه اوکله هم دپښتو ژبې دپــاره ډيرڅه په سترګوکيږي چې په مشکل به سړی پوشي تاسي کوم رقم سبک اختيار کړيدی ، ستاسي په نظر تاسي کوم رقم شاعر ياست دکوم سبک پلوي کوئ؟.

ځواب: ستاسود دې نيک نظر نه مننه کوم ، زما په اند ژبې ، ولسونو ته خد مت کول به د هر افغان انساني ، وطني او ديني دنده وي او پدی کې به د شخصي شهرت ونډه دومره د پاملرنې او توجه وړ خبره نه وي او تر کومه ځايه چې زما د شعري سبک پورې اړه لري بايد وايم چې زما شعرونه حماسي او وطني دي د خلکو او پرګنو آواز يې بولم.

خو ديار او دلدار د سرو اننګو خيال هم را سره وه او هغه مې هم ستايلي دی چې په لمړی ځل د هيواد د خوږ ژبې سندرغاړي ښاغلي طاهر « شباب» په ښکلي غږ کې کمپوز شوی دی.

ياره ستاپه اننګو کې چې د چا د مينې رنګ دی
زما د پاکې مينې حقيقت په کې ځرګند دی

خودا چې په دې برخوکې زما کوم ډول شعرونه دهيوادوالو ډير پام وړګرځيدلي، ددي خبرې سپيناوی به هيواد والو ته پريږدو .

پوښتنه: ستاسي ډير شعرونه د هيواد مشهور هنرمندان هريو:« طاهر« شباب» ، صديق« شباب» ، حفيظ « کرونګر» او نورو هنر مندانو په خواږه اوازونــو کې ډير اوريدل کيږي اوډيــر مينه وال هــم لري کله چې خپله خپل شعر اوری څه احساس کوی؟.

ځواب: دا يوه طبعي خبره ده کومه ليکنه يا شعر چې ځــوک ليکي هغه ته د منلو وړ ده خــو چــې کله بيا دا ليکنه يا شعر دخلکو د منلو وړ وګرځــي د شاعر او ليکوال د خوښی مو جب کرځي ، زهــم لکه د هيواد د نورو شاعرانو پــــه ځيرکله چې خپلې ليکنې او شعرونه پــه مطبوعاتــوکې ګورم او د خوږ ژبوهنرمندانو په خوږو اوازونو کې اورم ، په مشاعرو او دليکوالوپه علمي سيمينارونو محافلو کې بې د کلمه کوم پرې خوشاليږم .

زما شعرونه لکه: « بنجاره ماما ، پل دې بختور شه ، ياره ستا په اننګو کې ، ميروم لغمان جان ، وطن، زه افغان يم ... » او ډير نور چې د خوږ ژبې هنر مندانو هريو: « ښاغلي طاهر« شباب » ، ښاغلي صديق « شباب» او ډيرو نورو له خوا کمپوز او کليپ شوي، د هيوادوالو د پام وړ ګرځيدلي دي .بيلګه:

پريږده پريږده ای مرګيه!

زه لا نورځــه کـول غواړم
د ايمان آزمــويل غواړم
لږ مې پــريږده ای مرګيه
زه ارمان ته ورتلل غواړم

لږ د مه شه ای زړګیه
د ولس پـاڅـول غـواړم
چې منبر مـې چـا سیزلی
دهـغو پـرځـول غـواړم
زمـا وروړپـې چې وژولـی
تړې ګریوان څیرول غواړم
بـبر سړي مـاشومـان مـې
له بـمـو بـچـول غـواړم
چې تړې والوزی کـوتړې
د پنجـرو مـاتول غـواړم
لا نیمګړی مـې آرمان دی
خپـل آرمان ته ور تلل غواړم
دا چې کور په کور روان دی
دا ماتم ختمول غواړم
نـا امید داغلـي زړونـه
په لیمو ښکولول غواړم
دا کشتي پـه ډوبیـدو ده
تر تـوفـان تـیریدل غواړم
ربـه داسې طـاقت راکړې
د ولس ویښول غـواړم
چې مونږ تول سره یوځای کړي
پوه رهـبر درول غـواړم
پریږده پریږده ای مرګیه
زه جانان تـه ورتلل غواړم
یو پاڅون یـوانقلاب تـه
لـراوبـر یـوکـول غواړم
یا به دا ارمـان پـوره کړم
یا کـفن څیـرول غـواړم
بیا نو هـله پـه مـزار مې
سـرې جندې رپـول غواړم
***

زما پورتنی شعر په ۲۳ /۲۰۱۱/۴ نیټه د لندن په نړیوال کنفرانس کې چې د ډیورند د تپل شوې استعماري کرښې د غندنې په اړه د لر او بر افغانانو ، نړیوالو شخصیتو او په وطن مینو هیوا دوا لو له خوا جوړ شوی وه څو، څو ځلي ولوستل شو اود ګډون کوونکو په ولولو او چک چکو بدرقه شو، زمالپاره د خوښې ځای دې.

پوښتنه: زمونږ ټولنه کې هلکان او انجونې ته د مینې جواز شته چـې دخپل دمینې اظهار وکړي لکه غربي هیوادونو، که شته ترکومه حده پوری؟ د یوشاعر په سترګه مینې تـه پـه کومه سترګه ګورئ؟

ځواب: زمونږ په ټولنه کې هلکان او انجونو تـه لکه غربي هیوادونو جواز نشته ، زمونږ په ټولنې کې هغه ځوانان، هلکان او انجونې چې وغواړي خپل راتلونکی وټاکي د اسلام مقدس دین پـه چوکات کې د اسلامي اصولو سره سم د شرعي نکاح په ټرلو د حجاب او قبول وروسته د مینې جواز شته د حجاب او قبول مسله د مینې او راتلونکی ژوند د توافق معنی ورکوي ۰

او همدا رنګه د دې پوښتنې د دوهمې برخې ځواب زما په لاندې شعر کې موندلی شئ :

مینه څه ده؟

دغـــه چـــته ښـــکلا ګـــوره
وای پـــــه مینه نـــه رسیـــږم
خپـــله میـــنه کـــې لمبیږي
وای پـــه چل یـــې نه پوهیږم

میـــنه اور مینـــه سیلاب دی
مینـــه ژوند مینـــه کتاب دی
میـــنه پـــوهه ده علمیـــت دی
مینـــه کار دی شجاعـــت دی

مینه سیند دی لوی دریاب دی
میـــنه شرنګ دی یو رباب دی
میـــنه بـــحر دی طـــوفان دی
میـــنه دا فـــاني جـــهان دی

مینـــه ښنـــه شانتـــې نغمه ده
یـــوه ښنـــکـــلې تـــرانه ده
دا د ژونـــد معنـــی ده مینـه
هـــم د خـــوند معـنی ده مینه

څوک د خـــدای سره کړي مینه
د عقبـــا پـــه لارې ســـر دي
څوک په دې فـــاني جهان کې
د ریـــا پـــه لارې ســـر دي

مینه کور مینه دلبر دی
مینه زوردی اوهم زر دی

څوک د کار سره کړي مینه
څوک مین په خپل هنردی

څوک روزګار سره کړي مینه
هم پیشوا دی هم رهبر دی

د یار مینه زوریدل دي
په سور اور کې سوزیدل دي

د پتنګ انجام د مینې
په لمبو کې لمبیدل دی

د مین په برخه ګوره
مایوسي ده جړیدل دی

د جانان مینه د سره
په سور اور ورته دانګل دي

****

سمیع الدین « افغاني »

مرکه کونکي : نیازګله پښتنه « زرلښت ویبپانه» ۰

یونی ۲۰۲۰ میلادي

د زرلښت « ډاډکام » سره ادبي مرکه!

قدرمنولوستونکو!

زرلښت ډاډکام : داسې ویل کیږي چې پښتانه ډیر متعصب خلک دي، د ښځو ازادي بده ګڼي پښتنې ته مو تر کوم حده پورې د شاعرانې قلم د بیان ازادي ورکړیده؟

سمیع الدین « افغاني »: دا چې وایي پښتانه ډیر د تعصبه ډک خلک دي زه ستاسو د دې خبرې سره نه تنها چې همنظره نه یم بلکه پدې باوریم چې دا د هغه افغان د ښمنه کړیو تبلیغاتي دریز دي چې په شکل د اشکالو غواړي زمونږ په هیواد کې د قومونو ، ورنو او ولسونو په مینځ کې د بې باوریو لړیو ته لمن ووهي ۰

او که چیرې ددې پوښتنې فلسفي اړخ ته زیر شو نو دا یوه معلومه خبره ده چې هر ځومره چې دیوې ټولنې اقتصادي حالت خراب وي ، خلک یې دولګي، بیکارۍ او بې وسۍ سره لاس او ګریبان وی په همغه اندازه د خلکو فرهنګ او پوهاوي د ستونزو او محدودیتونو سره یو ځای وي .
همدارنګه په کومو ټولنو کې چې د خلکو اقتصادي حالت ښه وي خلک کار، صحت اود حد اقل انساني مزایاو ځخه بهره مند وي، په همغه اندازه د خلکو پوهاوی او فرهنګ هم پرمختللي وي.

زما په اند که د خپل هیواد تاریخ ته نظر واچوو د تاریخ په اوږد کې هر سیاسي نظام چې شتون لرلې هغو صرف د خپلو مافیایې منافعو او د خپلو واکمنیو د بقا لپاره کار کړی اوکه کوم مترقي او عدالت پسنده حرکتونه یې مقابلې ته راوتلي هغه یې په ډیره بې رحمۍ سرکوب کړي او دوي په خپلو میلو او چرچوبوخت اوخپل ځان لپا ره یې ، قصرونه، ژوند، خوند او د دنیا نعمتونه برابر کړي دي.

او که سره لدې هم د ولسونو په ګټه کوم قدرتونه واکمن شوې دي بیا نو د پردو په لمسه زمونږ د با دیانته خلکو د پاکو انساني ، عاتفوی او مذهبي احساساتو نه په ګته پورته کولو سره د یو شمیر خرڅ شوو افرادوپه واسط د پردو په لمسون یا د مینځه تللي او یا هم د وطن ځخه مهاجر کیدو ته اړ باستل شوی او یا هم د پردو په اشاره په دار زړول شوې دي.
په همدې او ډیرو نورو دلایلو د تار یخ په اوږدو کې د پردو او اجنبی لاس وهنو او مداخلو په نتیجه کې زمونږ هیوادوال یې په تیره بیا په تیروڅو نژدې لسیزوکې د بدبختیو کندې ته ګذار کړي دي ۰

پداسې یو د نا ملایم تاریخي مسیر کې نه تنها پښتانه بالکه زمونږ د هیواد ټول قومونه او ملیتونه د پوهې او تعلیم ځخه بې بهرې پاته کړل شوی دی ۰

په یوه ټولنه کې چې صرف په سلوکې پنځه سلنه وګړي یې د تعلیم ، لیک او لوست ځخه بهره مند وی د ا طبعی خبره ده چې د خلکو پو هاوی پداسی سنتې او ورسته پاتې هیوادونونو کې نه تنها کوم مشخص قوم بلکه د هیواد ټولو قومونو او ولسونه ښځینه قشر د تحصل اوتعلیم ځخه بې بهرې پاته کړل شوی چې د دې خبرې ثبوت د هیواد په ګوټ ګوټ کې احساسیدلی شي.

تر هغه ځایه چې د ښځینه شاعرانو او لیکوالانو پورې تړاو لری باید ووایم چې نن سبا د ډیرو

خويندو د ليکنو او شعرونو سره اشنا يو ، زمونږ ډيرى ښځينه شاعرانو هم د خپلو خلکو او پرګنو د عنعناتو ، رسم او رواجونو د خپلې ټولنې اخلاقياتو په نظر کې نيولو سره او همدارنګه په ټولنې کې د ناخوالو او بې عدالتيو دله مينځه وړلو او ډيرو نور برخو کې خپل تاريخي رسالت د خپلو خلکو او هيواد په مقابل کې احساس کړى چې پدې برخه کې د هغو لاسته راوړنې د قدر وړ بولو ۰

دخپلوخلکو سره مينه ، دوطن سره مينه اوخپل راتلونکې ژوند ته په مينه کتل دابه د هرانسان نار ينه وى که ښځه ، مسلم حق وي.

زرلښت ډاډکام : تاسو د پښتو ادب څه ته وايئ څنګه تعريفوئ او يوپښتون شاعر، ليکوال ته څه په کار ده چې د ادب په چوکاټ کې خپل د ژبې د پاره څه خدمت وکړي او په کومو ادبي تورو کې ۰

سميع الدين « افغاني» : د ادب په اړه څيړنيز ، اکادميک اوهر اړخيزه بحث به پدې ادبي مرکې کې نا ممکنه وي ځکه چې د پښتو ادب او دهغه تاريخ په اړه ډيرو ادب پوهانو څيړنې او تحقيقات تر سره کړي او په سلهاوو مقالې ، کتابو نه پې ليکلي اوهر اړخيزه لاسته راوړنې لرلي.
ستاسې د دې پوښتنې ځو اب په لاندې څو کرښو کې په لنډ ډول څرګند وم:
په لغت کې پوهې، زيرکې، اخلاقي تهذيب او فضليت ته ويل کيږي او په اصطلاح کې ادب، : ادب هغه پوهه او رياضت دى ،چې انسان ته فضليت ور په برخه کوي او په خپلو کړو وړو کې يې له سهوې او ښويښدنې څخه ژغوري ۰
ادب د ژوند داسې هنداره ده چې د ژوند سره تړلو انسانانو او انساني چاپيريال او په دغه چاپيريال کې موجود معاشرتي ، سياسي ، اخلاق او مذهب او هر څه تر بحث لاندې راولي.
پښتو ادب په ټولنيزه توګه د ادب پوهانو له نظره په دوه برخو بيليږي چې يوه برخه يې شفاهي يا ګړنى او بله برخه يې تحريري يا ليکلى ادب څخه عبارت دى.
ګړني يا شفاهى ادب يوه برخه يې د پښتو زړې سندرې دي چې شاعر يې نا معلوم دى ، او بله برخه يې اولسي سندرې دي چې شاعر ئې مالوم دى.
لنډى ، ټپه ، کاکړي ، غاړې ، لنډى ، سروکى (سريزه) ناړې ، فالونه ، چغيان « اننکى » ، يادهوي، سندرې ، سانډې (ساندى) ، نکلونه ، متلونه ، د سيندو سندرې ، د ماشو مانو ادبيات لکه اکوبکوو، چار بيته ، کيسې ، چې د ذهن ازموينه په غرض ويل کيږى همدارنګه ځينې کيسې لکه انګک بنګک او ډيرې نورې د پښتو شفاهي ادب نمونې دي.
ليکلى ادب لکه قصيده ، خواب نامه ، الف نامه ، ساقي نامه ، رباعي ، مثنوي ، غزل، مناجات، حمد، نعت او هايکو ګانې دي.
د پښتو ژبې لمړى لاسته راغلې قصيده د اسدغوري قصيده ده چې په ٤٥٠ هجرې کې ويل شوې ده ۰

ادب مانا د فرهنګ ، پوهې ،هنر ، معاشره ، په زړه پورې روشونه ، په خبرو کې رزم اوبزم او په اصطلاح کې ادب د پوهنې نوم دى چې پخوانيو دا پوهنه د لغت ، صرف ، نحوه ،معاني ، بيان ، بديع ، عروض، قافيوى قوانين، خط ، د لوستلو قوانين چې ځينې بيا املا او انشئا هم د ادب سره تړلې بولى.

ادب د ژوند په اړه د کُل مثال لرې او د ژوند نورې لارې چارې يې جُزيات دي چې دغه کُل پرې تکميل کيږي په علمي برخه کې ادب لکه يو ګڼه ونه او دژوند لارې چارې او علوم يې څانګې دي.

د پښتو د ادبي تاريخ لومړی دوره له دوهمې هجري پیړۍ څخه پیل او دلسمې هجري پیړۍ تر پایه ان تر یوولسمې پیړۍ تر لومړیو کلونو پورې دوام کوي، د دې دورې ادبي آثار، زیاتره متفرق آثار دي او د دې دورې منظم او بشپړ آثار ډیر وځیرونکو تر اوسه نه دي تر لاسه کړي،یا تر اوسه نه دي یې موندلي او یا هم له منځه تللي دي ۰

ستاسې د پوښتنې په دویمه بر خه کې باید ووایم چې :

نه تنها پښتانه شاعران بلکه هر شاعر لیکوال چې کومې مورنۍ ژبې پورې تړاو لري یا هم په کومې دریمې ژبې کې د شعر ویلو یا لیکوالۍ توان لری باید د ولسونو د ادب د غنا لپاره په مختلفو اجتماعی او سیاسی او نورو برخو کې داسې نوې لاسته راوړنې ابتکارات و لري چې د راتلونکو نسلونو لپاره د افتخار ره ډک او تل پاتې بریا وي ویاړنې او سر لوړی د شاعر او لیکوال یاد ژوندی وساتی .

زرلښت ډاډکام: که یو شاعرغیرد پښتو نه په نوروژبو شاعري وکړي ایا داد شاعر د علمي سویې اوچتوالی او دهغی هنر څخه نمایندګي کوي یا د خپل پښتو ژبی سره د خیانت څخه؟

سمیع الدین « افغاني »: واېې که څوک په یوه ژبه پوهیږي هغه یو کس دی او که په دوه ژبوپوهیږي دوه کسه او هر څومره چې په ډیرو ژبو حاکمیت ولري د هغه د پوهې اوعلمي سویې د اوچتوالی څخه نمایندګي کوي.
زما په اند ژبه د افهام او تفهیم وسیله ده ، هر څوک حق لری چې خپلې مورنۍ ژبې ته کار وکړي او که څوک په بلې ژبې حاکمیت ولري او په هغه ژبه شاعری او لیکوالي کولای شي دا د هغه د پوهې او لیاقت ښکا رندوی دی.
موږ د دنیا ډیرۍ لیکولان او شاعران پیژنو چې په پښتو ، دري ، عربي او ډیرو نورو ژبو کې یې لیکوا لي او شاعري کړی او د ادب په برخه کې یې ډیرې لاسته راوړنې لرلي دي چې د هغو دا ادبي اوعلمي فعالیتونه په نورو ژبوکې د قدر وړ ارزښت لري.
خپلې ژبی ته د خیانت واژه به پداسی علمې او ادبی فعالیتونو کې یوه بې مفهومه خبره وي .

زرلښت ډاډ کام: د جنګ او سولې تر منیځ فرق څه ده ستاسو په اند په نړۍ کې کوم رقم خلک سوله غواړي او کوم رقم خلک جنګ ته لمنه وهي؟

سمیع الدین« افغاني »: سوله ، تفاهم ، ورور ګلوی دا هغه د خدای لوی نعمت دی چې لوی خدای یې په خپلو هغو بندګانو پیرزوکوي کوم چې د الاهي اوامرو نه په اطاعت سره یوبل ته د همدردي ، همکاري او اخوت احساس پر بنا د بشریت د خیر او فلاح لپاره په ایماندارې سره د اخلاص، همغږۍ او ورور ګلوی لاسونه ورکوي.
په هغه ولسونو کی چې سوله وي هلته د ترقي ، تعلیم تربیت او د امنیت زمینه برابرپږی اوهر وګړي د یوې مړۍ حلالې روزي د پیدا کولو امکانات لرلی شي او د انساني ژوند د برابریدو لپار د لارو چارو پوره امکانات مینځ ته را تلای شي .

جنګ دبشریت مادي او معنوي هستي تباه کوی او په ټولنو کې د انسان وژنې ، وحشت او ببریت فضا مینځ ته راوړي د خلکو ، ولسونو او قومونو تر مینځ نفاق مرګ ، ژوبله او بدبختۍ راولي۰
په ډیره خواشنۍ سره باید ووایو چې په تیر وخت لسیزو کې د پردو او مداخله ګرو کړیوواو هیوادونو د لاس و هنو په نتیجه کې زموږ هیوادوا ل د مرګ او ژوبلې، نفاق او بدبختیو سره مخ او جبري مهاجرتونو ته اړ باستل شول.
دا یوځرګنده خبر ده چې په نړي کې انسانان د سولې ، اجتماعې عدالت ، همکاري او د هرارخیزه انساني روشونو طرفدار دي ، مګر یو شمیر واکمن قدرتونه دخپل حاکمیت او ګټو د بقا لپاره یواځنی لار جنګ بولې او د خپلو ناروا ګټو د خوندی ساتلوپه مقصد دنورو ولسونو او هیوادونو روا حقوق تر پښو لاندې کوي او په همدې ډول خپلې ګټې د جنګ په دوام کې وینې چې نن سبا دغه د جنګ سیاست والو د نیا د تباهی او نابودی سره مواجه کړې ده.
نن په نړۍ کې داسې جنګي ټانکونه ، طیارې ، هستوي تباه کونکې سلاح ګانې شتون لري چې کولاي شي څو ځله ځمکه د نابودۍ سره مواجه کړي.

زرلښت ډاډکام: ځینۍ خلک داسې فکر کوي چې پښتانه تروریستان دي څه فکر کوئ چې پښتانه شاعران په خپلو شعرونو کې توره اوډال څخه ولې ډیر یادونه کوي دوې خلک جنګ ته هڅوي که سولې ته؟
سمیع الدین « افغاني »: زما په اند که څوک داسې فکر کوي چې په یو قوم کې تمام خلک ښه او یا بد دي داسې یو نظر صرف د با غرضه ، او افغان د ښمنه افرادو تبلیغاتي نظر دی چې پدې ډول غواړي د قومونو او ولسونو تر مینځ د بې باوریو لړیو ته لمن ووهي او پدې ډول زموږ په هیواد کې دنفاق اوشقاق زمینه برابره کړي.
په هر قوم ، ولس او ټولنه کې ښه یا بد خلک شتون لري ، موږ باید د انسانانو نیت ته وګورو نه د هغو ژبه ملیت او قوم ته ۰ دا چې د تروریزم تعریف څه دي او څوک د تروریزم حامیان دي او څوک غواړي د تروریستي اعمالو په سرته رسولو سره نړۍ د بې سباتي سره مخ کړي دایو لوي بحث اوسپیناوي ته اړتیا لري خوپه نړۍ کې نه تنها پښتانه بلکه د تماموقومونو ولسونو او هیوادونو دنده ده چې د دې انسانی د ښمنه پدیدی په مقابل کې خپلې مشترکې سر ښندنې په مخ بوځي او پرینږدي چې د بې ګناه انسانانو ژوند ، هستی او بقا د نابودۍ سره مخامخ شي.

ستاسو د پوښتنې د دویمې برخې په ځواب کې باید ووایم چې : هره مشخصه تاریخي پیړي عصر او زمان ځانله خپل ځانګړي خوصوصیات ،ارزښتونه او ویاړنې لري ، په نړۍ کې کله چې ساینس او تکنالوژي دومره پرمختیا نه درلوده جنګی او تحنیکي وسایل او وسایط دومره انکشاف نه وه کړی په هغه عصر او زمان کې د هیوادونو دفاعی طاقت د انسانانو مټ ، بازو ، شهامت ، توره او ډال تشکیلو ه چې زموږ په ګران هیواد کې پښتنوهم د نورو ورنو او قامونو سره یو ځای د خپل مټ ، توري او ډال په زور پردی تجاوزګرو هیوادونو قوتونه په شا تمبولې چې په هغه عصر او زمان کې زموږ ګر ان هیوا د افغانستان یوه لویه امپراتوري وه چې زموږ دباتورو هیوا دوالو د توری او ډال په زور او شهامت اداره کیدله چې د افغان اصیل بچیان پدغه تل پاتوکارنامو ویاړ ي او یادونه یي کوي.

زرلښت ډاډکام: ښځينه احساسات په ليکوالي او شاعري کې څه ته وايي؟

سميع الدين « افغاني »: په شعر او شاعري کې ښځينه احساساتو په اړه به د ښځينه شاعرانو او ليکوالو نظر يا احساس يو حقيقي او واقعي تصوير او ځواب وي ، ښه به داوي چې د داسې پوښتنو ريښتينې ځواب له هغه ښځينه ليکوالو او شاعرانو څخه چې نن سبا د ادب په ميدان کې ښې ځليدلې دي تر لاسه کړی ۰ تر هغه ځايه چې زما په يو شمير شعرونو کې دا احساسات منعکس شوي لکه لاندې ځو بيلګې:

نورشيان يې ډيردي داپايزيب يې ځومره ښکلی دی
موږ ښجاره مـــامـــا راغلی دی
موږ پيسې راکه چې پايزيب مې ډيرخوښيږي
رنګ رنګ سيخکونه په اوربـــل مې هوسيږي
عطر شام پاريـــس مې په دمـاغ ډير ښه لګيږي
نقدی پيسې نه وي ماما پور پــه ځان منلی دی
موږ ښجاره مـــامـــا راغلی دی
اخـــلم دنداسه چـــي دنداسه مې ډير خوښيږي
سړې شونډې چې ګرځم نو اشنا مې خوشحاليږي
تورې تورې سترګـــي پـــه کجلو ښه ښکاريږي
سرو زرو چارګل ماما پــه برجب کې ساتلی دی
موږ ښجاره مـــامـــا راغلی دی

دا هغه د سترګو ليدلی حال دی چې په کليوالي ژوند کې ترسترګو شوی دی او يا:

مـــازيګر دی زيږی لـــمر دی
خـــوږ اشنـــا می مرور دی
شينکی خـــال په تنـدي ږدمه
خپل اشنـــا خوشحـــالومه

دا په ټولنو کې د هغه ښځينه شاعرانو د شفاهي او ليکنيز ادب انګيزې او تاثيرات دي چې کله کله بې نارينه شاعران هم د شعر په قالب کې ځای ورکوي

ديره مننه ستاسو د ادبی مرکي نه

سميع الدين « افغاني »

شپږم فصل

د سمیع الدین « افغاني » په آثارو باندی لیکنې:

۱	یاره ستا په اننګو کښې ...!	پروفیسور عبدالله « بختانی»
۲	سریزه!	څېړندوی حبیب الله « رفیع »
۳	د وطن یادونه !	شاه محمود « حصین »
۴	شین خالی د سمیع الدین « افغاني » لیکنه !	شهسوار « سنګروال »
۵	نالیدلی سمیع الدین « افغانی » !	اجمل اټک « یوسفزی »
۶	د سمیع الدین « افغانی» د شاعری په اړه څولند ...	پوهندوی محمد داود « وفا »
۷	د شین خالی کیسه د انځوریزی شاعری...	نجم الدین « سعیدي»
۸	د سمیع الدین « افغاني » لیکل شوي اثار	فضل الرحمن « سیرت »
۹	یاره ستا په اننګوکی !	څېرنپوه دوکتورعبدالظاهر «شکیب»
۱۰	مینه پال شاعر !	استاد تمهید « سیلاني »
۱۱	سریزه !	مصطفی « آرین »
۱۲	داغلي زړونه !	زرلښته حفیظ « بشریار »
۱۳	زه دویم یم !	افضل « تکور »
۱۴	باز ګشت !	مل
۱۵	داغلی زړونهٔ !	د حق دلاری کلتوري ټولنه
۱۶	نړیدلی جونګړه !	د خق لاری کلتوري مرکز
۱۷	د هیواد وتلی شاعر او لیکوال سمیع الدین «افغانی »	قاضی نثار احمد « مصلح »
۱۸	خپلی خبرئ !	سمیع الدین « افغاني »

یاره ستا په اننګو کښې ...!

څنګه چه ښایست یې د اشنا په اننګو کې دی ـ هسې یې غزل د نا اشنا انځوره ووځي

د ځوانئ په وخت به چه د چا د ښادئ مراسمو ته تللو ، نو په تلو، تلو کې به دا پوښتنه طرحه کېدله چه څه به یې پاخه کړي وي ؟ د غوښې سره شوله که بې غوښې ؟ خوندور ځواب « پولاو » و ۰مګر زما او زما غوندې ، د ځینوسرګشته و، نه دا پوښتنې خوښېدلې او نه دا ځوابونه زمونږ په زړه پورې پوښتنه داوه سندرغاړيي څوک دی ؟.

اسلم ، بادام ، فیض ګل ، حافظ ، مشکي ، بسم الله ، ایوب ، رحمت ګل ، ګلرنګ ۰۰۰یا ؟

واده ته به ورسېدو څه شی به چه تیار و هغه به د یار و ،هغه به مو په خوند خوند وخوړل ۰۰۰۰ بیا به له ماسخوتنه تر سپېده داغه پورې د سندرو په اورېدو نه مړېدو ۰ د بهاړي ، بیرمې ، بیاګ ، کستوري ،کلیان ، اسا اوجوګ په راګونو کښې به مو سندرې: مقام ،غزل ، لنډی، چهار بیتې ، لوبې ، بګتئ ۰۰۰ او په هغو کښې به مو په ډېره مینه ، دمینې سندرې اورېدلې۰ دیار دمینې، د وطن د مینې او د خدای د مینې د استاد الفت د مینې دیو غزل دا بیت الغزل ، د هماغه زمانو یادګار دی ۰

چه په حجرو کې یې د عشق سندری ــ هره شپه اورم ننګرهار ښه دی

مګر اوس ، د ماشیني نړئ د ترقئ او پر مختګ په زمانه ، په یویشتمه سدئ ، یا د کمپیوټر په دوران کښې پر مونږ بدبختانو ، د دې ورستیو دېرشو کلونو ، د پرله پسې تېل شویو خونړیو جګړو ، د نړئ د راز راز پرمختللیو وسلو د ازموینو د درز او دروز پدې دوزخي زمکه او اسمان کښې ، چه د چا خپلوان ، عزیز، دوست او اشنا د ښادئ کارت راشي ، نو کارت وګورو چه د شپې له خوا ، د یو مجلل عصري هوټل تالار ته یې بللي یو . مننه مبارک دې شي .
هلته د خوړو غم نه وي ۰ د هر مېز ګرد چارپېره دولس تنو غذا سرویس کېږي ، شوله خو درک نه لري ، څلور پنځه ډوله پولاوونه ، څلور پنځه ډوله غوښې ، سالندونه ، فیرني ګانې ، مېوې او کوکا کولا ګانې ...
دولس واړه زمریانو مبلمنو حمله په غوښو وي ۰ وریجې هسې پاته شي ۰ هسې هم زیاتره پخ کړي شیان باسي او د پرون ، بل پرون او لرغونیو پرونونو د ودونو پاته شوني وي.

خدای دې د هغو مل شي چه وخت ناوخته یې د وینې د فشار یا د معدې د تېزاب درجه جګیږ...

راغلو د سندرو اورېدلو ته :

هلته سندرغاړو ته ډېر ښه ستېژ جوړ شوی وي ۰ په اوتو کړیو دریشیو او ښکلو نیکټا یي ګانو ، منظم او مهذب ،((هنر مندان)) او کله نا کله ((بې هنران)) ناست وي او سندرې غږوي ۰ هغه سندرې چه مونږ په ځوانئ کښې اوریدلي هغه نه ، هغه استادان خو زیاتره وفات شوي دي خدا دی یې وبخښي ! د هغو د زامنو لمسیانو څخه ، خدای دی یې لري ، سندرې اورو سندرې خو سندرې وي ((خو))، بیا هم ((خو))، خو دنوي عصر د تخنیک زور هم ور سره شیي ، او د موسقئ خوږ اواز ، د راکټونو، توپونو او بمونو د اواز غوندې اوچت شي او غوږونه کنوي.

په يو واده کښې ، همدا چه ډوډۍ مو ونغړله ، نو يو ملګري راته په څه طنزي لهجه ويل:

استاده ! که دې خوښه وي نو رسخت به واخلو ، و به تښتو.

ما وويل : ولې ؟ هغه وويل : ته پوهيږې چه افلاتون ويلي دي :
((موسقي د روح غذا ده))۰ مګر ... زه پوه شوم ۰ پاڅېدو ۰ په ولاړه حالت کښې ما وويل :
بښکه! که الله پاک پدې يوويشتمه پيړۍ کښې ، افلاتون را ژوندی او يا زمونږ په ټولنه کښې نوی افلاتون را پيدا کړي ، نو پر مونږ به د هغه ذات د بې شمېرو احسانونو تر څنګ د هغه دا احسان هم وشي ۰ چه ، دې زماني ځينې کسانو ډېر تبليغ کړی دی چه ((فلسفې افلاس کړی دی)) د دې پرو پاګنډې په اثر د نړۍ د فيلسوفانو بازار سوړ شوی ،او د هغو پر ګډۍ سفسطه بازان ناست دي.
اودې سره نړۍ د فلسفې په افلاس اخته شوې ده۰ نو نوی افلاتون به خپله هغه زړه خبره ((موسقي د روح غذا ده)) بيرته واخلي او داسې حکم به صادر کړي ((موسقي د روح عذاب دی !))۰

او دې سره به د فلسفې او فيلسوفانو ارزښت هم يو په دوه شي۰

چه روان شوود موسقئ لمړنی درز پورته شو... څو چه د تالار دروازې ته ورسيدو، د سند ر غاړې غږ مو ترغوږ شو.

ياره ستا په اننګو کې
چه د چا د وينې رنګ دی ؟
زما د پاکې مينې
حقيقت پکښې څرګند دی...
او درزی درزی ، درزی درزی...

نه پوهيږم چه د دې سندرې بخت او طالع وې ، که د نورو ټولو اوسنيو په خلاف د دې سندر مارو مهارت ، چه د شعر د الفاظو د ادا کولو پر مهال يې د موسقئ د الاتو غږونه ډېر ټيټ کړي وه.

نو ملګري مې وويل :

ها ... د حمزه با با غزل وايي.
هملته لږ څه ودرېدو او سندر ه مو تر پايوه واورېدله او يو څه خوند مو تري واخيست ۰ يو څه پدې چه د سر تاوولوپه وخت بيا د موسقئ په اوازنو د توپونو غږمبهار جوړېده او زمونږ غوږونه يې کنول ... زه خو ودونو ته ډير نه ځم ۰ که د سيا لئ شريکئ د ډيرې بې اندازې مجبورېئ نه ولاړ هم شم ، بيا ورته ډېر نشم کښېناستلی ۰خو دا سندره مې بيا ، بيا څو ځله د راډيو ګانو او تلويزيونونو له لارې ډيرو مختلفو سندر غاړو په اوازونو کښې ، د موسقئ د سم ، مناسب او معتدل غږ په ملګرتيا خو اورېدلې او خوند مې تري اخيستی دی.

خو! څرنګه چه يو د سندرې په کسر کښې د هغه د شاعر نوم يا تخلص نه اورېدل کېده او په هوټل کښې د خپل ملګري نه می اورېدلي وو: د حمزه بابا غزل ... نو د غزل په مکرر اورېدو به مې دا تلوسه زياتېدله چه که د غزل په کسر کښې د شاعر نوم يا تخلص واورم.

حمزه بابا خو د خپلو غزلو په کسرونوکښې خپل نوم ځای کړی دی او دلته ...؟

عبدالرحیم یوه (سي - ډي) یا (ډي - وي - ډي) چالانه کړې وه ۰ ما په هغه کښې دغه سندره د (نازیه اقبال) په اواز کښې اورېدله او کسر ته یې منتظر وم ۰ دی کښې زموږ د انګړ ور وټکید ۰عبد الرحیم ولاړ ډیر زړ بیرته راغی۰

په دوه اتیا مخونو ، د کمپوز شویو شعرونه همدغه مجموعه یې راکړه او راته یې ویل : (افغاني صاحب) غواړي چه پدې کتاب باندې څه ولیکې!

د مجموعې پاڼې مې وارولې ۰ (د مینې رنګ) غزل (یاره ستا په اننګو کې ۰۰۰۰) مې سر تر پایه ولوست او ایله وپوهیدم چه دا ښکلی رنګین شعر ، د همدې مجموعې د ویناوال ښاغلي سمیع الدین « افغاني » دی.

څو نور شعرونه مې هم و لوستل ۰ زیاتره خوندور وو ۰ ستړی شوم ۰ په چرت کښې ولاړم ۰ هلته د (ویښ زلمیانو) په باره کښې کتاب لیکم دلته زما د (یو دوه ګوتې کاغذ...) د کتاب څه د پاسه د یارلس سوه مخونو ، پروف راته پروت دی ۰ زوړ یم او جوړ نه ۰ ډاکټر راته دوینو دغوړ د لپړې کولو لپاره دوا نه ده راکړې او د هرسهار یو ساعت سپورت او د مازیګر دوه ساعته د پلي ګرځېدو سپارښتنه کړې ده ۰او دې سره دا عزیزان ، دا کتابونه او دا تقریظونه ، په دې وضعه...

مازیګر وه ۰ پاڅیدم ۰ په چکر شوم ۰ زموږ د کور مخې ته سړک نوی قیر شوی دی ۰ مازیګر په همدې ځم راځم ۰روان یم ۰ یو څه وړاندې ، په کوڅه کښې څو تنه ماشومان وو ۰ لوبې یې کولې . یو څه باد هم چلېده ، د کوڅې دوړې یې هم بادولې ۰ چه ورنژدې شوم ، وپوهیدم چه ماشو مان په ګډه ، د یوکوره س په شان ، په خپل ماشومانه غږ ، دا سندره وایي:

یاره ستا په اننګو کې...

پوه شوم چه دا سندره اوس نه یوازې د مشرانو استادانو هنر مندانو د خولې سندره ده، بلکه د ځوانانو او ماشومانو د خولې سندره هم ګرځیدلې ده.

خو یره کشکې په ودونو کښې،هغه د توپونو دګړزهار په ځای همدغسې ماشومان همدغسې سندرې ووایي...

په چکر چکر کښې ، زما په ذهن کښې ، نژدې د څلو یښتو کلونو د مخه یوه کیسه راتداعي شوه.
او داسې:
و ، نه و، زموږ د هېواد یو وزیر و ، له نامه سره یې د (ډاکټر) علمي لقب هم لګېدلی و ۰ ډاکټر وزیر په دې مشهور و چه پښتو او پښتنو سره ډیره مینه لري ۰ ډیرو کسانو به ویل چه په ډاکټر صاحب باندې وطن ډېر ګران دی ۰ هغه ډېر وطنپال شخصیت دی.

یوازې ښاغلي صفی الله اسد سفیر به ویل :

افغانستان پر ډاکټر... ډیر ګران دی ۰ مګر، هغه په ګران وطن کښې هغه وخت شپې تیروی ، چه دی پکښې د کابینې وزیر وي ...

په هغه زړو ورسته پاته زمانه کښې زموږ يوازې يو وطنپال دغسې و ۰ اوس پدې ورسته وروسته زمانه کښې ماشاالله زموږ ډېر وزيران د غسې دي چه وطن پرې ګران دی ۰ مګر پدې ګران وطن کښې په هغه مهال جره ا و سيړي چه دی پکښې د کا بينې وزير وي.

د کابينې هغه محترم غړی د معارف وزير و ۰ د پښتو ټولنې رياست رسما د معارف وزارت پورې مربوط و. د پښتو ټولنې ريس پوهاند صديق الله رښتين و ۰ زه هم د همدې ټولنې علمي غړی وم.
يوه ورز رئيس صاحب موږ ټولو غړو ته د استعلام په ذريعه خبر راکړ چه سبا په لسو بجو وزير صاحب پښتو ټولنې ته تشريف راوړي او تاسو سره ملاقات لري ۰ نو تاسې به په همدغه مهال د رياست په دفتر کښې حا ضر اوسئ!
حاضر شوو ، وزيرصاحب راغی... کښيناست ۰ د علم او معارف وطن او ملت ، پښتو او پښتنو په ارتباط يې ځو جذباتي خبرې وکړې ، د کار ټکی پکښې هيڅ نه و ۰مګر موږ يې ټول تر اغېز لاندې راغلو ، بيا يې وويل :

دا پښتو ټولنه ده. موږ او تاسې رسما مکلف يو چه دلته دې ټولنې د مرام او مقرراتو سره سم ، پښتو ملي ژبې ته علمي خدمت وکړو نو لطفا تاسې هر يو خپل نظريات ووايئ ... تقريبا موږ ټولو خبرې وکړې. بيکاره او دکار خبرې.

ډيرو به د پښتو او پښتنو په باره کښې احساسات څرګندول ، ځينو به پدې برخه کښې د وزير صاحب د شخصيت په ستاينه کښې مبالغه کوله۰ يو نيم د پښتو ټولنې ځينې معمولي ضرورتونو ته د وزير صاحب توجه اړول.
داسې کسان هم وو چه د افغا نستان د نورو ژبو د ويونکو د ځينو عناصرو او اشخاصو يا د ځينو بهرنيو هيوادونو له لاسه د پښتو د مخنيوئ په برخه کښې رښتيا او دروغ شکايتونه کول ۰ ځينو به زور واهه چه د يو لړ قالبي الفاظو او علمي ترمونو اولغتونو په استعمال خپل علميت او لياقت ثابت کړي . د نورو ملګرو مشخصې خبرې رانه هېرې شوي دي ۰

خو زما د لنډو وړانديز لنډيز داسې کېدای شي :
په ځينو طبعي خصلتونو کښې ، فرد او ټولنه، يو تر بله سره ورته والی لري. که يو فرد خپله روغتيا وساتي ، ورزش وکړي ۰ سم او مناسب خوراک ولري او ځان قوي او مضبوط کړي ، که له بهره څخه وجود ته يې مکروبونه هم ننوځي ، د هغه د وجود مقاومت په اثر د هغه مکروبونو اغېزه کمېږي ياله مينځه ځي نو که ټولنه ، خصوصا پښتو ټولنه او د هغه غړي سم کاروکړي، د بنې مطالعې په اساس د منطق او استدلال او علمي اسنادو او شواهدو سره بنې ليکنې او تاليفات ټولنې ته وړاندې کړي ، بيا نو ټولنه پخپله ، موږ په کار قناعت کوي ، چاته د مخالفت څه موقع په لاس نه ورځي او که ورشي هم مخالفت يې دومره تاثير نه کوي...

وزير صاحب خپل ساعت ته وکتل . ويل : دولس بجې شوې په کاروو کښې ستاسو بريالیتوب غواړم. تاسې خپلو کښې سره کښېنئ ، د همدغو خبرو په اساس خپل کارونه تنظيم کړئ ۰ که ماته موځه امر کاوه و رسمي وړاندیز راته وسپارئ. زه ستاسوپه خدمت کښې يم ... د خدای په امان.
د پښتو ټولنې رئيس موږ ته وويل : تاسې نور هم فکر وکړئ ۰ د دې خبرو په اساس ، او که تاسو سره نور نظريات هم وي ، سبا به سره کښېنو او...

مازیګر زه د استاد الفت د لیدو به تکل وخوزېدم ۰د هغه کور د ((چمچه مست)) د خوږ په غاړه ، په شپږ شاه مېنه (څلورمه کارته) کښې و ور روان وم ۰ هلته د کارتې د کوڅو په دوږو کښې پینځ شپږ تنو ماشو مانو په جګ اواز سندره ویله:

زما ښکلی جانانه. زه جار شمه له تانه. ما مه شړه له ځانه. قربان دې شم. قربان دې شم. السلام. السلام.

ښاغلي رحیم ګل غمزده خپله دغه سندره په هماغه وختونو په کابل رادیو کښې ویلې وه ۰ په محافلو کښې یې هم اورولې او د ځینو نورو سندر غاړو له خوا هم ویل کېدله ۰ او تر اوسه اورول کیږي.

زه چه دغو خږ سرو سندر بولو ماشومانو ته نژدې شوم ۰ ورته ودرېدم ۰ بیا مې ورسره لږه مرکه هم وکړه . وپوهېدم چه دا هلکان د همدې ښار اوسیدو نکي په خټه هزاره ګان دیي ۰ او ژبه یې دري ده ... سبا ته د پښتو ټولنې غونډه جوړه شوه ، نو ما دا کیسه وکړه او زیاته مې دا خبره سمه نه ده چه موږ ووایو فارسي ژبي د پښتو مخه نیسي۰

د کابل ښار فارسي ژبي هزاره ماشومان چه په خوند خوند ، په ډیر شوق او ذوق ، پرته د چا د وینا اوتقاضا نه ، پښتو سندره وایي او خوند تري اخلي، د دوو حقیقتونو څرګندونه کوي:

لمړئ دا چه په سندره کښې هنري زور دومره زیات دی چه یوازې د پښتنو نه ، یوازد سندرغاړو نه ، یوازې د مشرانونه ، بلکه د کوڅې ماشومو هزاره ګانو په زړونو او ذهنونو یې هم دومره اغېزه کړی دی چه دغه سندره په ډېر شوق و ذوق او احساس د هغو په ژبه جاری شوې ده...

دوهمه دا چه ((دا زه پښتون یم ته هزاره یې)) او ((دا زه فارسي وایم او ته پښتو)) خبره د یو لړ نا بالغو ۰ په نامه روښانفکرانو ، د غرض او مرض خبري دي.

او نور پاته اولس ، لوی او واړه، پښتون او هزاره او ... په یو صف کښې ولاړ دملي هنر ((ښکلي جانان)) ته دمینې سلام وړاندې کوي او تر ښکلا یې ځاړیږي...

د تېرو هېرو خاطرو همدې خوږو خوندونو سره کور ته ورسیدم ، د افغاني صاحب د شعرونو د مجموعې د خیالونو نور خیالولي شعرونه مې هم و لوستل ۰ دغسې ((د یار دمینې)) نورې سندرې هم ۰ یوازې دا نه ، دوطن او ملت ، د افغان او افغانستان د مینې سندرې هم ۰ او یوازې ، د محبت ، صداقت ، افغان ، دا افغانستان دی ، دا څه حال دی ؟ تر عنوان لاندې منظومې نه ، بلکه دغسې نور غزل او نظمونه هم ، د ویناوال ددغسې مینې څرګندوی دي.

ما ډیرې خبرې وکړې ، زه خپلې خبرې بسوم ، تاسې لطفاً ما وبخښئ او مجموعه ولولئ.

په درناوي

ستاسو خدمتګار
عبدالله بختانی
کابل ـ خیرخانه
د ۱۳۸۸ د زمري ۱۲ مه

د مینې رنګ

یـــاره ستـــا پـــه اننـــګوکې
چـــې د چـــا دوینـــې رنګ دی

زمـــا د پـــاکـــې مـــینـــې
حقیقت پـــکې تـــر څنګ دی

دې ویـــل تورې په رنجو دی
ماویل سترګې دې خوږې دی

ما ویل مینـــه دې سوراوردی
دې ویل یـــار د ونې دنګ دی

مـــا ویل زمـــا سره اشنا شه
دې ویـــل زمونږ کلي ته راشه

مـــا ویـــل مینه رسوا کیږی
دې ویـــل یار زما ملنګ دی

ما ویل ښکلې دې ځواني ده
دې ویـــل مینـــه رسوایي ده

مـــا ویل زه دې لیـــونی کړم
دې ویل یارمې غنم رنګ دی

ماویل سپینه خوله دې راکړه
دې ویـــل مینـــه کړې بې باکه

ما ویـــل زړه ته مـــې نژدې یې
ویل زه شمع یارمې پتنګ دی

مـــا ویـــل راشه مازیګر ته
دې ویـــل دربـــه شم ګدر ته

مـــا ویـــل لاره به دې ځارم
ویل منګی مې شین په څنګ دی

***

سمیع الدین« افغاني »

سریزه!

دا عادت دی چې له درده زګیروي خپړي

ګنه څه وو د رحمان له شاعرۍ

« رحمان بابا »

بښاغلی سمیع الدین « افغاني » همداسې دردېدلی او ځورېدلی افغان دی چې د ده د نوې ځوانۍ په تاند پسرلي کې د ده هیواد د پردیو د ګولیو د ږلیو بښکار شو او د د ه آرام او د بشپړ امنیت په غېږه کې اوسېدلی ملت د نا آرامۍ او جګړو غېږې ته ولوېد او راز ـ راز بدبختیو او بدمرغیو دې هیواد او دې ملت ته خولې خلاصې کړې.

د همدې تودو جګړو پر وخت دی د لوړو زده کړو لپاره له هېواده بهر لاړ، په دې هیله چې مسلکي زده کړې وکړي او بیا د هیواد د آرامۍ او د خپل اولس د هوسایۍ په لاره کې خدمت وکړي خو چې بېرته راستون شو جګړې نورې هم خونړۍ شوې او د هیواد نا آرامۍ نورې هم زیاتې شوې وې.

افغاني دراک، حساس او دردمند افغان ؤ دې ټولو پېښو یې په زړه او ضمیر، په وجدان او احساس ژور اغېز کاوه او د ده دردونه یې زیاتول تردې چې ددې پېښوتوپاني سیلاب دی هم ورسره واخیست او د مهاجرت په بې سره او بې لوري کاروان کې یې المان ته ورساوه.

د هیواد او د ده د ملي ژوند دا ټول دردونه ډېر درانه شول، د ده په حساس احساس یې فشار راوړ، له زغمه یې ووتل، زګیروي شول او دا زګیروي یې د شعر په بڼه له خولې راووتل او په دې ترتیب یې د دردمن او ویرمن شعر لړۍ راپیل شوه.

بښاغلي سمیع الدین « افغاني » د خپل ژوند هرې خوا ته متوجه شو او د هیواد د دردونو او غمونو په هره برخه یې رڼا واچوله او په شعر کې یې انځور کړې. ده د خپلې طبعې څپانده شعري چینه همداسې طبیعي وساتله او له دې چینې نه لاس ته راغلې شعري څاڅکي یې په همهغه بڼه د کاغذ مخ ته ورسول او خپل شعرونه یې بې ساخته باخته په بېلابېلو ټولګو کې تنظیم کړل او موږ ته یې راورسول.

د ده شعرونه د ده دردمنو هېوادوالو په مینه واوریدل او افغاني هنرمندانو د ساز له څپو سره مله کړل.

د افغاني صاحب په شعرونو کې له اجتماعي دردونو سره ، سره د مینې سویې نغمې هم شته او د سوې هیواد رنګین یادونه هم او له دې سره د ده په شاعرۍ کې د ادبي رنګینیو پر ځای د هدف بیانولو ته زیاته توجه شوې او د خپل زړه رازونه یې د رمزونو له پوښ نه بهر په صراحت او څرګندو لفظونو بیان کړي دي.

ښاغلی افغاني له هیواده لیرې خو د هیواد یادونو له هیواد سره نژدې ساتلی او د هغه ظالمانو په لټه دی چې زموږ پر وطن یې ماتم راوستی دی:

په وطن موجوږ ماتم دی

تورتمونو کې مو شپې دي

دا د کوم ظالم له لاسه

چې ظلمونو کې مو شپې دي

****

ګران وطن راته سور اور شو

د دوزخ لمبې ترې خېژي

بل محشر ته حاجت نشته

قیامتونو کې مو شپې دي

دا د کوم ظالم له لاسه

چې ظلمونو کې مو شپې دي

****

له دې سره زه خپلې خبرې رانغاړم، افغاني صاحب ته د ژوند کامیابۍ او کامرانۍ غواړم!

په درنښت

څېړندوی حبیب الله « رفیع »

کابل، درېیم پروان

د ثور میاشت ، د ۱۳۹۰ هجري شمسي کال

د وطن یادونه!

د « وطن یادونه » د سمیع الدین « سعید افغاني » د شعرونو ښکلي مجموعه د پښتو او پښتنو د ځپل شوي ادب په دنیا کې د رنګارنګ ګلونو څه نوې شان ګیډۍ ده چې د شعر او ادب مینه والو ته بې و ړاندې کوِي ۰

سمیع الدین « سعید افغاني » شاعر دی، د هغه په شعرکي د هغه هیلي ، دردونه ، مینه او ارمانونه ژور ټولنیز ، انساني او بشري رنګ لري ۰ د سولې، هوسایني او نیکمرغۍ ټړی دی.

د خپل ځپل شوي وطن د زوریدلي انسان په دردونو اوښکې تویوي ، د کرکې ، نفرت او توپیر غوښتنې پر ځای د مینې او محبت اواز اوچتوي د ارمانونو ارمان بې خپل خلک خپله مینه اوخپل وطن دی، دخپل وطن په روان ناتار زوریږي او وایي:

په وطن مو جوړ ماتم دی
تورتمونو کې مو شپې دي
دا د کوم ظالم له لاسه
چه ظلمونوکې مو شپې دي

د هیواد د زخمي زړه، کابل په ویر ناست دی، له وطن څخه د لریوالي غم بې دزړه وینې خوري او د پردو پردي کتنې بې د شاعرانه احساس روح ته عذاب شي ، کله د پښتنوخوږ ژبې ملي شاعر ملنګ جان ته مخه کړي او کله بیا د وتلي شاعر او نامتو ادیب ګل پاچا الفت د ارزو ګانو د راژوندي کیدو هیلي پالي، په تیرو ویاړي اوپه روانوژاړي اودسولې ، وروری او هوسایني په هیله دنفلونو سجدې په غاړه اخلي ، دشکونواو بې باوریو تورو لړو ته زوریږي او همدغه څه د افغان ولس د ناورین د اوږدیدو دلیل بولي ، ومو ویل چې هغه شاعر دی، د شاعر دنیا له ټولو غمونو او دردونو سره سره تنګه ، تروشه او یولې نه وي، درد لري ، سوز لري، ساز لري ، مینه هم۰

یار چې کړم بیمار د لیونو په چم
دود شوم په انګار د سپیلنو په چم

او کله چه غم پرې زور شي نو بیا رندانه د رندانو جمع ته ځي او د خپل زړه خبرې کوي:

زه د رندانو او مستانو جمع ته
چه کله ځمه بیرته نه راځمه
زه د بد مسته می خورانو جمع ته
چه کله ځمه بیرته نه راځمه

خو زه شاعر پیژنم ، هغه د مستي، رندۍ او میخواری نه وه او نه دي ۰
در دونه ، رنځونه او د رورانې زماني د انسان بې غوري بې پسې اخلي او د تیښتي یوه لار لټوي.
د ده په شاعرانه احساس کې د رندانو او مستانو دنیا له درغو ، ریا، تذویر او سالوسۍ څخه پاکه

د مینې او محبت دنیا ده نوځکه هغه لوري ته مخه کوي او چه هلته دردونه او پیالې سپکې وینې نو ساقي ته په ملامت کې وایي:

ساقي تاثیر دې په پیالو کې نشته
ځکه چه خوند ېې په نیشو کې نشته
هسې مې بوزه د مستیو لور ته
چې د جنت په کنارو کې نشته

د شاعر کلیوالې سندرې چې د ملنګ جان د ملي نارو اثر پرې پروت دی خپل ځانګړی خوند او اشنا موسقي لري.

د بنجاره بنجاره په نارو کې د وطن تیر یادونه پالي ، دحسنونو سوداګر مخې ته درپږي ، دنارنج د ګل په یاد د ښکلي ننګرهار یادونه کوي او دهمدې محلي سندرو په لړ کې د خوږ ژبې محلي شاعر بهایي جان د شیر او شکر سندرو په سبک د خپل پردیسي ژوند سندره بولي او وایي:

ځه چه ځو بهر ته سپل به وکړو د ملکو
توهم بیا برو ګلم تو هم بیا برو
نه ځمه بهر ته ځما خپل وطن یادیږي
څه کړم عبث ژوند دی په وطن کې د پردو
توهم بیا برو ګلم تو هم بیا برو

د وطن یادونه د درد او احساس سندرې دي ، ژبه یې ساده ، روانه او بې تکلفه ده ۰ په دغې ښکې رنګینه ډالۍ کې د رنګ رنګ ګلانو نښې شته او په همدې وجه ده چه د هر لوستونکي ادبي تندې ته یو څه لري ۰

دا شیبه چې زموږ په ښکلي تاریخي وطن د پیږیو پیږیو زړه خپسه را خپره شوې او د وطن ډیره ستره انساني پانګه مو د پردیسۍ په نیولي دنیا کې د خپلو هیلو جنازو ته ناسته ده ، همدا د هیلو دردونو ، مینې او آرمانونو کوچنۍ ګیډۍ هم لویه ډالۍ ده.

په ډیره مینه

شاه محمود « حصین »

۱۳۸۲ لمریز ـ ۲۰۰۲میلادي ـ کال

شين خالىٔ د سميع الدين « افغاني » ليكنه!

خوشاله يم چې اوس زمونږ يــو شمير شاعرانو د شاعرىٔ په څنګ کې د پښتو داستاني او هنري ادبياتو ليکنې ، ودې او پرمختګ ته هم مخه کړې ده ۰

که د تيرې پيړىٔ په لمړنيو لسيزو کې د لنډې کيسې ليکوال او مينه وال د ګوتو په شمير وو خو اوس په لسګونو دي. ولې د ناول او رومان ليکوال لا اوس هم د ګوتو په شمير دي.

د پښتو ادبياتو معاصر تاريخ له مخې پښتو لنډه کيسه د لمړي ځل لپاره په « ۱۹۰۸ م کال» وکښل شوه چې د استاد راحت زاخيلي له قلمه څڅيدلې اوښکه ده او« شليدلې پنه» نومېږي ۰

همدارنګه نومورې ليکوال بياد « ۱۹۰۹ او ۱۹۱۰م » کالو ترمينځ د ماه رخ يا «نتيجه عشق» په نوم ناول چې د يوعيني پيښې انځور دى هم ليکلى دى.

که څه هم له دغه ناول نه دمخه د ژباړې په بڼه موږ ته د دوه نورو ناولونو څرک هم په پښتو ادب کې لګيدلى دى چې لومړى يې « معرات العروس » د مياحسيب ګل ژباړه اودويم ناول بيادتوبته النصوح په نوم يادېږي چې دغه ناول د ميا محمد يوسف په زيارترجمه شويدى.

له دې نه را وروسته په پښتو ژبه کې ناول ليکل دود شول ۰ ولــې دومره نه چې د ناول د مينه والو تنده پرې ماته شي ۰

د نيکمرغۍ خبره ده چې دا دستي مې د شين خالىٔ په نوم يو اثر تــر لاسه کړ چې ښايي د افغاني صاحب د سترګو ليدلې کيسه وي چې د نومورې له خوا کښل شوېده.

کله چې نومورې ماته د شين خالىٔ په نوم ليکنه راولېږله چې څه پرې وليکم ، نو په ډېره مينه مې دغه ليکنه سرتر پايه ولوسته ، خداى شته چې زه يې هم خپلوتيرو خاطــرو ته ستون کړم اودخپل کلي ، کور ، اوجرې او ديرې مې کپې سترګو ته ودريدې.

د شين خالىٔ ليکوال ښاغلي افغاني د خپل کلي ، کور، دود او دستور په خپله ليکنه کې ډير ښه انځور کړي دي ، د تورګنيف خبره « يوازې رښتياويل که هر څومر غښتلي وي هنر ندى » نو ځکه خو ددداستاني او هنري ادبياتو ليکوال ته پکار دي چې خپلو ليکنو ته هنري جامې په تن کړي ۰

دهر ناول هډوکي اوبدنه دناول مينځ پانګه جوړوي ،خوددې لپاره چې دناول بدن ته ښکلي اوزړه رابښکونکي وريښمينې جامې په تن کړوغوره به وي چې دناول بڼه داسې راونغاړوچې لوستونکى يې له بڼې او مينځپانګې نه رنګ او خوند واخلي ۰ يانې ډيالوګونه يې اغيزمن ، ژبه يې خوږه او روانه ، کرکټرونه يې بايد لکه بې کلماتو ژبه په سادګۍ سره خپل ځان پيدا کړي ۰

د ناول کيسه بايد بازاري نه وي ، ښه به داوي چې ژبه يې له شعارونو نه وژغورل شي په ليکنه کې اضافه کليمې، بې ضرورته جملې بيا بيا تکرار نــه شي او ناول بايد د راپور تاژ بڼه خپله نکړي

له دې سر بيره د ليکوال ژبه او ډيالوګونه بايد د ناول له پيښو او کـــرکټرونو سره متناسب وي.

نا لوستي کليوال خپله ژبه لري او د ناول ليکوال بايد د هغه ښه استازيتوب وکـــړي ۰ همدارنګه لوستي کرکټر بايد داسې انځورشي لکه څنګه چې دی، ځکه چې ډيالوګونه يو داستاني او هنري

اثر ته سا ورکوي ۰ ولې کله داسې هم په ډراماتيکو اثارو کې پيښيږي چې له ډيالوګونو پرته يو

هنري اثر د لوبغاړي له هنري خوځښت او اکشن سره لکه بې کلماتو ژبه ځان ښيي ، لکه د چارلي

چاپلين ځانګړي حرکتونه چې يواځرته روح ښيي ۰ نوموړي د يو مرکې په ترڅ کې ويلې دي:

پوښتنه : چارلي که چيرې سينما زيږدلی نه وای تاسې به نن څوک وای؟

ځواب : د هغه دوزخ په مينځ کې چې « دانتي » په خپل ګټور داستان « کميدي الهي » کې انځور کړی دی يو نوم ورکی چارلي وای.

که چيرې موږ د ناول په ليکلو کې د بيلګې په توګه يادو شوو ټکو ته پاملرنه وکړو ، ښايي ناول داسې يو ځانګړی ريتم خپل کړي چې ځينې ډيالـــوګونه يې ځـــان د لنډې کيسې ريتم او شعر ته ورسوي ۰
زما په اندپه هر داستاني ژانرکې غوره ده چې د يوې کيسې اويا ديوې پيښې نکل داسې انځور شي چې د سوژې پټه دبدبه يې زيانمنه نشي ۰

همدغه لاملونه دي چې د اوسني داستاني ادبياتو پـــلاټ د تيرو اولسي کيسو اوداستانونو په پرتله د توپير وړ دي ۰کنه د پښتو اولسي داستانـي ادبيات زرګـونه کاله عمر لري چې له پښتنو سره يوځای زيږيدلي دي چې اوس موږ ډيرې بيلګې لرو چې لـــه اوسني ناول سره ډير توپير نلري او همدغه اولسي کيسې په درې ښو موږ ته را پاته دي:

لمړی هغه کيسې دی چې په ديرو ، اجرو کې د نکلچيانو له خوا ويل کيدې او يا ويل کيږي لکه

د دوه ورونوکيسه۰ د دغوکيسو دويم ډول هغه دی چې ځينې اولسي کيسې په نظم ويل شوې دي لکه ممتاز شاهزاده او ګلوصنوبر کيسې.

دريم هغه کيسې دي چې په نظم او نثر دواړوکې کښل شويـدي يانې د کيسې مينځ کې نظم ته هم ځای ورکړ شويدي چې دغه کار ښاغلي سميع الدين افغاني هم کړی دی.

موږ په دغولرغونوکيسو کې د ادم خان اودرخانۍ ، سيف الملوک اوبدرۍ جمالې اوپه لسګونو نورې کيسې يادولی شو.
په پای کې ګران سميع الدين « افغاني » ته دشين خالۍ دليکلو مبارکي وايم اوپه دې هيله چې درنو لوستونکوو ته په زړه پورې وي ۰

په درناوي
شهسوار« سنګروال »

۸ ـ ۸ ـ ۲۰۱۰ ميلادی کال ـ لندن

نالیدلې سمیع الدین « افغاني »!

دا دستور دی چې له درده زګیروی خپرې
ګنې څه و د رحمان د شاعرۍ

په ربښتیا چې شعر او شاعري د هر چا کار ندی ، شعر د مینې ، درد ، عاطفې او د یوه سپیڅلي احساس زېږنده ده. په یوې ټولنې کې تر ټولو ډېرحساس او سترګور خلک شاعران او لیکوالان ګڼل کیدای شي.
کله کله یو تن د حقیقي عشق او یا د مجازی عشق پر لمبو وریت شي او تر خولې یې اه او فریاد راووځي، خو ځینې وخت داسې هم پیښیږي چې یو انسان پخپله ټولنه کې نا اندولي او بې عدالتي وینې او په پایله کې یې د همدغې نا اندولی پر لغړن اور زړه او دماغ سوځي ، چې هر ګوره همدا سوز او سوی بیا ورو ،ورو د الفاظو جامې اغوندي او په همدې ډول بیا له زړه نه زړونو ته لارې جوړوي.
ځینې وخت په نړۍ واله کچه یو شاعر، عالم او لیکوال داسې یوه درد منه او یا خوږلنه وینا وکړي چې په هغې کې به د ډېرو نړۍ والو درد او غم نغښتی وي.
دا چې انسان یو ټولنیز مخلوق دی، نو پر همدې بنسټ دا وینا بیا دنړۍ پر مخ پرتو نورو هیوادونو او ولسونو ته ځان ور رسوي ، که څه هم د بل هیواد او ولس خلک به د شاعر په مورنۍ ژبه د سره هیڅ نه پوهیږي ، خو دا چې په ټولیز ډول کله کله د انسانانو دردونه یو شان وي ، نو د همدې وروستۍ اړیکې له کبله بیا هر دردمن پرې خپل درد کټ مټ د شاعر په شان تسکین او ټکوره وي.

ښاغلی سمیع الدین «افغاني» که څه هم له خپل هیواده لرې پروت یو افغان مسافر دی ، خو د خپل یتیم وراره ، سرتورې ورېږې بې مور او پلاره ، کور او اور یې ژړوي او کړوي ، چې دادی نن یې درد د الفاظو او کلمو په بڼه ستاسې په وړاندې دی .

ما لا تر دې د مه ښاغلی سمیع الدین «افغاني» مخ په مخ ندی لیدلی ، بس یوازې ا و یوازې د ښاغلي افغاني د خوږ من زړه ، احساس ، کړیکې او سړیکې وې چې زه یې هم د یوه دردېدلي افغان په توګه د ښاغلي افغاني صیب د شخصیت سره اشنا کړم ، هو همدا پیوند و، ځکه چې د هغه (شاعر) د هیواد سرتورې زموږ پت دی او دوطن یتیم بچی زموږ تن دی، د هغې بې وروره کور زما کور هم دی او زما بې اور کور د هغه هم دی، یعنې خوښي او غمونه ټول مو سره ګډ دي.
زه د فن او هنر له مخې د ښاغلي سمیع الدین «افغاني» ، پاک او سپیڅلی احساس نه ټکنی کوم ، ټوله (پردیس خیالونه) ټولګه مو په لاس کې ده ،تاسې او خپل انصاف او قضاوت. مګر دا چې شعر مینې ، احساس ، پیغام او انساني عاطفې ته وایي نو ما دا ټول د ښاغلي افغاني صیب په پیلو ویناوو کې لیدلي او لوستلي دي.

پر ژوند او قلم یې برکت
اجمل اتک « یوسفزی »

د ۲۰۰۹ میلادي کال ـ ناروي ـ اوسلو

د سمیع الدین « افغاني » د شاعرۍ په اړه څو لنډې خبرې!

شعر دزړه غږ هغه غږ دی چې له ژورو راپاڅېدلی وي.

شعر د تنهایۍ او ببوسۍ په دونیا کې د مینې او احساساتو سرچینه ده او شعر دی چې دردمن زړونه تکوروي او د اوښکو، اسوپلیو او اهونو د ښودانې یودردمن بغاوت په کې په څپو وي ۰

ښاغلی سمیع الدین « افغاني » هم د شعر دونیا ته پنا وړې ده او په دې لړ کې یې له وطن نه بهر د خپل ولس او چاپیریال هیلې انځور کړي دي. لکه چې وایي:

خړ سیندونه سیلابونـــه مې یادیږي

د وطن شنه، شنـه فصلونه مې یـادیږي

د ودونـــو او دودونـو رواجـونـو

ها دیرې ها مـجـلسونه مـې یادیږي

سندریزخوږې نغمې دحـجرومینځ کې

ها ګـیسونـــه او کـټونـه مې یادیږي

له وطن سره مینه د ښاغلي « افغاني» په خټه کې اخښل شوې، ځکه خو د ده زیاتره شعرونه د وطن په مینه راڅرخي. ده تپیزو ته ورته داسې شعرونه هم ویلي چې نوي شعري فورمونه یې بللی شو.

دوطـــن غـــیـــږه کـې مـې کـور وای

تـــل خـــوشالـي وطـــن سمسور وای

چې راشه درشه په هـــر لـــور وای

ماته پردي مالت کې خوب کله راځینه

***

د وطن خـاورې بـه رانـجـه کـــړم

دا پـــردیسي ژوندون بـــه څه کړم

چـــې اشنا ستـــا دیـــدن ونـــه کړم

دا بې له تا ژوندون مې هردم ژړوینه

سمیع الدین « افغاني » ګڼ داسي شعرونه هم ویلي چې د ولسي ادب بدلو، لوبو، بڼکتیو او داستانونو ته ورته دي. او ځینې خو یې بیا سندرغاړو ویلي هم دي.

لکه دا لاندې نامتو بدله:۰

یـــاره ستـــا پـــه اننـــګوکې

چـــې دچـــا دوینـــې رنګ دی

زمـــا د پـــاکـــي مـــینـــې

حقیقت پـــکې تـــر څنګ دی

ماویل سترګې دې خوږې دي

دې ویـــل توري په رنجو دي

ما ویل مینـــه دې سوراوردی

دې ویل یـــار د ونې دنګ دی

افغاني صیب د غزل په فورم کې هم شاعري کړې ده. لاندې دده د یوه غزل څو بیته ګورو:۰

راشه چې سپرلی دې شم ګلزار دې شم

راشه چې د بدې ورځې یار دې شم

ستا په پاکې مینې محبت کې یار

ژوند شمه وږمه شمه بهار دې شم

ته ما ته په مینه مینه وګوره

زه به دې لمبه شمه انګار دې شم

ښاغلی سمیع الدین « افغاني» له وطن نه لیرې مساپر او مهاجر دی، نو د ده زړه به هم په وطن پسې کړیږي دا کړاوونه ده په شعر کې رانغاړلي، خدای دې همت او برکت ورکړي، چې د باذوقه اورېدونکو او لوستونکو زړونه ښاد کړي۰

درنښت

پوهندوې محمد داود « وفا »

د ننګرهار پوهنتون د ادبیاتو د پوهنځی استاد

د نوامبر میاشت ، د ۲۰۱۹ میلادی کال ـ جلال آباد

د شین خالی کیسه د انځوریزې شاعرۍ یوه ژوندۍ بیلګه!

افغاني حسن جوړ شنوخالو دی
چې پې وړی زړګی په پلمو دی

درنــو لوستونکو!

شین خالی دهیواد د معاصر شاعر اولیکوال ښاغلی سمیع الدین « افغاني » یونوې اثر دی چې د ادب مینه والو ته یې وړاندې کوي ۰

هو! د ښاغلی سمیع الدین « افغاني » څیړنیز ، علمي او ادبي اثر چې د لیکوالۍ او شاعرۍ په تاریخ کې یوه نوې پاڼه ، روښ او لاره په ګوته کړې ده چې شعر پې د شاعر د خیال د دنیا څخه د تصویر او حقیقت په شکل ژوندی ترسیم کړی دی ۰

د دې اثر په روان کې شین خالی د زړه راز او نیاز دخپلې مور سره په لاندی ډول شریکوي .

ځان چې مې سینګارکړه بیانو ځمه د ګدر په لور
موږې د هـــمزولـــوسره نــن د مــازدیګرپه لور
د یربـــه شم خوشحاله چــې د یارشم د نظر په لور
اچوم ټکریـــی چې افغاني کلتور مو ښکلی دی
موږې بنجاره مـــامـــا راغلي دی

داهغه نوې ټکلاره ، روښ او سبک دی چې معاصرو او راتلونکو ځوانو شاعرانو ، لیکوالانو او خوږ ژبې هنرمندانو لپاره د دې عصر دسمندر د څپانده څپو څخه ساحل ته د رسیدلو لار هواروي ۰

ددې اثر په لوستلودهغه لارښود د اصولو په رڼا کې چې افغاني صیب په ګوتو کړي تر اوسه پورې داسې نسخه او لارښود لاچاپخوا اوبیا تر دې دمه نه دی وړاندی کړی. چې وروسته لدې به ځوان لیکوالان ، شاعران او خوږ ژبې هنرمندان ترې لازمه ګټه اخلي.

پدې اثر کې هغه حساس او په زړه پورې ټکیو ته لاس ورغزول شوی چې په هغه کې خیال او فکر ته کوم چې د شاعر په شعر کې انځور شوی ،دعمل جامه اغوستی او هـــغه انځور چـــې لوستونکو او اوریدونکو نه شو کولای په شعر او اواز کې ژوندی مجسم کړي ، ده ورته علمې نسخه لیکلی او هغه نامرئی او مجهوله غوټه ښې په ډیر روښانه ډول پرانیستی ده چــې د شعراو ادب په دنیا کې یو نوې بدلون ګنلای شو ۰

د بیلګې په توګه دشین خالی ناول چې یوانځوریزه او دشاعر ریښتینی داستان د ی، د زمان او وخت د ناخوالو اومحـدودیتونو ، رسـم ، رواج او کلتوري بندیزونو پر بنسټ بل رنګ بل نوم بل زمان او بل مکان ورته ورکړ شوی د ی ۰

د ښاغلی سمیع الدین افغانی په دی اثر کې اصلي هیرو او اتل نه شو کولې چې حقیقت په اصل رنګ بیان اومجبوریتونو دده شعراو داستان د خیال او فکر په تړل کې انځور کړي اویا داچې یو سلسله محدو دیتونواوتنګ ماحول ، لرې والی او فراق، عنعنې او رواجونه شاعر خپل د زړه او فکراحساس د قلم په ژبه انځور او تصویروي. ، لکه چې وایې:

راشه چې سپرلی دې شم ګلزار دې شم
راشـــه چې د بدې ورځې یار دې شـــم
ستـــــا د پـــــاکې مینې محبت کې یار
ژوند شمـــه وړمـــه شمـــه بهار دې شم

یا وائي:

نه شتـــه بلـــــه لار ، نه بل تدبیر چیرې
راشـــــه چې مرهم دې شـــم قرار دې شم

ولې افغاني صیب دا د قفس دروازه ور خلاصه، بندونه او دیوالونه ئې ور ونړول او وی شو کولای چې ددی اثر په رڼا کې خیال او فکر ته د عمل جامه ور پـــه ځان کړي او حقیـقي انخور او تصویر لوستونکو او اوریدونکو تـــه ور په لاس کړي، لکه د شین خـــالی کـــوژدن زیړګل چې د هغې په وړاندیز او خوښه د شین خالی د خـــورلندې زرځانګې د واده لپار څه ولیکي او د هغې د واده په محفل کې د ساز او اواز سره یو ځای د هغه د خـــوښي پـــه شپه کې ښې په خپل خواږه اوز کې مینه والو ته واوروي.

شپـــې دې د برات شـــه شـــه کلـــونه دې اخـتر
پـــل دې بخـــتور شـــه ناوې پـــــل دې بخـــتور
پل دې بختورشـــه ناوې مـیـنه کـــې دې کورشو
نوې اشنـــایي شـــوه نـــوی بـــــل د مینـــــې اور شو
ستا د حسن شـــمعه چـــې روښانه په هـر لورشو
حســن دې ښـکلا دې چـــیرې مـه شـــه د نـــظر
پـــل دې بخـــتور شـــه ناوې پـــــل دې بخـــتور

هو! که زمونږ معاصره شاعران او لیکوالان د افغاني صیب د نـوی تګ لاری پر بنسټ خپل اشعار د قیود او بند څخه وکاږی زمـــان یا مکان ورتـــه قید نکړي ، بنـدونه او خنډونه ونـړوي او دخپل شعر انځور او داستان په خیال او فکر کـــې محدود نکړي بلکه یـــو ژونـدی تصویر اوجسم ورته ورکړي چې تر څـــو په ډیره سادګۍ ښې خوږ ژبې هنر مندان په خـــپلو خـواږو اوازونو کې کمپوز، کلیپ او خپلو اوریدونکو او لیدونکو ته ډالۍ کړي ۰

نو کله چې شعري ملغرلې د قلم په ژبه د کاغذ په مخ کـــې پیل شـــي او هنر مند ورته په خوږ اواز، ښکلي کمپوز اوکلیپ کې ژوندی، ژوند ورکړي لکه د افغاني صیب دا لانـدې شعرچې د وطن او پرګنو تکړه او خوږ ژبې سندرغاړي محترم طاهر شباب په خواږه او زړه وړونکـي اواز کې کمپوز او

کلیپ شوی او لر اوبرېښتونخوا اوتولو افغانانو د خوښی محافل رنګینوی او اوریدونکي ېې په شوق، ا و احسا س اوري او خوند تري اخلي۰

د یادولو ور ده چې دا سندره نه تنها زمور په ګران هیوادکي بلکه په نړیواله کچه په ځانګړی توګه په هندی ، عربی او انګلیسی ژبوکي هم کمپوز شوې ده چې ډیر اوریدونکي او مینه والري۰

ستـــا پـــه اننـــګوکي
چـــې د چـــا دوینـې رنګ دی

زمـــا د پـــاکـــې مـــینـــې
حقیقت پـــکې ځـــرګند دی

ما ویل ښکلي دې ځواني ده
دې ویـــل مینـــه رسوایي ده

مـــا ویل زه دې لیـــونی کړم
دې ویل یارمې غنم رنګ دی

مـــا ویـــل راشه مازیګر ته
دې ویـــل دربـــه شم ګدر ته

مـــا ویـــل لاره به دې ځارم
ویل منګی مې شین په ځنګ دی

هو! دا وه یوه لنډه یادونه چې ما د افغاني صیب د نوي اثر په لوستلو په سپیځلي هیلې اومسؤو لیت ولیکله او تاسی درنـو لوستونکو ته یی په ډیر درناوی وړاندی کوم. ۰

زه افغاني صیب ته د لوی خدای له درباره دسلامتی او اوږده عمر هیله کوم ، ترڅو نور هم د شعر اوادب په برخه کې نوي اوپه زړه پوری مطالب چې ورسره شته ولیکي او دادب مینه والـو ته ئې وړاندې کړي ۰

همدارنګه د قلم په لاس لیـــکوالانو ، شاعرانـــو اوصاحب نظرانو ځخه په درناوي هیله کوم چې ددي لیکنې د لا پیاوړ تیا او غنې کیدو لپار خپلې رغنده وړاندیزونه ، نظریات او لیکنې د ادب مینه والو سر ه شریکي کړي.

ومن الله تـوفیـق

نجم الدین « سعیدي »
جر مني - برووڵ

می ۲۰۱۰ میلادي ـ کال

د سمیع الدین « افغاني » لیکل شوي اثار!

درنو لوستونکو!

د کمپیوټر په کتابتون کې مې د « پي، دي، اف » په بڼه د شین خالې په نوم ناول مخې ته راغی، چې د پوښتنې په لاندې برخه کې یې لیکلي و :۰ سمیع الدین « سعید افغاني»

د دې اثر سریزې مې ولوستې، را ته معلومه شوه، چې د اثر منځپانګه او سبک د نورو ناولونو په پرتله بل ډول ده،افغاني صیب یو شاعر دی اوچې کله یې د شاعرۍ سره د خپل خواږه نثر د سینګار لپاره د شعر له سینګارتون څخه کار اخیستی دی، نو بیا به وایو، چې واه !۰

داستاني ادبیات په تېره ناول اوکیسه لیکل د پښتوژبې په اوسني پیرکې بڼه پرمختګ کړی یعنې د مخکې په پرتله دې ژانر کې اوس ډېر کار شوی ۰

تاسو به ډېر ناولونه لوستلي وي او په دې اړه به مو خپله بڼه مطالعه هم کړي وي، چې ناول څه دی؟

مونږ ډېرناولونه لرو، چې هیڅ شعرپه کې نه دی راغلی او که راغلی وي نویو بیت اویا هم نیم بیتي.

هغه هم دیوې پېښې د ښکلا او شننې په خاطر او یا هم د بیلګې په ډول به زه د پښتو ژبې ځینو ناولونو څخه یادونه وکړم، چې موضوع تاسوته لابڼه څرګنده شي.

دنصیر احمد احمدي صیب ناولونه په زړه پورې ناولونه دي ، زما په اند په اوسنیو ژوندیو داستان او ناول لیکونکو کې په سر کې قرار لري، د لیوانو پلونه په نوم ناول، چې په اغلب ګمان د احمدي صیب لومړنی ناول دی، چې د یوه سپین ږیرې له درده ډکه کیسه ده، چې یو زوی لري، د بوډا د زوی د مینې کیسه هم پکې ده، خو په دې ناول کې د شعر څرک نه لیدل کیږي مګر ناول په زړه پورې دی.

ورپسې د رښا، بربوکی، خونکار، یوه خبره درته وکړم، او همداسې زرو ، اغزن سیم، بغدادي پیر، نیکه، اخ وطنه او دپټان، دا پورته یاد شوي ناولونه دومره خوندورلیکل شوي، چې لوستونکی یې هیڅ کله تري مخ نه شي اړولی اوپه دې یادو ناولونوکې ډېرې دمینې کیسې دي، چې په دې یوه ناول کې هم د شعر څرک نه لیدل کیږي، مګر ډېر خوندور دي، زه خپله د احمدي صیب د ناولونو ډېر کلک مینوال یم۰

همدارنګه دمحمد اجان یار صیب ناولونه، لکه د لیلې دښته، ویرونه بهیرونه، کلونه تالانونه، توره پیشو، دا ژوند او دا څېرې، وروستۍ خبرې، ګلاب او فرښته، هوسۍ او له بنګاله تر باګرامه . خوندور، له درده ډک دمینې او ټوکو څخه برخمن ناولونه دي، خو د شعر څرک په کې نه لیدل کیږي؛ بل دا چې یار صیب تکړه شاعر هم دی، مګر ده په خپلو داستانونو کې هیڅ شعر نه دی راوړی ۰

داسې ناولونه هم لرو، چې د کرکټرونو یو څو مکالمې په لنډیو، بیتونو او شعرونو باندې پیل شوي دي، یعنې د مشاعرې په ډول د مېینې او مینې تر منځ واقع شوي مکالمې دي.

بيا پاتې نور ناول کې د شعر لپاره کومه ځانګړې توجه نه لیدل کیږي. لکه دپاتې شه باران ناول، چې مصفی سالک لیکلی دی، دا ډول ناولونه ډېر دي، چې په نیم ځای کې یې لنډې ، څلوریزې او د پښتو ولسي فورمونو څخه په کې یادونه شوې ده ۰

داسې ناول په پښتو ادب کې نه لرو، چې یو چا دې د شعر انځور په ناول کې را خیستی وي او یا هم د ناول انځور دې په شعر کې را اخیستی وي؟ او یا هم ټول ناول دې، د شعر له مخې انځور شوی وي؟

د ښاغلي سمیع الدین « افغاني » په شین خالې ناول کې دا هر څه شته، اول پېښه یادوي او بیا وروسته دپېښې دښکلا لپاره د شعر له انځور څخه کار اخلي،چې دا کار اخیستل یې هم په ډېرماهرانه انداز دي ، یعني؛ دا ناول کلیوالي پېښې او کرکټرونه لري او په داسې شاعرانه او کلیوالي الفاظو یې رنګ او سینګار کړی دی، چې لوستونکی یې هیڅ په خوند نه مړیږې همدا د دې ناول لویه ځانګړتیا ده ۰

د ناول اصلي کرکټرونه د زېرګل او شین خالې په نوم دي، چې زېر ګل په ماشومتوب کې خپل پلار او مور له لاسه ورکوي، چې د زېر ګل تره د ده پالنه او روزنه کوي ۰

په ماشومتوب کې یې پلار او مور د زېر ګل د تره لور شین خالې د ده په نوم کړي وي، چې وروسته یو پر بل باندې میینږي ۰

په حقیقت کې دا ناول یو مثبت پیغام او هدف لري په ډېرو پښتني ټولنو کې داسې شوي دي، چې تره د خپل وروراره مال او میراث ته غل وي او یا هم وراره د تره میراث ته سترګې پټې کړي وي، چې یو ډول د مکر او فریب په ډول چلند کوي ۰

خو دا ناول بیا د داسې نه ده، زېرګل د خپل تره په مرسته د طب له پوهنځي څخه فارغیږي او په خپل ماحول کې د لوی نوم خاوند کیږي ۰

کله چې د زېر ګل تره مړ کیږي، نو د کور مسولیت یې دی پر غاړه اخلي، هم خپل درسونه وایي او هم د کور ارتیاوې پوره کوي ۰

په دې ناول کې، هجران، وصال، خندا، خوښي، درد، غم، مرګ او د ژوند هر څه شته ۰

زه افغاني صیب ته د دې ستر ادبي نوښت مبارکي وایم، ځکه زما په اند په یوې ژبه کې هم داسې ناول نه دی لیکل شوی، چې نثر دې په شعر کې انځور کړي او شعر دې په نثر کې! ۰

په ډېره مینه او درنښت

فضل الرحمن « سیرت »

یاره ستا په اننګو کي!

ادب پوهان وایي : شعر د شاعر د زړه غږ او د الهامونو هنداره ده . د اسلامي ګروهي او سپیڅلي عقیدې له مخې زړه د ایمان او عقیدې ځای دی. کرامت ، شجاعت ، همت ، غیرت ، صبر او استقامت دا ټول د زړه کار وي . عشق او مینه په زړه کې وي او همدازړه د احساساتو، جذباتو او عواطفو کور هم دی . خو لویدیځوال بیا زړه یوازې د عواطفو او نفسي احوال ځای ګڼي .

په هر صورت تر کومه چې خبره د ادب له نظره په شعر او شاعري پورې اړه لري ، هغه څه چې د شاعر په زړه کې وي ، پر شعریي پوره اغیزه لري ، یا په بله وینا :

د شاعر د زړه او روح هیلې ، غوښتنې او پو ښتنې په یوه او بله بڼه د هغه په پنځولي شعر کې انعکاس او غبرګون مومي . ځکه نو موږ شاعر او ادیب د ټولنې ولس او ملت د احساساتو او جذباتو رښتنې استازبللای شو .

که غواړو چې دیوې ټولنې د وګړو عام شعور او احساس ځانته معلوم کړو ؛ نو لومړی یې باید د شاعر او ادیب غږ ته غوږ شو چې څه وایي ، غوښتنې او پوښتنې یې څه دي ؟

معلومه ده چې شاعر له خپل ټولنیز چاپیریال څخه الهام اخلي ؛ نو ځکه د خپلې ټولنې او خلکو د ترجمان حیثیت لري . دهغه خندا او ژړا یوازې د ده نه ، بلکې د ټولو ده .

دټولنې بڼه او بد ، خوالې او ناخوالې له هر چا زیات پر ده ډیره اغیزه لري؛ نو ځکه یې سیده شعر و ادب ته ورلیږ دوي او په هغه کې په یوه نه یوه بڼه خپل ځان را څرګندوي . خوشحال بابا وایي :

د خوشحال خټک له عشقه ګفتګو شي

چې په دیګ کې څه شی وي ، هغه تري توی شي

تاسو به دا هرڅه چې ما یې پورته یادونه وکړه د اروښاد سمیع الدین « افغاني » په دې شعري کلیاتو « یاره ستا په اننګو» کې ولولئ او دا به هم در څرګنده شي چې ویناوال « شاعر » احساس او عاطفه د خپلې ټولنیزې ګروهي « عقیدې » پو هې او شاعرانه استعداد په برکت د خپلو خلکو، ولس، ټولنې او چاپیریال له حالاتو څخه په کومه کچه یا څومره او څنګه اغیزمن شوي او هغه یې د شعر په خوږه او رنګینه ژبه په کوم اندازه کې بیان کړې دي. کله چې دا هرڅه تاسې په خپله ولولئ .

زما باور وې چې په هغو کې به د دې شعري کلیات د ویناوال نغښتې پیغامونه چې د الهام اصلي سرچینه یې هماغه زموږ د ټولنې واقعیتونه او روښانه حقیقتونه دي . په مناسبه توګه درک کړای شئ ،د پو هې او ګروهي، ادب او هنر پر مختیایې یون به له بدلون سره در څرګند شي .
ځکه نو زه پې له دې کلیات څخه بیلګې درته نه خوښوم او دا چارټوله ستاسې ذوق او خوښې ته پریږدم ، چې تر لوستو وروسته یې د شعر پر ښیګڼو ځان پوه او د ویناوال د ادبې فرهنګي شخصیت د پیژنې په باب د څه ویلو هیله او مینه لري ؛ نو په لنډه به یې درته ووایم :

ترکومي چې ما د دې شعري جونګ ویناوال اروابنباد سمیع الدین « افغاني » د خپل ژوند او فن په هنداره کې لیدلې دي ، نږدې ۶۷ کاله پخوا « ۱۳۳۳ ل » یې د لغمان ولایت د عمرزیو د خیراباد د کلي او سیدونکي دې او د سیمې د پیاوړي عالم او لیکوال محمد سعید « سعید افغاني » په کور کې دې نړۍ ته سترګې پرانیستې . لومړني او ثانوي زده کړې یې د لغمان په یو کلیوالي بنوونځي مهترالمک او روښان په لیسه کې سرته رسولې دي .

په ۱۳۵۹ لمریز کال کې د لوړو زده کړو لپاره له هیواده بهر ته اللې . هیواد ته په راستیدو وروسته په دنده ګومال شوې او په « ۱۳۶۴» لمریز کال کې د کورنیو چارو په وزارت کې د ډګروالي تر پورې رسیدلې دي .

د شعر ، ادب او لیکوالۍ سره یې له پخوا مینه وه او هغه یې د زړه په وینه او مینه و پالله، د ې د بنه شاعر ، لیکوال او ادیب په حیث زمونږ په ادبي او فرهنګي حلقو کې وپیژندل شو او دولسونو او پرګنو د هیلو او غوښتو د ترجمان شاعر او لیکوال په توګه له بنه نوم او شهرت نه برخمن شو .

د نظم او نثر ډیر کتابونه یې ولیکل او وپنځول او چاپ شول . په منظومو آثارو کې یې له خورو ورو خپرو شویو شعرونو سربیره څلور شعري ټولګې « دوطن یادونه ، پردیس خیالونه ، داغلي زړونه ، نړیدلې جونګړې » او په منثورو داستاني آثار و کې یې زمونږ کلي او باندې، بازګشت « لنډ داستان» شین خالې ناول او نور په کتابي بنه چاپ شوي دي .

دا شعري کلیات « یاره ستا په اننګو کې » یې د پورته چاپ شویو څلور و شعري ټولګو او ځینو نورو خورو شعرونو غورچاڼ دی چې په یوه لویه ټولګه کې د شعري کلیات په بنه خپرږي .

په دې کې تاسې د شاعر د ژوند بیلا بیلو دورو او پراوونو د شاعرۍ ډیري غوره او په زړه پورې بیلګې لوستلای شئ ، دا به درته څر ګنده شي چې نومورې څه ډول د تیرو څلورولسیزو د رواني غمیزې د بیلا بیلو پراوونو کړواوونه ، رنځونه او بیلابیل موضوعات په الفاظو کې څنګه بنکلي انځور کړي او د شعر په خوږه او رنګینه ژبه یې خپلو خلکو او ولس ته وړاندې کړي دي.

په پای کې زه اروابنباد سمیع الدین « سعید افغاني » روح ته د ستر څښتن په دربارکې د بخښنې دعا کوم . جنت الفردوس دې ځای شي او د دوې دا فرهنګي هڅه چې د خپلو شعرونو یو په زړه پورې غورچاڼ یې په یوه ټولګه کې ، چې په شعر او ادب کې د دوې د پیاوړي استعداد استازولي کولای شي د ادب د مطالعې مینه والو ته په میراث پریښې دې ، ستایم او پر دې باوریم چې په دې به د مینه والو ادبي تنده خړوبه کړای شي.

په درنښت

ځیرنپوه دوکتور عبدالظاهر « شکیب»
د افغانستان د علومو اکاډمي رئیس

د جوزا میاشت ، د ۲۰۲۱ میلادی کال ـ کابل

مینه پال شاعر!

وایي چې مینه د ژوند هستي ده ، مینه ده چې دا نړۍ پرې ښکلي او انسانیت تري پیدا دی. مینه کرل کیزي . مینه روزل کیږي. مینه پالل کیږي . مینه ورکول کیږي، خو پلورل یې ناشوني ده . مینه د فطرت او خلقت په زړه کې هغه اغږل شوې خوشبو ده، چې بوی یې د هر ژوي په ساه کې کښته پورته کیزي .

د تصوف او عرفان په ښکلاوو موزین پښتون شاعر رحمان بابا مینه او عشق د ټولو مخلوقاتو پلار ګڼي او وایي چې دا نړۍ د مینې له معنوي تړون ځخه جوړه شوې ده.

علما مینې ته د شرعي له عینکو ګوري ؛ د فلسفې پو هان مینې ته فلسفي نظر لري ؛ خو شاعر مینې ته د ښکلا له زاویې کاته کوي ، مینه د ژوند خوند او طراوت ګڼي . مینه پالي ، مینه روزي او د مینې په سمندر کې ځان لاهو کوي.

دوی هرڅه د مینې په رنګ خړوبوي؛ ژوند او مرګ ، خوښي او خفګان، ښکلا او بدرنګي ، ښه او بد ، دوستي او د ښمنې ته د مینې خوشبو لوني او تل د مینې په ژبه هبرې کوي . شاعر ځان د ژوند او چاپیریال ترجمان او معلم ګڼي ، شاعر دی چې طبیعت ته دمینې ژبه ور زده کوي.

دی د مینې په ژبه انسان او طبیعت سره اشنا کوي ، ماشوم ته د مینې په ژبه ترانې لولي ، ځوان ته په مینه هیواد او ځان ورپیژني ، لویانو ته د دوی کړنې د شعر په مینه ناکه ژبه بیانوي.

شاعر د ټولنې درد خپل درد ګڼي ؛ جلا وطني ، ویجاړي ، کرکه او ناپوهي یې لږمون خوږینوي . تل مینه پالي ، په مینه سرورکوي او مینې ته د تعبد تر کچې درناوې کوي .

افغاني هم د مینې هغه سرګردانه او لاله هانده پتنګ دي ، چې د مینې روح ته د رسیدوله پاره ځان سوزوي او ځان د ابدیت له پاره د مینې خادم ګڼي .

سمیع الدین « افغاني » شاعر دی . هغه شاعر چې د مینې په سمندر کې نایابه ګوهر لټوي. دی د هیواد او ولس مینې ناکراره کړی ، په بیلتون کې یې لپه لپه وینې تویوي او د هیواد په مینې د منصور په شان سرورکوي.

ماته یې د خپل شعري کلیاتو د چاپولو زیری راکړ او غوښتنه یې وکړه چې یو څه پرې ولیکم . ما د دې درد من شاعر شعري کلیات ولوستل ، د مینې له بلا رنګینو الفاظو ، سیمبولونو ، انځورونو او د مینې له شاعرانه ترکیبونو جوړ دی . ده د ژوند ، هیواد او اولس هر و ناخوالوته د مینې رنګ ورکړی او په درد یې د زړه له تله غږ پورته کړي.

افغاني صاحب غوښتل چې دا شعري کلیات په خپل لاس ترتیب او د ادب مینوالوته یې وړاندې کړي. خو دا چې د تقدیر اراده بدله وه او دا موقع یې ده ته ورنه کړه چې دا هیله یې پوره شي ، نو نومورې په جلا وطنۍ کې له ولس او هیواده لرې د جرمني په یو روغتون کې په ۲۰۲۱ م کال د دسمبر میاشتې په ۲۲ نیټه د چهارشنبې په ورځ ، د ماڼ دیګر په « ۴ » بجو د ژوند پور پرې کړ او د ابدیت په آرامه خوب ویده شو.

افغاني صاحب د رنځ په بستر پورت و ، يو ورځ يې د تليفون په کربنه راته وويل :
چې زه د جوړيدو نه يم ، د دې اثر مسوولیت تاته در سپارم او هيله لرم چې زما دا ګډ و مات الفاظ د پښتو ژبې او ادب مينوالوته ور ورسوې . ما هم په پوره ډاډ ورته د دې کار مسوولیت په غاړه واخيست ، دا د نن له نيکمرغه د افغاني صاحب هيله پوره شوه او د ده شعري کليات هم چاپ شو.

دا اثر « ۵۱۹ » مخونه لري ، پر دې اثر د افغانستان د علومو اکادمئ رئيس ځيرنپوه دوکتور عبدالظاهر« شکيب » ، پو هندوی محمد داوود « وفا » ، په جرمني کې د ستراتيژيکو مطالعاتو تحقيقاتي او د حق د لارې کلتوري مرکز او پخپله د اروابناد افغاني صاحب يادابښتونه ليکل شوي وي .

اروابناد افغاني خپل فکر ، درد ، احساس او د ټولنې انځور د شعر په ژبه په بيلا بيلو شعري فورمونوکې وړاندې کړي دي چې له هغې دلې « غزل ، مثنوي ، څلوريز ، مخمس ، څلوريزه او داسې نور » د يادولو وړ دي .

نوموړي د خپل هر شعري فورم سرليک د شعر د منځپانګې او موضوع له مخې نوموي ، نه د شعري فورم له مخې .

نوموړی د نظم په ليکلو کې هم لوړ مهارت لري . د ده په دې شعري کلياتو کی « ۲۷ » اوړده نظمونه ځای پر ځای شوي دي . د نظم په ليکلو کې د ده يوه ځانګړنه دا ده چې ځينې ژبارل شوې کيسې چې د نورو ليکوالو له خوا پښتو شوي دي په پښتو نظم داسې خوندورې ليکلي دي چې لوستونکی پرې د پشتو ژبې او ادب د اصلي مال ګومان کوي.

افغاني په خپلو ليکنو « نظم و نثر » کې سمييزې محاورې ، سيمبولونه ، ساده ولسي ترکيبونه او وييونه ، حتا په ځينو مواردو کې سمييز ګردودونه هم کاروي .

د ده د شعر او نظم ژبه ډيره ساده ، ولسي او خوندوره ده ، د هرې کچې او پوهې لو ستونکی پرې پوهيدلی شي ، نوموړی د شعر ليکنې او فکري سبک له مخې د معاصرو ليکوالو او شاعرانو له نړی ليد ، فکري دريځ او ليکنې سبک څخه اغيزمن ښکاري؛ دی د سياسي او طبقاتي افکارو له ارخه د اکادميسين سليمان« لايق » ، انقلابی شاعر اجمل « خټک » او ځينو برخو کې د فلسفي شاعر غني خان سره ارخ لګوي . د ژبنيز سبک له ارخه د ولسي شاعر ملنګ جان او ګل پاچا « الفت» له سبکونو سره ورته والی لري.

اروابناد افغاني کله نا کله دومره ساده ولسي او سمييزې محاورې کاروي چې ډيرې ترکيبونه او وييونه يې د يوې خاصې سيمې مال ګڼل کيږي ، خو برعکس بيا ډيرو مواردو کې عربی او نور مستعار شوي وييونه او علمي ترکيبونه هم له پامه نه غورځوي.
مينه ، احساس او تآثر د شاعرئ فردي ځانګړنې دي، چې ډيرې شاعران او حتا د ټولنې متحرکه او با درکه اشخاص يې د خپل شخصي ژوندانه ، هيواد او نور ټولنيزو مسايلو پر وړاندې لري ، افغاني هم له هغو بادرکه ، متاثره او درد منو شاعرانو له دلې څخه دی ، چې د هيواد د روان ناورين په هرې پيښې دردېلی دی اوهغه يې پخپلو اشعارو کې منعکس کړې دې. د دې تر څنګ يې د ډيرو شاعرانو پر مړينې او دهغو د تلين يا ياد غونډوته د تآثر ليکلي پيغامونه د شعر په ژبه ليکلي دي.

شعر یا موزون کلام په ټولنه کې د نورو و سیلو تر څنګ د متحرک او غیزمن پیغام ، خوند او خوښئ په توګه تل د سندرغاړو ، مجلسیانو او میرمنو له لوري ویل کیږي ، چې همدا چاره د نورو وسیلو تر څنګ شاعر او دهغه شاعري شهرت ته رسوي؛ د هیواد نامتو سندرغاړي صدیق « شباب» او ځینو نورو سندرغاړو د افغاني صاحب ډیر شعرونه د سندرو په بڼه ویلي دي ، له هغې ډلې څخه: د وطن په یاد ، بنجاره ماما ، پل دې بختور شه ، همت ، افغان یم ، دا افغانستان دی ، یاره ستا په اننګو کې ، میرم لغمان جان ، دبر کلي ګودر او ځینې نور...

د اړوښاد افغاني صاحب د شاعرئ یو بستیزه ځانګړنه او خود په دې کې دی ، چې دی د زړه له تله په هیواد او ولس مین شاعر دی او زه ځکه ورته د مینه پال شاعر نوم ورکوم چې د ده په ټولو اشعارو کې د مینې رنګ د لمر په شان ځلانده ښکاري.

د ټولو برخو سپړل یې زما له توان څخه وتلې خبره ده ، زه یوازې د افغاني صاحب هیواد پالنې ، هیوادوالو سره د ده پر لیونئ مینې او افغانیت یو څو کرښې لیکم:
افغاني د شعر په ترنم ټول هیواد وال یوالې ته را بولي او افغانیت د دوی ملي سیمبول او غرور ګڼي ؛ میشت ټیرونه افغانان یادوي او د دوی هرڅه سره یو ګڼي:

افغان یم

زه څوک د کوم ملیت د کوم زبان یمه زه ؟
بس دومره درته وایم چې افغان یمه زه
پښتون دی که تاجک که هزاره د دې وطن
ازبک نورستاني که پشه ئي دی یا ترکمن
د دې خاورې بچیان دي سره یو مو دی مدفن
تاریخ یم جوړونکی د زمـــان یمه زه
بس دومره درته وایم چې افغان یمه زه

افغان یم

زه افغان یم خپل وطن را باندې ګران دی
اتحاد او ورور ګلوي ځما ارمان دی
چې یې مینه د وطن یې ده په زړه کې
افغاني دا هموطن را باندې ګران دی
دلته هریوسف جداد سیمې د کنعان دی
پورته تر کعبې د حبشې بلال آذان دي...

دی د وطن پر مختګ ، سوکالي او ساتنه د افغانانو په یوالي کې بولي او افغانانو ته سپارښته کوي تر څو له تدبیر او پوهې څخه کار واخلي . هر افغان ته په مینه کې د یوسف خطاب کوي او اسلام سره په مینه کې د دوی غږ تر حبشي بلال لوړ ګڼي.

بل ځای بیا د وطن پر مخټګ ، جوړښت او دخپل منځي اختلافاتو له منځه وړل تعقل او پوهې پوري تړي . هغه د نظام پایښت او ټینګښت دیو بل پر منلو ، قانون ته په درناوي او له هیواد په خواړې کې بولي .

وطن جوړیږي

که وي پوهه ، تعقل وطن جوړیږي
چې وي یو دبل منل وطن جوړیږي
څو به خپلو کې مونږ لاس او ګریوان یو
د وروړ لاس ورکول وطن جوړیږي. ..

افغاني په ریالستیک طبیعت او د انتقاد په ژبه د هیواد ویجاړونکو، پلورنکو او دهغو مکارو اشخاصو کړونو ته نغوته کوي ، چې هیواد او هیوادوال یې د مذهب او دین په نامه غولولي او د بدبختیو توروتیارو ته یې کښینولي دي .

ظالمو زمانه ده

چا وران کړ دا وطن چاترې لوټ کړي خزانه ده
ظالمو زمانه ده
چې خپل یې ورانوي بیا د پردونه څه ګیله ده
که خپل که بیګانه ده
هرچا تر خپله وسه دا وطن کړلو خراب
څوک ناست دی بلډ نګو کې په ډالر کوي حساب
څوک پروت دی په خیمه کې یخني نه شو کباب
هر چا ده غږولی د خپل خوښې ترانه ده
ظالمو زمانه ده ...

دی هرکس تر خپل توان پورې د هیواد په ویجاړولو کې مسؤول ګڼي او اوسنی حالت د دوی د مکارو کړونو پایله بولي . افغاني په شعر کې د انځور او انځوریز پیغام په جوړولو کې لوی لاس لري. هغه د هیواد د مشهورو سیمو او دودونو یادونه او له هغوی سره خپله مینه د حسي انځور او ذهني انځور په بڼه داسې بیانوي:

سپرلی سپرلی وطن

موسم د سرو ګلونو نوبهار مې را په زړه شي
شیبې خواږه وختونه د دلدار مې راپه زړه شي
شعلې چې یې د حسن او بڼکلا هر لور خپرې وي
هغه بڼکلی نګار او سپین رخسار مې راپه زړه شي
پرون چې وه پردیس نن ها خیالونه می کوربه دي
بڼایسته بڼایسته باغونه ننګرهار می را په زړه شي

شاعر وطن خپل دلدار بولي او ځان دهغه باغ و بوستان ، وړم او طراوت يې په زړه راګرځي او هغه پخواني يادونه چې وطن سوکاله او زرغون ؤ را يادوي او د بيا ليدو په تمه يې سوي اسويلي باسي. دی ځان د هغه مرغه په شان ګڼی چې له طبيعت او ښکلا پرته ژوند نشي کولای ، خو افغاني له هيواده لرې يوازې د هيواد ښکلا او سوکالي احساسوي او زړه ته پرې سکون ورکوي.

د هيواد ساتل د هر وګړي دنده او مسؤوليت ګڼي ، خو د دې تر څنګ دهغو اتلو بچو ميرانې او سرښندنې هم ستايې چې د وطن په ساتنه او سوکالئ کې يې تر سره کړي.

د وطن اتلان

ستا په لوړ و غرونو د افغان بچي

جوړې کارنامې کړي قهرمان بچي

ټنګ يې په دښمن باندې ګوذار وکړ

و مې ليد ډګر کې پهلوان بچي

نوموړی د اتلو بچو د ميرانې ، غيرت او متانت د يادونې تر څنګ د سولې ډير لوی ارمانجن دی . هغه د وطن تلپاتې آرامښت په سوله کې نغښتی بولي او د هيواد لپاره تل د سولې او امن لاسونه لپه کوي.

افغاني صاحب د نيکونو ټاټوبی خپل هرځه ګڼي ، هغه په پرديسئ او بيلتون کې د هيواد ډير ارمانجن دی . په اروپا کې ژوند د ډيرو ښکلاوو او هوساينو سره سره ، د مجبوريت ژوند ګڼي او هره شيبه ځانته پيغور او د پرديتوب احساس کوي ، خو پر وړاندې يې د خپلو نيکونو ټاټوبی د خپل زړه د سکون ځای ګڼي.

د نيکو وطن

خپل وطن مو وران شو، شو محتاجه د پردو وطن

خوړو دی خلکو خوړو دی د پلارو او د نيکو وطن

دلته مجبوري ده هر قدم کې تکليفونه دي

دلته بې وسي ده هرې خواته پيغورونه دي

بل غوندې قانون دی مايوسي ده زحمتونه دي

هر قدم پردي دي راته ښکاري د ميرو وطن

خوړو دی خلکو خوړو دی د پلارو او د نيکو وطن

د سولې دښمنانو او ملي خاينينو ته تنده ژبه كاروي . دوی د خپلو وړونو او هيواد په ورانولو تورنوي او ورته د ملي خاين كلمه كاروي.

ملي خائن ته

بل مې وژني او ته ګورې

څه عجيبه شانته وروريې ؟

د وطن په غيږ كې لوی شوي

ورته وايې سپكې سپورې

د پردو سره دې راز دی

خو حاكم زما د كوريې ...

كه د افغاني صاحب پر ملي فكر ، هيواد پالنې كتابونه وليكل شي لاهم كمه ده . خو ما په دې څو كرښو كې مشت نمونه خروار يادونه وكړه .

زه له نويو ليكوالو او زده كړيالانو څخه هيله كوم چې د افغاني صاحب په ريالستيک ، ملي او هيوادني افكارو خپل مونوګرافونه او مقالې وليكي ، تر څو راتلونكی كهول د ده له ملي افكارو د وطن په ابادئ كې برخه واخلي .

زه په پای كې د افغاني صاحب درنې كورنئ او پښتو ادب ټولو مينوالو ته د ده د شعري كلياتو د چاپولو په پار مباركي وايم او د رب له در باره څخه افغاني صاحب ته د مغفرت غوښتنه كوم .

روح يې ياد او يادونه يې تلپاتې .

درنښت !

تمهيد « سيلانی »

كابل ، احمد شاه مينه

۱۴۰۰ / ۳ / ۵

سريزه!

کچکولګريم ګدائي مې شاعري شوه

لا شـتمند يمه په دغه ملنـګۍ کـې

آرين

درنو لوستونکو!

ترهغې چې اصلي مقصد ته ورسيږم اړين ئې بولم ترڅويو شعري راز درسره شريک کړم. شعر د انسان د شعور مولد دی. شعرد انساني شعور د حرکت مجموعه ده. ځکه خو شاعر له هرې حادثې نه شاعرانه تصوير پورته کوي او ورته خاص رنګ او رڼا هم ورکوي ۰

شعر د انسانانو تر مينځه د اړيکو ريښتينئ تناب بلل کيږي. شعر ژبه لري خبرې کوي او همدغه وجه ده چې له يو زړه نه راوځي او بل زړه ته لار کوي ۰

خو که د شاعر دزړه احساس په مشخصو معيارونو سنبال وي نو بيا خو به شعر ئې د خلکو په زړونو کې مانۍ جوړې کړي.

د شعر سوژه شاعر ته نا تراشلي مجسمه ده خو د شاعر خپل دفکر د معمارۍ فن به دا وي چې دغه مجسمه څنګه تراشلي شي او څرنګه نازک خياله حقيقي رسم تري کښلئ شي.

له نيکه مرغه ډيرۍ شاعران ګورو چې په ډير تهذيب د خپلې ژبې درناوئ کوي او په انځوريځو الفاظو او ښکلو تشبيحاتو سر ه همدغه نا تراشلي مجسمه پخپل شعري قوت د شعر په ژبه ترسيموي.

الله تعلی ژبه د انسانانو د افهام او تفهيم وسيله ګرځولې ده خو ژوي او مرغان هم د انساني ماحول په دائيره کې دانسانانو د غږ سره بلدتيا لري او هم پخپلو منځونو کې معنا داره آوازونه پورته کوي. او لادا چې که د شاعر کلام د سندر غاړو له خولې نه راووځي بې له شکه چې نيازبين مرغان د سندرو سره هم خپل شوق ښئي.

له بده مرغه ځيني، ځيني شاعران بيا د پيغمبرۍ دعوي کوي او وائي، شعر الهي الهام دی ، خو زه دا خبره نه منم ، زما په اندالله تعالی د ځينو انسانانو په فطرت کې دغه استعداد ور ګډلې دی او شعر د ډيرو مطالعاتو او تحقيقاتو محصول هم نه دی که داسې وائي نو ډيرۍ.

پروفيسوران به شاعران وائی :

د ژوند تاريخي پراؤونه وښودل چې اکثر شاعران حتی ليک او لوست ئې هم نه ؤ زده خو شاعري

ئې ږي حيران کړی ده. د شعر مجازي اړيکه د انسان سره بيل ارخ لري نوآن تر دې چې شاعران کولاۍ شي د ټولني ځينو کشالو ته دپاۍ ټکې کيږدي او دير پيچلي فلسفي مسائيلو باندې برلاسه وي.

يا په دې کې تواضع، خاکساري او ملنګي شاعر د درويشانو په صف کې دروي. او همدغه صفات دي چې شاعر تل د خپل د شخصيت پر محورځرخي ۰

همدلته ټولې خبرې راټولوم او ښاغلي سميع الدين « افغاني » صيب ته راګرځم.

د ښاغلي سميع الدين « افغاني» د شاعرۍ سره دهيواد دننه او بهرزمونږ هيواد وال آشنائې لرې او نور هم پسې د معرفت سيمه ئې پراخه شويده.

د ښاغلي افغاني د شعرونو په هنداره کې د هيواد انځوريزې حماسي خبرې کوي چې له يوې خوانه دردونه را پاروي او له بله پلوه حقيقتونه بيانوي. له يوې خوانه د مسئوليتونو احساس ورسره دی او له بلې خوانه نور خلک هم د وطنپالنې لارې ته هڅوي، دير داسې تشبيحات لري چې شعر ئې په رښتيا ژبه لري او خبري کوي .

همدا وجه ده چې ځيني سندرغاړي هم د ښاغلي افغاني صيب شعرونه سندريز کړي دي او کمپوز ته ئې سپارلي دي . خو دلته بحث دافغاني صيب د نړيدلي جونګړې ترسر ليک د څلورمي شعري ټولګي د خپريدو په باره کې ده . ما ئې شعرونه ولوستل په رښتيا ئې د شعر په ژبه د زړه خواله کړيده.

تاسې وګورئ ، چې دې په څومره ملغرينو الفاظو خپل شعرته څنګه رنګيني ور کړې ده ۰ لکه څنګه چې د افغانستان مظلوم ولس د تپل شوې پرله پسې جنګونو په اور کې فريادونه کوي خو شاعرهم خپل وطنوال په ماتم او وير کې يوازې نه دي پريښې چې د خپل دولس سره ځان داسې شريکوي:

د ظلمت تيارې خپرې دي په جهان

هلته ، دلته هرې خواته مري انسان

کورپه کور ،کلي په کلي جوړ ناتار دی

فريادونه دي ، نارې دي استغفار دی

ـ ښاغلي افغاني کله د وخت د ناخوالو سره داسې لاس او ګريوان شي چې خيال ئې ګيله مند غږ داسې پورته کوي:

چې موهم وژنې هم ارمان ته مو په سپکه ګورې

د عزمتونو لوی جهان ته مو په سپکه ګورې

زمونږ په مالت اغياره ستا د تريو تندي اثردی

چې هست او بود عصر،زمان ته مو په سپکه ګورې

کله هم راتلونکي ته داسې هیله مند ښکاري چې وایي:

د تروړمیو به سحر مالوم شي

لږ انتظار شته چې ګدر مالوم شي

شیخه امید په تار مې مه تړه نور

پرې چې د هڅو مې هنر مالوم شي

*** ****

ښاغلی افغاني د حماسي غزلو او نظمونو په خوا کې چې د شعر ژبه یې د مینې اظهار هم کوي، د بیلګې په توګه دې لاندې بیتونو ته داسې رنګیني ورکړې ده:

چې یې دمینې په بازار خوښ یم

په سپین رخساردزرنګارخوښ یم

چیرته چې مینه سوداګر نلري

په ترک او تلودهغه ښارخوښ یم

***** *****

هوکې!

د یادښت وړ ده چې ښاغلي افغاني د غزلو او څلوریځو په حاشیه کې محلي داستانونو ته ئې هم د جلا وطنو مهاجرو ، دیني روایتونو کورني اندیښنو ، او تاؤتریخوالي، د اینګوراو خوابنې دشخړو اوداسې نور په کینائې او طنز کې یې شعري د یکلمه هم کړیده، د یو غمزپلي مهاجرافغان ځوان د مینې داستان (غمیزې) تر سرلیک او همدا راز نور ډیر ښکلي لیکلي نظمونه یې د پام وړ دي.

زه خپلې لیکنې د ښاغلي افغاني صیب دکړاوُنو او زحمتونو لپاره کافي نه ګڼم خوما د لوستونکو لپاره یو څه د نوموړي شاعر په اړه لیکلي او د همدې لیکنې سره مې خپله ادبي تنده هم ماته کړې ده.

په پاې کې د محترم افغاني صیب د لا بریاوو په هیله هغه ته د(نړیدلي جونګړې) تر سرلیک د ده د څلورمې شعري ټولګې د چاپ مبارکې وایم ۰

په درناوې او تهذیب

مصطفی « آریــن »

حسن زائي ـ لغمان ـ افغانستان

۲۸ ـ ۳ ـ ۲۰۱۵ میلادي کال

داغلي زړونه!

درنو او محترمو لوستونکو!

ښاغلی سمیع الدین« افغاني » په وطن مین دسولې ، صمیمیت ، پرګنو اودحالاتوترجمان دهیوادهغه پیژندل شوی شاعر اولیکوال دی چې شعرونه یې دهیواد دخوږ ژبوهنرمندانوله ژبې څخه نیولی بیا دښارنو، کلیو باندواوسیدنکو، ځوانــانواوماشومانوله ژبونه هم دسندرو په بڼه اوریدل کیږي.

ښاغلی سمیع الدین « افغاني » دهیوادنه لـری دپردیسی شپې سباکوي هغه نه یواځې یو ولسي شاعر دی بلکې ښه نثر لیکونکی هم دی.

داغلي زړونه د افغاني صیب هغه نوې شعري ټولګه ده چې د درد یدلو زړونوهیلی اوخبري په کې انځوراوراټولې شوي ، دغه شعري ټولګه که له یوې خواخلک دهیوادپالنې روحي ته رابولي دبلې خوا دهغه دترخــو حقایقوڅخه پــرده پــورتــه کوي چې دجنګ پــه دریوو لسیزوکې هیوادوال ځنګه او ولې د دې غمیزو ښکارګـرزیدلي دي.

دا لیکنه اومجموعه د جنګ دتـرخــوحقایقوتـرڅنګ دیــوې خوږې کلیوالي مینې هنداره هم ده چې د شاعر دزړه اواز، رازونه ،سوزونه ، حقایق، دټولنې اوخلکو فلکوریک ژوندد حکایتونوبیلګې په کې په سترګو کوي.

په دغه شعري ټولګه کې شاعر یوخواته د جنګ په غمیزواوبل خواته دیوې خوږې مینې خاطري څخه پــرده پورته کــوي چې د شاعر دژوند د مختلفوحالاتو ترتاثیرلاندی د مینې دولولو نه ډک اشعار اوغزلونه یې دهرمین زړه د مینې احساس راپاروي.

د شاعرپه شعرونوکې د کلیوالي ماحول اثراو د افغان ګډوالود پردیسی ژوندانځورونه او دخپل هیواد سره ژوره مینه ، دهیواد جګړه ایزماحول اوروانوحالاتو باندی کله په پسته اوکله هم په ځیرې ژبه لیکنی دشاعر هنر بیانوي.

د افغاني صیب په شعرونـوکې هم سوز شته او هم ساز کله چـې دهغه حماسي اواجتماعی شعرونــه ولولونوشاعرپــه هیوادکــې دجنګ په غمیزوباندې ډیرغمجن ښکاري،لکه دسنګر یوزړه ورسپاهي د ناخوالو په مقابل کې درپږي اود هیوادوالــودروا حقوقــو څخه په میرانه دفاع کوي په دی توګه په ډیره زړورتیا د نـړۍ بشرپالو اوخیرخواه انسانانو ته دنیوکې ګوته نیسي اووایي:

دنـــــــیا تــوله راته خاندي
موږ په چیغو چـــــیغو ژاړو
څه سپین سترګې دنیاګی ده
سیاستونو کې مو شپې دي
دا د کـــوم ظالم لـــه لاسه
چـې ظلمونو کې مو شپې دي

بل ځای کې شاعر بیا د خپل دژوند د خاطراتو څخه د یوې خورې مینې لحظې لکه هنداره ترسترګو تیروي لکه دا خیالي نظم:

یـو ګلابـــي رنـــګین څپه
یـــوه شیبـــه یـــوه لـــمحه

د ژوندیـوبنکلې خـاطـره
د خـــورې مینـې تـــرانـــه

هـــغه د یـــار خوارې کتـــل
په ګلابـــي شـــوندو خندل

ســـره اننګي چـــپه کـاکل
هـــغه سئتونـــه یـــارانـــه

د شاعر په تخیل کې دهنر د ګلبن نه ډیربنایسته ګلان ترسترګو کیږي ، شاعـر سره د هنر بنایپیرۍ تـــر ډیره حـــده بریالي سفر لري، دبناغلی افغاني په شاعري کې دهنردبنکلاکانوډیرۍ بیلګې لیدل کیږي چې دپردیسي ژوندتیرۍ خاطرې اویادونه ورته یو په یو په سترګه کوي، جلا وطن شاعر د زرهاوپردیسو افغانانو دخولې نه داسې لیکي:

مونږ ته مـــــــو خپـل دکلې لار یادیږي
ز مونږ سپرلي مـــــــونږ ته بهار یادیږي

زه خپله لیکنه د افغاني صیب په دا څلوریځه ختمومه چې وایي:

زړونـــوتـــه لارلـــري د زړه خـــبرې
عـــزت ، وقـــار لـــري د زړه خـــبرې

چې په ریښتا سره ژونـــدن تیروي
لـــوړ اعتـــبار لـــري د زړه خـــبرې

زه پدې باورم یمه چې دا شعرونه به ډیرو زړونو ته لار پیدا کړي په همدې هیله تاسي را بولمه د دغې بنکلې شعـري ټولګې لوستلوته، د افغاني صیب د لابریاووپه هیله۰

د خورولې په مینه

زرلښته حفیظ « بشریار» ـ کانادا

د فبروری میاشت ، د ۲۰۱۱ میلادی ـ کال

زه دویم یم!

پر کتابونو سریزی مقدمې او تبصرې یو وخت زیات مود وو هر شاعر او لیکوال به کوشش کوه چې پر خپلو اثا رو د لویو لیکوالو او پو هانو نظرونه ولري ، کله کله به داسی هم کیدل چی لیکوال د دغو مقدمو او سریزو له کبله خپلو اثارو ته پر خورا مهمه ستر گه کتل معمولا مقدمه به داسې وه چی پر هغې کې به دیوه ادبي اثر لنډیز وړاندی کیده او لوستونکي ژر د اثر پر منځ پانګه پو هیدلو.

کله چی پر کابل کی د شپږمې لسیزې اثار گورونو پر هر یوه ادبي اثر د ډیرو لیکوالو او پوهانو سریزی خپرې شوې دی دا یو ډول مود وو هر لیکوال کوشش کولو چی پر خپلو اثارو د ډیر پوهانو سریزی ولري کله چی د دغو اثارو سریزې لولو نو له ورایه راته دغه څو نیمګړ تیاوی پر ذهن کی تداعی کیږی ۰

۱ـ اکثر تبصری تکراری او بی خونده دی ۰

۲ ـ دکره کتنی څرک په کی نه لیدل کیږی ۰

۳ ـ له بی ځایه توصیف نه ډکی دی ۰

۴ ـ تکراری موضوع گانی په کی ډیری تکرار شوې دې.

که داسی د دغو سریزو جاج واخلو بی له شکه ډیر اضافی او بی گټی یی بللی شو پلاني ډیر ښه شاعر دی دا او هغه شعری جونګ له انځورونو او ابتکارونو نه ډک دی زه یی خپریدل گټور بولم او داسی ډیرتکراري مفاهم او بی ضرورته توصیفونه په کی بیان شوې دې ۰

بل ټکی دا دی چی اوس سریزې دومره مود نه دی ولی جواب روښانه دی ځکه چی د اوس وخت لوستونکي د دی وخت نه لرې چی له کتاب د مخه دی هغه څو مخیزه مقدمه و لولي . او هغه هم د لیکوال صفتونه او یا هم رښتیا نه ویل. زه به هم دخپلو استادانو پر زاړه دود اقتفا وکړم او توکل پر خدای چی څه کیږی ۰

داغلی زړونه د ښه شاعر او لیکوال ښاغلی سمیع الدین « افغاني » شعری جونګ دی او له مانه یی پر دغه اثر د سریزی غوښتنه کړی ده دا چی زه ورته چا پر گوته کړی یم غاړه د هغو بنده خو زه به کوشش وکړم چی د لیکوال غوښتنی ته یو نیم گړی ځواب ووایم ۰

ما خپله سریزه پر دی پیل کړی ده چی زه دوهم یم د دی مطلب دادی چی له ما نه مخکی د افغاني صا حب پر دغه اثر خوږی خور او خوږ ژبی شاعری زرلښت حفیظ یواوږده او تفصیلی سریزه کښلی ده ما چی کله د هغی لیکنه ولوستله نو را په زړه شول چی وایئ:

ما چی څه ویلی هغه تاوویل

نور دویلو هیڅ حاجت نه شته

د زرلښت حفیظ له مقدمی وروسته به زما خبری دومره پر زړه پوری نه وي خو زه به خپل کوشش وکړم چی پر ډیر لنډیز سره د دی کتاب په هکله لږ یا ډیر څه ووایم۰

افغاني صاحب وایی:

دانا دوست به تل ښیګڼی درته ښایی

نادان دوست به دی اخته کړي په جنجال

افغاني د دوست په نقد کی خفه نه دی

خو ځورپړی تل د زړونو په ملال

زما په اند افغاني صیب د یو ښه شاعر نه پرته خورا ښه طرز یا تصنیف جوړونکی دی او دا دده د شاعري یو لوی کمال دی ځنی طرزونه او سندری خو یی ډیر ژر داوریدونکو زړونو ته لار پیداکړی د هر چا پ پر ژبه دی او دی د ده شهرت هم زیات کړي دی که د کمیت او کیفیت له پلوه یا د پوهاند صاحب زیار پر وینا جوله (شکل) منځ پانګه (محتوا) له پلوه د افغاني صاحب دغه شعری جونګ ګورو نو هغه د بنجاره کڅوړی ته ورته ده چی هر څه په کی موندلی شو. څلریزی ، نظمونه، لنډی، متلونه ، غزلی ، رباعی ، بګتی او د شعر هر قالب په کی موندلی شو.

زما پر اند افغاني صاحب یو ډیر ښه اولسی شاعر او پر دی برخه کی یی د خپل وخت له ډیرو همزولو مخکی اوړده مزلونه وهلی دي که د ده دغه هڅی همداسی جاری وي نو لری نه ده چی هغه له دی نه هم ډیر ښه او زړه وړنکی اثار خپلی خواری او ملنګی ژبی ته وړاندی کړی، زه ده ته اوږد عمراو د ادب پر میدان کی له دی نه هم دښو اثارو دلیکلو دعا کوم۰ اوس همد ومره۰

پر شاعرانه مینه

افضل « ټکور»

د دوه زره یولسم کال ، د می پنځمه ـ لندن

بازگشت!

خواننده گان گرامی!

حوادثی که دراین چند دهه اخیر درکشورعـــزیزما افغانستان بـه وجود امده ، تاریخ، ادبیات وخاطره نویسی به دلایل مختلف خاموش بود ه است، اما درجبهه ها، زندان ها، تعبیدگاه ها و درمهاجرت ها همچنان در داخل کشور درهرکوچه و شهر، ولایات ، قریه و قصبات حوادث مانند آیینه متجلی بوده که خوشبختانه دست اندرکاران هنر و ادبیات دست زیر الاشه نه نشسته کلچر، رسوم ، عنعنات و عادات مردم خویش را در نبشته های شان به شکل قصه، داستانهای کوتا وناول انعکاس داده و راه نوسینده گی را برای اینده گـان هموار نموده اند، سپاس فراوان به هنر دوستان کشور.

برادر محترم سمیع الدین « افغاني » فرزند سعیدافغانی داستان کوتاهی را به نشر سپرده که اکثر جملاتش عاطفی بوده هیچگاه به کدام حادثه یی دردناک نپرداخته اما عمق عنعنوی جامعه اش را نمایان گر بوده است.

شرایطی را کـه یک جوان بـه نام نسیم جهت تفریح از شهر کابل به شهرجلال اباد رفته و درانجا دوست قدیمی اش جاوید را ملاقات میکند وسر انجام در نتیجه کمک به اشخاص که در تصادم موتر زخمی شده اند به اساس حس مردم دوستی و نـوع پروری به عشق اش یا که به ارزویش میرسد وبلاخره این معامله به ازدواج منجر میشود که طوفان این حادثه به ارزورسیدن دو جوان می باشد.

به امید موفقیت های بیشترایشان

مل

مارچ ۲۰۱۰ میلادي

داغلي زړونه!
« درېيمه شعري ټولګه »

داغلي زړونه دهيواد دتکړه شاعراو ليکوال ښاغلي سميع الدين« افغاني» دريمه شعري ټولګه ده چې د شعر او ادب مينه والو ته يې ډالۍ کوي.

پدغې شعري ټولګې دهيواد نامتو علمي شخصيت ښاغلي څيرندوی حبيب الله« رفيع » صيب يوه ښکلي سريزه ليکلې ده او همدارنګه د وطن پيژندل شوې ليکوالې اوشاعرې،اغلې زرلښت «حفيظ » چې زمونږ د هيواد د ښځودنهضت يوه با تور ه او په هيواد مينه شاعر ه اوليکواله ده هم يوه سريزه ليکلې ده.

همدارنګه پدغې شعري ټولګې ښاغلي افضل« ټکور» صيب هــم د (زه دوهم يم) تر سرليک ليکنه کړې اوپه اوسني عصر کې په کتابو نو د د سريزو د ليکلو اود افغاني صيب د شاعر ی په اړه يې خپل نظر څرګند کړی دی.

دغه شعرې ټولګه په ښکلي د يزاين او ثقافت د اسد دانش دکتاب چاپولو د موسسې له خوا په ښکلي بڼه دچاپه راووتلی دی.

مونږ« افغاني » صيب ته د هغه د ياد اثر دچاپ مبارکي وايو اوهغه ته د لوی خدای له درباره څخه د ليا بريااوو او اوږد عمر هيله کوو.

په درنښت

د حق دلارې کلتوري ټولنه

او د افغان ستراتيژيکوځيرنو مشرتابه

نړيدلې جونګړه!

د « نړيدلې جونګړې» تر سرليک زمونږ د هيواد تکړه شاعر اوليکوال ښاغلي سميع الدين « افغاني» څلورمه شعري ټولګه د چاپه راووتله.

په دغه شعري ټولګه کې شاعر د « خپلې خبرې » تر سرليک يوه ښکلې سريزه را ښکلې ده چې د هيواد د حالاتو او د خپلې نوې شعري ټولګې په اړه يې لوستونکو سره د زړه خواله او د حالاتو ريښتينې انځور شريک کړی دی.

همدارنګه په دغه شعري ټولګه کې د هيواد ښه شاعر ښاغلي مصطفی « ارين » هم د افغاني صيب د شعر او شاعری په اړه خپل ليدلوری او نظر څرګند کړی دی.

دغه شعري ټولګه چې « ۲۸۸ » مخونه لري په ښکلي ثقافت او ډيزان په کابل کې د دانش کتاب جوړولو موسسې په مټ او زيار د چاپه راووتله.

ښاغلي سميع الدين « افغاني » ته د « نړيدلې جونګړې» تر سرليک د څلورمې شعري ټولګې د چاپ مبارکي وايو او هغه ته د شعر او ادب په برخه کې د نورو لاسته راوړنو تر څنګ روغتيا ، سوکاله ژوند او د لا برياوو هيله کوو.

و من الله التوفيق

د حق د لارې کلتوري مرکز ـ جرمني

د ۲۰۱۶ م ، کال ـ د جون مياشت

د هیواد د وتلي شاعر او لیکوال سمیع الدین « افغاني »!

بسم الله الرحمن الرحیم

شعر او شاعري په افغاني ټولنه کې دېره پخوانۍ مخښه لري، او زمونږ د تاریخ یوه مهمه برخه هم ګڼل کیږي.

داچې د یو ښه شاعر او لیکوال یوه ښه ځانګړنه دا ده، چې تل خپلو اشعارو او لیکنو کې د هیواد او ټولنې د خلکو ارزښتونو ته په پام سربېره، دهغوی غوښتنو، مبارزو او د احساساتو ته د شعر په ژبه انعکاس ورکول دی.

د بل اړخه دا هم ده که هره لیکنه کوم شاعر او لیکوال یې کوي مهمه پکې تر ټولو دري نکتې ضروري دي چې په پام کې ونیول شي، هغه دا چې څه لیکم، څنګه یې لیکم، او چاته ته یې لیکم؛ دا هغه څه دي چې د دې ټکو په پام سره کولای شو خپل پیغام تر خپلو لوستونکو په ښه توګه بیا وړاندې کړو.

شاعر او لیکوال ښاغلی سمیع الدین « افغاني » یو له همدې لیکوالانو او شاعرانو څخه دی چې تل یې خپلو اشعارو، مقالو او لیکنو کې همدې پورته ټکو ته په پوره توګه اهتمام کړي.

دغه علمي، ادبي او فرهنګي مجموعه کوم چې ستاسو په لاس کې قرار لري، په ټوله کې د افغاني صاحب تر دې محاله پر هغه څلورو چاپ شوي اثارو او کتابونو : « د وطن یادونه، پردیس خیالونه، داغلی زړونه، او نړیدلی جونګړی » تر سرلیکونو دي او د هیواد د سترو مشهور و شاعرانو او لیکوالانو تبصرې او لیکنې پرې کړي د هغه ټولو را جمع کول وه چې الحمدلله یاده مجموعه په « ۱۳۹۹ هجرۍ شمسي » کال کې اماده او په ښه صحافت په « ۸۸ صفحو » کې چاپه شوه.

دا مجموعه د یو فهرست په درلودلو سربیره د شاعر او لیکوال پیژندنه او خبرې یې، بیا په پرلپسې توګه مشهورو استادانو شاعرانو او لیکوالو پر لیکنو مشتملې دي، او همدارنګه د کتاب په پای کې د هغه ناچاپه اثارو یادونه هم شوې ده کوم چې ورته په راتلوونکي کې د چاپ پلان نیول شوې چې ان شاءالله د شعر او ادب مینوالو ته به ډالۍ او ورسیږي.

په پای کې د ټولو هغه دوستانو څخه هم ډېره مننه کوم چې د دې کتاب په مختلفو برخو کې خپله مرسته کړې ده، همداسی محترم استاد افغاني صاحب ته د دغې مجموعې د اماده کېدو او چاپ په هکله مبارکي وایم، او الله سبحانه او تعالی دې ورته په چارو او آدبي فعالیتونو کی نور هم کامیابي پر نصیب کړي او پر ژوند او قلم یې برکت وي.

په درنښت

قاضي نثاراحمد « مصلح »

د ثور میاشت ، د ۲۰۲۰ میلادی کال ـ کابل

خپلې خبرې!

درنو د شعراوادب مینه والو !

د « غوره اشعار او نظمونه » ترسر لیک زما دا نوی اثر د هغه اشعار و او نظمونو را ټولونه ده کوم چې ما د وطن څخه لرې د پردیسۍ او جلا وطنۍ په کلونو کې لیکلي او په څلورو شعري ټولګو کې د چاپه راوتلي دي.

د چاپ شوو څلورو شعري ټولګو به اړه لنډ معلومات د درنو لوستنکو سره په لاندې ډول شریکوم:

ـ لمړۍ ټولګه « د وطن یادونه»:

د « وطن یادونه» زما لمړي شعري ټولګه ده چې په« ۲۰۰۳ م ۰ کال» کې د چاپه راوتلې، په دغه شعري ټولګې ښاغلي شا محمود « حصین » یوه ښکلې سریز رابښلې ده او زما د شعرونو په اړه یې خپل نظر څرګند کړی دی۰

همدارنګه په دغه شعري ټولګه کې زما د « خپلې خبرې» تر سر لیک یوه لنډه لیکنه کړې او د هیواد د حالاتو په نظر کې نیولو سره مې د خپلو شعرونو په اړه لوستونکو سره معلومات شریک کړي دي.

ـ دویمه ټولګه « پردیس خیالونه » :

د « پردیس خیالونه» زما دویمه شعري ټولګه ده چې د شعر او ادب مینه والو ته مې ډالۍ کړې ده . دغه شعري ټولګه په کال « ۲۰۰۹ م۰ کال » د دانش کتاب چاپولو موسسې له خوا د چاپه راوتلې ده۰

پدغې شعري ټولګې ښاغلي سرمحقق عبدالله بختاني « خدمتګار» صیب یوه سریزه را ښکلې چې بې له تصرفه نشر ته سپارل شوې او همدا رنګه په دغه شعري ټولکې د هیواد ځوان او ټکړه لیکوال اوشاعر ښاغلي اجمل اټک « یوسفزي» صیب هم یوه سریزه لیکلې او زما د اشعارو په اړه یې خپل نظر څرګند کړی دی ۰ همدا رنکه د یادې ټولګې په اړه ما هم خپلې خبرې د لوستونکو سره شریکې کړي دي ۰

ـ دریمه ټولګه « داغلي زړونه »:

محترمو لوستونکو!
که د نړۍ تاریخ ته ځیر شو ، یو شمیر شتمنو هیوادونو د دې پر ځای چې دبشر او انسا نیت د خیر او فلاح لپاره کوشش اوهاند کړای وای اوانساني ټولنه یې د فقر ، بدبختي ، وحشت او بې عدالتي څخه ژغورلی وای برعکس دې هیوادونو د خپلو مادي او معنوي ګټو د خـــوندي کولو په مقصد د

میلنونو انسانانو ژوند د مرګ ژوبلې او بدبختي سره مخامخ کړ ی او پدې توګه ېې په مستقیم یا سیاسي ډول نورهیوادونه ترخپل ولکې لاندې راوستلي اودهغو ملکونو دارایي یې غصب او وګړي یې خپل غلامان ګرځولي دي.

زمونږګران هیواد افغانستان چې هم دتاریخ په اوږدوکې د داسې شومو اهدافو قرباني ګرځیدلی دی، د کلونو کلونو راهیسې ېې زمونږ خلک د نابودۍ کندې ته غورزولي او زمونږ هیوادوالو د خپل دنجات او انساني ژوند او تاریخ د بقا پــه مقصد د پردیــو زورواکانــو سره لاس او ګریبان او د خپلې خاورې څخه په میړانۍ دفاع اوساتنه کړې ده.

نن سبا کومه جګړه چې زمونږ په خلکو تحمیل شوې ده زمونږ ډیرۍ ېې ګناه هیواد وال یې د مرګ، ژوبلې او بدبختیو سره مخ کړي او که د هیواد هر وګړي د ژوند تاریخ وسپړل شي ، درد، غم او مشکلاتو څخه بغیر هیڅکله هم د یــو ارام او متمئن ژوند څخه ندي بهرمند شوي او زړونــه یې د داسې ناکرد و څخه تل دردولي او داغلي د.

داغلي زړونه زما دغه شعرې ټولګه هم زمونږ د هیوادوالو د داغلي زړونو، هیلو او ارمانونو یوه وړه شانتي بیلګه ده چې د ادب مینه والواو درنو لوستونکوته یې په درنښت ډالۍ کوم هیله مند یم چې ددوستانو دپا ملرنې وړوګرځي۰

باید یادونه وکړم چې پدغې شعري ټولګې دهیواد نامتو علمي شخصیت ښاغلي څېړندوی حبیب الله « رفیع » صیب پیرزوینه کړې او یوه ښکلې سریزه یې پرې لیکلې ده چې د رفیع صیب څخه د زړه د کومې مننه کوم چې د ډیرو بوختیاووتر څنګ یې ددې ټولګې په اړه خپل نظر څرګند کړی دی.

ښاغلی څېړندوی حبیب الله« رفیع » صیب ته د اوږد عمراو روغتیا دلوی خدای له دربارهیله مند یم۰

همدارنګه پدغې شعري ټولګې پیژندل شوې لیکوالې او شاعرې ، اغلې زرلښت « حفیظ » چې زمونږ دهیواد د ښځود نهضت یوه با توره او په هیواد مینه شاعره اولیکواله ده یوه سریـزه لیکلې چې دمننې ترڅنګ هغې ته زمونږد هیواد دښځو دنهضت دیوې فعالې مبارزې، لیکوالې او شاعرې په تو ګه د لابریاوو هیله کوم۰

څلورمه ټولګه « نړیدلې جونګړه »:

د« نړیدلې جونګړه» تر سرلیک زما څلورمه شعري ټولګه ده چې د شعر او ادب مینه والو ته یې ډالي کوم .

په دغه شعري ټولګه د هیواد نازکخیال او د مینې شاعر ښاغلي مصطفی« ارین» صیب هم یوه ښکلې سریزه رابنکلې ده او زما د شعرونو په اړه یې خپل نظر څرګند کړی دی چې د ګران ارین صیب د څرګندونو نه یوه نړي مننه کوم ، هغه ته د هوسا او بسیا ژوند تر څنګ د لا بریاوو هیله کوم .

په ډیره مینه

سمیع الدین « افغاني »

خپلې خبرې!

پـــه وطـــن موجورماتم دی ـ تـــورتمونو کې مو شپې دي
دا د کـــــوم ظـــالم له لاسه ـ چې ظلونو کې مو شپې دي

محترمو لوستونکو!
که دنړۍ تاریخ ته ځیر شو ، یو شمیر شتمنو هیوادونوددي پر ځای چې د بشر او انسا نیت د خیر او فلاح لپاره کوشش اوهاند کړای وای اوانساني ټولنه یې د فقر ، بدبختۍ ، وحشت ، اوبې عدالتي څخه ژغورلې وای برعکس دې هیوادونو دخپلو مادي او معنوي ګټو د خـوندي کولو په مقصد د میلنونو انسانانو ژوند د مرګ ژوبلې او بدبختۍ سره مخامخ کړ ی او پدې ترتیب ېې په مستقیم یا سیاسي ډول نور هیوادونه تر خپل ولکې لاندې راوستلي او دهغو ملکونو دارایي یې غصب او وګړي یې خپل غلامان ګرزولي دی.
زمونږ ګران هیواد افغانستان چې هم د تاریخ په اوږدو کې د داسې شومو اهدافو قربانې ګرځیدلی دی، د کلونو کلونو راهیسې پې زمونږ خلک د نابـودۍ کندې ته غورزولي او زمونږ هیوادوالو د خپل د نجات او انساني ژوند او تاریخ دبقا پـــه هیله د پردیـــو زورواکانـوسره لاس او ګریبان او د خپلې خاورې څخه په میړا نې دفاع اوساتنه کړې ده.
نن سبا کومه جګړه چې زمونږ په خلکو تحمیل شوې ده زمونږ ډیر بې ګناه هیواد وال یې د مرګ او بدبختیو سره مخ کړي او که د هیواد هر وګـړي د ژوند تاریخ وسپړل شي ،درد ، غم او مشکلاتو څخه بغیر هیڅکله هم د یـــو ارام او متمئن ژوند څخه نـــدي بهرمند شوي او زړونـه یې د داسې ناکردو څخه همیش دردولي اوداغلي دي.
داغلي زړونه زما دغه شعرې ټولګه هم زمونږ د هیوادوالو د داغلي زړونو، هیلو او ارمانونو یوه وړه شانې بیلګه ده چې د ادب مینه والواو درنو لوستونکوته یې په درنښت ډالۍ کوم هیله مند یم چې د هیوادوالو دپا ملرنې وړ وګرځي.
باید یادونه وکړم چې پدغې شعري ټولګې دهیواد نامتو علمي شخصیت ښاغلي څېړندوی حبیب الله رفیع صیب پیزوینه کړې او یوه ښکلې سریزه یې پرې لیکلې ده چې د رفیع صیب څخه د زړه د کومې مننه کوم چې د ډیرو بوختیاوو تر څنګ یې ددې ټولګې په اړه خپل نظر څرګند کړی دی.
ښاغلی څېړندوی حبیب الله « رفیع» صیب ته د اوږد ژوند او د ښه صحت هیله دلوی خدای د دربار څخه کوم.
همدارنګه پدغې شعري ټولګې پیژندل شوې لیکوالې او شاعرې ، اغلې زرلښت « حفیظ » چې زمونږ د هیواد د ښځود نهضت یوه با تور ه او پـــه هیواد مینه شاعره اولیکواله ده یوه ښکلې سریزه لیکلې چې د مننې تر څنګ هغې ته زمونږ د هیواد د ښځو د نهضت د پوې فعالې مبارزې، لیکوالې او شاعرې په تو ګه د لابریاوو هیله کوم.
زه دوهم یم؛ ترسرلیک لیکنه کړی ، د ټکور صیب څخه مننه کوم چې د ډیرو بو ختیاو ترڅنګ یې خپل وخت د دغه شعري ټولګې د سریزې لپاره او په اوسني عصر کې په کتابونو د د سریزو د لیکو په اړه خپل نظر څرکند کړې دی. په پای کې لازمه ګڼم د هغه دوستانو څخه چې د دغې شعري ټولګې په راټولولو ، ډیزاین او چاپ کې له ما سره مرسته کړې هم مننه او یادونه وکړم. په ډیره مینه

سمیع الدین « افغاني »
د ثور میاشت ، د ۲۰۱۱ میلادی کال

شين خالی او انځوريزه شاعري!

محترمو لوستونکو!

دا يوه څرګند حقيقت دی چې په بشری نړۍ کې علم اوتخنيک ورځ په ورځ د پرمخ تګ په حال کې دی او نړۍ وال په مختلفو برخوکې د نوی اکتشافاتو شاهدان دي چې بشردعلم ، فرهنګ او ادب په برخه کې هم لازمې لاسته راوړنې درلودلې دي.

پدې بحث کې په مشخصه توګه هغه ادبي فعالتونو ته اشاره کيږي، کوم چې د هرې جامعې د کلتور او ادب پورې تړاو لري او په هغه کې د ليکوالانو او شاعرانو ونډه او فعالتونو تر څنګ هغه لاسته راوړنې چې د ژبو او ادب د غنې کيدوپه اړه ترسره کيږي يادونه کوم .

هره بشرې ټولنه ځانـــله پوه او مدبره علمي شخصيتونه ، ليکوالان ، شاعران او هنرې استعـدادونه لـري چې هر يوې په خپله برخه کې د جـامعې اوخلکو لپاره پـه خپل وخت کـې مشخص خدمتونه د خپلې پوهې او قلم له لارې سرته رسولې چې دهغوی هلې ځلې تلپاته او نه هيريدو نکې دي.

مونږ په هيوادونو او نړۍ کـې مشهوره ليکوالان پيژنـو چې دهغو لاسته راوړنې د قدر وړ او بشريت تـــه د خپل قلم له لارې د خدمت جوګه ګرځيدلې دي.

همدارنګه د سيمې او نړۍ په کچه وتـلې ليکوالان اوشاعران تير شوي چې هريو په خپل دور او زمان کې اشعار، مجموعې او ديوانونه خپل راتلونکې نسلونو ته په ميراث پاته کړي دي.

زما مطلب پدې ليکنه کـې په مشخصه تـوګه د هنر او هنرمند پـه اړه کوم چـــې د شـــاعرانو شعرونه کمپوزوې اوبيايې خپلو اوريدونکو ته څه په ژوندۍ بڼه او څه هم د ميديا له لار وړاندې کوي.

پخواکه يو شعر په يوښکلې اواز او کـمپوزکې د خلکو زړونو ته لارموندله خونن سبا د دغه ښکلي شعر، اواز اوکمپوزترځنګ د يو ښکلي کليپ جوړولو تـــه هـم اړتيا شته چې هنرمندان خپل فعاليتونه د بصرې ميديا له لارې خپلو ليدونکو او اوريدونکو ته وړاندې کوي.

مونږ نن سبا د ډيرو هنرمندانو د سنـدرو او کليپونـــو سره د تلويزون له لارې اشنا يوچې ځينې يـې ښکلې او هغه انځورونه په نظرکې نيولي کوم چې دشاعر د شعر انځور پکې ليدل کيږي مګر يو شمير هنرمندان بيا دا کليپونه داسې جوړوې چې نه د شعر سره تړاو لري او نه د شاعر د شعر د انځور کومه نښه يا علامه پکې په سترګو کيږي.

د پورتني اصل په نظر کې نيولو سره په اوسنيو خاصـــو پرمخ تللو شرايطو کې بشرې ټولنه پـــه مشخصه توګه انځورګره شاعرانوته ضرورورت احساسوي چې د داسې رشتې شاعرې يو نوي فن او قدم دی د هنر او ادبياتو پـــه برخه کې چې پدې برخه کې د ادب د مينه والو پام ورته اړوم.

انځورېزه شاعران هغه شاعران دې چـــې هـم ليکوال دي هم شاعر، هغوی خپل د شعر انځور په نثر ليکې او دخپل دشعرد ا نځور مختلف حالتونـه په نثر اوپه مناسب ځايـونو کـې دشعر په بڼه ترسيموې او په همدې ډول د خپل د شعر انځور په نثرې بڼه هم ليکې.

په همدې هیلې د دې مطلب په نظرکې نیولوسره دادي دشین خالی تر سر لیک ناول چې پخوا د لنډو کیسو په ډول او اوس دهمدې ناول په بڼه د ادب مینه والو ته ډالی کوم.

په همدې هیله په دې لیکنې کې د شین خالی تـــرسر لیک چې یو ژونـدی تاریخې کیسه او زمونږ د ګران هیواد دکلیوالې ژوند هغه ریښتنې داستـــان دی چې د دې دوو پاکزړ و ځوانانانو شین خالی او زیړ ګل د ژوند د هیلو او ارمـــانو د پوره کیدوسربیره د کـلو او باندو رسمونه، رواجونه او د خلکو د بوختیاوو انعکاس د شین خالې په ناول کې څرګند شوی دی.

په ډیره مینه

سمیع الدین « افغاني »

اووم فصل

د سميع « افغاني » وفات او رسيدلي پيغامونه!

۱	وفات !
۲	د افغانستان د علومو اکاډمئ د تسليت پيغام: څېړنپوه دکتورعبدالظاهر « شکيب ».
۳	د خواشينې او ډاډګيرنې پيغام : استاد تمهيد « سپلاني ».
۴	ليکوال او شاعر سميع الدين « افغاني » وفات شو: نن ټکی اسيا.
۵	تکړه شاعر افغاني صيب وفات شو: تاريخي افغانستان.
۶	د خواشينې او ډاډ ګيرنې پيغام: قاضي نثاراحمد « مصلح ».
۷	فاتحه، دعايه او د قران عظيم الشآن ختم په لغمان کې!
۸	لټوم : د نجم الدين « سعيدي » شعر

د سميع الدين « افغاني » وفات!

05.06.1954 – 22.12.2020

سميع الدين « افغاني » په ۱۳۹۹ هجري شمسي کال د مرغومی پر ۲ نیټه « ۲۲ ديسمبر ۲۰۲۰ ميلادي ـ کال » په روغتون کی په حق ورسيد. إنا لله وإنا إليه راجعون

د مرحوم سميع الدين « افغاني » جنازه په سبايی « ۲۳ ديسمبر ۲۰۲۰ ميلادي ـ کال » د جرمني هيواد ، د مونشن ګلاد باخ ښار اسلامي حضيره کې خاورو ته وسپارل شو. جنازې او دعايه کې يې ګن شمير ليکوالانو، شاعرانو او دوستانو ګډون کړاې وه.

د جرمنی هيواد، د مونشن ګلاد باغ ښار اسلامي حضيره پټه:

Peter –Nonnenmühlen - Allee
41063 Mönchengladbach
Germany

آی الله سبحانه او تعالي !

ته الرحمن او الرحيم يې ! په خپل لطف او مرحمت؛ اروابنباد سميع الدين « افغاني » وبخښنه ، روح يی ښاد او جنتونه يي په نصب کړه. امين يا رب العالمين

د افغانستان د علومو اکاډمئ د تسلیت پیغام!

په خورا خواشینئ خبر شو چې د هیواد تکړه لیکوال او شاعر سمیع الدین « افغاني » په پردیسئ کې وفات شوی دی.

انا لله و انااليه راجعون

د اروابنباد د وفات له امله خپل د تعزیت او خواخوږئ مراتب د اروابنباد کورنئ ، خپلوانو او دوستانو ته وړاندی کوم ، ستر څښتن تعالی دې اروابنباد افغاني وبخښي ، جنت الفردوس دې ځای شي.

موږ د سعید افغاني له کورنئ سره په دې ستر غم کې خپل ځان شریک بولو. خدای مو دې له نورو غمونو او دردونو وساتي.

څېړنپوه دکتور عبدالظاهر « شکیب »

د افغانستان د علومو اکاډمئ رئیس

۲۳ د سمبر ۲۰۲۰ ـ کابل

د خواشینۍ او ډاډګیرنې پیغام!

انالله و انا الیه راجعون

پۀ ډېرې خواشینۍ سره مې نن سهار د خوږ دوست او ملګرې د مړینې خبر تر لاسه کړ، سمیع الدین « افغاني » پۀ جلا وطنۍ کې ژوند کو، دی د پښتو ژبې خوږ ژبی ریالست شاعر، لیکوال او رونړ آنده شخصیت و ...

تل یې د ولس درد، غم او غوښتنې پۀ خپلو اشعارو او لیکنو کې منعکس کړې دي. اروآښناد افغاني د نورو ډېرو اثارو ترڅنګ د پښتو ژبې دیوان لرونکی شاعر هم دی. دیوان یې څو موده وړاندې پۀ خپل ژوندوني ترتیب او د چاپ لۀ پاره یې کابل ته را واستو، چې ډېر ژر به د چاپ پۀ ګانه سمبال شي...

افغاني صاحب سره د ملګرتیا او دوستۍ ډېرې ګډې خاطرې لرم، د دۀ پۀ لیکنو او اثارو مې څو مقالې لیکلې دي، هڅه کوم چې پاتې اثار یې هم چاپ کړو.

د افغاني صاحب مړینه د پښتو ژبې او ادب پۀ برخه کې لویه ضایع بولم او پۀ دې ستر غم کې ځان د افغاني صاحب لۀ درنې کورنۍ سره شریکه ګڼم.

روح یې ښاد او یادونه یې تلپاتې

درنښت!

استاد تمهید « سپلاني »

۲۳ دسمبر ۲۰۲۳ کال ـ کابل

نن ټکی اسیا
(چهارشنبه، ۳ مرغومی، ۱۳۹۹ل ـ ۲۳ دسمبر ۲۰۲۰)

لیکوال او شاعر سمیع الدین « افغاني » وفات شو!

د هیواد نومیالی لیکوال او شاعر سمیع الدین « افغاني » د ورپېښې ناروغۍ له امله په المان کې وفات شو.

سمیع الدین « افغاني » چې د المان په مونش ګلادباخ کې میشت و، له څه مودې راهیسې ناروغ و تېره ورځ (۲۲ دسمبر) وفات شو او جنازه یې نن(د دسمبر ۲۳مه) په یاد ښار کې خاورو ته وسپارل شوه.

لیکوال او شاعر سمیع الدین « افغاني » له کلونو راهیسې لیکوالي او شاعري کوله او په بېلا بېلو موضوعاتو یې مقالې او شعرونه لیکل چې نن ټکی اسیا یې هم ګڼ شمیر شعرونه او لیکنې خپرې کړي دي.

په ۱۳۹۰ کال کې یې د « داغلي زړونه » په نامه یوه شعري ټولګه هم چاپ شوې ده.

د نومورې ورور ډاکټر صلاح الدین « سعیدي» په خپله فیسبوک پاڼه له ټولو هغو خلکو منه کړې چې د سمیع الدین « افغاني » په جنازه او فاتحه کې ګډون کړی و.

نن ټکی اسیا د خپل دې فرهنګي همکار په مړینه خواشیني ښییي او له کورنۍ سره یې په دې غم کې ځانونه شریک ګڼي .

نن ټکی اسیا

(چهارشنبه، ۳ مرغومی، ۱۳۹۹ل ـ ۲۳ دسمبر ۲۰۲۰)

تاريخي افغانستان
« ۲۲ دسمبر ۲۰۲۰ميلادي »

تکړه شاعر افغاني صيب وفات شو!

په خواشينۍ سره خبر شوم چې د پښتو او دري ژبو تکړه شاعر بښاغلی ډګروال سميع الدين« افغاني» صيب وفات شو.

انا لله و انا اليه راجعون.

د ارواښاد سميع الدين « افغاني » صيب مړينه د افغانانو لپاره د غم نه ډکه پېښه ده. سميع الدين « افغاني » صيب خپل ټول عمر د افغانستان د آبادی، پښتو او دري ژبو اشعارو ته وقف کړی وو .

د سميع الدين « افغاني » صيب قدرمنې او غمجنې کورنۍ ته د تسليت مراتب وړاندې کوم.

الله « ج » دې سميع الدين « افغاني » صيب ته جنتونه نصيب کړي.

آمين

تاريخي افغانستان
۲۳ دسمبر ۲۰۲۰ ميلادی

د خواشینۍ او ډاډ ګیرنې پیغام!

بسم الله الرحمن الرحیم

كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ وَيَبْقٰى وَجْهُ رَبِكَ ذُوالْجَلٰلِ وَالْاِكْرَامْ. صدق الله العظيم.

په ډیرې خواشینۍ سره مې خبر ترلاسه کړ چې خواخوږی، مهربانه، نیک انسان، ستر شخصیت او زمونږ د کورنۍ معزز مشر، نوموتی شاعر او لیکوال الحاج ښاغلی سمیع الدین « أفغاني » د ورپیښې ناروغۍ له امله له هیواد څخه بهر د پردیسۍ په ژوند که په حق ورسید.

انا لله وانا الیه راجعون. الحکم لله!

رحمه الله تعالی و أسکنه فسیح جناته و ألهم أهله و ذویه الصبر و السلوان.

أرواښاد افغاني صیب د ګران هیواد او بیا په ځانګړې توګه د لغمان شعر او ادب په برخه که یو له ځلانده ستورو او علمي کادرونو څخه شمیرل کیږي چې د ځواني له پیل څخه د عمر تر وروستۍ شیبې پورې خپل هیواد او ولسونو ته په مختلفو برخو کې خدمتونه کړي.

اګر چې دی بهر له خپلې درنې کورنۍ سره ژوند یې کاوه، مګر خپل د هیواد خلک او خپلوان یې تل په یاد او فکر به یې دلته وه، او د دوی سره به یې نیکې اړیکې درلودل او حال احوال به یې کاوه، دا چې ما سره یې هم ځانګړې اړیکې وه او درلودې او د خپلو أدبي فعالیتونو، ګټورو اثارو ترتیب، ډیزاین، چاپ او په نورو برخو که را سره مشوره کولې او هدایات به یې را کول په مړینه یې ډیر خفه شوم مګر دغه حقه لاره زمونږ د ټولو ده د نومورې وفات یوه لویه او نه جبرانیدونکی ضایعه بولم!

ارواښاد افغاني صیب ته د رب لایزال کریم او رحیم له عظیم دربار څخه جنت الفردوس غواړم او هم زه او د خپلې کورنۍ په استازیتوب د ده پتمنې کورنۍ، اولادونو، ټولو اقاربو، دوستانو، ملګرو ته یې او د شعر او ادب ټولو مینوالو ته د زړه جمیل صبر دعا کوم او پدې ستر غم که ځان شریک ګنوو.

قاضي نثاراحمد « مصلح »

۲۳ دسمبر ۲۰۲۰ کال ـ لغمان

فاتحه، دعايه او د قران عظيم الشآن ختم په لغمان کې!

أرواښاد سميع الدين « أفغاني » د مرحوم مولانا دکتور محمد سعيد « سعيد أفغاني » زوی وه چې جنازه يې په « ۲۳ دسمبر ۲۰۲۰ ميلادي » جرمني هيواد که ادا او هملته خاورو ته د مونشنګلد باغ په اسلامي هديره کې سپارل شوی وه.

سميع الدين « أفغاني » د لغمان د مشهورې روحاني کورنۍ غړی وه چه « د چهادرهي ملا صفت کلي » نه خپل تعليم او تربيه شروع کړه او ورسته بيا د هيواد په ځانګړې توګه ټکړه ليکوال او خوږ ژبه شاعر شوو.

په دې اساس د لغمان ولايت د چهادرهي ملا صفت کلي اوسيدنکي ؛ د افغاني صيب فاتحه او د قران عظيم الشأن ختم د جمعې مبارکه ورځ « ۲۶ دسمبر ۲۰۲۰ » ترسره کړ ، چه الله جل جلاله د خپل عظيم دربار که قبول کړي او ټولو راغلو دوستانو او ملګرو ته اجر عظيم په نصيب کړي.

الهی !

په خپل لطف او مرحمت زمونږ ټولو د عاوې ، صدقات او ختم قران عظيم الشأن په خپل عظيم دربار که قبولې وګرځوی. د اروابښاد سميع الدين « افغاني » روح بښاد او جنت الفردوس يې په نصيب کړي.

امين يارب العالمين

لټوم دی!

دنـیـاء ده لـویـه لـټـوم دی پکی
اغلب گمان دی چی موندی دی نشم
ستـــاء د لـــیـدو او رسیـــدو لـپـاره
دنیا زنـــدان دی تـــری وتلې نشم
ډیرې خوښي او خوشحالي به راشي
تـــه پکې نـــه ئې زه کتلې نشم
په لـــوی طوفان او سمندر لا هو یم
د نجات لـــیـــاره زه لـیـدلی نشم
تا ته دې در کړي خدای جنت فردوس
همدا می دعـا نـــور څه کولې نشم

***

نجم الدین « سعیدي »

یادداشت:

د گران ورور خدای ببنلی سمیع الدین « افغاني » پـه یا دی ؛ پروردگار دی غریق رحمت او جنت فردوس دې ور نصیب کړي. امین

اتم فصل

د سميع الدين « افغاني » اشعار او افكار

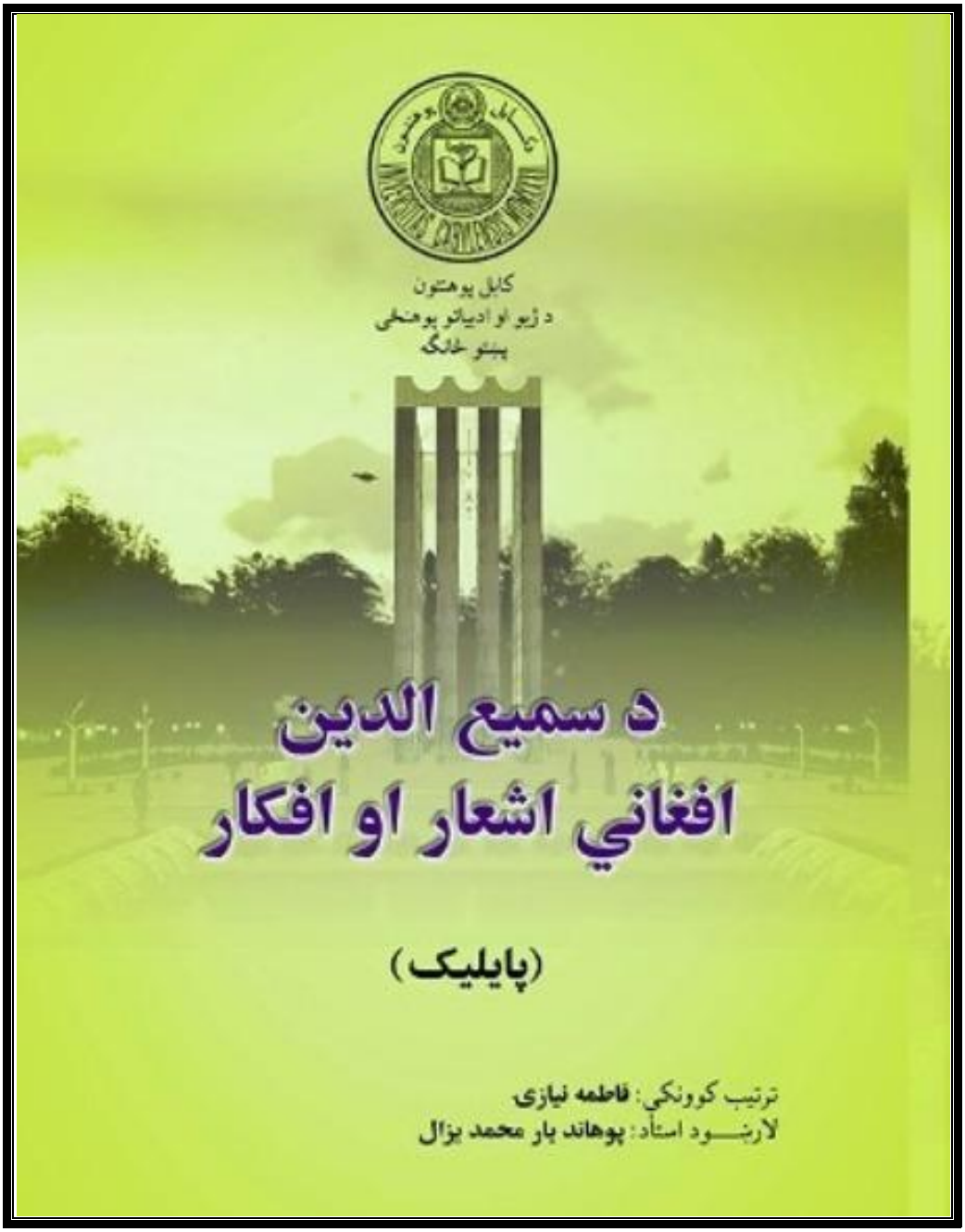
« څيړنيز اوعلمي مونوګراف »

ترتيب کونکې: فاطمه « نيازۍ »

لارښود استاد: پوهاند يارمحمد « يزال »

د سميع الدين « افغاني »
اشعار او افکار

The Sameuddin “Afghani” Poems and Thoughts.

ترتیب کونکي: فاطمه « نیازی »

لاربنود استاد: پوهاند یارمحمد « یزال »

د مونوګراف پیژندنه:

- نوم : (د سمیع الدین « افغاني » اشعار او افکار) څېړنیز اوعلمي مونوګراف
- لیکوونکی : فاطمه « نیازی » د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځی محصله
- لارښود استاد : استاد پوهاند یارمحمد « یزال »
- ښوونیز کال: ۱۳۹۴ـ لمریز کال
- د چاپ ځای : د دانش خپرندویه ټولنې؛ کابل ـ افغانستان

د سميع الدين « افغاني »

د اشعارو او افکارو تر سرليک مونوګراف

د « سميع الدين اشعارو او افکارو » تر سرليک د اغلې فاطمه « نيازی » د کابل پوهنتون د ژبو او ادبياتو د پوهنځی محصلې څيړنيز مونوګراف دی چې د محترم استاد پوهاند يارمحمد « يزال » ترلارښوونې او مرسته ليکل شوی، د دانش خپرندويه ټولنې په مرسته يې د چاپ چارې تر سره شوې دي ۰

د ستراتيژيکومطالعاتو تحقيقاتي او د حق دلارې کلتوري مرکز د ياد مونوګراف په اړه ليکي:

اغلې فاطمه « نيازی» د کابل پوهنتون د ژبو او ادبياتو د پوهنځی زده کړيالې د خپل فراغت په سيمينار کې د هيواد د وتلې شاعر او ليکوال ښاغلي سميع الدين « افغاني» په اړه « د سميع الدين افغاني اشعار او افکار » تر سرليک يو څيړنيز او علمي مونوګراف ليکلی چې د محترمې خور فاطمه « نيازی » او د هغې معززو استادانو په ځانګړې توګه د محترم استاد پوهاند يارمحمد « يزال » د لارښوونو او زيار څخه په مننې سره چې زحمت يې ويستلی او په معياری کچه يې کره مطالب د ادب مينه والو ته ډالۍ کړی دی ۰

دلته په اروپا کې د ستراتيژيکو مطالعاتو تحقيقاتي او د حق دلارې کلتوري مرکز د اغلې خور فاطمه « نيازی» څخه د دې څيړنيزو فعاليتونو اوهلو ځلو څخه په مننې سره د هيواد ولسي شاعر او ليکوال ښاغلي سميع الدين « افغاني » دلا برياوو او ښه ژوند په هيله دا دی د ياد مونوګراف د چاپ چارې بشپړې او د شعر او ادب مينه والو ته يې په مينه ډالۍ کوو ۰

همدا رنګه اغلې خور فاطمه « نيازي» ته د ياد څيړنيز اثر د چاپ مبارکي وايو او هغې ته د لا برياوو هيله کوو.

و من الله التوفيق

ډاکتر صلاح الدين « سعيدی »

د افغان ستراتيژيکو مطالعاتو تحقيقاتي

او د حق دلارې کلتوري مرکز به استازي توب

د پيل خبرې

لکه څرنګه، چې دهرپوهنتون له خوا د پروګرام مطابق د شپاړلسم ټولګيو فارغانو ته د سيمينار د ترتيبولو دنده ورسپارل کړې، چې په همدې اساس ما هم د (سميع الدين افغاني اشعار او افکار) تر عنوان لاندې موضوع د محترم استاد پوهنوال يار محمد « يزال » تر لارښوونې لاندې و نيوله په نومورې موضوع کې مې د مختلفو او معتبرو اخذ ليکونو او خپله د ښاغلي سميع الدين « افغاني » له کتابونو څخه ګټه اخيستې.

ښاغلی سميع الدين « افغاني » هغه شاعر او ليکوال دی، چې له خپل هېواد لرې پروت يو افغان مسافر دی، خو ده خپل هېواد او هېوادوالو هيڅکله هم نه دي هېر کړي او تل يې په خپل قلم باندې په خپل نظم او نثري اثارو کې ساتلې دي.

ما هم دلته د ده په ژوند، شاعري او ليکوالي باندې لږ و زياتې خبرې کړې دي خو بيا هم داسې ډېر نور معلومات او خبرې شته، چې په دغه ملي او ولسي شاعر او ليکوال باندې وشي او اثاري يې وڅېړل شي، ما هم د خپل توان په اندازه دده په اړه معلومات را غونډ کړي، زمونږ د ګران هېواد داسې ډېر لوی شخصيتونه لکه ښاغلي سميع الدين « افغاني » غوندې، چې ځينې يې بهر او ځينې يې داخل په هېواد کې دي خو تر اوسه وربانديې هيڅ کار نه دی شوي، هيله ده ، چې يوه ورځ داسې شخصيتونو اثار را ټول او خپله دوي ووياړل شي.

او زيار مې ويستلی چې ګرانو لوستونکو ته په زړه پورې معلومات وړاندې کړم، هيله ده، چې زما دا ليکنه ګټوره او د استفادي وړ وګرځي.

په پای کې د کابل پوهنتون ، د ادبيات د پوهنځي د پښتو څانګې د ټولو عزتمندو استادانو اد په ځان ګړی توګه د خپل لارښود استاد پوهنوال يار محمد « يزال » څخه هم زياته مننه کوم، چې ماسره يې د زړه له کومې مرسته او لارښوونه کړې ده، الله (ج) دې ورته دوی ته ستر اجرونه ورکړي.

په درنښت

فاطمه « نيازی »

سریـزه

څرنګه، چې ټولو ته معلومه ده، د یوې ټولنې پرمختګ علم او پوهې پورې تړلې ده، په کومه ټولنه کې، چې ښوونه او روزنه وجود ونه لري، هغه ټولنه کولای نه شي، چې پرمختګ وکړي او ښوونه او روزنه بې له وسایلو منځ ته راتلای نه شي، چې د هغو وسایلو له جملې څخه یو هم علمي آثار، کتابونه او درسي مواد دي، که دغه مواد مسلکي متخصصینو او علمي کدرونو په واسطه تهیه او ټولنې ته وړاندې شي، نو ټولنه کولای شي په سالمه توګه پرمختګ وکړي، چې دلته زه هم غواړم په همداسې علمي شخصیت باندې و غږیږم هغه هم سمیع الدین « افغاني » دی.

ښاغلی سمیع الدین « افغاني » د هېواد نه لرې د پردیسی شپې سبا کوي نومورې نه یواځې یو ولسي شاعر دی بلکې ډېر ښه نثر لیکونکی هم دی.

سمیع الدین « افغاني » هغه شاعر دی، چې په شعر کې د هغه هیلې، دردونه ، مینه او ارمانونه ژور ټولنیز،انساني او بشري رنګ لري. د سولې، هوسایني او نیکمرغۍ ترې دی. د خپل ځپل شوي هېواد د زوریدلي انسان په دردونو اوښکې تویوي، د کرکې، نفرت او توپیر غوښتنې پر ځای د مینې او محبت اواز اوچتوي د ارمانونو ارمان یې خپل خلک خپله مینه او خپل هېواد دی.

له هېواد څخه د لریوالي غم یې د زړه وینې خوري او د پردو پردې کتنې یې د شاعرانه روح ته عذاب شي. په تیرو ویاړي او په روانو ژاړي او د سولې، وروری او هوسایني په هیله د نفلونو سجدې په غاړه اخلي، د شکونو او بې باوریو تورو لړو ته زوریږي او همدغه څه د افغان ولس د ناورین د اوږدیدو یو ستر دلیل بولي.

د سمیع الدین « افغاني » شاعري د هېواد یادونه، درد او احساس سندرې دي، ژبه یې ساده، روانه او بې تکلفه ده. نومورې هڅه کړې، چې په روانه ساده، او رنګینه ژبه د هېواد حالات په خپلو شعرونو کې خوندي کړي. په مختلفو فورمونو کې یې شاعري کړي ، او ډېر ښه مضامین یې پکې بیان کړي دي، چې زیاتره یې د وطن په اړه دي.

په دې لیکنه کې د شاعر او لیکوال ښاغلی سمیع الدین «افغاني» په ژوند، نثر او د شعرونو په ځینو اړخونو رڼا اچوال شوې ده. د پورته خبرو تر څنګ په دې لیکنه کې دا کوښښ هم شوی، چې د شاعر د غزلو، مثنوي او مختلفو فورمونو بیلګې هم وړاندې شي.

د موضوع موخه او هدف:

لکه څنګه، چې ټولو ته څرګنده ده، چې زمونږ ګران هېواد افغانستان کې د کلونو کلونو راهیسې تپل شوې جګړه روانه ده، چې دې جګړې زمونږ ډېر شمېر هېوادوال د فقر، بدبختي، مرګ ژوبلې او مایوسۍ سره مخامخ کړي دي.

او همدا رنګه زمونږ ډېر هېوادوال یې شهیدان، معیوب او په هېواد کې د آرام او انساني ژوند کولو څخه محروم او په پردیو ملکو کې یې د پردیسۍ ژوند تېرولو ته اړیستلي دي.

په دوي کې لوی علمي شخصيتونه ، ليکوالان او شاعران هم شته چې مونږ يې په اړه لږ معلومات لرو، چې له هغې جملې څخه يو هم ښاغلی سميع الدين « افغاني » دی.

زما هم له دې موضوع څخه موخه او هدف همدا دی، چې داسې ليکوالان او شاعران بايد خلکو ته و پيژندل شي او زيار مې ويستلی ، چې ګرانو لوستونکو ته په زړه پورې معلومات وړاندې کړم، هيله ده، چې زما دا ليکنه د نورو لپاره ګټوره او د دغه څواړخيزه شخصيت حق اداء شي.

څېړنيز مېتود:

ما په دې مونوګراف کې له کتابتوني مېتود څخه کار اخيستی دی . او دېر په ساده کلماتو څخه استفاده کړې ده او هم مې د ده له خپلو کتابونو څخه او هم له ځينو نورو د اړتيا وړ څېړنيزو کتابونونه استفاده کړې ده. او هم مې د ده ياني د ښاغلي سميع الدين « افغاني » ځيني شعرونه نه مې له ويب پاڼو څخه هم اخيستي دي. ياني زما د مېتود طريقه او روش مې څېړنيزه بڼه لري.

د موضوع شاليد:

زما خپله موضوع، چې غواړم وړاندې وغږيږم د ښاغلي سميع الدين « افغاني » اشعاراو افکار ترعنوان لاندې د محترم استاد پوهنوال يار محمد « يزال» تر لارښوونې لاندې نيولې ده، لکه څنګه، چې يې له عنوان څخه هم معلوميږي د ښاغلي سميع الدين « افغاني » په ژوند ليک، آثارو او تر ټولو مهم د نوموړي په شاعري د فورم او محتوا له مخې بايد غږيدلې وای.

ما هم ددې لپاره ، چې موضوع ښه روښانه کړي اوسې او د نورو لپاره د استفادې وړ شي په نوموړې موضوع کې مې د مختلفو او معتبرو اخذ ليکونو ، کتابونو او خپله د ښاغلي سميع الدين « افغاني » له آثارو او مقالو څخه مې استفاده کړې.

او د خپل لارښود استاد په لارښوونه مې خپله موضوع چمتو کړې ده. هيله ده، چې د ګرانو لوستونکو ته په زړه پورې او د استفادې وړ يې وګرځي.

د سمیع الدین « افغاني » لنډه پیژندنه:

لکه څنګه، چې ټولو ته څرګنده ده، چې زموږ په ګران هېواد افغانستان کې د کلونو کلونو راهیسې تپل شوي جګړه روانه ده، چې دې جګړې زموږ ډېر شمېر هېواد وال د فقر، بدبختي، مرګ، ژوبله او مایوسۍ سره مخامخ کړي دي، او همدا رنګه زموږ ډېر هېواد وال یې شهیدان، معیوب او په هېواد کې د آرام او انساني ژوند کولو څخه محروم او په پردیو ملکو کې یې د پردیسۍ ژوند تېرولو ته اړویستلي دي.

ښاغلي سمیع الدین « افغاني » همداسې دردېدلی او ځوربدلی افغان دی، چې د ده د نوې ځوانۍ په تاند پسرلي کې دده هېواد د پردیو د ګولیو د ږلیو ښکار شو او دده آرام او د بشپړه امنیت په غېږه کې او سپرلی ملت د ناآرامۍ او جګړو غېږې ته ولوېد او راز راز بدبختیو او بد مرغیو دې هېواد او دې ملت ته خولې خلاصې کړې.

همدوغو بدبختیو او بدمرغیو سمیع الدین « افغاني » له خپل ګران هېواد څخه لرې کې، چې اوس ښاغلی سمیع الدین « افغاني » د هېواد نه لرې د پردیسۍ شپې سبا کوي. که څه هم له خپل هېواده لرې پروت یو افغان مسافر دی، خو د خپل یتیم وراره سرتورې ورېږې بې مور او پلاره، کور او اور یې ژړوي او کړوي، چې دا درد په الفاظو او کلمو په ښه بیانوي.

ښاغلي سمیع الدین « افغاني » نه یواځې یو ولسي شاعر دی بلکې ډېر ښه نثر لیکونکی هم دی او شاعري یې په مختلفو فورمونو کې د خپل ولس درد یې بیان کړې دی، چې شعرونه یې د وطن په مجلو او جرایدو کې خپاره شوي دي.

او همدا رنګه ډېر شعرونه یې د هېواد د وتلو شاعرانو او لیکوالانو په علمي سیمینارونو او مشاعرو کې د کلمه او یو شمېر نور یې د هېواد د خوږ ژبو سندرغاړو په خوږو آوازونو کې کمپوز شوي دي لکه : « بنجاره ماما، پل دې بختور شه، همت، افغان یم، د افغانستان دی، یاره ستا په اننګو کې او ډېر نور... » چې زموږ د هېواد والو د توجه وړ ګرځیدلي دي. ښاغلي سمیع الدین « افغاني » متاهل او د پنځو اولادو څښتن دی.

کورنی شجره:

ښاغلي سمیع الدین « افغاني » زوی علامه دوکتور محمد سعید « سعید افغاني » زوی غازي مولانا عبدالمجید « رحمة الله علیه » زوی ملا سید امیر زوی صالح زوی مولوی اقامحمد زوی ملا شیر محمد زوی لنګرخان زوی پاینده محمد زوی مولوی خیرالدین زوی ملا محمد عمربابا « ساپی » ته رسیږي.
د مولوی خیرالدین اولاده مشهور په « خرین زالی » د مولوی خیرالدین دوه ورونه نور وه یعنی د ملا محمد عمر بابا « ساپی » دوه نور زامن، چې یو یې مولوی عبدالمحمد، چې د مولوی عبدالمحمد اولاده مشهور په « ادوخیل » دي او بل زوی یې برهان الدین دی، چې د برهان الدین اولاده مشهور په « برهان خیل » دي.

زوکړه:

ښاغلي سمیع الدین « افغانی » د اروښاد علامه مولوی دوکتورمحمد سعید « سعید افغانی » زمونږ د هېواد مشهورعالم ، لیکوال ، مولف، استاد او اجتماعي شخصیت و چه تل یی د سولې ، ترقي ، وروری ، برابري او تفاهم لپاره مبارزه کوله، د دی نومیالی پوه دروند نوم هم په وطن کښی او هم د نړی په نورو هېوادونو کښی خپور او مشهور دی ، ځوی او د خدای ښښلی مجاهد مولوی عبدالمجید لمسی دی چه په کال « ۱۳۳۳ هجری شمسی » کی د لغمان ولایت د عمرزیو د خیر اباد په کلی کی زیږیدلی دی.

زده کړې:

سمیع الدین « افغاني » لمړنی زده کړي یې د لغمان ولایت د حیدرخانیوپه دهاتي ښوونځی، د مهترالمک ابتدایه ښوونځی اود روښان په عالی لیسه کې سرته رسولي او په کال (۱۳۵۹) کی د لوړو او مسلکي زده کړو د لاسته راوړلو په مقصد بهرته واستول شو. او په کال (۱۳۶۴) کې د کورنیو چارو په وزارت کې د « ډګروالی » تر رتبې رسیدلی دی.

خپله ښاغلي سمیع الدین « افغاني » هم وایي، چې ما دنړی ډیرو هېوادونونو ته سفرونه لرلي دي، چې اصلي موخه مې دتحصلي بورسونو څخه په استفادې دلوړو زدکړ په مقصد اوهمدارنګه ځینو هېوادنو ته د سیاحت په موخه هم تللی یم لکه اروپائي هېوادونه « هالند ، فرانسه ، دنمارک سویدن ، ناروې » او په اسیائي هېواد ونوکې « ایران ،کویت ، پاکستان » او همدارنګه دپخواني شوروي اتحاد او د هغه ډیری جمهوریتونو ته کوم، چې نن سبایې خپله ازادي تر لاسه کړې ده .

مایو وخت فکر کاوه، چې سیر اوسیاحت به ښه وخت تیرونه وي خود خپلو لمړنیو سفرو څخه راته جوته شوه، چې هغه علم او پوهه، چې د سفر او سیاحت په ډول ترلاسته کیدای شي د کتابونو په لوستو نه شي ترلاسه کیدای، داویل غواړم، چې سیراو سیاحت د مفهوم په ریښتینې مانا علم دی ۰

ښاغلي سمیع الدین « افغاني » خپله د مکتب د شامیلیدو کیسه په خپل کتاب د« د خاپوړو کلی » کې داسې بیانوي.

مکتب ته د شامیلیدو دوره:

ځرنګه چه ځما پلار د لغمان د عمرزایو د منطقی څخه او مورنی نیکه مو د همدی ولایت د چاردهی د سیمی څخه وه ، نو کله کله چه به پلار د کار یا وظیفوی مصریفتونو پر بنا چیرته کی لری مسافر شو ، نو موږ نوهمدا وجه وه چه اکثرا کلیوالی ژوند به په خپل اصلی د زیږیدو ځای عمر زیو او یا په چهاردی کی دخپل مورنی نیکه سره میشته کیدو او عمر مود لغمان په همدی دواړو سیمو کې تیر شوی دی.

زموږ دسن او سال هلکان شپږ اوه میله لری ښونځی ته تلل، زموږ کلیوالي مکتب چه تر دریم صنف پوری شاګردان درلودل دحیدرخانیو د کلی په مسجد کی موقعیت درلود او استاد شیر احمد د دې کلیوالي مکتب معلم وه.

د حیدر خانیو د کلی جامع جومات:

زمونږ مکتب د حیدر خانیو په یو جامع جومات کې موقعت درلوده چه زمونږ د سن او سال هلکان شپږ اوه میله لری ښونځی ته تلل او هلکان هره ورځ دغه مسافه پیاده طی کوله او ترانسپورتی امکانات موجود نه وه .

زمونږ کلیوالي مکتب تر دریم صنف پوری شاګردان درلودل زمونږ معلم شیر احمد خان چې زما د مور تره هم وه د دې کلیوالي مکتب داستادی مقدسه وظیفه په غاړی درلوده ۰

استاد شیر احمد دلوړ قد او قامت خاوند او ډیر مهربانه ، مدبر او با حوصیلی انسان وه هغه به کله کله موږ تر مکتبه پوری رهنمایی کوله او د نصیحت ډکی خاطری به یی له موږ سره شریکولی.

د حیدرخانیو کلی زمونږ د کلی یعنی قلعه صفت څخه تقریبا شپږ میله مسافه لرله دغه کلی په هغه وخت کی دلاسی صنعت له نقطه نظره ډیر مخکې وه هلته کې خلکو ښکلی چاقو ګان ، چړی جوړولی چه خورا ښایسته لاستی ورته جوړول او همدا رنګه د خمتا په جوړولو کی یی خاص شهرت درلوده چه دا خمتا نه تنها په لغمان کې بلکه د افغانستان په نور ولایاتو کې هم خاص ارزښت درلود.

مرحوم معلم صاحب شیر احمد ډیر با استعداده ، دکار وړ ، پوه او مدبر استاد وه ، هغه په کلی کې د مالداری او زمینداری تر څنګ د ښوونکی دنده هم په غاړه لرله چه پدی برخه کې ددرسی میتودونو او روشونو سره پوره اشنا وه۰

زمونږ په مکتب کې د سلو څخه زیاد شاګردان وه چه په دری صنفونو کې په درس مصروفه وه یعنی په لمړی،دوهم او دریم صنفونو کی۰ په زړه پوری خبره خودا وه چه د ټولو صنفونو او ښونځی لپاره صرف یو معلم وه او بس، خوسره له دی معلم حاحب شیر احمد خان کولی شول چه ټولو ته رسیدګی وکړي.

د درسی کتابونو کمبود احساس کیده، ټولو ته نه رسیده ۰ کله به یو کتاب په دوو اویادریو شاګردانو شریک ویشل کیده ۰

معلم صاحب د ښی تجربی خاوند وه، هغه به د دریم ټولګی با استعداده هلکان د خپل تدریسی پروګرام ترڅنګ په لمړی او دوهم صنفونو کی وګمارل چه افتخاری درس ورکړي چه دی کار خورا ښه نتیجه درلودله۰

موږ چه د قلم ،کاغذ او نورو قرطاسیوی موادو نشتوالی احساسوه نو د کاغذ په ځای مو دوړی توری تختی څخه چه دخپلو کتابونو سره مو دځانه سره کور ته وړه او راوړه استفاده کوله هغه داسي چه هر شاګرد به دا وړه تخته ، دکړکو قلم او مشوانی چه دغنمو سیاهی به پکی وه له ځانه سره لرله، شاګردانو به د درس دشروع کیدو څخه څو شیبی د مخه دا تخته د اوبو سره دمسجد یا ښونځی په بیالی کی پاکه پریمینځله او وروسته به یی تخته ګل یا د تختی مخصوصه خټه پری وهله اودلاس په بازو به یی ښه سیقل کړه،کله چه دا خټه په تخته کی اوبلنه اوپه مساوی ډول هموار ه شوه بیا به یی لمرته کیښوده چه وچه شی چه هغه به پس د څو شیبو وچه او لیک ته به برابره شوه۰

په ښونځی کی د دنیات، قرانکریم او حساب تر څنګ حسن خط ته خاصه توجه وه چه په همدی تخته کی به مو مشق او تمرین کوه ، الفبا به مو په مشقی توګه په کی لیکله بیا به مو معلم صاحب ته د اصلاح لپاره ښودله چه په همدی طرز د کار کی شاګردانو خپل مینځی رقابتونه هم درلودل، هغه یو به ویل چه زه یی ښه لیکم او هغه بل به بیا ویل چه زه یی تر تا ښه لیکم چه په همدی ډول د حرفونو، جملو او مقالو د لیکلو مسابقې او سیالي روانی وي.

یو تعداد نورو به په دغه تخته کی خپلو خپلوانو ته لکه پلار ، ورنو، کاکا ، ماما او انډیوالانو ته خطونه لیکل او ادبی جملی او اصطلاحات یی پکی په کارول چه همدا رقابتونو د مکتب د تدریس سطحه لوړه کړي وه او دې مکتب په منطقه کې خورا ښه شهرت درلود او ډیر مرزایان تری فارغ شول.

استاد شیر احمد خان تل هڅه کوله چه دشاګردانو درسی مشکلات او پرابلمونه حل کړی او د شاګردانو رسول او تدریس ته یی خاصه پاملرنه درلوده، هغه به شاګردانو ته تل ویل چه د تعلیم سره تربیه ضرور ده او موږ باید دی خبری ته ډیره پاملرنه وکړو، که څوک تعلیم ولري او تربیه ونه لري مکمل انسان نه دی چه په جامعه کی ځای نلري همدا رنګه بی تعلیمه انسان نه شي کولی په ټولنه کې د ترقی او پیشرفت لپاره او همدا رنګه په ورځینې ژوند او چارو کې بریاوی تر لاسه کړي.

موږ به هره ورځ تر دولس بجو پوری په درس کې مصروف وو نو څنګه چه به د مکتب د رخصتی زنګ ووهل شو هلکانو به زر زر خپل کتابونه را ټول او په یوه تکه یی کڅوړه کې چه جزدان په نوم یادیده ځای په ځای او په څادرکې به یی تاو او بیا څاد ر به یی په او ږه کړ او دکور پلو به په منډو شول.

څرنګه چه د خلکو د ژوند سطحه ښه نه وه یو تعداد هلکان بربنډ پښي مکتب ته راتلل چه دا حالت دژمی په موسم کې هم تر سترګو کیده.

د لغمان دخلکو ژوند غریبانه او د زحمت ژوند وه ، هلکان به پس له درس څخه په بل کار او غریبی پسی وتل لکه مالداری ، لو او لور یا کومه بلی غریبی ته لاس اچوه تر څو کورنی ته ازوقه برابره کړی ، ډیرو کمو خلکو د حد اقل ژوند امکان درلود.

د ښاغلي سمیع الدین « افغاني » دندې:

ښاغلي سمیع الدین « افغاني » په کال (۱۳۶۴) کې د کورنیو چارو په وزارت کې د ډګروالی تر رتبې رسیدلی دی. او همالته یې دنده لرله تر څو، چې په هېواد کې ګډوډي رامنځته شوه. دی هم لکه نورو هېوادوالو غوندې کډوالي ته اړ شو په (۱۳۷۰) یا (۱۳۷۱) کال کې له کابل نه مسکو ته لاړه بیا له مسکو نه جرمنی ته لاړه، چې اوس هم په جرمنی کې ژوند کوي.

ښاغلي سمیع الدین « افغاني » د لیکوالي او شاعري ترڅنګ، چې خپلو هېواد والو او د شعر او ادب مینه والو ته خپل آثار ډالی کوي.

د ښاغلي سميع الدين « افغاني » ادبي هڅې:

ښاغلي سميع الدين« افغاني » په جرمنی کې ژوند کوي. خو هیڅکله یې خپل هېواد وال نه دي هیر کړي هغه له هرې لارې خپل هېواد والو سره ځان شریک ښودلی دی او په همدي خاطر یې یوه ویب پاڼه د خپل پلار په نوم (د سعید افغاني سولې او تفاهم، نشراتي ارګان) په نوم جوړه کړي او هم له نورو ویب پاڼو او مجلو سره همکاري لري، لکه: زرلښت ویب پاڼه او هم مجله یې، نارنج ګل ویب پاڼه، نن ټکی اسیا ویب پاڼه، ۲۴ ساعت ویب پاڼه، بینوا او همدا رنګه یو شمېر نورو خپرونو سره قلمي همکاري لري.

او همدا رنګه د ښاغلي سميع الدين « افغاني » شعرونه د وطن په مجلو او جرایدو کې خپاره شوي دي او همدا رنګه ډېر شعرونه یې د هېواد د وتلو شاعرانو او لیکوالانو په علمي سیمینارونو او مشاعرو کې د کلمه او یو شمېر نور یې د هېواد د خوږ ژبو سندرغاړو په خوږو آوازونو کې کمپوز شوي دي.

خپله ښاغلي سميع الدين « افغاني » هم په مختلفو علمي سیمینارونو، مشهورو شاعرانو د تلین لمانځغونډو او مشاعرو کې ونډه اخیستي او خپل شعرونه یې د کلمه کړي او هم یې د هغو په یاد شعرونه ویلي دي.لکه:

ـ ارواښاد ګل پاچا الفت ته

ـ ارواښاد ملنګ جان ته

ـ ارواښاد اجمل بابا ته

ـ ارواښاد اسحاق ننګیال ته

ـ ارواښاد سعید افغاني (پلار) ته یې

او همداسې یې یو شمېر نورو شاعرانو د مرګې په مناسبت شاعري کړي ده. غواړم دلته د بېلګې په ډول هغه نظم ښکلګه یې وړاندې کړم، چې ښاغلي سميع الدين« افغاني » د اجمل بابا د مرګې په مناسبت ویلی دی:

اجمل بابا د مرګې په مناسبت:

ژوند تیـرېږي تمځی نشتـــــه د هیڅا

افتخار شې چـې رښتینی شي پیشوا

پښتنو کې شاعران هم لیکوالان شته

خو بیا ځوک پکې رهبر شي هم پیشوا

نن په سوګ کې د اجمل بابا ماتم د

پرې خـــفه دي ریښتین زړونه ددنیا

پښتنو په لر او بر مرګی مرګي دي

نن اجمل خټک پـــریږدي فاني دنیا

چې بې عمرتوله تیریږي په خدمت کې

دوعا ګوی شي هـــــم د زوړ هم د برنا

رب دې ستا د خدمتونو اجر درکړي

جنتي شه داسې ځـــــوی د پښتونخوا

کورنی ته بې تســـل دخـــدایه غـــوارو

خـــدمتګار وه افتخار دي هـــــم بابا

د ښاغلي سميع الدين « افغاني » شاعري او آثار:

ښاغلي سميع الدين « افغاني » نه يواځي يو ولسي شاعر دی بلکې ډېر ښه نثر ليکونکی هم دی او شاعري يې په مختلفو فورمونو کې د خپل ولس درد يې بيان کړی دی، چې شعرونه يې د وطن په مجلو او جرايدو کې خپاره شوي دي او همدا رنګه ډېر شعرونه يې د هېواد د وتلو شاعرانو او ليکوالانو په علمي سيمينارونو او مشاعرو کې د کلمه او يو شمېر نور يې د هېواد د خوږ ژبو سندرغاړو په خوږو آوازونو کې کمپوز شوي دي لکه: « بنجاره ماما، پل دې بختور شه، همت، افغان يم، د افغانستان دی، ياره ستا په اننګو کې او ډېر نور...» چې زموږ د هيواد والو د توجه وړ ګرځيدلي دي.

ښاغلي سميع الدين « افغاني » د خپلې شاعري په اړه وايي:

« ما له وړکتوب څخه د شعر سره علاقه لرله ځکه زه دلغمان د ولايت په کلو او باندو کې رالوی شوی يم د لغمان او په مجموع کې د مشرقي سيمه لکه دهېواد د نورو سيمو په شان ښکلي ، شاعرانه او شاعر پروره ده، چې ډيـــر وتلي ليکوالان ، شاعران يې په خپله غېږ کې روزلي دي ، له بلې خوا په وطن کې د ځو لسيزو جنګي حالت پـــه نتجه کې زمـــوږ ډير هېواد وال اجباري مهاجرتونو ته اړ باســـتل شوي دي ، د مهاجرت څېړو لکه د نورو افغـــانانو په شان زما مخ هم راشيـن کړی دی ، نو، چې کله کله د زړه خواله مې دقلم او هېوادالو سره شريکه کړې وي نود زړه تسکين مې د اشعارواوليکنوسره کړی دی اوهمدامينه او دردونوزه شعراو شاعري ته هڅولي يم.

کله چې زما پلار مولانا دکتورمحمد سعيد « سعيد افغاني » دننګرهار د هډې په نجم المدارس کې مديـــر او مدرس وه ، موږ په ننګرهارکې هستوګنه درلوده او زه د ميا عمر په ښوونځي کې متعلم وم، چې زما لمړنی شعر په هغه وختونوکې چې زه به د ۱۲ کلو وم ويل شوی دی، چې ورسته د ښوونځی د اداري اوکورنی له خوا ډيرتشويق شولم .

ولې په تاسف سره بايد ووايم چې زما لمړنی شعر او تر هغه ورسته د ډيـــرو نورو شعرونو يادداشتونه له ما سره نشته او په هغه وخت کې بې دومره دراتولولو ليوال هم نه وم ، خوبياورسته په تيرودوه لسيزوکې ودې پايلې ته ورسيدم چې خپل شعرونه ر اټول او له هېوا دوالو سره بې شريک کړم...)) (زرلښت ډډکام).

چاپ شوي آثار:

ښاغلي سميع الدين « افغاني » په مختلفو برخو کې په نثر او نظم کې شاعري او ليکولي کړي ده ، چې په دواړو برخو کې يعنې په نظم او نثر کې يې آثار چاپ شوي دي.

ـ د وطن يادونه:

دا د ښاغلي سميع الدين « افغاني» لومړنۍ شعري مجموعه ده، چې په (۱۳۸۴ل) کال کې چاپ شوي ده. د« وطن يادونه » دسميع الدين « افغاني » د شعرونو ښکلې مجموعه د پښتو او پښتنو د ځپل شوي ادب په دنيا کې د رنګارنګ ګلونو څه نوې شان ګيډۍ ده، چې د شعر او ادب مينه والو ته يې وړاندې کوي.
سميع الدين « افغاني » شاعر دی، د هغه په شعر کې د هغه هيلې، دردونه، مينه او ارمانونه ژور ټولنيز، انساني او بشري رنګ لري. د سولې، هوساينې او نيکمرغۍ ټرۍ دی. د خپل ځپل شوي وطن د زوريدلي انسان په دردونو اوښکې تويوي، د کرکې، نفرت او توپير غوښتنې پر ځای د مينې او محبت آواز اوچتوي د ارمانونو ارمان يې خپل خلک خپله مينه او خپل وطن دی، د خپل وطن په روان ناتار زوريږي او وايي:

د وطن په ياد

په وطن موجوړماتم دی
تورتمونو کی مو شپی دی
دا د کوم ظالم له لاسه
چه ظلونو کی مو شپی دی
ګران وطن راته سوراورشو
د دوزخ لمبی تری خيژی
بل محشر ته حاجت نه شته
قيامتونو کی مو شپی دی
دا د کوم ظالم له لاسه
چه ظلمونو کی مو شپی دی
د کابل هره کوڅه مو
ښکلی ښکلی خاطری دی
اوس يی وران اوويجاړګورم
ګړنګونو کی مو شپی دی

دا د کوم ظالم له لاسه
چه ظلمونو کی مو شپی دی
زوړ او ځوان مو شهيدان شول
ځوک بی پلاره ځوک بی مور ه

د چا کور جوړ قبرستان شو
زیارتونو کی مو شپی دی

دا د کوم ظالم له لاسه
چه ظلمونو کی مو شپی دی

افغانان ټول تار او مار شول
څوک په کوزاوخوک په بردی

په وطن کی چه اوسیږی
ماتمونو کی یی شپی دی

دا د کوم ظالم له لاسه
چه ظلمونو کی مو شپی دی

د اسلام په تمه تمه
د کافرو کانی وشوی

هیڅ تمیز کولای نه شو
په چرتونو کی مو شپی دی

دا د کوم ظالم له لاسه
چه ظلمونو کی مو شبی دی

دنیا ټوله راته خاندی
موږ په چیغو چیغو ژاړو

څه سپین سترگی دنیاگی ده
سیاستونو کی مو شپی دی

دا د کوم ظالم له لاسه
چه ظلمونو کی مو شپی دی

افغانی وطن به جوړ شی
که د خدای مهربانی وه

د پردو لاس به لنډیږی
امیدونو کی مو شپی دی

دا د کوم ظالم له لاسه
چه ظلمونو کی مو شپی دی

ـ پردیس خیالونه:

دا هم د ښاغلي سمیع الدین « افغاني» دویمه شعري مجموعه ده، چې په (۲۰۰۹م) کې چاپ شوي ده، چې له نوم څخه یې هم معلومیږي « پردیس خیالونه » هغه شعري مجموعه ده، چې ښاغلي سمیع الدین « افغاني» د خپل هېواد لکه څنګه چې ټولو ته څرګنده ده، چې زمونږ ګران هېواد افغانستان کې د کلونو کلونو راهیسې تپل شوې جګړه روانه ده، چې دې جګړې زمونږ ډېر شمېر هېوادوال د فقر، بدبختي، مرګ ، ژوبله او مایوسۍ سره مخامخ کړي دي.

او همدا رنګه زمونږ ډېر هېوادوال یې شهیدان، معیوب او په هېواد کې د آرام او انساني ژوند کولو څخه محروم او په پردیو ملکو کې یې د پردیسۍ ژوند تېرولو ته اړیستلي دي. د خپل زړه درد یې پکې بیان کړي دی. خپله سعید افغاني هم وایي:

افغان یم

زه څوک د کوم ملیت دکوم زبان یمه زه؟
بس دومره درته وایم چه افغان یمه زه
پښتون دی که تاجک که هزاره د دی وطن
ازبک نورستانی که پشه ای دی یا ترکمن
د دی خاوری بچیان دی سره یو مو دی مدفن
تاریخ یم جوړونکی د زمان یمه زه
بس دومره درته وایم چه افغان یمه زه
د ښمن مو په نفاق کی یو تر بله بیلوی
په رنګ رنګ دسیسوموپه خپل مینځ کی جنګوی
په حیله او نیرنګ مو په قومو جلا کوی
اوس پوه زه د دشمن په بد ګمان یمه زه
بس دومر درته وایم چه افغان یمه زه
د توری په میدان کی هردښمن پدی پوهیږی
افغان باندی په زور او زیاتی کله کلی کیږی
خصلت مود میرانی دی په دی هرځوک پوهیږی
په عزم، اراده کی با ایمان یمه زه
بس دومره درته وایم چه افغان یمه زه
راځی ای خوږو ورونو چه وطن سره اباد کړو
په پوهه هوښیاری باندی دا خپل غلیم برباد کړو
پیشرفت او ترقی ته افغانی عزم بنیاد کړو
بیا سولی وروړولی ته ارمغان یمه زه
بس دومره درته وایم چه افغان یمه زه

۳ ـ داغلي زړونه:

دا هم د ښاغلي سميع الدين « افغاني » درېيمه شعري مجموعه ده، چې په (۱۳۵۹ه ش) کال کې چاپ شوي ده. په « داغلي زړونه » کې ښاغلي سميع الدين « افغاني » هم لکه د نورو شعري مجموعو غوندې د خپلو هېواد والو د بد بختۍ ژوند انځور کړې دی.

ښاغلي سميع الدين « افغاني» په خپلو هېواد والو ويارې او وايې، چې هېواد يې له دومره بد بختيو او ناخوالو سره سره بيا هم هيواد والو يې د خپل نجات او انساني ژوند او تاريخ د بقا په هيله د پردیو زورواکانو سره لاس او ګريبان او د خپلې خاورې څخه په ميراني دفاع او ساتنه کړې ده.

په يو شعر کې ښاغلي سعيد افغاني داسې وايې:

سپيڅلې ارمانونه

ګوره پـــــه مينه پـــــوهيدلې اشنا
په زړه کې پوهه په خولې غلې اشنا

خوځه چې وائې په رښتيا پې وايې
ای په خلوت کـــې نازولـــــې اشنا

دا ستا دميني پـــت ا لهام ته سلام
دميني ډک خوارۍ پيغام تـــــه سلام

ستا دمعصوم زړګي اسرونه لوګی
ستاد اخلاص ښکلي انجام ته سلام

مورۍ د وحشي صياد په لومه کې بند
دځـــــوانو هيلو ارمـــــانونو کې بند

ميـــــنه د زړه اظـــــهارولـــــي نشو
يودتعصب ورنـــــدو چمونو کې بند

راشه چې مينه شو ايمان شو سره
يو ښکلې راز شواوپيمان شوسره

ای پـــــتې مينې د حـــــيا نـــــه ډکې
راشه د خورۍ زړنـــــو درمان شو سره

دغـــــه طلسم مـــــاتول دي پـــــکار
په جهد مطلب ته رسيدل دي پکار

چې دايم عـــــزم شوهمت شو سره
دغه تياری سبـــــا کـــــول دی پکار

ـ زمونږ کلي او باندې:

دا د ښاغلي سميع الدين « افغاني » نثري مجموعه ده چې ده، چې په (۱۳۹۰ل) کال کې چاپ شوي دی. په دې کتاب کې د لغمان په اړه د هېواد د معاصر ځيرونکو او ليکوالانو د معتبره تاريخي ليکنو کره مطالب راټول شوي دي.

دا کتاب هم د ښاغلي سميع الدين « افغاني » په ځوارلسو برخو کې د هېواد په بيلابيلو خپرونو او هم د انټرنيټ په پاڼو کې خپور شوی دی، چې هره برخه يې ځانته جلا ډول موضوع او راخلې او هغه تشريح کوي، خو په مجموعه کې يې د لغمان په اړه هر اړخيز معلومات وړاندې کړي دي لکه د لغمان دودونه رواجونه، زراعت، مشهوري او تاريخي سيمي او داسې نور معلومات يې پکې وړاندې کړي دي.

ـ د خاپوړو کلي اوباندې:

دا هم د ښاغلي سميع الدين « افغاني » نثري کتاب دی، چې په (۲۰۰۹م) کال کې چاپ شوی دی. او مختلفې موضوع ګاني پکې راغلي دي له مخځونو څخه يې هم استفاده کړي ده.

ـ مکتب ته د شاملیدو دوره

ـ قلعه صفت

ـ د حیدرخانیو د کلی جومات

ـ د حیدرخانیو کلی

ـ زمونږ تفریحی مصریوفتونه

ـ د روژی مبارکه میاشت

ـ په کلیو کی د ودونو رواجونه

ـ پل دی بختور شه

ـ لغمانی اوړره یا دلغمان د خلکو خاص خواړه

ـ خوږ ژبی سندر غاړی مرحوم مسجدی

ـ په کلو کی د اختر رواجونه

ـ کوم اختر ؟

ـ د نوی کال یا د نوروز میله

ـ شفیع ما ما یا د کلی نایی

ـ عشر یا مشترک کارونه

ـ تیر یادونه

ـ په لغمان کی اوسیدونکی قامونه او پرګنی

ـ د لغمان لرغونی تاریخ او جغرافیوی موقعت

ـ دازادی دلاری مبارز مولوی عبدالمجید

ـ شین خالی:

دا د ښاغلي سمیع الدین« افغاني» ناول دی، چې په (۱۳۸۸ه ش) کال کې چاپ شوي دی. د شین خالی ناول چې په ځوارلسو برخو کې د لنډو کیسوپه ډول د هېوادپه بیلابیلو خپرونوکي په ځانګړي توګه دانټرنیټ په پانوکې خپور شوی دي ، زمونږ دګران هېواد دکلواو بانډو او کلیوالي ژوند یــوه نــوې شان بیلګه ده چې زمونږ د وروسته پاتې ژونـدهغه نـاخوالي په ګوته کوي کوم چې زمونږ هېواد وال پــه تیره بیا ځمونږ ځوان کول یا نسل پــه ځومره ستونــزو او کړاونوخپلو هیلو او ارمانونوته د رسید لو لپاره هلې ځلې کوي ترڅو خپلو سپیڅلو اهدافو ته ځان ورسوي.

ښاغلي سمیع الدین « افغاني » هم د شین خالی ناول په اړه وایې، چې: دغه ناول کیسه د هېواد د کلو او بانډو یو ژوندی نځور دی، چې د شین خالی او ډاکتر زیړګل په دغه ناول کې منعکس شوي دی او د ادب مینه والو ته یې په ډېره مینه ډالی کړې دی.

په همدې اساس په دې لیکنې کې دشین خالی ترسر لیک چې یوژونـدی تاریخي کیسه او زمونږ د ګران هېواد د کلیوالي ژوند هغه ریښتنې داستــان دی، چې د دې دووپاکزړونو ځوانانانو شین خالی او زیړ ګل د ژوند د هیلو او ارمانو د پوره کیدو سربیره د کلو اوبانډو رسمونه، رواجونه او د خلکود مصرفیتونو انعکاس دی چې دشین خالي په لنډو کیسو کې څرګند شوی دی ۱۰دا ناول په نظم او نثر دواړو کې کښل شوي دي یانې د کیسې مینځ مینځ کې نظم ته هم ځای ورکړل شوي دی.

ـ پس از بازګشت:

دا هم د ښاغلي سمیع الدین « افغاني » نثري کتاب دی او په دري ژبه لیکل شوي دی، چې په (۱۳۵۱ه ش) کال کې چاپ شوي. داسې داستان دی، چې په اته برخو کې د هېواد په مختلفو خپرونو او ویب پانو کې نشر شوي دی.

په دی داستان کې یو ځوان د نسیم په نوم د تفریح لپاره کابل نه جلال آباد ته ځي او هلته خپل پخوانی ملګر جاوید سره ویني بیا په لاره کې د موټرو د ټکر له امله زخمي خلکو سره مرسته کوي، چې هلته بیا له یوې نجلۍ سره مخامخ کیږي او دا لیدل بیا تر واده پورې د دې دواړو ځوانانو کیږي.
ښاغلي سمیع الدین « افغاني » دا داستان ډېر ښکلی انځور او په ښکلو جملو باندې لیکلی دی او ډېر ښه پیغام هم لري او زمونږ هېواد کلتور یې پکې ښودلی دی.

ـ نړيدلې جونګړې:

د ښاغلي سميع الدين « افغاني » د نړيدلې جونګړې تر سرليک څلورمه شعري ټولګه يې چاپ ته اماده ده، چې په نژدې راتلونکي کې به چاپ او هېواد والو او د شعر او ادب مينه والو ته ډالۍ شي.

د ښاغلي سميع الدين « افغاني » ناچاپ آثار:

ښاغلی سميع الدين « افغاني » اوس هم سره له ټولو مصروفيتونو خپل د ادب مينوالو ته يې له مختلفو خپرونو له لارې خپله مينه په نظم او نثر کې آثار او وړاندې کوي.

ناچاپه اثار:

ـ پنځمه شعري ټولګه

ـ د شين خالی ناول دويمه برخه

ـ د سميع الدين افغاني چاپ شوي اثار همدا ليکنه

ـ د دري ژبې اشعارو ټولګه

ـ کمپوز شوي اشعارو ټولګه

ـ زمونږ کلي او باندې دويمه برخه

ـ غوره اشعار او نظمونه د منتخبو اشعارو لمړی ديوان

د ښاغلي سميع الدين « افغاني » متفرق آثار:

ښاغلي سميع الدين « افغاني » په مختلفو برخو او مضامينو کې مقالې ليکلي دي او د هېواد له مختلفو خپرونو او ويب پاڼو له لاري يې خپلو هېواد والو ته يې وړاندې کړي دي. يانې د ښاغلي سميع الدين « افغاني » هغه متفرق آثار، چې د مقالو په بڼه يې په هره برخه کې يې ليکلي دي او خپرونو له لاري هم نشر شوي دي، لکه:

ـ د غم څپې
ـ بن بست
ـ په کوز او بر کې
ـ انځوريزه شاعري
ـ ربه ستا دربار دی لوی
ـ زرګري جنګ که ريښتنی اختلاف؟
ـ ټولټا کنی او د هغه ارزښت
ـ ديموکراسي، ازادبازار، دبيان ازادي او د هغو تاثيرات
ـ د لغمان مهترلام صاحب واقعآ پيغمبر وو؟
ـ چګونه انتخابات به دور دوم رياست جمهوری؟

او هم د ښاغلي سميع الدين« افغاني » هغه متفرق آثار، چې د لغمان په اړه د خپل پلار يادښتونه او داسې نورو معلوماتو سره جمع او هغه يې د مقالو په بڼه په مختلفو خپرونو او د انټرنټ له لارې خپلو ګرانو هېواد والو او لوستونکو ته يې وړاندې کړي دي لکه:

ـ په لغمان کې د حيدخانيو کلی او جامع جومات
ـ کليوالي ژوند او د خلکو بوختياوې
ـ په کليو کې ودونه او دودنه
ـ د نوي کال يا د نوروز ميله
ـ د روښان ليسه
ـ حشر يا مشترک کارونه
ـ لغمانۍ اوګره او د هغې ډولونه
ـ په لغمان کې اوسيدونکي قامونه او پرګنې
ـ د لغمان په کلو او باندو کې د اخترونو رواجونه
ـ د لغمان د ترګړو د جامع جومات خطيب او د ازادۍ د ليارې مبارز مولوي عبدالمجيد
ـ د لغمان لرغونی تاريخ او جغرافيوي موقعيت

د سمیع الدین « افغاني » د شعرونو فورم:

ښاغلي سمیع الدین « افغاني » په مختلفو فورمونو او یا شکلونو کې شاعري کړي ده. خو زیاته برخه یې ولسی شاعري ده او خپله یې هم ویلې، چې ولسي شاعر دی په ولسي شعرونو کې یې داسي شعرونه هم شته چې د فورم له مخې یې پیژندل ګران کار دی یانې ډېر او مختلفو شکلونو کې یې ویلي دي.

خپله فورم یا د یو شعر شکل عبارت دی د یو ادبی اثر وړاندی کول په ځانګړې فورم یا قالب کې د هماغه اثر یا شعر شکل ګڼل کېږی لکه: غزل، بګتی او داستان.

غـزل:

ښاغلي سمیع الدین« افغاني» په غزل کې هم ډېره ښه او استادانه شاعري کړي ده، چې مخکې له غزل ښلګو څخه غواړم د غزل په اړه یو څه ووایم چې غزل څه قسم فورم دی:
غزل د پښتو شاعرۍ تر ټولو توانا او ورځ په ورځ ځوانیدونکی صنف دی او ډیر لیکل کیږي. ډیر خلک وړاندی شاعری زده کوی. اسانه هم دی او ښه غزل لیکل تر ټولو ګران کار هم.

غزل د غزلَ یغزلُ نه ماخوذ دی چی د ځوانو جینکو، هلکانو اویا ښځو سره خبروته ویل کیږی. د ښکار کیدو په وخت د هوسی د حسرتونو انتها ته هم ویل کیږي.

غزل د شعر هغه صنف دی چی وزن او قافیه لری. ردیف ورسره کله وی او کله نه. خو که وی نو د سر نه تر آخره به یو ردیف تکرارږی بدلیږی به نه. که قافیه یکی نه وی نو غزل نه دی او که وزن یکی نه وی شعر نه دی. په پښتو، عربی، اردو او فارسی شاعری کی وجود لری.

د غزل لومړی بیت ته مطلع ویل کیږی چی د راختو ځای ته ویل کیږی.
غزل هم همدلته پیل کیږی او راخیژی ځکه ورته مطلع وایی. ښه مطلع ایښودل د ښه شاعر خصلت وی. ورپسی بیت ته اول بیت ویل کیږی. وروستی بیت ته مقطع یا د ختمیدو ځای وایی.

دلته شاعر خپل نوم یا تخلص ذکر کوی. د غزل د هربیت مفهوم (تخیل) جدا وی. د بیتونو کمه اندازه یی پنځه او زیاته یی پنځلس ده خو دا حتمی نه ده. که کوم غزل مطلع ونلری نو نیمګړی غزل ورته وایی او که مقطع ونلری او پنځه بیتونه پوره وی نو غزل بلل کیږی.

یعنی د شاعر نوم یا تخلص ذکر کول ضروری خبره نه ده. له قصیدی سره یی توپیر دادی چی په قصیده کی د سر نه تر آخره یوه موضوع وی خو د غزل په هر بیت کی جدا خیال بیان شوی وی.
په غزل تنقید داسی کیږی چی یو یو بیت وړاندی کیږی او ملګری پری تنقید کوی او د هغه فنی او فکری قوت ارزوی. که ټول غزل په یو وار تنقید ته وړاندی شی او هر ملګری پری د خطبی غوندی خپله رایی وړاندی کوی نو ښه نه کوی او د غزل مختلف اړخونه نه شی را برسیره کولای.

ردیف لرونکی غزل ببلګه:

د غزل د فورم هغه بڼه ده، چې د قافيې تر څنګ ردیف هم ولري. ردیف هغه یوه یا څو کلمې دي چې تر قافيې څخه وروسته په یوه شکل او تر ډېره زیاته حده په یوه مانا تکرار راځي، دا وګورئ:

ببلګه:

تیریادونه

خړ سیندونه سیلابونه می یادیږی

د وطن شنه شنه فصلونه می یادیږی

د ودونو او دودونو رواجونو

ها دیری ها مجلسونه می یادیږی

سندریز خوږی نغمی دحجرومینځ کی

ها ګیسونه او کټونه می یادیږی

د مرغیو ګڼه ګونه او سیلونه

د چق مق ټوپک غږونه می یادیږی

په جوزا کی د توتانو په موسم کی

د فصلونو درمندونه می یادیږی

مصلی اود درمند شاخی په لاس کی

تورچنګړ لوی لوی چجونه می یادیږی

د دهقان په لاس چه تیکه دمیزان شی

لپکی او خجورونه می یادیږی

د چینی نه د اوبو منګی په سر کی

ها د پیغلو کتارونه می یادیږی

مړ او بل د اوربلکو الوتنی

د بامو د سر خوبونه می یادیږی

په اختر کی د ځوانانو ډلی ډلی

ها میلی او اټنونه می یادیوی

د پی مخو ښکلو پیغلو بیر او بار کی

هغه لوی لوی زیارتونه می یادیږی

رنګ په رنګ ښکلی جامی د طاعتونو

په مسجد کی ښه وعظره نه می یادیږی

ځومره ښکلی څه ښایسته کلی باندی دی

جم او جوش د بازارونو می یادیږی

یادول یی زیاتوی د زړه دردونه

افغانی ها تیر وختونه می یادیږی

بې ردیفه غزل:

هغه غزل دی، چې ردیف ونه لري او پر قافیه پای ته رسېدلی وي. او دغه شکل د شعر ته د قطعه فورم هم وایي.

لویه لوبه

څـــه ویرجنـــې سلسلې دي
څه غمجـــن مهلک وختونه
څـرمې اوښکـــې دي روانې
پرې لامـــده شول ګریبانونه

زه د مـــور پـــه حال جړپړم
چې تیر شوي پرې وختونه
هـــر ګـــړۍ هـــره شیبه یې
یـــادوي خـــپل مـــالتونه

نـــا امیده لـــه هـــر خواده
ځان ځانـــي ده تکلیفونه
اوس یې خپل ترې پردي شوي
پردیسي پـــردي ملـکونه

ربـــه داســـې تـــوان را کړې
چې یې وکـــړو خـــدمتونه
د مور قـــدر او خدمت کې
خدای نصیب کړي جنتونه

څه حالات ښکلې شیبې وې
دځـــوانی ها تیر وختونه
عمر سیند په دود بهیږي
مـــري سیندونـــه دریابونه

موږ خدای دې نګهبان شه
کړو پاک رب ته دا سوالونه
دا غمجن زړګی یې ښاد کړې
کـــړه نصیب یـــې راحـــتونـــه

ته مو دا ارمـــان پـــوره کړې
تـــرینه لـــرې کـــړې دردونـــه

مثنوي:

ښاغلي سميع الدين « افغاني » په دوه يزه (مثنوي) کې هم شاعري کړې وه، چې مختلف مضامين يې پکې بيان کړي دي. مخکې له بيلګې غواړم د مثنوي اړه ووايم ، چې:

(دويزه) يا (مثنوي) هغه ډول شعري فورم دی، چې هر بيت يې په خپل مينځ کې ګډه قافيه لري (مقفی وي)، د بيتونو شمير يې ثابت نه دی. په ټولو قافيه والو شعري چوکاټونو کې مثنوي تر ټولو خلاص او لوی شعري فورم دی. شاعر کولای شي په دې شعري فورم کې خپل مقصد تر وروستي بريده بيان کړي، ځکه نو اکثره شاعران د لويو موضوعګانو د بيان په غرض دا فورم انتخابوي، لکه ابوالقاسم فردوسي چې د شاهنامې د ليکلو لپاره دا فورم وټاکه.

په مثنوي کې که شاعر په يوه قافيه کې له ستونزې سره مخ شي، نو بلې ته تللای شي. په مثنوي کې هر بيت ځانته قافيه لري، کېدی شي ځينې بيتونه يې ردیفونه ولري او ځينې يې ونه لري، خو د ټولو بيتونو وزن مشترک وي او د څپو شمېر يې سره مساوي وي. مانا دا چې مثنوي مقفی مشترک الوزنه او د مساوي څپولرونکی فورم دی.

لکه د مخه چې مو يادونه وکړه په مثنوي کې کېدی شي ځينې بيتونه رديف لرونکي وي او ځينې په قافيه ختم شوي وي، خو ټول يې يو ګډ وزن تعقيبوي او د څپو د شمېر له مخې سره مساوي دي، خو په مثنوي کې کله کله داسې پېښېدای شي، چې د ټولو بيتونو دڅپو شمېر کې يې يوه څپه زياته يا کمه شي خو د هر بيت مسرې يې د ځپود شمېر له مخې حتمي سره مساوي وي.

يوه عجيبه خاطره

يو عجيبه خـــاطـــره د تير وخـــتونـــو

پـــه ښوونځی کې د لسم ټولګي کلونو

هره ورځ درس اوتعليم ،کتاب درسونه

امتحان وه هم کامياب ،ناکام وختونه

يـــوه ورځ ټولګي کـــې وويـــل استاد

نوې زيري درکـــوم چې شی پـــرې ښاد

ويل سبابه درس ټولګي کې نه تيريږي

پروګرام به بيا په بل ځای کې جوړيږي

سبا تاسې شاګردان ځـــي سرګرمی ته

هـــم تفريح او يـــو نوې سير علمی ته

چې سبا مـــوږ دخپل کوره راروان شو

د استاد په پلان پـــوه هغه زمـــان شو

ویل چې ځو د زو بنِ ښکلو ننداره ته

تاسې بولم دژوندون رنګین صحنوته

هر ژوندي ته چې ورځې وکړی پرې فکر

ټول یاداشت کړی بیاټولګي کې کووذکر

چـــې ور ورسیدو دغـــه د زو بـــنِ ته

تلوسه مـــو شوه د هر ژوندي دیدن ته

وه پـــه بنِ کې ټـــول وحشي ځناوران

څوک حیوان څوک یې ښایسته پرنده ګان

چا بیا ولیکه یاداشت پـــه بیزو ګانو

د هـــوسیو پـــه واړه واړه بچیانـــو

چا شروع کړه دزمرو د ژوند صحنونه

د هغو د ژوند او ځـــای د اوسیدو نه

زه او دوست مې یو خبر تـــه شو حیران

هغه دم یـــوه صحنه شـــوه را عیان

ما ویل ګوری دی حالت نه لږ خبر شی

سیمساره او داچـــرګوږو تـــه نظر شی

سیمساړې اوبو د ډنډ نـــه سر اوچت وه

د دوه دري ورځو چـــرګږوبـــدحالت وه

څوک په سر د سیمساړې باندې روان وه

څوک تړې لرې په ګوشه تړې په ترسان وه

در ي څلور چوچه مـــرغان تړې شاوخوا

ګرځیدل څـــوک ازرده څـــوک بې پـــروا

ما پوښتنه خـــدمتګاره ځینې وکړه

ما ویل د اچوچه مرغان نودلته څه کا؟

ورته جـــور کړی مناسبه شانته ځای

پرې چې اوسي آسوده د ژوند تر پای

ویل چې نه! دسیمساریو دا خوراک دی

ورځ کې څودانې چرګوړي استحقاق دی

موږ ژوندې یې هره ورځ ورته راوړو

دا خـــدمت دي سیمساریو ته یې کوو

ما چې ولیدل عـــاجز، عاجز چرګوړي

چې نه کور ځانله لري نه کوم ځای سوړي

بس چې کله سیمساری پرې ورګذار شي

د چرګوړو ځینې ورکـــه خپله لار شي

زه او دوست شلوو غمګین پـــدغه راز

و لوي رب ته مـو په زړه شو راز او نیاز

ربه دا د ژونـــد قانـــون عجیبه شان دی

چې دایوژوندی خوراک دبل حیوان دی

پدې دیر کې کاشکې دا نـــه پیښیدلی

چـــې یوه، د بل چـــا ژوند نه ختمولی

کاشکې هر ژوندون ارامه کړی ژوند وای

دا چرګوړي به اخستی ژوندنه خوندوای

یو انسان ولې ژوندی د بل خوراک کړي

داګناه ده دغه کار به کوم بې باک کړي

لا تر اوسه دی حساب تـــه یـــم حیران

څه قانـــون دې د مخلوق ددې زمان

په بحرو کې هـــم همدا شانې پېښېږي

په وړو ماهيانـــو غټ نهنګ مـــړېږي

يا غرڅه چې د ليوه کله پـــه ښکار شي

وينې وزبيښي په غوښويې نشخوارشی

واې ليوه ځومـره ظالمه او خونخوار دي

حقيقت کې انسان دې نه بد رفتار دی

د غوايې غـــاړه کـــې تيز چـــاړه کړي تير

وينې تويې کړی په غوښه کړې ځان سير

د دنيا داسې قـــانون تـــه يم حـيران

دا سيستم دی د ژوندن په دی جهان

څلوريزه (رباعي):

ښاغلي سميع الدين « افغاني » په څلوريزه فورم کې هم شاعري کړي ده. مخکې له دينه چې د ښاغلي سميع الدين « افغاني » د څلوريزې بيلګه وړاندې کړم غواړم د څلوريزې په اړه يو څه وليکم ،چې څلوريزه څه ډول فورم ده.

رباغي هم هغه شعري فورم دی، چې له عربي څخه پښتو ته راغلی دی. دا فورم څلور مسرې لري، له ځينو استثنايي حالاتو پرته چې په هغه کې کېدی شي د درېيمې مسرې يوه څپه د قافيه والو مسرو تر څپو کمه يا زياته شي، په تولېز ډول د تولو څلور واړو مسرو د څپو شمېر سره مساوي وي.

د رباعي لومړی بيت مقفی وي، درېيمه مسره يې قافيه نه لري او د څلورمې مسرې قافيه يې د مطلعې قافيه تعقيبوي. د غزل په شان په څلوريزه کې هم رديف اختياري وي، خو کله چې د رباعي په مطلع کې رديف راوړل شو څلورمه مسره کې به ضرور بيا هماغه رديف تکرارېږي.

په پښتو کې د ببلابېلو څپو په شمېر رباعي ويل شوي، خو لس څپيزې څلوريزې په کې زياتې دي. دا رباعي اکثره په تول تللې دي. هغه رباعي چې لس څپيزې دي، هره مسره يې داهنګ له مخې تقريباً پر دوو برخو وېشل کېږي. پنځه څپې يې يوه خوا او پنځه يې بله خوا په تول تللې وي.

د لوی خان (خوشال بابا) هغه رباعيات چې د يو ځانګړي کتاب په بڼه د (خوشال رباعيات) په نوم د پښتو تولنې له خوا چاپ شوي او شمېر يې تقريباً (۱۵۰۰) رباعياتو ته رسېږي، تقريباً په سلو کې ۸۵ څلوريزې يې لس څپيزې دي.

پر اوسني وخت د څلوريزو بل بشپړ کتاب چې زموږ په لاس کې دی، هغه د (پسته اور) په نوم د هېواد د نومیالي شاعر محمد صديق پسرلي د څلوريزو مجموعه ده. په دې اثر کې څه کم (يوزر) څلوريزې راغلي، چې تولې لس څپيزې دي. د استاد قيام الدين خادم اکثره څلوريزې هم لس څپيزې دي.

يوه بله خبره چې د رباعي يا څلوريزو په باب د ياد وړ ده، هغه داده، چې عام ولس او په ځانګړي ډول ځينې سندرغاړي رباعي هغه ډول شعر يا نظم ته وايي چې معمولاً د پند، نصيحت او اخلاقي مسايلو په باب ويل شوي وي او په موسيقۍ کې يې سندرغاړي تر غزل او يا کومې بلې سندرې دمخه وايي او په همدې موقع کې د اورېدونکو د ذهن پاملرنه ځانته راجلبوي.

دلته يوه تېروتنه رامنځته کېږي؛ هغه دا چې اکثره سندرغاړي تر اصل غزل او سندرې دمخه کم شعر لولي هغه اکثره د مانا د انتخاب له مخې وي، نه د فورم له مخې. ځرنګه چې په رباعي کې هم ډېر زيات اخلاقي، ديني، او نور مسايل راځي، نو دوی اکثره هغو شعرو ته چې دا موضوعات په کې بيان شوي وي، هغو ته رباعي وايي، سره له دې چې که د فورم له مخې هغه غزل هم وي.

دلته د دې يادونه په کار ده، چې دا رباعي يا څلوريزه هغه رباعي نه ده، چې عام ولس يا سندرغاړي يې په کومه مانا او بڼه استعمالوي.

ببلګې:

څلوریزه

زړونـــوتـــه لارلـــري د زړه خـــبرې
عـــزت ، وقـــار لـــري د زړه خـــبرې
چې په ریښتا سره ژونـــدون تیروي
لـــوړ اعتـــبار لـــري د زړه خـــبرې

څلوریزه

زه افغان یم خپل وطن راباندی ګران دی
اتحاد او ورور ولی ځما ارمان دی
چه یی مینه دوطن یی ده په زړه کی
افغانی داهموطن را باندی ګران دی

بوللـه (قصيده):

قصيدې ته په پښتو کې (بوللـه) وايي. خپله قصيده عربي کلمه ده. په لغت کې (قصد کړای شوي) ته وايي. په عربي اصطلاح کې هغه شعر و چې د بيتونو شمېر به يې تر ١٦ يا ١٧ کم نه و او دا نوم د قصد له مصدره جوړ شو، چې معنا يې استقامت او اتصال، سموالی، برابري او سوچه توب وو.

دا هغه شعري فورم دی، چې د غزل په شان د سر لومړی بيت يې مقفی وي. د نورو بيتونو د هر بيت دويمه مسره يې قافيه ولري او د مطلعې قافيه تعقيب کړي. قصيده په شکل او جوړښت کې له غزل سره چندان توپير نه لري، توپير يې دادی، چې د غزل د بيتونو شمېر له ٥ څخه تر ١٥ پورې وي او د قصيدې بيا له ١٦ څخه تر دوو سوو يا تر دې هم زياتو بيتونو پورې دی. پخوانۍ قصيدې له مانيز پلوه هره يوه اکثره پر درېو برخو وېشل شوې دي:

د قصيدې لومړۍ برخې ته تغزل يا تشبيب وايي چې په هغې کې شاعر تر اصلي موضوع د مخه د طبيعت ستاينه کوي. د قصيدې دويمه برخه د هغې اصلي موضوع ده. دا برخه له تغزل يا تشبيب نه وروسته پيلېږي او په دې کې شاعر د خپل ممدوح ستاينه کوي.

د قصيدې درېيمه برخه دعائيه بولي چې په هغې کې شاعر د خپل ممدوح لپاره د خدای(ج) له دربار نه د ښېنې او هوسايني غوښتنه کوي.

په اوسنيو قصيدو کې پورتني نورمونه چندان په پام کې نه نيول کېږي. د غزل او ځينو نورو شعري فورمونو په شان، په قصيده کې هم رديف اختياري دی، خو که مطلع کې راوړل شو، نو په نورو

دويمو مسرو کې يې راوړل حتمي کېږي. قصيدې دوه شکلونه لري، يو هغه ډول دی، چې رديف نه لري او بل هغه ډول دی، چې رديف ولري. د پښتو لومړۍ معلومه لاسته راغلې قصيده په هغه شکل کې راځي چې رديف نه لري.

بېلګه:

جنتې خوب

ماويل جنـــت مو د پښـــتو ډک شو
په خـــوږو ژبـــو پښتنـــو ډک شو

ځای د پښود ايښـــودوکـــم دی
په احـــمـــد زو او درانو ډک شو

هلته ځاځي او هم ساپي وينمه
د پوپل زو او نورزيو ډک شو

دلته مسود او ابـــدالي قـــامونه

په ميرنـــيو يوســـف زو ډک شو

ګورئ چې ټول کړي په پښتوخبرې

د پښتونـــخوا پـــه پښتنو ډک شو

دا دی ســيـــد عبدالخالـــق وګورئ

پـــه ماشومانـــو او زړو ډک شـــو

کوچني ماشوم مې غوږکې ورروويل

زموږ د کلي پـــه ځلمـــو ډک شو

ويل چې کرجې بابا دلې واستول

زموږ په خواخوږو او پلرو ډک شو

ماشوم کرجي کرجي ناري وهلې

ويل د کرجي بابا د کـــړو ډک شو

ها د شين ډنډ جنتيان هم دلي دي

ويل دحـــاکم په فـــرمانو ډک شو

ماشوم لـــوی ورته اشاره وکړله

ويل انتظار د لوی صفو ډک شو

شاولیکوټ پښتانه هم رادرومي

هـــغو بـــې وسو په بچو ډک شو

دا د فـــراه او د شينډنډ ځامن دي

دا دهـــغو کلـــو بانـــډو ډک شـــو

ماته شهـــيدې پښتـــنې وويلې

دزور واکانو په ظلمو ډک شول

ما ويل چـــې زه هم جنتي شوم ربه

څه د ځـــان مـــرګو په حملو ډک شو

ډیربیا چارو اکو په عـــزت لیـــړلي

څـــه یې پـــه مکر او پلـــمو ډک ش

پېغلې شـــهیدې راته داسې ویل

زما د واده پـــه میـــلمنو ډک شو

دا رنګینه جامـــې مې نـــه ګورې ته

زما دخاوند په وینو سرو ډک شو

ناڅـــاپه غږ اوغږمبهار شو پورته

کـــور دهنـــدارو او ګـــردو ډک شو

ګورم چې لرې دخپل ځایه پروت وم

زړه نـــا امیـــده له سلـــګو ډک شـــو

ما مې د کور خلکو ته غږ پورته کړ

غـــږ مـــې دزړه په لـــرزیدو ډک شو

زمونږ ه لـــوی اوسنـــدریـــز ه کلـی
اوس پـــه نارو اوپـــه سوروډک شو

زماحواس ټول پریشان ښکاریده
چې تـــول بـــدن مې دخولوډک شو

اوس هم هغه وحشي غږونه اورم
کـــلی موټول له تور لـــوګو ډک شو

ربـــه پـــه مونږ څـــه حالتونه دي نن
زمـــونږ وطـــن پـــه ادیـــرو ډک شو

څلوريز(مربع):

مربع هغه ډول شعري فورم دی، چې هر بند يې څلور مسري لري. د لومړي بند څلور واړه مسرې يې په خپل منځ کې همقافيه وي، يانې يو شان قافيه تعقيبوي. رديف په کې اختياري دی که د سر په مسره کې رديف راوړل شو، نو د لومړي بند په څلور واړو مسرو کې يې راوړل حتمي دي. د نورو بندونو درې مسرې سره په خپل منځ کې همقافيه وي، خو د څلورمې مسرې قافيه يې د لومړي بند د مسرو قافيه تعقيبوي او که لومړی بند رديف ولري، نو د نورو بندونو د څلورمو مسرو قافيه او رديف بايد همغه د لومړي بند قافيه او رديف تعقيب کړي.

که شاعر هر څومره د بندونو زياتول غواړي، نو پورتنی قاعده بايد مراعات کړي. بله خبره داده، چې که چېرې د لومړي بند مسرې رديف ولري، نو دا ضروري نه ده، چې د ټولو بندونو لومړی درې واړه مسرې دې هم رديفونه ولري، بلکې د ټولو بندونو څلورمه مسره د لومړي بند د شکلي جوړښت يانې د قافيې او رديف تعقيبولو ته اړه ده. بل ټکی دادی، چې اکثره د ټولو مسرو د څپو شمېر سره مساوي وي، خو په ځينو خاصو حالاتو کې کېدی شي د کوم بند د څپو شمېر د يوې څپې په اندازه زيات يا کم شي. ېېلګه:

ژوندون نلري بقا

دا بحـــرونـــه دا فضا
دغـــه ځمـــکه دا هوا

داهستي نـــن او سبا
ده فـــاني دغـــه دنيـا

که بادشاه وي دملکونو
هم صاحـب د کـــروړنو

د بنـــګلو او بلـډنګنو
خو ترې تللي وي فردا

دبـــدبـــې او عـــزتونه
د قدرت مغروروختونه

ها قصرونـه او برجونه
چـاتـــه نـلـــري بـــقـا

ای مـــغروره د هستيو
د قدرت او د چـــوکيو

د عيشونو او خوښيو
د ژوند نـــده دا مـانا

لـــږ دمـــه شه د غـروره
ای د بـــل په زور باتوره

شـــرم ښـــه دی د تربوره
کړه حاصل د خدای رضا

لږ انصاف درته پکار دی
ولس ټول درته په قهردی

سباواک د بل واکدار دی
مـــکړه ځـــان سره جفا

عمر ټول پـــه تیریدو دی
داکاروان پـــه رسیدو دی

غفلت کار د لیـــونو دی
ښه عـــزت لري تـــقـــوا

ځان دې پـیژنه انسان یې
بې خـــبره د خپل ځان یې

چې په غیر لارو روان یې
نور د خـدای غواړه پناه

سباخـدای ته دې رفتن دی
ژوند ختمیږي ځانکندن دی

بس یـــو څـــو متره کفن دی
څـــه ځـــواب کـــړې د الله؟

چاربيته:

چاربيته د پښتو ملي شعري فورمونو هغه ډول دی، چې هر بند يې تر څلور مسرو څخه کم نه وي. زياتره چاربيتي په ملي موسيقۍ کې ځانته په زړه پورې اهنګونه او خوږې نغمې لري او د دې لپاره چاربيتي بلل کيږي، چې بندونه يې يا له څلور بيتو او يا تر څلورو مسرو څخه ببخي کم نه دي. په چاربيته کې همېشه يوه اوږده موضوع چې اکثراً عشقي او حماسي وي (لکه د قصيدې او مثنوي په شان) افاده کيږي.

بېلګه:

دنيکو وطن

خپل وطن مو وران شو شومحتاجه دپردو وطن
خوږ دی خلکو خوږ دی د پلرو او د نيکو وطن

د لته مجبوری ده هر قدم کی تکليفونه دی
دلته بی وسی ده هری خوا ته پيغورونه دی

بل غوندی قانون دی مايوسی ده زحمتونه دی
هر قدم پردی دی راته ښکاری د ميرو وطن

څه خو په وطن کی ډيربی شميره شهيدان شول
ډير نور د ابرو خلک بی کوره بی کاروان شول

څوک بيا په پردی وطن کی پاتی په بيابان شول
دا نسل لا پريږده چه مو وران شو دلمسو وطن

څومره شو بی قدره په بل ملک کی چه اوسيږو
د لته هر قدم کی د افغان په نوم زوريږو

ټول عيب په نفاق کی دی په دی هم نه پوهيږو
وران شو د شملو وطن د کلو او باندو وطن

راشی خوږو ورنو سره يو شو د افغان په نوم
څو به دا نفاق وی چه بيليږو اين او ان په نوم

لاس د وروری ورکړوداخلاص اودايمان په نوم
جوړ کړو افغانی وطن د سولی او جرګو وطن

ولسي (کليوالي) مصرې:

لنډۍ په پښتو شاعرۍ کې تر ټولو کوچنۍ شعري فورم دی، خو د مانا د ځواک او لېږد له پلوه نه یوازې په پښتو شاعرۍ، بلکې په نړیواله شاعرۍ کې یې ساری لیدل شوی نه دی.

د لنډۍ کمال په دې کې دی، چې مجموعاً په ۲۲ څپو یا دوو مسرو کې درووند مانیز بار او ښکلا لېږدوي. د لنډۍ لومړۍ مسره ۹ او دویمه ۱۳ څپې لري، لنډۍ قافیه نه لري، خو د دویمې مسرې په پای کې یوه اهنګینه کلمه لري، چې د لنډۍ ټول اهنګ بشپړوي. هره لنډۍ باید د زور (ه) په واول یا غږون اواز پایته رسېدلې وي. په پای کې دا زور (ه) رانه شي نو اهنګ یې نیمګړی پاتې کېږي. لنډۍ د پښتو ژبې د فونولوژیکي (غږیز) جوړښت تابع ده او د هغې پر بنسټ جوړېږي.

په نورو ژبو کې د دې ډول شعر (البته په همدې وزن او اهنګ) څرک لیدل شوی نه دی او نه نورو ژبو ته د لنډۍ په ژباړه کې د دې اهنګ ساتل شوی دی.

پر ټولو لنډیو باندې یو قانون د تطبیق وړ دی، یانې دا چې د هرې لنډۍ لومړۍ مسره باید حتمي ۹ او دویمه ۱۳ څپې وي. د هرې لنډۍ د لومړۍ مسرې څلورمه او اتمه څپه او د دویمې مسرې څلورمه اتمه او دولسمه څپه، خجنه وي.

بېلګه:

وطنی مصرې

دوطن غېړه کی می کور دی
ماته پردی مالت کی خوب کله راځینه
دوطن خاوری به رانجه کړم
دا پردیسی ژوندون می هردم زوروینه
چه مو تاریخ ته نظر وکړو
جګی شملی مو د پلرو را یادی شینه
دا مو په خپله په ځان وکړه
چه د پردو په لمسون خپل کور ورانونه
راځی چه خپل وطن اباد کړو
تر څو به ګالو د پردیو پیغورونه
وطن د ټولو شریک کور دی
دا دشمنان مو په قومونو بیلوینه
د اتفاق نه هرڅه جوړ شی
راځی چه یوکړو«افغاني » خواره قومونه

ازاد او نیمه ازاد شعرونه:

په پښتو شاعرۍ کې د ازاد شعر څو ډولونه تر سترګو کیږي. په دې مانا چې پښتو بشپړ ازاد شعر تر څو پراوونو وروسته دې شکل ته رسېدلی دی. دلته به د ازاد شعر څو بېلګو ته اشاره وکړو.

۱ـ هغه ډول ازاد شعر، چې د دودیز شعري فورمونو په چوکاټ کې نه وي راغلي، په شکلي ډول په کې یو څه بدلون راغلی وي. ځینې مسرې یې له قافیې ازادې، لنډې یا اوږدې وي، په نورو اکثرو مسرو کې قافیه راغلې وي، خو دا قافیه په مسرو یا بیتونو کې یو شان نه وي، څو څو مسرې یا څو بیتونه په خپل منځ کې مشترکه قافیه لري، بیا بېلې مسرې ورپسې لوړي او په دې ډول یو بند جوړوي.

په دې ډول نظم کې اکثره مسرې تقریباً یو متحد وزن تعقیبوي. یانې له ځینو وړو مسرو پرته د نورو اکثرو مسرو د څپو شمېر سره برابر وي. په دې ډول فورم کې د ځینو بندونو د مسرو تر قافیې وروسته کېدی شي ردیفونه راغلي وي او ځینې هم کېدی شي هېڅ ردیفونه ونه لري. په پښتو ژبه کې ټاکلي شمېر نظمونه او شعرونه په همدې او یا دې ته ورته فورم کې ویل شوي دي. د نیمه ازاد شعر دا فورم یا ډول عام نه دی، بلکې د کارونې ساحه یې ځانګړې او خاصه ده.

بېلګه:

دا څه حال دی

مرګ او ژوبله، بیوسی ده

دا دهشت دلیدو نه دی

نه وختونه د لیدو دی

پرهارونه مرګ او ژوبله

دبیرحمو قا تلا نود ظالمو جابرانو

دا وحشت د لیدو نه دی

نه وختونه د لیدو دی

حالتونه توفانی دی

اوس وختونه توفانی دي

ای د وخت سالار تربوره

ستا خصلت دلیدو نه دی

نه وختونه دلیدو دی

نن دخدای د بنده ګانو

ډیر بی حده سپکه کیږی

څوک پرزیږی څوک زیږی

دا قیامت دلیدو نه دی

نه وختونه دلیدو دی

ای ددی زمان انسانه

سره یو شه یو همت شه

یوه چیغه د غیرت شه

نور غفلت دلیدو نه دی

نه وختونه دلیدو دی

تر دی غلو او ګیدړانو

داوحشی ، سړی خورانو

ترینه خلاص مظلوم انسان کړه

دا ذلت دلیدو نه دی

نه وختونه د لیدو دی

د سميع الدين « افغاني » د شعر فکر او محتوا:

ښاغلي سميع الدين « افغاني » هم د فکر او محتوا له پلو په مختلفو مضمونونو کې شاعري کړي ده. ژبه، خيال، فکر، احساس، موسيقي او آهنګ د شعر مهم توکي دي او کومه وينا چې له دغو توکيو جوړه وي، شعردی. نو مضمون يا موضوع هغه يو توکی دی چې د شعر هيأت کې جوته ونډه لري. په دغو توکيو کې د فکر خبره شوې. فکر به ضرور څه شي باندې کيږي؛ فکر به ضرور د ژوند او چاپيريال د څه برخې باره کې وي؛ فکر به ضرور د شاعر د ژوند څه خبره يا تجربه باندې متمرکز وي. نو هر هغه څه باندې چې فکر او غور کوو، هغه زموږد شعر موضوع ده

کوم شی چې د ادبي او هنري اثر عمر اوږدوي، هغه د فکر عنصر دی چې د موضوع په ښه ځان ځرګندوي. يوازې د تکنيکونو رعايت يو اثر نه شي جاوېدانه کولی. د هنري اثر وجود په مضمون يا موضوع ودان دی. د هنر نور عناصر يې د پيغام ارائه کولو کې لاس کوي. خو د موضوع انتخاب او د موضوع د ارائې له پاره د مناسب صنف انتخاب هم ډېر زيات مهم دی.
ښه خواږه دې وي، خو چې لوښی يې صفا سوتره، ښکلی او مناسب نه وي، خوند به ځنې وانخيستای شو. البته، د خوړو د متقاضي اشتها هم دلته يو شاخص دی. شعر هم همداسې دی. پخوا هم د شعر مينه والو د شعر موضوع د شعر پر نورو اجزاؤو لومړی بلله او زياتره به وربانديې بحث کېده. اوس هم د شعر مينه وال د شعر يا هنري اثر د لوستو يا نندارې په وخت کې دې باندې هم فکر کوي چې د اثر خاوند څه ويل غواړي.

دغه د « څه ويلو» مطلب موضوع ده چې له قديمه د ښه شعر مهمه او اساسي برخه ګڼل شوې ده. اوسنيو نقادانو کې البته فرمولستان د څه ويلو پر ځای د څنګه ويلو توصيبه کوي. د دوی په نزد، خبرې واړه زړې دي. فقط د ارائې او بيان انداز يې له شاعر نوي کېده غواړي. يانې ټول بيلا بيل ټولنيز، اقتصادي، کلتوري، عناصر، مفاهيم، مفکورې، واقعيتونه، احساسات او خاطرې که په عشقي، حماسي يا په بله هره ښه ډاوسي د پنځول شوي اثر مضمون بلل کيږي.

غواړم د فکر او محتوا له مخې د ښاغلي سميع الدين « افغاني » ځينې بيلګې وړاندې کم کنه ښاغلي سميع الدين « افغاني » شعرونه يې په مختلفو مضمونونو کې ويلې دي.

حماسي:

ښاغلي سميع الدين « افغاني » داسې شاعري هم کړي ده، چې فکراو محتوا يې حماسي رنګ لري خپله حماسي نظم هغه مضمون او محتوا دی، چې پخواني او اوسني حماسي مسايل، د اتلانو کارنامې، مېرانې او سرښندنې په کې بيان شوې وي. ببلګه:

د وطن اتلان

ستا په لوړو غرونو د افغان بچی
جوړی کار نامی کړی قهرمان بچی

ټینګ یی په دښمن باندی ګوذار وکړ

و می لید ډګر کی پهلوان بچی

سوله یی شعار ده مخ په وړاندی ځی

دوی دی په تصمیم کی با ایمان بچی

ساتی خپل وطن لوړ شجاعت لری

دا د توری بریښ او د میدان بچی

باسی کشتی خپله د ساحل په لور

دا د طوفانونو د دوران بچی

دوی په افغانی غیرت نازیږی تل

دا د صداقت او پاک وجدان بچی

انتقادي:

د ښاغلي سمیع الدین « افغاني » په شعرونو کې انتقادي شاعري رنګ هم لیدل کېږي. خپله انتقادي نظم مضمون هغه ډول مضمون دی، چې د ژوند د مختلفو برخو په اړه داسې نېوکې کوي چې د ژوند د یوې برخې یا د یوې مسلې ښې او بدې خواوې په ګوته کړي وي اوسي، چې ښاغلي سمیع الدین « افغاني » هم په خپلو هېواد والو باندې انتقاد کړې دی هغه هم د شهیدې فرخندې د شهادت په مناسبت، چې د خپلو هېواد والو له خوا یو کال مخکې په ډېره بې رحمانه ډول د شاه دوشمشېره مخکې په شهادت ورسیده او بیا جسد ته یې اورواچول شو په دې هکله ښاغلي سمیع الدین« افغاني» په دري ژبه یو شعر ویلي او په خپلو خلکو یې انتقاد کړې دي.

بیلګه:

ای الگوی حجاب

حجاب ترا اهل خرافات برده اند
بامرگ تواز قهرخدا هم نه ترسیدند

با پیکر بی جان تو هم رحم نکردند
با مکرفریبکاری چی فتنه به پا کردند

ای شهر نشینان
ای مردمان ده

ای اهل این دیار

ای سروران دین

تا کی درین مسیر جهالت و انحراف

دور از کتاب دین

در سیر خرافات

در قید اعصیان

با تاریکی جهل و خرافات

خاموش وبی صدا

در غم نشسته اید

فرخنده را به دیر ابدیت سپردند

صدای انت الحق او را هیچ نه شنیدند

به سیر ارمان های دلش بد جفا کردند

با جسد بی جان او اتش روا کردن

افسوس به حال وی

افسوس به حال وی

در سوگ تو ای خواهر شهید

من اشک ،ماتم ام

من اه ، ناله ام

ای جان خواهرم

فرخونده عزیز

فرخنده باد روح، روانت شهید پاک

ای الگوی حجاب

(نن تکی اسیا)

غنايي:

ښاغلي سميع الدين « افغاني » په غنايي يا مينه ييز شاعري کې هم ډېري شعرونه ويلي دي .
خپله غنايي يا مينه ييزه هغه شاعري ده، چې فکر او محتوا يې له مينې محبت او عاطفې مسايلو څخه بحث کوي.

بېلګه:

د مينې نغمه

ته د مينې لـــوی کتاب يې

ته دمينې لـــوی درياب يې

ته تصويـــر د ښکلا ګـــانو

ته ښايسته شانې ګلاب يې

تـــه دمينـــې سمـــندر کې

د موجونو په حساب يې

ته ځرګند تصويـــر د مينې

ته سکون د زړګي تاب يې

ته د ژوند پـــه امتحان کې

په بر لاسوکې حساب يې

تـــه نغمه يـــې د شعـــرونو

د درخـــو ادم ربـــاب يې

تا نه زه لـــوګی لوګی شم

د غمجن زړګي ثواب يې

(نن تکی اسيا)

دیني:

ښاغلي سمیع الدین « افغاني » په دیني برخه کې هم شاعري کړي ده او د دین په اړه شعرونه او مناجات ویلي دي.

دیني شعرونه او شاعري هغه شاعري ده، چې شاعر په خپلو شعرونو کې د نظم متن د ديني مسایلو، آحکامو، وعظ، تبلیغ او عرفان د پیروانو په اړه مسایل څېړي.

بېلګه:

سجدې

ستـــا د رضـــا دامیدونـــو سجدې

ربه ستا در کـــې د عذرونو سجدې

د ګـــناهونو نـــه منزلـــونـــه جوړ دي

غـــوارم ادا د ګـــناهونـــو سجـــدې

ســـتا دغفار کـــریم رحیـــم له نومو

شـــي که قبول د طاعـــتونو سجدې

زاهـــده ځانـــله چـــې مغروره نه شې

زه یـــم پیرو د پـــاکو زړونو سجدې

څوک دی عابدستا ددوزخ له ویرې

څوک کړي سجدې دثوابونوسجدې

چې مسلمان دی او قایم په خپل دین

کړي پنـــځه وخته د فرضونو سجدې

که «افغاني» وطـــن کـــې سوله راغله

زه بـــه ادا کـــړم د نفـــلونوسجـــدې

اخلاقي:

ښاغلي سميع الدين « افغاني » په اخلاقي برخه کې هم شاعري کړي ده او د اخلاقو په اړه شعرونه او نظمونه ويلي دي.

اخلاقي شعرونه او شاعري هغه شاعري ده، چې شاعر په خپلو شعرونو کې د نظم متن يوې ټولنې د افرادو د روزنې او سمې لارې ته د دوی د لارښونې اړونده بحثونه کوي.

بېلګه:

پاکی هیلی

هغه څه چه مو په زړه کی هوسیږی

زموږ هیلی دی منزل ته به رسیږی

دغه هیلی ډیری پاکی او سوچه دی

چه ملګری مو د ژوند او همیشه دی

دا ژوندون د امیدونو لوی جهان دی

ځکه تل په هلو ځلو کی انسان دی

زموږ هیله زموږ ګران افغانستان دی

زموږ هیله زموږ ژوند زما ایمان دی

بی وطنه چه اوسیږی په غربت کی

خوږ ژوندون ورته په مثل د زندان دی

زموږ مینه زموږ هیله ده ارمان دی

اتفاق او ورورګلوی د هر افغان دی

دا وطن په ورورګلوی باندی جوړیږی

په یووالی باندی هر مشکل اسان دی

دوطن غیړه کی می کور دی

ماته پردی مالت کی خوب کله راځینه

دوطن خاوری به رانجه کړم

دا پردیسی ژوندون می هردم زوروینه

چه مو تاریخ ته نظر وکړو

جګی شملی مو د پلرو را یادی شینه

دا مو په خپله په ځان وکړه

چه د پردو په لمسون خپل کور ورانونه

راځی چه خپل وطن اباد کړو

تر څو به ګالو د پردیو پیغورونه

وطن د ټولو شریک کور دی

دا دشمنان مو په قومونو بیلوینه

د اتفاق نه هرڅه جوړ شی

راځی چه یوکړوافغانی خواره قومونه

د سميع الدين « افغاني » شعري سبک:

ښاغلي سميع الدين « افغاني» په داسي ډول هم شاعري کړې ده او شعرونه يې ويلي دي. خپله يې داسي ساده کلمو کې شاعري هغه شاعري ده، چې شاعر خپله موخه او هدف يې د سمبول په ډول بيان کړي هغه هم په داسي وخت کې، چې هغه خبري چې د سمبول په ډول د خپل هېواد والو د ويښتيا لپار يې وايې په مستقيم ډول يې نه شي ويلی .

ښاغلي سميع الدين « افغاني » په خپلو شعرونو کې د ملنګ جان پيروي کوي او عروضي شاعري هم کړي ده خو په مرکزي نقطه يې همدا د وطن يادونه ده او تل يې د خپل هېواد او هېواد والو درد او غم يې په خپلو شعرونو کې بيان کړي دی.

بېلګه:

د خره فلسفي عقل

يوه ورځ يو خر په قهر شو خپل روزګار ته
وه ژوندون ته خپل حيران محنت او کار ته

اعتصاب يې د خوراک وکړه دې خر
ويل : انسانان موږ ته کوي تل سپک نظر

ورځ له ورځې حال بتر خوار او ډنګر شو
له غصې داسي چې مرګ ته برابر شو

ولګې ، تندې له هر څه وه پاتې کړی
بس د مرګ لور ته روان وه غلی غلی

چې پلار خر يې شو خبر د زوی د حاله
د خپل زوی له اعتصاب او له جنجاله

ورته لاړه په خوږه ژبه بيان شو
د خپل زوی نه د غصې علت جويان شو

ويل : چې زويه ورځ له ورځې ډنګرېږي
دې تصميم کې دې تر مرګ پورې رسېږي

ښې اوربشې او خواړه درته پراته دي
راته ووايه : په زړه کې دې نور څه دي

چا ناکام درسره کړی چې غمجن يې
ته د چا ځينې خواشينی ،انديښمن يې

زوی خر پاځیده له ځای په زحمت
سر یې وښورو خپل پلار ته په همت

د زړه راز او حقیقت یې ور بیان کړ
په دې کار یې ملامت ظالم انسان کړ

ویل : ګیله مې د انسان او بشریت ده
له توهین له بد سلوک او د محنت ده

پلارحیران شو دخپل زوی داسې ځواب ته
د انسان د بد چلند د زوی عذاب ته

ویل : چې څه درته ویلي انسانانو!؟
څه ګیله لرې له خپل یا اجنبیانو!؟

زوی ویل: دوی مو ټولنې پورې خاندې
هر تنبل ته دوئ خر وای توهین کاندې

پلار یې وویل : هغه څنګه زما ګرانه؟
په خبره سم پوه نه شوم زویکی جانه

زوی ویل : نه وینې هر وخت کوم انسان؟
چې مضر وي یا تنبل وي یا نادان

ورته وایي: ته یې خر احمق نا پوه یې
ته ټټو کله په جمع کې د سړو یې

ایا موږه په ریښتیا دومره نادان یو؟
یا بیکاره لکه دوی موږ تنبلان یو؟

موږ په اصل کې ډیر ګالو زحمتونه
انسانان په موږ کوي شاقه کارونه

شپه او ورځ په کار او بار باندې اخته یو
خوبیا هم ددوئ په نزد موږ بیکاره یو

پلار پدې وخت کې خپل زوی ته شو حیران
زړه له سوزه زوی حالت ته شو ګریان

پدې فکر چې به زوی ته څه ځواب کړي
په خپل زوی به ختم څنګه اعتصاب کړي

ورته وی څنډل غوګونه په ګفتار شو

ویل : انسان لوی خلیفه ددې دیار شو

که اشرف المخلوقا ت ددوئ رتبه ده

زما هم د ځینو ځینو نه ګیله ده

دوئ په خپلو کې کوي سره قتلونه

د انصاف نه دی بیرون کوي جنګونه

ایا خر چیرته کوم بل خر دی وژلی؟

یا د بل خره استحقاق یې تري پټ کړی ؟

داسې خر دی چا لیدلې چې قاتل وي؟

یا اوربشي یې غلا کړی د کوم بل وي؟

یا ګیله د خپل د نسله کړي بل چاته؟

یا ضرر یې رسیدلی وي دنیا ته؟

یا پردو ته جاسوسي په خپل مفاد کړي؟

ځانله جوړه کړي هستي او بل برباد کړي؟

یا کوم خر د بل د خره سره دښمن وي؟

یا خپل مینځ کې یو د بله ګیله مند وي؟

یا یې ورور پردو په لمسه وي وژلی؟

یا بل خر یې په نیرنګ وي غولولی؟

یا شیطان وي شیطانت د نورو خروکړي؟

یا وحشت، نسل کوشي په چا پیرزو کړي؟

پلار اوږده ساه د خولې وویسته بهر

په اوږه د زوی یې کیښوده خپل سر

ورته وویل :چې په ځمکه کې انسان

ددوئ مینځ کې شته بی رحمه لیډران

مرګ او ژوبله تباهي ددوی شعاردی

دوئ له وجې په هر سیمه کې ناتار دی

دوئ په ځمکه کې جوړ کړې کربلا ده

نابودي ته یې مخ کړی دا دنیا ده

دا وحشیان په مرګ او ژوبله نه مړیږي

دوئ له نیته بشریت په اور سوزیږي

بعضو خپل ګټې جهاد نه قرباني کړې

ځینو نورو اسلامي فتوا سیاسي کړې

کله یو کله بیا بل تنظیم کې پایي

کوي هغه کوم چې لوی بادار یې وایي

موږ د خرو نسل پوهیږو په خپل کار

موږ که هر څه یو بیا پیژنو خپل لار

زوی او پلار وښورو سر دې حقیقت ته

ویل چې خدای یو پیدا کړي کوم حکمت ته

پلار یې وویلي : غوښتنه مې له تا ده

زما تاته دا نصیحت او دا سلا ده

چې خپل پل دې د پلارو په پل قایم وړه

بار دپلا ر او د نیکو په دود دایم وړه

انسان پریږده چې کړي هغه به ریبي

موږ او تاسو سره صبر ښه زیبیږي

موږ نه چاته کړو ښکنځل نه دروغ وایو

نه موچا سره دوکه ده ریښتیا ستایو

نه مو چور یا چپاول دی چرته کړی

نه مو یو ورور هغه بل ته لمسولی

نه غاصب د بل د ځمکو یا جایداد یو

چې د بل کره کوم غم وي مونږ نا ښاد یو

زوی خر پوه شو په خبرو د خپل پلار

سر یې پورته کړو اوربشو ته په وار

ویل : ریښتیا وایې خبر دې اوس منمه

ستا په خوښه اعتصاب مې ماتومه

زه به ټول عمر یم خر، د خره لمسی یم

د خره زوی د خره د نسل کړوسی یم

د قیامت په ورځ به خدای مو مدد گار شي

دا ظالم بې رحمه خلک به ټول احضار شي

ظالمان به د دوزخ لور ته روان وي

بیا به هلته په همدې ژبه ګویان وی

کاشکې خر وای په دنیا کې پیدا شوی

اوس دوزخ کې به په اور نه سوزیدلی

(نن ټکی اسیا)

د سميع « افغاني » په شعرونوکې ادبي صنعتونه:

ښاغلي سميع الدين « افغاني » د خپلو شعرونو د ښکلا لپاره مختلفو ادبي صنعتونونه په خپل شعر کې کار اخيستي دی، چې د بېلګې په توګه يې دلته د ځينو صنعتونو يادونه کوم.

۱ـ تلميح:

ښاغلي سميع الدين « افغاني» په خپله شاعري کې د تلميح صنعت هم کارولی دی. مخکې له دينه، چې د تلميح صنعت بيلګې يې وړاندې کړم غواړم د تلميح صنعت اړه ووايم، چې ((تلميح په لغت کې مالګه کولو ته وايي. په اصطلاح کې هغه معنوي صنعت ته ويل کيږي، چې شاعر په خپل نظم يا شعر کې يوې مشهورې تاريخي پېښې يا واقعې او يا کېسې ته اشاره وکړي)).

بېلګې:

دا چې شليدلی ګريبان ګرځمه زه
ځان د مجنون د ګور تر خوا نيسمه

***

په بازاري مينه غلط چې نشم
دود د يوسف او زليخا نيسمه

***

نه ادم شته، نه رباب، نه هغه مينه
د فرهاد د زړه قرار باندې څه وشول

***

وې نسم محنت نور د ژوندون ځينې
ماته د فرهاد په شان ککره شي

***

سر مې د منصور غوندې په دار ښه وه
نه چې د خپل يار ځينې جدا يمه

***

اچوم کچکول بيا د بهلول څنګ ته
ځم د خپل اشنا د در ګدايمه

۲ـ مبالغه:

ښاغلي سميع الدين « افغاني » په خپلو شعرونو کې د مبالغې له صنعت څخه هم کار اخيستي ،چې ځينې بيلګې يې دلته د مثال په ډول غواړم راوړم خو له هغې مخکې بايد ووايم، چې مبالغه هغه معنوي صنعت دی، چې شاعر د يو چا يا يو شي صفت يا غيبت تر خپل تاکلي حد او اندازې څخه زيات وښيي.

بېلګې:

مستي ستا د سپين مخ له رڼا ځينې

شپه شوه راته ورځ ستا د شغلو په چم

د حرم د باغ د حورو غم کې نه شوم

چې په زړه مې ستا د مينې خوږ بشر شو

***

۳ ـ ارسال المثل:

ښاغلي سميع الدين « افغاني » په خپلو شعرونو کې له ارسال المثل نه هم استفاده کړي ده. ارسال المثل هغه ادبي صنعت دی، که چېرې يو شاعر په خپل شعر کې يو مشهور متل په ښکلي او خاصه طريقه ورځای کړي، له داسې شعر ته ارسال المثل وايي.

بېلګې:

څوک چې چاته کوهي کني هغه خپله

په کوهي کې به يې ځای وی تل ترتله

***

ندي منزل ته رسيدلي ته کاږه بارونه

چې دا غزو بار يې په سروي يا سمن څه په کار

***

۴ ـ سوال او ځواب:

ښاغلي سميع الدين« افغاني » هم په سوال او ځواب ادبي صنعت کې شعر ويلی دی. سوال او ځواب داسې صنعت دی، چې په دغه ډول صنعت کې په يوه نيم بيتي يا بيت کې سوال او په بل کې ځواب راوړل کيږي. چې دغه صنعت ته سوال او ځواب او يا مراجعه هم وايي.

دلته د نمونې په توګه د ښاغلي سميع الدين « افغاني » يو شعر چې د يو پښتون زلمی او پښتنې پېغلې تر مينځ د سوال او ځواب په بڼه ويل شوي دی.

ښپلګه:

د مينې رنګ

مـــا ويل سترګې دې خوږې دي
دې ويـــل تورې پـــــه رنجو دي

ما ويل مـــينه دې ســـور اور دی
دې ويـــل يار زما مـلـــــنګ دی

ما ويـــل زمـــا سره اشـــــنا شه
دې ويل زمورږ کلـــــــي تـــه راشه

ما ويـــل مـــينه رســـوا کـــــيږي
دې ويـــــل دا دمينې خـــوند دی

ما ويـــل ښکلي دې ځـــــواني ده
دې ويـــل مينـه رســـــــوايې ده

ما ويـــل زه دې لـــيونی کـــــړم
دې ويل يار مې غنم رنـــــګ دی

ما ويل سپينه خـــــوله دی راکړه
دې ويل ميـــــــنه کـــړې بې باکه

ما ويل زړه تـــــــه مې نـــژدې يې
ويل زه شمع يـــــارمې پتنګ دی

ما ويـــل راشه مـــازيګـــر تـــــه
دې ويـــل دربه شـــــم ګـــــدر ته

ما ويـــــل لاره بـــــــه دې ځارم
ويل منګی مې شين په ځنګ دی

۵ـ طباق (تضاد):

ښاغلي سميع الدين «افغاني» په خپلو شعرونو کې د طباق صنعت هم کارولی دی. دغه صنعت ته تناقص، تضاد او تقابل هم ویل کیږي.

دا هغه صنعت دی، چې شاعر په خپل شعر کې دوه مقابل او متضاد لفظونه راوړي لکه: ښه او بد، شپه او ورځ، تور او سپین، مرګ او ژوند، جفا او وفا،...

بېلګې:

زماني چې خپلې لوبې په ما وکړې

یم د چا سره اوس دوست د چا دښمن

سترګې د امید مې درته پاته دي

مړ کړه را ژوندی د قصیدو په چم

یا د خوږو ترخو تو پیر دې لږ دی

یا چیرې رنګ دې په ترخو کې نشته

دا د مرګ د خوب لیدل وه ؟

که د ژوند د خوب تعبیر دی؟

پرې نه پوهیږمه چې کوم لوری ځم

کله د نیا کله عقبا نیسمه

۶ ـ تشبیه:

ښاغلي سميع الدين « افغاني » په خپلو شعرونو کې تشبیه صنعت نه هم استفاده کړي ده. تشبیه په لغت کې ورته کېدو یو شی د بل په شان کېدو ته وایي.

اصطلاحآ په یوه خاصه مانا کې د دوو ځیزونو شرکت ته تشبیه ویلی شي. په بله وینا: یو ځوک، یو شی یا یو حال، د بل شي یا بل حال سره ورته کول تشبیه ده خو په دې شرط چې د دواړو تر مینځ یو یا څو مشترک صفتونه موجود وي.

بېلګې:

جګه ونه شمشاد یې قامت دی
ده مغروره شاهین یې صفت دی

۷ـ ذولسانين:

ښاغلي سميع الدين « افغاني » په خپلو شعرونو کې د ذولسانين صنعت هم کارولی ږی. که چېرې يو نظم په دوو او يا زياتو ژبو سره وويل شي ذولسانين بلل کيږي.

بېلګه:

ځه چې ځو بهر ته سيل به وکړو د ملکو
توهم بيا برو ګلم توهم بيا برو
بيا که بريم ګليم د خارج عجب روزګار است
رنګ برنګ موترو سرويس ها قطارقطاراست

ماهی يی کنسرو کتی پيوه مزه دار است
ميريم سويدن، استرليا تا به پيرو
توهم بيا برو ګلم تو هم بيا برو
نه ځمه بهر ته ځما خپل وطن يادېږي

زړه مې د کابل کلو باندونه نه صبرېږي
هر مازيګری د شهرنو مې نه هيرېږي
څه کړوعبث ژوند دی په وطن کې د پردو
توهم بيا برو ګلم تو هم بيا برو

هرطرف جنګل وسرسبزی شده بسيار
هر جايی که ميری کس به کس نداره کار
بپوش مودی روزه کتی مه برو بی خار
ميريم به سرکس ويګان وقت به کازينو

توهم بيا برو ګلم تو هم بيا برو
نه ځمه بهرته مور او پلار مې په وطن کې دي
زړه مو ډېر زوريږی شهيدان مو په مدفن کې دي
خلک مو ټول تباه شو د ښمنان مو په درشن کې دي

رب دې فضل وکړي د وطن په شاځلمو
توهم بيا برو ګلم تو هم بيا برو
ګراني زه پوهيږم ستا احساس د قدر وړ دی
هر سړی په خپل وطن کې دروند او مکمل دی

غواړو افغاني وطن زمونږ دغه تکل دی
خدای دې کړی نصيب زمونږ د خپل وطن ابرو

توهم بيا برو ګلم تو هم بيا برو

د سميع الدين « افغاني »
نظمونو او شعرونو ته كره كتنه:

د ښاغلي سميع الدين « افغاني » اشعار زياتره د ملنګ جان په سبک ويلي دي او زياتره يې ولسي ، حماسي، ساده ، او سيمييز کلمات يې استعمال کړي دي او په عروضي شاعري کې لکه غزل ، قصيده او داسې نور... او په ولسي شاعري کې يې له چاربيته ، بګټۍ داستان او داسې نورو نه استفاده شوې ده.

سميع الدين « افغاني » هغه شاعر دی، چې په شعر کې د هغه هيلې، دردونه ، مينه او ارمانونه ژور ټولنيز، انساني او بشري رنګ لري. د سولې ، هوسايني او نيکمرغۍ ټړۍ دی. د خپل ځپل شوي هېواد د زوريدلي انسان په دردونو اوښکې تويوي، د کرکې، نفرت او توپير غوښتنې پر ځای د مينې او محبت اواز اوچتوي د ارمانونو ارمان يې خپل خلک خپله مينه او خپل هېواد دی.

له هېواد ځخه د لريوالي غم يې د زړه وينې خوري او د پردو پردي کتنې يې د شاعرانه روح ته عذاب شي. په تيرو ويارې او په روانو ژارې او د سولې، وروری او هوسايني په هيله د نفلونو سجدې په غاړه اخلي، د شکونو او بې باوريو تورو لړو ته زوريږي او همدغه ځه د افغان ولس د ناورين د اوږديدو دليل بولي.

د سميع الدين « افغاني » شاعري دهېواد يادونه، درد او احساس سندري دي، ژبه يې ساده، روانه او بې تکلفه ده. نومورې هڅه کړې، چې په روانه ساده، او رنګينه ژبه د هېواد حالات په خپلو شعرونو کې خوندي کړي.

په مختلفو فورمونو کې يې شاعري کړي ده او ډېر ښه مضامين يې پکې بيان کړي دي، چې زياتره يې د وطن په اړه دي. په دې ليکنه کې د شاعر او ليکوال ښاغلی سميع الدين « افغاني » په ژوند، نثر او د شعرونو په ځينو اړخونو رڼا اچوال شوې ده. د پورته خبرو تر څنګ په دې ليکنه کې دا کوښښ هم شوی، چې د شاعر د غزلو، مثنوي او مختلفو فورمونو بيلګې هم وړاندې شي.

پایله:

د دې مونوګراف په لیکلو او ددې ټاکلې اندازې لیکنې سره زما په پوهه او تجربه کې د پام وړ اضافه شوه. ما د ښاغلي سمیع الدین « افغاني » په اړه هر اړخیز معلومات تر لاسه کړل او د هغه د پوهې له انوارو مې د خپل ژوند له پاره کار واخیست.

د هغه د هر ډول آثارو (تخلیقي او تحقیقي) سره مې بلدتیا وشوه او خاصآ د خپلې موضوع د(ښاغلي سمیع الدین افغاني اشعار او افکار) په اړه مې ډېره لټونه او ټولونه وکړه په نظم او نثر کې مې ورته آثار پیدا کړل او هغه مې وڅیړل او په نظم کې مې ورته د شعرونو فورم، فکر او محتوا یې او همدارنګه په نظم کې یې ادبي صنعتونه پیدا کړل دا راټول شوي مواد مې بیا ترتیب او هر یو مې په یو ځانګړي سرلیک کې راونغښتل او د یو مونوګراف کار مې تر ې هم واخیست.

دا لنډه لیکنه دا مانا نه لري، چې:

د ښاغلي سمیع الدین « افغاني » په نظم او نثر کې همدومره آثار دي ښاغلی سمیع الدین « افغاني » یو ولسي او ملي شاعر دی په خپلو هېوادوالو دردېدلی شاعر او لیکوال دی.

همیشه یې د خپل ولس د زړه درد او ناخوالي یې په خپل قلم خپلو خلکو ته په هر حالت او ساعت کې وړاندې کړي دي. خپله له هیواده لري خو زړه یې همیشه له خپلو هېواد والو سره دی.

د ښاغلي سمیع الدین « افغاني » ګڼ شمېر متفرق آثار یانې مقالې او شعرونه یې د هېواد د مختلفو خپرونو، مجلو او ویب پاڼو له لارې خپلره شوي دي.

ما هم دغه مونوګراف د استاد پوهنوال یار محمد « یزال » تر لارښوونې لاندې سرته ورسولو او تر خپلې و سې مې د شاعر او لیکوال ښاغلي سمیع الدین « افغاني» پر ژوند، فن او آثارو رڼا واچوله، په اخر کې د خپل لارښود استاد پوهنوال یار محمد « یزال» ځخه مننه کوم، چې ماته یې لارښوونه کړي او ښاغلي سمیع الدین « افغاني » ته د نورو ادبي هڅو په هیله یم.

وړاندیزونه:

لکه څرنګه چې شعر د ټولنې هنري ژبه او شاعر د ټولنې هغه ترجمان دی، چې واقعیتونه د شعر په ژبه یا په بل عبارت په مجازي ژبه وړاندې کوي ، نو ضرور ده، چې د د غسې شاعرانو د شعر د مبهمو موضوعاتو د روښانتیا په خاطر ډېر کار وشي او هغه توضح او تشریح شي.

بل دا چې په ټولنو کې داسې وګړي شتون لري، چې د شعر او شاعرۍ سره زیاته مینه لري، خو د شعر د موضوعاتو ویشنه ورته ستونزمنه وي، نو ضرور دی، چې شعر ورته توضح او تشریح شي او په دې برخه کې باید د پښتو ژبې محصلین کار وکړي.

ما د سمیع الدین « افغاني » په اړه او شاعرۍ باندې خبرې کې دي دا یو داسې شاعر دی چې تر اوسه وربانديې چا کار نه وو کړی نو نورو پښتنو خویندو او ورونو ته دا وړاندیز کوم چې د همداسې نومورکو شاعرانو له مخ نه پرده لرې کړي او د هغوی هنر او استعداد ټولنې ته وړاندې کړي تر څو خلک د هغوی له مفکورو او محتویاتو څخه خبر شي او د ژوند په چارو کې ترښه کار واخلي.

همدارنګه د پښتو ادبیاتو د زده کړندویانو او استادانو څخه مو هیله دا ده، چې ترڅو د داسې لیکوالو او شاعرانو ، چې تل یې په پښتو ادبیاتو کې رغنده رول لوبولی دی او د اوسنیو نویو شاعرانو ته هم اجازه ورکړي، چې دې میدان ته راودانګې او په خپلو احساساتو یې ونازو لکه ښاغلی سمیع الدین « افغاني » او داسې نور شاعرانو او لیکوالانو په اړه سیمینارونه جوړ کړي او هغه خپلو خلکو او نړۍ والو ته وروپیژندل شي.

مأخذونه:

۱ـ ازمون، لعل پاچا. (۱۳۹۴ل). پښتو ازاد نظم . جلال آباد: ختیځ خپرندویه ټولنه.

۲ـ افغاني، سميع الدين. (۲۰۰۹م). پردیس خیالونه. پېښور: دانش خپرندویه ټولنه.

۳ـ افغاني، سميع الدين. (۱۳۵۹ه ش). داغلي زړونه.جرمنی: د حق د لارې کلتوري ټولنه.

۴ـ افغاني، سميع الدين. (۱۳۵۸ه ش). د خاپوړو کلی. جرمنی: د حق دلارې کلتوري ټولنه.

۵ـ افغاني، سميع الدين. (۱۳۵۸ل). دوطن یادونه .جرمنی: د حق دلارې کلتوري ټولنه.

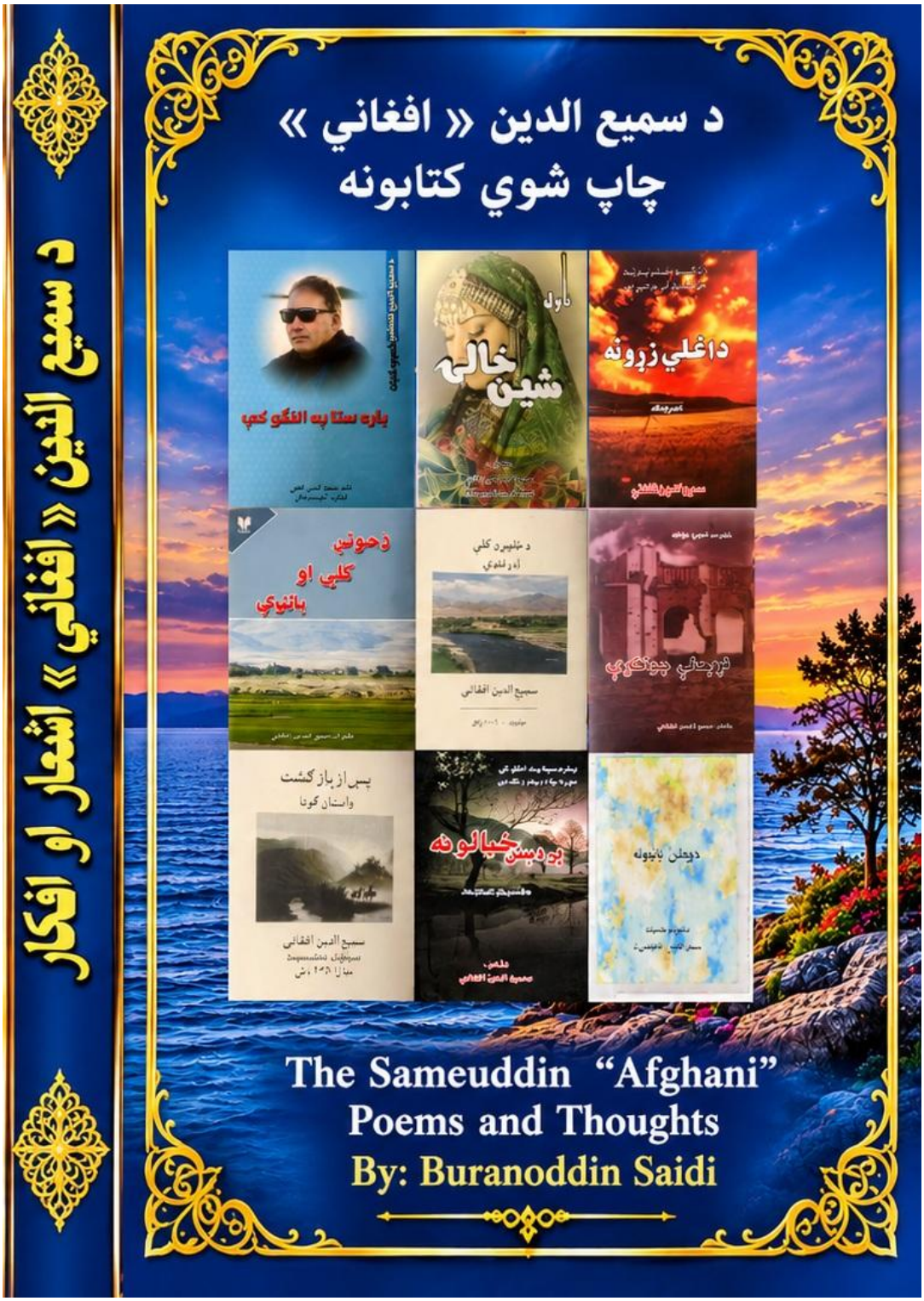
۶ـ افغاني، سميع الدين. (۱۳۹۰ل). زموږ کلي او باندې. جرمنی: د حق دلارې کلتوري ټولنه.

۷ـ افغاني، سميع الدين. (۱۳۸۸ه ش). شین خالی .جرمنی: د حق دلارې کلتوري ټولنه.

۸ـ ښنوا، عبدالروف. (۱۳۸۳ل). ادبي فنون. کابل: پښتوټولنه.

۹ـ جلال الدين.(۱۳۷۸). په پښتو ادب کې مثنوي پیدایښت. پېښور: دانش خپرندویه ټولنه.

۱۰ـ یون، محمد اسمعیل. (۱۳۸۷ل). د پښتوشعرهندسي جوړښت. جلال آباد: یون کلتوري یون.

The Sameuddin "Afghani" Poems and Thoughts

د سامبر میاشت ، د ۲۰۲۵ میلادی کال ـ جرمنی